

СЕРІЯ
«ШКІЛЬНА БІБЛІОТЕКА»

ЮРІЙ МОРЦАВКА

АНТОЛОГІЯ. КАЗКА В ШКІЛЬНОМУ КУРСІ ЛІТЕРАТУРИ

5-6

КЛАСИ

Серія «Шкільна бібліотека»

АНТОЛОГІЯ. КАЗКА В ШКІЛЬНОМУ КУРСІ ЛІТЕРАТУРИ

посібник для 5–6 класів
закладів загальної середньої освіти

*Автор-упорядник
Юрій Морщавка*

Рекомендовано Міністерством освіти і науки України

Харків

Творче об'єднання
 СОНЯШНИК

2019

УДК 82-343(075.3+082.21)
А72

*Рекомендовано Міністерством освіти і науки України
(наказ Міністерства освіти і науки України
від 04.09.2019 № 1178)*

**Видано за рахунок державних коштів.
Продаж заборонено**

А72 Антологія. Казка в шкільному курсі літератури: посіб. для 5–6 кл. закл. загал. серед. освіти / автор-упор. Ю. О. Морщавка. — Харків: Соняшник, 2019. — 304 с.: іл. — (Серія «Шкільна бібліотека»).

ISBN 978-617-7673-26-1

«Антологія. Казка в шкільному курсі літератури» посібник серії «Шкільна бібліотека» для 5–6 класів закладів загальної середньої освіти охоплює навчальний матеріал українською мовою, передбачений навчальними програмами в шкільному курсі літератури (української, зарубіжної, національних меншин), для обов'язкового/додаткового (самостійного/позакласного) читання.

Посібник містить українські народні казки та казки українських письменників, казки народів світу та казки представників етнічних спільнот, які проживають на території України. Словнички, наведені на сторінках книги, пояснюють маловідомі чи діалектні слова у творах, а також розкривають символізм окремих елементів казок у різних культурних традиціях.

Антологія може використовуватись під час вивчення літератури, культур різних народів, їх фольклору на уроках та в позаурочний час у закладах загальної середньої освіти.

УДК 82-343(075.3+082.21)

© Морщавка Ю. О,
укладання, передмова,
літературні мініатюри, 2019
© ТОВ «ТО «Соняшник»,
оригінал-макет,
художнє оформлення, 2019

ISBN 978-617-7673-26-1

Зміст

Привіт, наше майбутнє!	6
«Граймо разом»	7
Вступ	8
#Казка про казки	10

УКРАЇНСЬКА ЛІТЕРАТУРА («Пізнай свою країну»)

Олександра Бурбело

Україна на відстані серця і безмежного Всесвіту	12
Святковий букет	14
Розум та щастя (<i>Українська народна казка</i>)	17
Як неграмотний ученим став (<i>Українська народна казка</i>)	19
Щастя саме не приходить (<i>Українська народна казка</i>)	21
Ситий голодного не розуміє (<i>Українська народна казка</i>)	25
Цар лев (<i>Українська народна казка</i>)	26
Як лев потонув у колодязі (<i>Українська народна казка</i>)	29

Іван Франко

Осел і лев	32
Старий собака (<i>Українська народна казка</i>)	37
Сірко (<i>Українська народна казка</i>)	38
Вовк, собака та кіт (<i>Українська народна казка</i>)	40

Іван Франко

Вовк-старшина	43
Як лисиця сама себе перехитрила	45
Лис і дрозд	48
Лисичка-кума	53
Три міхи хитрощів	56
Королік і ведмідь	58
Заєць і ведмідь	62

Зірка Мензатюк

Загублене серце	66
-----------------------	----

Сашко Лірник

Про язикатого Іванка, нову церкву і пана економа злодійського	71
--	----

Володимир Свідзінський

Кий	75
-----------	----

ЗАРУБІЖНА ЛІТЕРАТУРА («Навколо світу»)

Лисиця і жайвір (<i>Іспанська народна казка</i>)	82
За зраду розплачуються (<i>Боснійська народна казка</i>).....	83
Пастух, кобра і лисиця (<i>Іспанська народна казка</i>)	86
Тисяча хитрощів (<i>Іспанська народна казка</i>)	87
Лисиця, півень і одуд (<i>Македонська народна казка</i>).....	89
Заець та лисиця (<i>Грецька народна казка</i>)	93
Як лисиця дружила з видрою (<i>Японська народна казка</i>).....	96
Як лев став царем тварин (<i>Бушменська народна казка</i>).....	98
Дід і лев (<i>Азербайджанська народна казка</i>)	100
Кошеня і лев (<i>Болгарська народна казка</i>)	102
Про цапка й kota (<i>Кубинська народна казка</i>)	105
Жаба і тигр (<i>Китайська народна казка</i>).....	109
Невдячний тигр (<i>Індійська народна казка</i>).....	112
<i>Джозеф Редьярд Кіплінг</i>	
Мауглі.....	116
<i>Ернст Теодор Амадей Гофман</i>	
Лускунчик і Мишачий король	116
<i>Памела Ліндон Треверс</i>	
Мері Поппінс.....	117
<i>Вільгельм Гауф</i>	
Казки.....	118
<i>Джанні Родарі</i>	
Джельсоміно в Країні брехунів	119
<i>Джоель Чандлер Гарріс</i>	
Казки дядечка Римуса.....	119

ЛІТЕРАТУРА НАЦІОНАЛЬНИХ МЕНШИН

<i>Кримськотатарські казки</i>	
Не відповідай на добро злом.....	171
Про хлопчика, який розумів мову птахів	172
Дочка пастуха	175
Падишах і його кінь	177
<i>Молдовські казки</i>	
Тобі дісталася одна душа, а мені — дві.....	179
Фет-Фрумос, син мисливця, у царстві змія	182
Алістар Фет-Фрумос	189
Червоноокий мірошник	198

Польські казки

Покарана хитрість.....	202
Цвіт папороті	206
Яносік.....	213
Як селянський син став королем.....	219
Про золоту рись	232

Російські казки

Пташина мова.....	237
Жадібна стара.....	239
Чарівна сопілка	241
Чудові постоліки.....	244
Безногий і сліпий богатирі.....	247

Румунські казки

Присля-богатир і золоті яблука.....	255
Серце матері	263
Молодість без старості і життя без смерті.....	269
Пекале в рідному селі.....	276
Цариця фей.....	283

Угорські казки

Три бажання	289
Чарівні цимбали.....	291
Розумний швець і король Матяш.....	294
Бідняк і пихатий багатій.....	295
Чесний вівчар	297

#Казки великого намиста	300
-------------------------------	-----

#Деся по світу	301
----------------------	-----

Список використаних джерел	303
----------------------------------	-----

Привіт, наше майбутнє!

Усі ми любимо читати історії про дивовижних істот, які у вигаданому, часто фантастичному світі долають перешкоди, потрапляють в авантурні пригоди з карколомними ситуаціями!

Захоплює? Звичайно! Саме казка допомагає нам пережити подібне, зануритися в чарівний світ, і хоча б на деякий час забути про все довкола.

У казці кожен читач сам стає творцем, домислюючи історію, яку пропонує автор-оповідач. Ми емоційно переживаємо перемоги й поразки казкових героїв, разом із ними подорожуємо світом, знаходимо друзів та однодумців серед тих, хто любить читати такі дивовижні історії.

А дружба — це велика сила. Науковці стверджують, що той, хто має друзів, навіть живе довше та яскравіше!

У сучасному світі друга чи подругу можна знайти в соціальних мережах. Однак треба бути дуже поміркованим та обачним, адже це світ небезпечний для тих, хто стає залежним від нього! Та наша історія не про це.

Одного сонячного дня саме в соціальній мережі й познайомилися двоє дівчат: шестикласниця Вікторія з Києва та семикласниця Валерія з Харкова. Креативних і творчих дівчат познайомив Сонях.

Він став для них навігатором у подорожі літературними світами: «Пізнай свою країну» (українські казки), «Обери друга» (казки про тварин), «Навколо світу» (казки народів світу), «Казки національних меншин», «Казковий словничок», «За межами книги» (QR-коди).

Сонях допоможе Вікторії та Валерії, а також юним читачам/читачкам здобути й певні компетентності. Він запрошує на свою сторінку в мережі інтернет «Граймо разом». Саме тут можна вдосконалити вміння створювати презентації, працювати над проектами. Усього їх буде 12. «Чому саме 12?» — запитаєте Ви. Тому що це священне число, шановане в культурах багатьох народів світу. Його можна зустріти і в освіті, і в народній медицині, і в астрології. За китайським гороскопом, кожен рік проходить під знаком певної тварини, про них, до речі, йдеться в казках, а про цікаві факти — на форзацах. Про 12 та інші магичні числа пропонуємо дізнатися із цієї антології (дивись наприкінці посібника). А про подорож казковими світами — із захопливого листування дівчат.

Сподіваємося, Ви зацікавилися?! Тож рушаймо у світ пригод!

*З повагою до Вас, наші читачі й читачки,
автор-упорядник*

«Граймо разом»

Юний друже! Пропоную ознайомитися з моєю грою, яка допоможе тобі стати творчою, креативною, успішною особистістю.

Починаймо!

1. Завантаж ілюстрації та матеріали казки, яка зацікавила, на комп'ютер.
 2. Використай будь-який засіб для створення презентацій.
 3. Створи перший слайд.
 4. Обери макет.
 5. Створи свій макет, який допоможе тобі поєднати тексти з малюнками, що їм відповідають.
 6. Накопичуй бали за кожен крок.
 7. Визнач послідовність слайдів задля ознайомлення своїх друзів з відповідним твором.
 8. Запропонуй свій варіант цієї історії.
 9. Проілюструй казку. Можна використовувати покликання <https://www.autodraw.com/>.
 10. Додай елементи анімації.
- Ознайомся зі шкалою успіху й визнач, якого рівня Ти досяг(-ла):

Шкала успіху

120 балів	12
110 балів	11
100 балів	10
90 балів	9
80 балів	8
50 балів	7
40 балів	6
30 балів	5
20 балів	4
15 балів	3
10 балів	2
5 балів	1

Пропоную презентувати свою роботу вчителю(-ці) та однокласникам(-цям).

Хай щастить у навчанні!

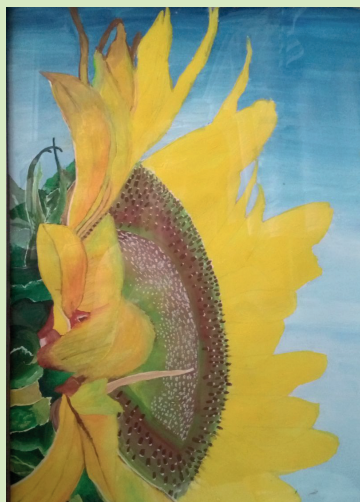
Чекаю на твої нові рішення й перемоги!

Вступ

Молодь навчається, спілкується, знайомиться сьогодні інакше, ніж це було ще 10–20 років тому. Це результати науково-технічного прогресу та данина часові. Тож дівчата з різних міст стали подружками саме в соціальній мережі. Їх об'єднав спільний інтерес, український символ Сонця, праці й достатку, сили й добробуту — соняшник (сонях); «квітка сонця», як називають її мексиканці.

«Соняшник? І в чому ж креативність?» — запитаєте Ви. Дівчатка — наші героїні — надзвичайно талановиті. Вони навчаються гарно і відпочивають драйвово. Валерія, наприклад, колекціонує різні світлини соняшника, а ще дивовижно танцює. Вікторія навчається в Дитячій школі мистецтв м. Києва. Вона художниця, тому любить поєднувати незвичайні барви у своїх картинах, одну з яких «Соняшник» — навіть розмістила в соціальній мережі.

15:03 ✓✓

Привіт, Вікторіє! Класно!
Я обожнюю і картини, і світлини соняшника. Він — чи не найсильніший серед квітів...

Упевнена, ми можемо знайти спільні інтереси.

Можливо, ти малюєш: так тонко відчуваєш деталі?!

Супер! Мені подобається.

Сподіватимуся на продовження розмови.

15:04 ✓✓

Привіт, Валеріє!

Дякую тобі за відгук. Безумовно, соняшник — натхнення для художників.

Під час вивчення творчості Вінсента ван Гога в Дитячій школі мистецтв мене захопила картина «Соняшники», яку він малював на півдні Франції, в Арле. Клод Моне також створив свій чудовий натюрморт із соняшниками.

15:14 ✓✓

Цікавим є також факт, коли Вінсент ван Гог писав свої «Соняшники», у нього не було грошей на купівлю фарби, а через сто років його картина стала предметом однієї з небачених фінансових операцій у світі мистецтва.

Серед робіт української художниці Марії Приймаченко є відома картина «Соняшник життя», яка відображає розуміння нашими предками побудови світу.

15:15 ✓✓

Привіт, Вікторіє!

Надзвичайно.

Дозволь продовжити цю тему. Ще Людовик XIV Король-Сонце — французький король, був захоплений цією квіткою, а Оскар Уайльд називав соняшник символом естетського руху.

І в наш час соняшник залишається «сонечком» мистецтва та фотографії.

14:15 ✓✓

Пропоную підготувати проєкт (за бажанням) «Про соняшник».

14:16 ✓✓

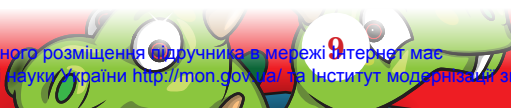
Можливо, для когось краще створити сенкан «Сонях» тощо.

14:17 ✓✓

Саме з цієї картини й розпочалося знайомство, а згодом — і дружба дівчат.

Ось так Сонях став спільним другом girls.

#КАЗКА ПРО КАЗКИ

#казка #сучасно #антологія

Усім відоме з дитинства слово «казка»!

Одразу можна почути відповідь: «То — справа дитяча!». Тисячі вчених упродовж кількох століть досліджують казки. Хіба ж учені займаються несерйозними справами? До речі, тепер і ти можеш стати дослідником/дослідницею. Коли читатимеш казки (українські чи створені в інших куточках світу), навчись знаходити дрібниці, запам'ятовуй особливості, визначай головне. Так, заєць у багатьох казках — боягуз, але добре і миле звірятко; вовк — жадібний, проте сильний і вольовий. А який тигр чи лев?! Звірі в казках товаришують, хитрують, сперечаються. Спробуй написати свою казку про казки. Це буде наступний проект.

15:04 ✓

Проект № 1 «Лев — цар звірів?!»

Проект № 2 «Завзята хитрунка?!»

Проект № 3 «Рід котячих у різних казках».

Проект № 4 «Пригоди сіроманця: вовки реальні й казкові».

Проект № 5 «Пригоди клишоногого і куцехвостого».

Проект № 6 «Пригоди змії, жаб, ...»

Проект № 7 «Дива перетворень»

Проект № 8 «Мандрівні образи і предмети».

Проект № 9 «Ілюстрації/малюнки до казок Івана Франка»

Проект № 10 «Мультфільми/художні фільми за казками»

Проект № 11 «Варіативність казки»

Проект № 12 «Тварини-символи країн: геральдика»

15:09 ✓

#казка #сучасно #антологія

Я тобі в цьому із задоволенням допоможу!

Ми з тобою разом мандруватимемо цілісіньким світом! Пізнаємо природу і звичаї, цікавинки народів різних країн.

Дещо про знахідки науковців. Учені виявили, що сюжети казок мандрують країнами світу й з'являються у фольклорі народів, які є сусідами, народів-сусідів, а також тих, які проживають геть далеко. Чому? Давай подумаємо. Чи бувають однакові життєві ситуації в різних людей, які навіть не знають одне одного? Чи виникають схожі проблеми в тих, хто ніколи не знав один одного? Так! Таке відбувається постійно. Отже, виникнення однакових сюжетів можливе через подібність проблем, що існують у різних народів.

15:14 ✓

УКРАЇНСЬКА ЛІТЕРАТУРА ПІЗНАЙ СВОЮ КРАЇНУ

#казка #сучасно #антологія

Пропоную почати свою подорож із українських казок та вести діалог з вами, наші читачі й читачки.

16:14 ✓✓

#казка #сучасно #антологія

Так, погоджуюся.

16:15 ✓✓

#казка #сучасно #антологія

«Коли любиш читати, життя стає цікавішим. У тебе з'являються нові друзі — герої книг та їх автори. Вони завжди порадять, підтримають, допоможуть... І я бачу навколишній світ по-своєму. Це віконця творчості...» — у передмові до своєї збірки «Первоцвіт: казки, легенди, вірші, смішинки та загадки» написала в 14 років юна українська письменниця Олександра Бурбело.

16:15 ✓✓

#казка #сучасно #антологія

Переконана, Україна багата на талановитих дітей. Задля того, щоб наша держава отримала нові імена, думки, ідеї, ми прагнемо долучитися до складного життя, відродити добро й людяність, нагадати про закони природи.

16:16 ✓✓

Олександра Бурбело

Україна на відстані серця і безмежного Всесвіту

— Україна... Батьківщинонька! — пролетів повітряною кулькою стишений голос дівчинки з-поза рожевого дерева, схожого на осінню вишню.

— Ти ж сьогодні відлітаєш, Марійко. Скоро будеш вдома, — це пролунало утішливо, але трохи заздрісно. Я сиділа неподалік на рожевому різнотрав'ї далекої планети Немезиди, де була у відрядженні. П'ятикласниця Марійка прилетіла сюди на практику з космонавтики — ох, і предметики нині пішли в школі! Двадцять років минуло відтоді, як я була п'ятикласницею. І стільки змін! Доведено, що еко-

логія довкілля, тобто чистота повітря, рік, озер, морів, розкіш лісів, залежить ще й від людської доброти, чистоти сердець, благородства помислів. Тож нині злу немає місця в нашій Вітчизні. Україна — держава добра і злагоди.

Розумію Марійку — хочеться, ой, як хочеться додому, в Україну. Звідси, з далекої планети, Вітчизна здається ще ближчою, ще ріднішою!

Під час практики моя юна землячка потоваришувала з хлопчиком-андроїдом Даньком, який з Немезиди спостерігає за Всесвітом, і його чергування тут ще не завершене.

— Даню! — почувся винуватий голос дівчинки. — Твоя робота на Немезиді вже добігає кінця, і ми з Олександрою (це про мене, звісно) зустрінемо тебе на рідній Землі, в Україні.

Розмову перервав різкий сигнал тривоги:

— І-і-і!

За мить Марійка, Даня і я стояли перед екраном Всесвіту.

— Б-біда! — Данько від хвилювання завжди трохи затирався. — З глиб-бин Космосу до З-землі л-летить велетенська к-комета. З-змінити напрямок її польоту може тільки сила т-тяжіння іншого к-космічного тіла.

Ми кинулись до пристрою, який мав виштовхнути в космічну далечінь невелику кулю — штучну зірку.

Речовина в ній була так міцно спресована, що її вага перевищувала вагу Місяця.

Сила поштовху мала бути величезною. Допоміжним рушієм же стане — уявіть собі! — сила слова. Ось тому сюди й було відряджено мене як письменницю, а значить і володарку сили рідного слова. Дослідження таємниць мови довели її неперевершену енергетику, яка стала в пригоді й під час вивчення Космосу.

Марійка з Даньком клопотались, налагоджуючи пристрій до негайної дії, а я наснажувала його чарівною силою улюблених слів:

Земля, Батьківщина, Україна, Дніпро, Карпати...

Ще мить — і штучна зірка зринула у Всесвіт, а на екрані ми помітили зміну напрямку руху комети. Тепер можна було помилуватися чудовими барвами її розкішного «хвоста». Нарешті ми полегшено зітхнули — людству більше не загрожувала небезпека.

— Ура! Ура! — ми підскакували, наче м'ячики, адже сила тяжіння тут менша від земної.

— Даньку, нумо налагоджувати «доріжку» білого світла! — нетерпеливилася Марійка. — Уявляєш, це винахід старшокласника нашої школи!

Я задумалася: як багато змінилося в шкільному навчанні. Тепер вивчення нового матеріалу проводять через почуття учнів. Діти добре вчаться, а їхніми винаходами пишається Україна.

— Олександрє! — гукає Марійка.

Прощаємось з Данею, ховаємося в світлові капсули, і промені білого світла, які відбиваються від поверхні Немезиди, підхоплюють нас і несуть у космічні далі...

Нас очікує незвичайний космодром — барвінковий! Річ у тім, що поверхня Немезиди поглинає блакитний колір, а інші частинки світла відбиває. Земний же барвінковий космодром вбирає решту веселкових барв. Величезні штучні квіти-промені бережно приймають у свої пелюстки капсули, у яких ми з Марійкою приземляємося.

По стеблу, мов із дитячої гірки, з'їжджаємо в м'яку запашну траву і разом видихаємо радісно:

— Україна!

Олександра Бурбело

Святковий букет

Жила-була собі дівчинка Василянка. Ніколи не журилася, а сміятися вміла так дзвінко, наче то лунав чарівний дзвіночок. Люди любили сміхотунку і називали лагідно Веселинкою.

Більше за все цікавили дівчинку казки, що їх оповідала донечці матуся, як тільки випадала вільна хвилинка. Та Веселинці цього було замало. Отож, коли батьки передплатили їй газету «Казковий вечір», дівчинка навчилася читати та й взялася сама до казочок.

Минав час. І ось дізналася завзята читачка, що цього літа в улюбленої газети іменини!

Зраділа Веселинка, дзвіночком задзвенів їй веселий сміх:

— Знаю, знаю, що подарую іменинниці — квіти з чудового лужка

за нашим садочком!

Там щоліта розцвітали поміж трав білі ромашки, яскраві гіацинти, дикі гвоздики, маки, запашні квіти чебрецю, материнки, сині і рожеві дзвіночки і багато інших, які знала й любила Веселинка. Ясна річ, вона не збиралася зривати своїх улюбленців — хотіла намалювати їх. Але чомусь лужок не поспішав зацвітати.

— Потрібен дощик, щоб рослини набралися сили для цвітіння, — пояснила неня.

Що ж робити? Як допомогти лугові розквітнути?

Неподалік віддзеркалювала безхмарне небо річка Південний Буг.

Недаремно кажуть, що назва Буг доходить від слова Бог — чарівна річка! Отож синьоока, почувши про турботу Веселинки, здійняла зі своїх рясних хвильок легеньку хмаринку, яка полинула на крилах теплового вітерця до луку.

— Іди, іди, дощику, зварю тобі Борщику!.. — радісно заплескало в долоньки дівчатко.

Хмаринка розсипалася по траві маленькими кринками, але ті ледь-ледь зросили траву.

— Мало нас, — шепотіли вони.

Тільки дівчинка торкнулася їх долоньками, як і сама стала меншати й меншати і скоро пірнула з головою в різнотрав'я.

— Ой, де це я? Що зі мною? — здивувалася вона своїй пригоді.

Її голосок звучав так тихо, що його почув тільки блакитний метелик, погойдуючись на вершечку травинки:

— Ти доторкнулася до зменшувальної дощинки — вона одна така була в хмарці — і стала малесенькою Краплинкою.

— Краплинка, — вперше зітхнула дівчинка, — але я не можу напоїти квіти, щоб вони розцвіли.

— Не сумуй, — заблискотіли іскринки-дощинки. — Тобі допоможе Сонечко. А зараз нумо гратися в піжмурки!

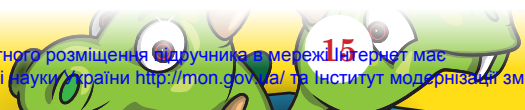
Веселинку-Краплинку не довелось умовляти — вона ж бо любила ігри. Які тут веселощі почалися! Дощинки блискотіли в травах всіма барвами веселки, сяяли оченята їх нової подружки, і дзвенів дзвіночком її веселий сміх.

Але дощинки все меншали, меншали, і ось усі десь поділися.

— Де ж ви сховалися, дощинки, я не можу відшукати, розгубилася Веселинка-Краплинка.

— Ми поспішаємо до Сонечка, воно кличе на-а-с-с, — почувся тихий шепіт понад лугом. — Линь з нами!

Кринка — глечик, дзбан.

— Летімо, — підставив крильця блакитний метелик.

Веселинка-Краплинка зраділа запрошенню, і вони знялися у височінь. Метелик ледь чутно шурхотів крильцями, злітаючи все вище і вище. Луг перетворився в зелену крапочку, а річка — в тоненьку синю рисочку, а потім вони зовсім зникли з очей, Довкола була тільки блакить. Та ось нарешті мандрівники побачили золоту оселю Сонця.

До неї вели осяяні сходи, що легенько погойдувалися в повітрі.

— Ось тут я відпочину і почекаю на тебе, — метелик сів на нижню сходинку, — Біжи ж, не затримуйся, Краплинко, і, які б дива не побачила, не забувай про наш спраглий лужок.

Кинулася веселунка по сходах до променистого палацу, а Сонечко їй назустріч:

— Знаю твою скруту, Веселинко! Та це горе — не біда. Можна йому зарадити!

— А як? — усміхається гостя.

— Ось опушу свої промені нижче до Південного Бугу, зігрію його цілющу водичку — здійметься пара, збереться в дощову хмару і попливе з вітерцем понад лугом. Піде рясний дощ, і незабаром луг завітне. Ти тільки усміхнись до нього. А зараз ходімо до моєї оселі, подружко.

— Подружко? — зашарілася Краплинка.

— Так, ми друзі, адже ти, Веселинко, теж зігріваєш світ своєю усмішкою, пояснило променисте і повело дівчинку до просторої зали, стіни якої були мапою світу з багатьма прапорцями.

— Це прапори усіх держав. Якщо десь потребують моєї особливої уваги, прапорець яскраво спалахує, і я приходжу на допомогу. А прапор України знайдеш?

Очі дівчинки розбігалися та ось натрапили на улюблені кольори — жовтий і блакитний. Прапорець виблискував ніжними барвами.

— Україна скоро відзначатиме свято своєї незалежності, — поважно зауважила україночка.

З цієї нагоди й хочу щось подарувати тобі, — і Сонечко повело дівчинку до іншої кімнати.

Яких див там тільки не було: золото, самоцвіти і ще багато-багато усіляких дивовиж!

— Ой, — спохопилася дівчинка, — та на мене ж метелик очікує.

— Що ж, поспішай, але подарунок вибери, — посміхнулося Сонечко, — чого хочеш?

— Ось цю веселкову стрічку на згадку, і для метелика вона не важка.

— Бери, Веселинко! Ця стрічка чарівна і принесе тобі щастя, — засяяло Сонечко.

Попрощалися, як добрі друзі, і ось Краплинка вже квапиться до метелика. Ще мить — і вони спускаються на землю. Ось і лужок, а над ним синя дощова хмара. Метелик швидше заховався під лопушок, а Краплинка загукала радісно:

— Спасибі тобі, Сонечку!

Сипонув дощ, розправилися стеблинки, листочки, а дівчинка підросла і знову стала такою, як раніше.

Ішов дощ, розцвітали квіти. Веселинка поспішала приготувати олівці, фарби, щоб намалювати святковий букет.

#казка #сучасно #антологія

Усім відомі герої, які є лише в українських казках, наприклад, Котигорошко, Пан Коцький, Івасик-Телесик тощо.

Які мультфільми й фільми знято за українськими казками?

Чи повною мірою відповідають характери зображених у них героїв тим, що створені народом?

16:16 ✓✓

#казка #сучасно #антологія

Важливим є те, що героїв казок шанують і в наш час. До 28-ої річниці Незалежності України різьбярі з різних міст нашої країни зобразили 12 героїв українських казок із дерева та сформували «Алею казкових скульптур» у парку «Хімік». Це був перший в Рівному Всеукраїнський фестиваль дерев'яних скульптур. До речі, харків'янин Олександр Сердюк вирізьбив козака-характерника Крутивуса із казки «Котигорошко». Дійсно, таких парків/майданчиків багато в Україні. Із деякими з них ми ознайомимось.

16:18 ✓✓

Українська народна казка

Розум та щастя

Ішли собі десь розум та щастя та й почали сперечатися. Розум каже, що він сильніший, а щастя, що воно. Сперечалися вони, сперечалися та й розійшлися. Щастя пішло в ліс, а розум пішов та вліз одному хлопцеві у голову.

От віддав батько того хлопця у шевці. Побув він у шевцях з тиж-
день, уже всього й навчився.

— Віддайте, — каже, — тату, ще чо-
гось іншого навчатися.

Віддав його батько у кравці. Він і там
чи й побув з тиждень, усе зумів, і кроїти,
і пошити. Тоді віддав його батько вчити-
ся ще годинники лагодити. Він і того ско-
ро навчився.

От раз його хазяїн від'їжджає (а він уже на жалуванні був) та й на-
казує хлопцеві, щоб він, поки той вернеться, зробив 100 годинників,
а зостанеться матеріал, то хай і собі зробить.

Кравець — фахівець
із пошиття одягу.

Швець — май-
стер, який шие і
лагодить взуття.

Заходився хлопець, жваво годинники лаго-
дити. А собі вигадав та такий утнув, що у двад-
цять п'ять років тільки раз і заводиться. Як за-
вів, то і ключ усередині заховав і зачинив там.

Приїхав хазяїн, а робота виконана. За-
брав він тії годинники та й повіз на ярма-
рок, хлопця з собою взяв. Продав хлопець
свій годинник самому цареві, а сам поїхав у далекі краї. Минуло двад-
цять п'ять років. Годинник зупинився. Цар послав за майстром, але
той не зміг полагодити. Розійшлася світом вістка про незвичайний го-
динник. Почув її хлопець, прийшов, упізнав свого годинника, дістав
ключа і знову завів годинника.

Сподобалася царю кмітливість його. Каже він:

— Живи в мене. Дам тобі світлицю, служників.

Той і погодився. От одного разу від'їжджає цар з палацу й наказує
хлопцеві:

— Можеш по всьому палацові ходити, але не
йди в підвал.

Сказав — і поїхав. А в тому підвалі була по-
таємна кімната, де була замурована царівна.
Її туди сам цар замурував, щоб позаочі сва-
тали. До кого вона заговорить через вікон-
це, той і стане її чоловіком. Багато вельмож
намагалися розговорити царівну, та все марно.
Мовчить, мов води в рот набрала.

Завела цікавість до тієї кімнати й хлопця. Біля две-
рей кімнати стояв столик, а на столі свічечка горіла. Він і говорить
до свічки:

— Здорова була, свічко!

— Здоровий, майстре! — сам собі відповідає.

А царівна почула за стіною та й собі каже:

— Так, так, так.

— Та це я давно знаю, що так, так, так. А от як нас було троє, один швець, другий — кравець, а третій — майстер, та й пішли в ліс. Аж стоїть пень. Майстер заходився та й зробив з нього чоловіка, кравець одягу пошив, а швець взув.

А вона за стіною:

— Так, так, так.

Як дала ото вона згоду, він і пішов собі. А на дверях там була табличка, що як ото вона скаже хоч слово, зараз на табличці само і запишеться. От вельможі побачили, що вона дала згоду майстрові, а їм відмовила, то й вирішили вбити його.

Побачив розум, що горе, вискочив та й побіг до лісу щастя шукати. Знайшов та й просить:

— Ходімо зі мною, бо людині, крім розуму, потрібне ще й щастя.

Погодилося щастя. А тут до палацу повернувся король. Відкрив кімнату, випустив царівну, а майстра взяв за зятя.

Комірка — зменш. до комора — окрема будівля для зберігання зерна тощо.

Українська народна казка

Як неграмотний ученим став

Жив собі чоловік. Мав жінку і п'ятеро дітей, але не мав чим їх прогодувати. Бідняк бідняком, до школи не ходив, читати й писати не вмів. А жінка щодня свариться, каже, що він тупий, як пень, що вона могла вийти заміж за урядовця. І вирішив тоді бідний чоловік грамотним стати. Зловив чорну курку, зв'язав їй крила, лапки запхав у кошик і пішов до міста. Продав курку і на всі гроші, що торгував, купив зошитів та олівців. Як прийшов додому, то зразу засів за стіл і почав писати. Лише так він писав, що ніхто не міг зрозуміти, якою мовою написано.

Курка (півень) — символ сонця, світла, вогню, войовничості; пильності; воскресіння; господарності; каяття (у християнстві); передвісника біди; жертви; відкривача скарбів; також є оберегом від пожежі.

Мучився три тижні, поки всі зошити не списав.

Терпіла жінка, терпіла, та не витримала — почала сваритися, аби кидав своє писання, бо немає в хаті ні поліньця дров.

Як жінка свариться, то нема що робити — мусить слухатися. Взяв він сокирчину і пішов до лісу. Був той ліс темним, великим. Знайшов він дуба, а на ньому побачив велику суху гілляку. «Полізу, — подумав, — зрубаю і принесу жінці сухих дров».

Виліз він на дуба гілляку рубати (а це вже вечір наступав), і бачить — їде банда розбійників.

Він тихенько сидить на дубі — ні пари з уст, коли дивиться, вони витягли кущ із землі, а там — бункер. Все з возів познімали, покладали туди, замаскували, як має бути, і поїхали.

Зліз чоловік із дуба, бере гілляку на плече і несе додому. Жінці ні слова не каже про те, що бачив і чув, бо мудрий чоловік ніколи жінці таємниць не довіряє.

За цей час король, якого обікрали, вислав шандарів, щоб розпитували, чи хто чув, а може, бачив злодіїв, які б везли його скарби.

Ходили шандарі всіма містами і селами, аж поки не дійшли до хати цього чоловіка.

— Може бачив? Може чув? — питають його.

— Зараз я подивлюся у свої документи і скажу, — відповідає.

Розклав на столі ті зошити, що три тижні в них писав, і роздивляється.

Шандарі і так і сяк приглядаються до його письма, але ніхто не може зрозуміти, що там написано.

А бідняк каже так:

— Дочитався, що можу віднайти, але хай король дасть мені половину того добра.

Послали посланців до короля, а він як почув про таке, то й сам приїхав.

— Хай буде!

Тоді зажадав бідний чоловік від королівських слуг три вози кілків і довгу тичку. Як усе було

Шандар —
жандарм.

Тичка — довга
палиця.

готове, взяв тичку і міряє від своєї хати в протилежний від лісу бік. Скрізь, де скаже, слуги забивають кілки.

Міряли три дні. Одного дня — в один бік, другого — в інший, а третього — прямо до дуба.

Королю вже самому цікаво, чи цей бідний чоловік щось знає, чи ні, бо міряє і все читає в зошитах.

На третій день доміряли до того бункера. Забили там кілок, і сказав чоловік слугам королівським:

— Копайте!

Людей було багато, розкопали, а там скарби не лише того короля, а ще більше. Вивозили звідти їх три дні і три ночі. Як вивезли, король віддав бідняку половину маєтка з худобою, полем і робітниками.

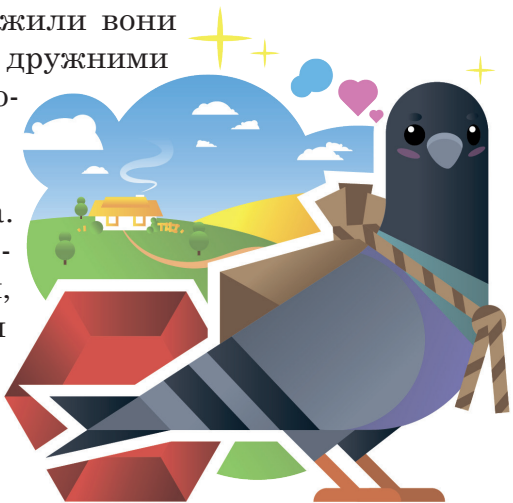
Бідняк — не пан, людей наділив землею, і живуть собі всі файно.

 Дуб — символ Перуна, Сонця та інших богів; дерева життя; гордості й міцці, сили, довговічності, здоров'я; цілісності; дужого, гарного парубка; нерозважливості.

Українська народна казка

Щастя саме не приходить

Жили два сусіди. В одного був син Роман, а в другого — дочка Зіна. Дуже дружно жили вони між собою. Діти разом росли, були дружними між собою, а коли виростили, то покохались по-справжньому. Уже і весілля малось бути, та трапилось велике горе. Зіна раптово осліпла. Ніхто не знав, звідки це воно взялося таке лихо. Яке вже тут весілля, коли і світ не милий. Батьки Зіни від горя скоро померли. Залишилася Зіна круглою сиротою та ще й сліпою. Якби не Роман та його батьки, покінчила б із таким життям. Поховали вони батьків, і Зіну доглядають, як рідну. Але ж Зіна все одно не живе, а мучиться. Став Роман їй говорити, що дарма, що вона не бачить, а він її любить і хоче

взяти за жінку. Але Зіна і слухати не хотіла про це.

— Яка з мене буде жінка?

От надумав Роман піти до ворожки, поради- тись, може, вона щось допоможе. Ворожка жила в їхньому селі. Пішов він до неї. З відкритого вікна почув гомін. Зрозумів, що в неї гості.

Ворожка —
знахарка.

«Як невчасно я прийшов», — подумав він. Хотів іти назад, та почув такі слова, що змусили його послухати. Ворожка розказувала про Ро- мана і Зіну. Радісно сміючись, вона розповідала, як зробила Зіну слі- пою. Аж остовпів Роман під хатою, коли таке почув. Зрозумів, що це зібрались всі відьми та ворожки і хваляться, хто кому що зробив. Чує,

один питає:

Хата — символ Всесвіту; батьківщини, рідної землі; безперервності роду; тепла, затишку; святості; добра і надії; материнської любові; захисту і допомоги.

— А як далі буде з нею, колись буде вона бачити чи ні?

А ворожка каже:

— Тільки одна фея з підземного царства може допомогти їй, а більше ніхто. А до підземного царства дуже далеко. Пішки йти десять років. Ще ніхто ніколи туди не доходив!

Почув це Роман і з тим пішов додому. Нікому не розказував він про те, що почув від ворожки.

Каже він батькам, що йде у світ шукати того, хто зможе допомогти Зіні. Попросив батьків, щоб Зіну забрали до себе. Може, він не скоро повернеться. Взяв харчів у торбу, а в пазуху взяв маленький вузлик з пшеницею і другий з рідною землею. Попрощався та й пішов, куди передом стояв.

Уже цілий рік Романа нема. Журяться вони за ним, чекають. Зіна так змучилася, що зовсім злягла, бідна. Бачать батьки, що скоро і її не стане.

Постоли — м'яке селянсь- ке взуття з цілого шматка шкіри без пришивної під- шви, яке звичайно носили з онучами, прив'язуючи до ніг мотузками (волоками).

А Роман не одну пару постолів стоптав, ходячи. Десять трохи підро- бити на харчі, а то і так добрі люди давали. У лісі з лука якогось звір- ка заб'є, викреше кресалом вогонь, спече на вогні. Одного разу йшов він лісом і натрапив на людей. Си- діли вони купою, тісно тулячись одне до одного. Розбалакався він з

ними. Виявилось, що це лісові люди, все життя живуть у лісі. Вони

можуть з однієї пшеничини наробити багато всякої їжі і напоїв. Зимою вони мучаться від холоду, буває, замерзають на смерть, але вони вміють оживляти один одного. Так і живуть.

Каже їм Роман:

— Я навчу вас вогонь добувати, а ви мене навчіть того, що вмієте.

Розпалив їм вогнище. Вони подивувались, а коли нагрілись біля вогнища, — повеселіли. Навчили вони Романа і їжу з однієї пшеничини готувати, і мертвих оживляти.

Віддав їм за це Роман кресало, а вони йому чарівного камінця дали.

Пішов Роман далі.

Йшов, йшов, стомився, сів трохи відпочити. Наробив їжі з пшениці (половину її він оддав лісовикам). Сів, обідає. Коли бачить — прилетіли дві голубки, посідали недалеко та й дивляться на нього. Хотів він кинути голубкам щось поїсти, коли де не взявся орел і теж сів недалеко. Зрозумів Роман, що орел полює за голубками, взяв лук, щоб убити орла.

Вмить орел кинувся на голубку, вхопив її, але не злетів, бо Роман вчасно вистрілив і попав йому в голову. Орел мертвим упав на землю, не випускаючи голубку з кігтів.

Визволив Роман голубку, але вона була мертва. Оглянувся Роман і побачив біля себе молоду красиву дівчину. Взяла вона голубку, поцілувала і гірко заплакала. Коли трохи заспокоїлась, каже йому:

— Це моя сестра. Ми дочки заморського царя. Лютий чарівник давно полює за нами. Ми втекли від нього і залетіли аж сюди, дуже далеко від дому. І от таке горе зробилося.

Голуб — символ Великої Богині; духовності та сили сублімації; у християнстві — символ Святого Духа; у фольклорі і літературі — символ щирої любові, злагоди, ніжності; вогняної творчої сили; місяця.

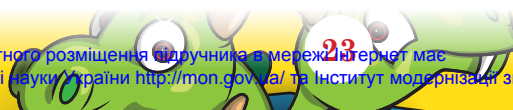
Тоді Роман згадав, як його лісові люди вчили оживляти мертвих. Взяв він чарівний камінець, поводив ним по голубці, сказав чарівні слова, і голубка відкрила очі. Потім стрепенулась і зробилась дівчиною. Такою ж, як і перша. Пораділи вони. Стали дівчата дякувати Роману. Розповів він їм і про себе, куди і чого йде. Кажуть дівчата:

— Треба тобі до нашого батька, він тобі допоможе. Щоб йти пішки — це п'ять років треба, а ми тебе зробимо голубом і полетимо разом.

Стали його перетворювати, а нічого не виходить. Питають:

— Що в тебе є таке з речей?

Показав він їм вузлики з пшеницею і з рідною землею.

— Треба це викинути, — кажуть вони.

— Ні, я не викину це ніколи!

Тоді порадилися вони і зробили його птахом, а вузлики прив'язали йому на спину. Самі теж зробилися голубками і полетіли.

День і ніч вони летіли, не спочиваючи, нарешті прилетіли додому. Цар-батько дуже дякував Романові за дочок. Розказав йому, як дійти в підземне царство.

— Пішки, — каже, — три роки йти, а птахом і за день долетиш. Трохи сонце зійде, ти вилітай і лети прямо до сонця. Увесь час до сонця, а якщо воно сховається, то знай, що ти в підземному царстві. Сядеш на землю, підскаочиш три рази і станеш знову таким, як був.

Подякував Роман за все. Зробили його птахом, з вузликами своїми полетів далі.

Все сталося так, як казав йому заморський цар. Сів він у підземному царстві, зробився людиною, так зі своїми вузликами на спині пішов шукати царицю підземного царства. Не довго й шукав, бо вона сама йшла йому назустріч. Поклонився він їй низенько і розповів про своє горе.

— А скільки років ти йшов до мене? — питає цариця.

Розповів Роман про голуба і як прилетів сюди птахом.

— А що то за вузлики в тебе на спині? — питає цариця.

І про це розповів їй Роман.

— Неси ж, — каже вона, — ці вузлики назад додому і обсиплеш свою кохану цією пшеницею і землею. Тоді вона знову буде здоровою. Тільки поспішай, бо вона ледве жива.

Роман зажурився. Тут підійшли до нього два молодих хлопці. Такі гарні, як намальовані.

— Це, — каже вона, — мої сини. Хочу, щоб вони заморських сестер за себе взяли. Поведи їх до сестер.

Поробились усі хлопці орлами і полетіли. Як зустрілись підземні царевичі з сестрами-голубками, відразу ж покохались. Стали весілля гуляти, а Роман додому поспішає.

Так орлом і прилетів у двір. Зайшов у хату, а його кохана уже мертва. Збиралися вже виряджати її. Взяв Роман камінця, оживив Зіну, а коли ще й обсилав її пшеницею та землею, вона відразу ж стала здоровою. Побачила Романа і заплакала від радості.

— А мені, — каже, — ворожка сказала, що тебе вже нема живого. Я теж не могла так жити.

Тоді розказав Роман усе про ворожку, що це вона їм такого горя наробила. Розказав про все, що було з ним у дорозі і де він бував. Тоді

люди пішли до ворожки-відьми і прогнали її геть із села.

А Роман із Зіною жили щасливо. Своїм дітям наказували, щоб любили святий хліб і рідну землю, бо дорожчого нема нічого в житті, вони і сліпого роблять зрячим.

Українська народна казка

Ситий голодного не розуміє

Ішов якось навесні через поле чудотворець. Бачить, а чоловік мотикою прокопує овес.

— Чому ви мотикою пораєтеся, хіба не маєте плуга?

— Не маю.

Тоді чудотворець каже:

— Зніміть свої постоли, закопайте в землю та примітьте місце. Буде у вас все, бо я — чудотворець.

Закопав чоловік постоли в землю. Прийшов додому, а в нього будинок новий і худоби повна садиба. Почав чоловік господарювати і таким пихатим став, ніби ніколи бідним і не був. І бідним не допомагав, бо кажуть, що ситий голодного не розуміє.

Через три роки восени знову прийшов чудотворець у те село. «Ану, — думає, — зайду до того чоловіка, попрошуся переночувати». Зайшов та питає:

— Чи можна у вас переночувати?

— Ні, бо ви мені дім запаскудите.

Той ще раз попросив, але чоловік пустив пса. Тоді чудотворець каже:

— Як до тебе прийшло, нехай так і піде!

І все господарство спалахнуло. А хазяїн із сім'єю вискочили лише в тому, у чому ходили.

Мотика — ручне знаряддя для обробки ґрунту.

Земля — символ астральний і космічний; матері-годувальниці; Вітчизни; духовності; життя; багатства; щедрості; родючості; плодючості; позитивного і негативного начала; світла і темряви; гріхопадіння, місця вигнання людини із раю.

— Іди викопай свої постолі та й ходи в них далі, — сказав чудотворець чоловікові.

Хто не хоче по правді жити, той біди зазнає.

#казка #пізнай свою країну #обери друга

Подорож світом казки й реальним світом продовжимо пригодами царя звірів — Лева.

Який характер має лев, як він живе в природі? Які асоціації виникають, коли згадуєш про цього звіра?

16:17 ✓

#казка #пізнай свою країну #обери друга

Чому звірів дресують? Пропоную дослідити історію левів-кінозірок. Як на мене, цікаво!

16:18 ✓

Українська народна казка

Цар лев

Люди зібралися звірі на нараду, щоб вибрати царя. Довго міркували, сперечалися, але так і не могли дійти спільного рішення.

— Треба вибрати не лише сміливого й сильного, але й мудрого та чесного правителя, — виступила першою зебра. — Адже цар повинен не тільки в біді захищати, а й по справедливості судити.

— Тоді найкраще для цієї посади підходжу я, — задер хобота слон. — Ніколи нікого не ображу й маю неабияку силу. Якщо оберете — не пошкодуєте.

Почув це лев і заперечив:

— Як можеш бути царем, коли не вмєєш швидко бігати? Мабуть, треба обрати мене — найспритнішого та найвродливішого! Почувши таке нахабство, найслабші здійняли галас.

— Нечувана зухвалість! Нехай слон буде ватажком, він чесний і скромний!

— Ні-ні-ні! — кричали вовки, ведмеді та лисиці. — Це справжній не-

Сова — символ темного, похмурого. Водночас — символ мудрості, глибоких таємниць; уособлення веселого та кмітливого мандрівника.

вдаха! Треба, щоб правитель був хоробрим і грізним.

— Друзі, — запропонував олень, — проголосуймо по-справедливому. Хто матиме більше прихильників, той стане царем. Он біля дуба вири-та велика яма. Якщо хочете, щоб ватажком був слон, киньте по ліщині, якщо лев — по жолудю. Яких горіхів буде більше, той переможе.

— Чудова порада! — погодилися всі й миттю почали шукати хто жолуді, хто ліщину.

Лев — володар звірино-го царства, символізує силу і витривалість, волю до життя. У казці — один із чарівних помічників героя.

Проте коли горіхи порахували, їх виявилось порівно.

— Що ж тепер робити? — почухав за вухом ведмідь.

— Влаштуймо змагання з бігу! — запропонувала хитра лисиця, яка була на стороні лева.

— Так не чесно, — заперечила мудра сова. — Слони не вміють бігати, але це не означає, що вони гірші за спритників.

— Авжеж, — погодився їжачок. — Нехай краще поміряються силою, думаю, так буде справедливіше.

Відчуваючи поразку, руда засумувала. А потім запропонувала хитре рішення:

— Що ж, — мовила солоденьким голо-сом, — нехай буде по-вашому. Завтра на світанку лев і слон позмагають-ся. Тільки не приходьмо дивитися на бій, аби не заважати суперникам. Навідаємося до цього місця після обіду й побачимо хто переможе.

Усі погодилися. Як настала ніч, слон притулився до дуба й заснув. Велетні завжди сплять стоячи, бо як ляжуть, потім не зможуть швидко прокинутися й підвестися.

Побачила це лисичка й побігла до лева:

— Слон заснув, — повідомила руда. — Не-гайно перегризи дерево, на яке він оперся. Як велетень упаде, скажемо, що ти його поборов.

— Гаразд, — зрадів гривастий, — але сам не впораюся з такою робо-тою, треба когось покликати на допомогу.

Лисичка метнулася до мишачої нірки. Пообіцявши сіреньким ве-

лику миску сиру, переконала допомогти в нелегкій справі.

Гризли-гризли миші дерево, але так і не довели діло до кінця, по-томилися й зуби в сіреньких поболіли.

— Що ж робити? — запанікувала руда, глянувши на рожевий горизонт. — Скоро сонечко прокинеться!

А потім хитрунка побігла до ведмежої барлоги.

— Агов, клишоногий, — загукала. — Допоможи мед із дупла дістати!

Почувши про ласощі, ведмідь слухняно потушчав за лисичкою. Щойно бурий виліз на дерево, крилате затріщало й похилилося на землю. А з ним — і сплячий слон.

Опівдні лісові мешканці прийшли на місце бою й побачили лежачого велетня, а поруч — щасливого лева, що переможно задер догори голову.

— Ось наш цар! — вигукнула лисичка. — Найсильніший і найсміливіший!

Наляканим звірям нічого не залишалося, як змиритися з новим ватажком.

#казка #пізнай свою країну #обери друга

Лисичка-сестричка, кума, лиска, спритна хитрунка — різні образи. Пропону їх дослідити.

15:17 ✓

#казка #пізнай свою країну #обери друга

Так, дивовижна руда: то вона допомагає і рятує лева, то своєю хитрістю захищає тваринне царство від грізного лева, від зла.

15:18 ✓

Як лев потонув у колодязі

Давно-давно колись у дрімучих лісах з'явився лев, та такий величезний та грізний, що, бувало, як загарчить, так усі звірі тремтять, як осикове листя. А як побіжить за здобиччю, так усіх, хто б йому не траплявся — по дорозі, розриває на шматки і кидає. Наскочить на табун диких свиней і всіх подушить. Ніхто не міг утекти від нього, а собі для їжі він брав тільки одну. Звірі зі страху не знали, що їм і робити. Зібрали громаду і почали радитися. От ведмідь і каже:

— Знаєте що, панове? Лев щодня роздирає нас не менше десяти, а іноді й двадцять душ перепсує, а з'їдає він мало, одного або двох, не більше, інші гинуть дарма, бо він кожного разу хапається за свіжину, вчорашнього не стане їсти. Так-от, давайте ми його урезонимо.

Вовк — символ зла, жадібності, жорстокості, лицемірства, брехні, кровожерливості. Водночас символ доблесті, честі, мужності у римлян та єгиптян. Часто вовк — родоначальник племені.

— Піді спробуй, побалакай з ним! — обізвався вовк. — Він нас і слухати не буде. Усіх наших посланців розірве на шматки, і тим справа закінчиться.

— А от спробуймо, що воно вийде! — каже ведмідь. — Тільки кого б нам послати до нього?

— Іди ти, ведмедю, — сказав вовк, — ти більший від усіх і сильніший.

— Що там моя сила? Усе одно я його не здолаю, якщо він кинець на мене; так що сила моя тут ні до чого. Краще ти, вовче, йди, ти наче спритніший від мене.

— Що з того, що я спритніший? Що ж ти думаєш, що я встигну втекти від нього, коли він кинець наздоганяти мене? Тут треба придумати що-небудь інше, а сила наша і моторність не допоможе.

Виступив олень і каже:

— Знаєте що? Тут треба зуміти до лева підступити, із чого розмову почати, щоб він одразу не розгнівався.

— Ну, так іди ти, оленю, коли ти такий розумний.

— Та я сам за цю справу не берусь, та переконаний, що з левом балакати запросто не можна, запанібрата. Треба знайти до нього підхід.

— А кого ж ми повинні послати, на твою думку?

— Та, по-моєму, давайте пошлемо лисицю. Вона хитра, може, вона

зуміє підлеститися до лева і розкаже йому, що й до чого.

— Добре ти придумав, — гукнули всі звірі, — вона зуміє до нього підійти.

Покликали лисицю, ведмідь і каже:

— Лисичко, треба тобі йти до лева поба-лакати з ним, урезонити його якимось, а то сама бачиш, що він нас нищить дарма.

— А що ж я, хіба в бога теля з'їла чи що? Хай хто-небудь інший піде! Коли ніхто не хоче йти, так давайте поміряємось, кому випаде йти, той нехай і йде.

— Ні, лисичко, так не вийде. Може, доведеться йти тому, хто не зуміє й слова промовити, що з того вийде? Він там з ляку наварнякає абичого, і замість того, щоб випрохати

в лева милості, ще дужче розгнівить його. Про-

мада вирішила тебе, лисичко, послати, а не хочеш — то зараз же буде тобі смерть, розірвемо тебе на шматки!

Лисиця засумувала, не знає, що їй робити. Не піти — біда, і піти — теж не мед. Думала, думала, а далі й каже:

— Ну, панове, піду спробую; видно, моя доля така.

Довго лисичка блукала лісом, боялась підходити до лева; то в один кінець поверне, то в другий, і все вигадувала, як обдурити лева, бо видима смерть страшнішою була. А далі несподівано побачила колодязь. Тут вона й подумала: «Краще я втоплюся, ніж живцем віддаватися в зуби паскудного... То я одразу потону, захлинуся і без болю загину, а то терпіти муку, поки він мене не розірве».

Підійшла лисиця до колодязя, обійшла його, понюхала, заглянула всередину, а там вода далеко-далеко. Придивилась, аж звідти теж лисиця дивиться на неї. Вона одразу не здогадалася, що то ж її відображення. Кивнула головою — і та кивнула, вона язик висолопила — і та язика висолопила. «Е! Стій, це ж моє відображення. Недарма кажуть: «Подивись у воду на свою вроду». Спробую я одурити лева; якщо він цього не знає, то я його піймаю».

Від колодязя лисичка попрямувала до лева. Вона трохи повеселішала і пішла швиденько, а було це ввечері. Рушила лисиця до левових палат, аж звідти лев грізно гарчить.

Злякалася лисиця, вклонила низько та й каже:

— Ваша статечносте! Не наказуйте карати, дозвольте слово промо-

вити, я вам розкажу, чого я до вас прийшла. Звірі послали нас аж трьох — двох зайців і мене, — ще з самого ранку, щоб ми привітали вас з іменинами. Ішли ми до Вашої милості швиденько. Нас перестрів якийсь звір, схожий на Вашу милість, і спитав: «Куди ви йдете?» А я кажу: «Ідемо до лева, нас звірі послали, щоб ми його з іменинами привітали». А звір той як загарчить на нас: «Який там може бути лев?! Я лев, мене всі повинні слухатися і коритися; я вас не пущу, ви мої!» Почала я прохати його: «Та як же так? Він нас дожидає, сьогодні він іменинник, незручно. Він на нас розгнівається і всіх подушить». А він і каже: «Яке мені діло до того, що він іменинник? Я і його з'їм, як захочу». Довго я умовляла його, щоб він відпустив хоч мене, ледве відпросилася.

Вода — символ зовнішнього та внутрішнього очищення; здоров'я, багатирської сили; оберіг від нечисті; символ духовного відродження.

Лев розсердився, забув і про те, що він голодний, питає грізно:

— Де той звір живе?

— Та він там живе в кам'яних палатах.

Лев схопився та як загарчить, аж луна лісом пішла, неначе в кінці лісу інший лев загарчав.

Лисиця й каже:

— Ваша милосте, чуєте, як він загарчав? Це він Вас дратує.

Лев іще дужче розлютився:

— Та я його, поганця, на шматки розірву! Як він сміє перечити мені! Це мій ліс! Ходімо швидше туди, покажи мені, де саме він живе!

Лисиця повела лева до колодязя.

Підійшли, лев і питає:

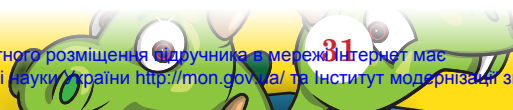
— Де він? Покажи мені!

— Він тут, ось у цих кам'яних палатах, — каже лисиця, — я боюсь близько підходити, а то він мене з'їсть. Ви самі подивіться.

Лев підійшов, глянув у колодязь — аж звідти дивиться на нього лев! Він вишкірив зуби — і той лев вишкірився. Він тоді ще дужче загарчав та прямо в колодязь! Стіни були кам'яні і далеко одна від другої, так що вибратися ніяк не можна було, ні за що було зачепитися. Лев бовтався там, поки й захлинувся. А лисиця дочекалася, поки лев утопився, а потім помчала до звірів.

До звірів лисиця наближалася така весела, що вони відразу помітили, що вона несе якусь радісну звістку.

Підійшла вона до них. Звірі й питають:

— Ну що ж, була у лева чи ти й зовсім не ходила до нього?

— Ходила, тепер лева поминайте, як звали: він утопився, я його одурила!

— Як одурила?

Вона їм розказала все, як було. Звірі від радості аж підстрибувати почали. Не можна й описати їхньої радості!

#казка #пізнай свою країну

Які риси притаманні левам — героям народних казок і художніх авторських творів?

16:17 ✓

#казка #пізнай свою країну

Я маю на меті наступне: визначити, де поширені ці тварини.

16:17 ✓

Іван Франко

Осел і лев

Був собі Осел. Багато було йому праці в господаря.

«Давай, — думає, — втечу в ліс і буду жити на волі! Буду собі пастися в лісі, і хто мені що зробить?»

І, не довго думавши, втік від господаря в ліс. Добре йому там. Пасеться, де хоче, нічого не робить, ніхто його не б'є — відколи живе, ще такого добра не зазнав. Аж раз дивиться, йде Лев, страшний-престрашний, та просто на нього.

«Ну, — думає собі Осел, — аж тепер край мені буде!» Але поки Лев дійшов до нього, він якось трохи отямився й подумав собі:

«Ану, може, я його як-небудь обдурю?» Та як стояв — бухнув на землю, ліг собі й лежить. Надходить Лев і кричить уже здалека:

— Ей, ти, хто ти там? Як ти смієш лежати? Чому не встанеш і не поклонися мені?

А Осел мов і не чує. Лежить собі та тільки довгими вухами рухає.

Надійшов Лев і знов кричить:

— Зараз устань і поклонися мені!

— А хто ж ти такий? — питає Осел.

— Ти ще й питаєш? — кричить грізно Лев. — Хіба ти не знаєш, що я Лев, над усіма звірами цар?

Осел, не встаючи, підвів голову й витріщив на нього очі.

— І що ти за дурниці говориш? — промовив він. — Ти цар над усіма звірами? Хто тобі це сказав? Де це написано? Хто тебе обирав на царя? Ну, говори! — Лев стояв, мов лобом об стіну стукнувся.

— Хто мені це сказав? Та всі мені кажуть, що я над звірами цар. Хіба ж це неправда?

— Звичайно, неправда! Не може бути правда, бо цар над усіма звірами не ти, а я.

— Ти? — здивувався Лев. — А де це написано?

— А йди подивися — ось тут!

І він устав на ноги й, обернувшись задом до Лева, показав йому своє заднє копито, на яким була прибита новісінька блискуча підкова.

— Бачиш? Це моя царська печатка. Якби ти був цар, то й ти б мав таку.

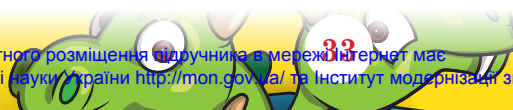
— Ото диво! — промовив Лев. — А я про те й не подумав ніколи. Мабуть, твоя правда. Але стій! Давай будемо змагатись. Ходімо в ліс, хто за годину наловить більше звірів, той буде справжній цар.

— Добре, нехай і так! — промовив Осел, і з тим вони розійшлись.

Лев побіг у ліс. Зловив сарну, там зайчика, там знов якогось звіра — за годину мав уже п'ять чи шість штук.

А Осел тим часом що робить? Пішов собі на широку галявину, де сонечко ясно світило, й посеред луку кинувся на землю, ноги геть відкинув, очі примружив, язик висолопив — ко-

жен сказав би: згинув та й згинув. А над галявиною все яструби літають, ворони, сороки, галки, всяка погана птиця. Бачать вони, лежить неживий Осел, та й усі гуртом до нього. Зразу здалека заскакували, а далі бачать, що не рухається, то й почали по ньому скакати, клювати йому язик та очі. А Осел нічого, тільки коли якийсь птах дуже близько підлізе, а він клац його зубами або стук його ногою, вб'є та й сховає під себе, та так хитро, що інші й не бачать; не минуло й години, а він уже надушив їх з півкопи. Тоді

схопився на ноги, як зареве, а птахи всі врозтіч. Осел забрав усю побиту пташню та й несе на те місце, де мали зійтися з Левом. Приходить, а Лев уже там.

— Ну, що, — каже до Осла й показує йому свою здобич, — бачиш, скільки я наполював?

— Ну, та й дурний же ти, Лево, — каже Осел і копнув його звірів ногою. — Таких звірів я міг би наловити зо дві копи. Та чого вони варті! А ти подивись на моїх! Я тільки таких ловив, що в повітрі літають. Ану, спробуй ти!

— Ні, я такої штуки не втну, — відповів Лев. — Аж тепер бачу насправді, що ти над звірами цар, а не я! Вибачай мені, що я так нечемно говорив з тобою!

— А бачиш! — промовив Осел.

— Завжди треба бути чемним, бо як наскочиш на старшого від себе, то що тоді буде? От і тепер я міг би тебе покарати на смерть, але вибачаю, бо ти це зробив з дурного розуму, а не зі злої волі. Йди ж тепер і шануйся на другий раз!

І Лев пішов, похнюпившись та підібравши хвіст, немовби хто вилив на нього бочку холодної води. Чи близько, чи далеко, зустрічає в лісі Вовчика-братика.

— Здорові були, найясніший царю! — каже Вовк і низенько кланяється.

— Ет, іди, не смійся з мене! — каже сумно Лев. — Який я тобі цар?

— Як-то? — скрикнув Вовк. — Хто ж би посмів інакше сказати?

— Мовчи, братику, — пошепки говорить до нього Лев. — Тут недалеко є справжній цар. Як почує, буде біда і тобі, й мені.

— Справжній цар? — здивувався Вовк. — Що за диво? Який же тут є справжній цар, крім тебе?

— Є, є! — зі страхом прошепотів Лев. — Я сам його бачив. Та такий страшний! А що за сила! Навіть таких звірів ловить, що в повітрі літають. Я радий, що мене хоч живого відпустив.

— Ну, що ти говориш? — здивувався Вовк. — Диво дивне! Знаю цей ліс давно, але ніяк не придумаю, хто б то міг бути. Який же на вигляд той новий цар?

— Одне слово — страшний! — сказав Лев. — Вуха отакі, голова, як цеберко, а на задній нозі царська печатка.

— Ніяк не вгадаю, хто це може бути? — дивувався Вовк. — Знаєш що, ходім, покажи мені його.

— Я? Нізащо у світі! — скрикнув Лев. — Я вже раз страху набрався.

— Та ходімо! Чого боятися? — заохочував Вовк. — От знаєш що,

прив'яжи себе своїм хвостом до мого, сміливіше нам буде йти.

— Про мене, — каже Лев, — нехай буде так. Зв'язалися обоє хвостами до купи та й пішли.

Вийшли на горбок над полянкою, що на ній пасся Осел. Лев зупинився та й шепоче до Вовка:

— Ось він! Ось він! Подивися!

Вовк, поглянув та як крикне:

— Дурний Лево, та це ж Ослисько! — А Левові почулося, що то новий цар уже близько, як злякається та ходу! Через пеньки, через ярки що було духу. Біг, біг, далі втомився, став та й озирнувся.

— А що, Вовче, близько вже той новий цар?

Але Вовк тільки язик висунув. Як був прив'язаний до левиного хвоста, так і волікся за ним усю дорогу, поки й дух випустив.

— А бачиш, — каже до нього Лев, — ти казав, що новий цар не страшний, а як побачив його зблизька, то од самого страху помер!

#казка #пізнай свою країну #обери друга

Лісові мешканці — актуальна тема. У казках ми бачимо їх і добрими, і злими, як і людей... Мені боляче дивитися на знищення лісових територій заради нових будівельних майданчиків, як виживатимуть тварини?!

16:12 ✓✓

#казка #пізнай свою країну #обери друга

Так, у світі існує багато такого, що загрожує майбутньому тварин, для яких ця планета, як і для нас, є домівкою.

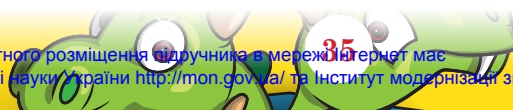
16:14 ✓✓

#казка #пізнай свою країну #обери друга

А ти знаєш, що 4 жовтня — особливий день для всіх, хто по-справжньому любить, цінує і розуміє природу.

16:15 ✓✓

#казка #пізнай свою країну #обери друга

Так, саме в цей день 85 років тому у Флоренції на Міжнародному конгресі прихильників руху на захист природи було прийнято рішення про святкування Дня захисту тварин з метою привернути увагу людства до проблем інших мешканців планети.

16:16 ✓

#казка #пізнай свою країну #обери друга

Мені, насправді, не байдуже, бо яке б не було створіння, воно потребує уваги. У минулому році я брала участь у ліцейному конкурсі «Тварини в моєму житті» і вибрала для декламування поезію учениці 11 класу ЗОШ I–III ступенів № 12 Шкварук Аліни Олександрівни.

Брати наші менші чи друзі безслівні...

Такі часом милі, довірливі, ніжні.

Буваєте часом і хижі, і грізні,

І долі бувають у кожного різні.

Комусь пощастило: порода у тілі,

І ви вже чистенькі, пухнасті та білі.

А хтось просто з двору, без племені-роду.

Хоч як би хотів, та не зміниш породу.

І доля вже інша, й життя вже собаче,

І тільки надія одна — на удачу,

Що хтось пожаліє, візьме тебе в хату,

Що, може, служити там будеш багато.

А в іншого «Віскас», хазяйка заможна,

Усе в тебе є, усе тобі можна;

Спідничка картата, ошийник зі срібла,

І впевненість є, що ти дуже потрібна.

Брати мої менші, я дуже шкодую,

Що всіх не зігрію, не всіх нагодую.

Та знаю, що люди все можуть змінити

Що кожного з вас можна просто любити!

16:17 ✓

Старий собака

Був у чоловіка собака; поки молодим був, так він його і жалував, як зістарівсь, так він його і проганяє. Він лежить під тином,

а вовк прийшов до нього й каже:

— Чого ти так пропадаєш?

А він каже:

— Покиль я був молодим, так мене і жалували, а тепер я старий, так мене і б'ють.

Вовк каже йому:

— Як вийде твій хазяїн в поле, так іди за ним.

— Так мене, — каже, — б'ють, та не пускають в поле.

Вовк каже:

Собака — символ вірного друга; надійності; невідкупності; мудрості. У давнину — уособлення Меркурія. З іншого боку, собака — втілення нерозумного брехуна, злодійкуватого ненаситника.

— Та я зроблю так, що тобі буде добре: хазяйка покладе під возом дитину, а я прийду, да й ухоплю, а ти біжи за мною та кричи, та хоч у тебе й нема зубів, доти мене сіпай як-небудь, щоб хазяйка почула.

Вовк ухопив дитину і несе, а собака біжить за ним, да й сіпає його, а хазяйка почула — біжить з граблями, да й кричить:

Хліб — символ добробуту, гостинності, хлібосољства; астральної тріади: місяця, сонця, Господа; людського життя; святості; радості, щастя; здоров'я та багатства.

— Чоловіче, вовк дитину ухопив! Гаврило, Гаврило! Чи ти не бачив, — вовк дитину ухопив!..

Чоловік наздогнав вовка, да й забрав дитину. Чоловік каже:

— Бач, вража дочка, не годувала собаки, забула про нього, а він, хоч і старий, а все одно поміч дає!

Та жінка і дала собаці крихту хліба.

#казка #пізнай свою країну #обери друга

Чи схожі українські народні казки «Старий собака» і «Сірко» за сюжетом?

16:01 ✓✓

#казка #пізнай свою країну #обери друга

Пропоную згадати мультфільм «Жив-був пес». За яким із варіантів казки створено цей мультфільм?

16:02 ✓✓

Українська народна казка

Сірко

Водного чоловіка був собака Сірко — дуже старий. Хазяїн бачить, що з нього нічого не буде, що він до хазяйства нездатний, і прогнав його від себе. Цей Сірко никає по полю; коли це приходить до нього вовк та й питає:

— Чого ти тут ходиш?

Сірко йому:

— Що ж, брате, прогнав мене хазяїн, а я і ходжу тут.

Тоді вовк йому каже:

— А зроби так, щоб тебе хазяїн ізнов прийняв до себе?

Сірко відповідає:

— Зроби, голубчику; я вже таки чимсь тобі віддячу.

Вовк каже:

— Ну, гляди: як вийде твій хазяїн із жінкою жать і вона дитину покладе під копою, то ти будеш близько ходити коло того поля — щоб я знав, де те поле, — то я візьму дитину, а ти будеш забирати в мене ту дитину, — тоді неначе я тебе і злякаюсь та й пуцу дитину.

У жнива той чоловік і жінка вийшли в поле жать. Жінка поклала свою маленьку дитину під копою, а сама і жне коло чоловіка. Коли це вовк біжить житом, та за ту дитину — і несе її полем. Сірко за тим вовком. Доганяє його. А чоловік кричить:

— Гидж-га, Сірко!

Сірко якось догнав того вовка і забрав дитину: приніс до того чоловіка та й оддав йому. Тоді той чоловік вийняв із торби хліб і шматок сала та й каже:

— На, Сірко їж, — за те, що не дав вовковій дитини з'їсти!

Ото увечері ідуть із поля, беруть і Сірка. Прийшли додому, чоловік і каже:

— Жінко, вари лишень гречані галушки та затовчи їх із салом.

Тільки що вони ізварилися, він садовить Сірка за стіл та й сам сів коло його і каже:

— А давай, жінко, галушки, та будем вечерять.

Жінка і насипала. Він Сіркові набрав у полумисок; так уже йому годить, щоб він не був голодний, щоб він часом гарячим не опікся!

Ото Сірко і думає:

«Треба подякувати вовковій, що він мені таку вигоду зробив».

А той чоловік, діждавши м'ясиць, віддає свою дочку заміж. Сірко пішов у поле, знайшов там вовка та й каже йому:

— Прийди в неділю увечері до городу мого хазяїна, а я тебе покличу в хату та віддячу тобі за те, що ти мені добро зробив.

Ото вовк, діждавши неділі, прийшов на те місце, куди йому Сірко сказав. А в той самий день у того чоловіка було весілля. Сірко вийшов до його та й увів у хату і посадовив його під столом.

Ото Сірко на столі узяв пляшку горілки, м'яса доволі і поніс під стіл. А люди хотіли ту собаку бити. Чоловік каже:

— Не бийте Сірка: він мені добро зробив, то я і йому добро буду робити, поки його й віку.

Сірко, що найсмачніше на столі лежить, бере та подає вовковій. Нагодував і напоїв так, що вовк не витерпів та каже:

— Буду співати!

Сірко каже:

— Не співай, бо тут тобі буде лихо! Краще я ще тобі подам пляшку горілки, та тільки мовчи.

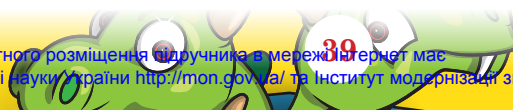
Вовк, як випив ту пляшку горілки, та каже:

— Отепер уже буду співати!

Та як завие під столом... Тоді деякі люди повтікали з хати, а деякі хотіли бити вовка. А Сірко і ліг на вовковій, наче хоче задушити. Хазяїн каже:

Жито — символ життя; плодючості, достатку; здоров'я, щастя; символ неперервності роду, етнічної свідомості, духовності українців.

— Не бийте вовка, бо ви мені Сірка уб'єте! Він і сам йому раду дасть — ось не займайте!

Ото Сірко вивів вовка аж на поле та й каже:

— Ти мені добро зробив, а я тобі! Та й розпрощались.

Українська народна казка

Вовк, собака та кіт

Був собі мужик, мав собі собаку. Собака цей, поки молодий був, то й стеріг хазяїна, а як застарівся, то хазяїн і прогнав його з двору. Ходив він собі по степу, ловив там миші, що попало, та й їв.

Уночі перестрів того собаку вовк та й каже:

— Здоров був, собако!

Поздоровкались. Вовк і питає:

— Куди ти, собако, йдеш?

— Поки я молодий був, мене хазяїн любив, бо стеріг його хазяйство, а як зістарівся, то він мене прогнав з двору.

Вовк питає:

— Може ти, собако, їсти хочеш?

— Хочу, — каже.

Вовк говорить:

— Ходім, я тебе нагодую.

Пішли. Ідуть степом, побачив вовк вівці, посилає собаку:

— Піди, — каже, — подивися, що то пасеться?

Пішов собака, подививсь, вертається й говорить:

— Вівці.

— Хай вони виздыхають! Понабираємо за зуби вовни і не понаїдаємось, голодні будемо. Ходім, собако, далі.

Ідуть вони, побачив вовк гуси.

— А піди, — каже вовк, — подивись, собако, що то там пасеться?

Той собака пішов, подививсь, вертається, каже:

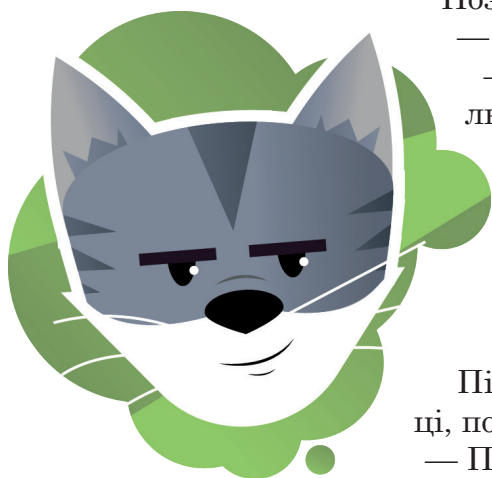
— Гуси.

— Хай вони виздыхають! Понабираємо за зуби пір'я і не понаїдаємось. Ходім, — каже, — далі!

Ідуть вони далі. Побачив вовк — коняка пасеться.

— А піди, — каже, — собако, подивись, що то пасеться.

Собака прибігає й каже:

— Коняка.

— Ну, то буде наша, — каже вовк.

Пішли до тієї коняки. Вовк так гребе землю, кротовину їсть, щоб розсердитися. Тоді каже:

— А дивись, собако, чи в мене хвіст тріпочеться?

Подивись собака:

— Тріпочеться, — каже.

— А тепер дивись, — каже вовк, — чи посоловіли в мене очі?

— Посоловіли, — каже собака.

Тоді вовк як кинеється, як ухватить ту коняку за гриву, попав її, розірвав, і їдять її вдвох з собакою. Вовк молодий, то він наївся скоро, а собака старий — гризе-гризе й нічого не з'їсть. Поприбігали собаки й прогнали його.

Іде той собака і по дорозі знайшов собі такого ж кота, як він, — на степу ловить миші.

— Здоров, — каже, — коте! А куди ти, — каже, — йдеш?

— А так блукаю собі. Поки молодий був, то робив у хазяїна — миші ловив, а тепер уже старий став, миші не бачу, хазяїн мене не злюбив, не дає мені їсти і прогнав мене з двору, то я оце й блукаю.

Собака каже:

— Ну, ходім, брате коте, я тебе нагодую. (Це вже й собака так хоче робити, як вовк).

Ідуть вони вдвох, побачив собака вівці та й посилає кота:

— Біжи, — каже, — брате, подивись, що то пасеться?

Кіт побіг, подививсь і каже:

— Вівці.

— Хай їх цей та той забере! Понабираємо за зуби вовни і не наїмося. Ходім далі!

Ідуть. Собака побачив гуси.

— Піди, — каже, — подивись, братухо, що то пасеться?

Кіт побіг, подививсь, каже:

— Гуси.

— Хай їм лихо! Понабираємо за зуби пір'я й не понаїдаємось.

Пішли вони далі. Ідуть вони. Побачив собака коняку.

Кіт (кішка) — символ доброго духа житла; незалежності; зла, диявола, відьми; темряви і смерті; охоронця малої дитини; шкідливого ласуна. За віруваннями стародавніх народів, кіт міг бути помічником як богів, так і відьом, чортів.

Око — символ розуму і духу; символ Сонця; зловорожих сил; краси; світильника для тіла (у християнстві); кохання.

— Біжи, брате, — каже собака котові, — подивися, що то пасеться?

Пішов кіт, подивився й каже:

— Коняка.

— Ну, це, — каже собака, — буде наша, поснідаємо добре.

Почав собака їсти землю, яриться та й каже:

— А дивись, коте, чи в мене хвіст тріпочеться?

— Ні, — каже кіт.

Собака знов гребе землю, щоб розсердитися, та й знов каже:

— А що, чи тріпочеться? Кажи, що тріпочеться!

Подивився кіт та й каже:

— Трошки почав тріпотатися.

— Тріпнем бісову коняку! — каже собака.

І знов почав собака гребти землю і питає kota:

— А дивись, брате коте, чи посоловіли в мене очі?

— А кіт каже:

— Ні.

— Е, ти брешеш! Кажи: посоловіли! — каже собака.

— Ну, нехай посоловіли, — кіт говорить.

Собака як розсердиться та як скочить на ту коняку! А та коняка як дасть йому копитами по голові! Він упав і очі витріщив. А котик як прибіжить та й каже:

— Ой, братику, як у тебе очі посоловіли!

#казка #пізнай свою країну #обери друга

Чудова збірка Івана Франка «Коли ще звірі говорили» — народне добро.

Любов до казки майбутній письменник виніс ще з раннього дитинства. Мов зачарований, слухав маленький Івась цікаві казки про тварин, які розповідала йому мама.

Значне місце в його літературній творчості посідають казки для дітей.

15:45 ✓✓

#казка #пізнай свою країну #обери друга

Одразу згадую Львів... Мальовниче село Нагуєвичі на Дрогобиччині, садиба батьків великого поета, кузня, а також гарно розмальовані вулики, з яких посміхаються герої Франкових казок. Вабить і стежка Івана Франка, яка веде в глибину лісу на «Галявину казок» до царства звірів письменника: Лев, Ведмідь, хитрий Лис Микита...

15:55 ✓✓

#казка #пізнай свою країну #обери друга

Не залишаю думки ознайомитися із ілюстраціями до збірки казок Івана Франка «Коли ще звірі говорили». 16:00 ✓✓

#казка #пізнай свою країну #обери друга

Пропоную зануритися в кольорову палітру, яка найбільш точно передає настрій.
Які особливості техніки малюнку використав автор?

16:01 ✓✓

Іван Франко

Вовк-старшина

Після раз Осел на пасовиську та якось наблизився до лісу, а за пнем сидів Вовк, вискочив до Осла й хотів його роздерти. А Осел, дарма що його за дурня вважають, зараз надумав, що йому зробити. Вовк до нього біжить, а він усміхається так радісно, кланяється йому низенько та й каже:

— От добре, от добре, пане Вовче, що ви прийшли. Я вже тут вас шукаю-шукаю!

— А нащо я тобі здався? — питає Вовк.

— Та, бачите, громада послала мене за вами і пильно наказала: «Йди і без Вовка до села не повертайся!»

— А нащо я громаді здався? — питає Вовк.

— А ви й не знаєте? Адже у нас у селі старшину вибирають.

— Ну, так що з того, що вибирають?

— Не то біда, що вибирають, — каже Осел, — а то біда, що нікого не можуть вибрати. Вже всі господарі пересварилися проміж себе, а далі кажуть: «Тут хіба один Вовк із лісу може старшиною бути». Як сказали це, так на цьому й погодились і вислали мене, щоб я вас зараз привів до села. Таке-то діло.

Почувши таке, Вовк аж хвіст угору підняв з радості. Зараз виліз на Осла, сів йому

Старшина — виборна особа, що керувала, відала справами якогось колективу.

на спину та й їде до села. А коли приїхали до села, Осел закричав своїм дзвінким голосом, із хат повибігали люди, та, бачачи, що Вовк на Ослі верхи їде, кинулися з палицями, ціпами, дрючками та й давай його молотити. Били, били, ледве Вовк живий із села втік.

Біжить неборака та все оглядається, чи ніде люди за ним не біжать. Аж коли вже села не стало видно, Вовк побачив копицю сіна, вискочив на неї, простягнувся і ліг спочити. А спочиваючи, почав голосно сам до себе говорити:

— Мій тато старшиною не був, мій дід старшиною не був, і чого ж то мені, дурному, раптом забажалося старшиною бути? Ех, шкода, що нема тут якого порядного хлопця, щоб мене здоровенним буком полушцював та розуму навчив.

А під копицею сидів здоровенний парубок із вилами в руках. Почувши це, як вискочить, як потягне Вовка разів з десять по хребту, аж Вовк і дух спустив.

Цін — ручне знаряддя для молотби, що складається з довгого держака і прикріпленого до нього ременем або мотузком короткого дерев'яного бича.

Копиця — великий стіжок сіна, соломи тощо.

#казка #пізнай свою країну #обери друга

Вовчик-братик, Лисичка-сестричка.

По-різному ставиться й кожна людина до цих тварин. Розумію, що не завжди казковий образ відповідає реальному.

Раджу подивитися документальні чи художні фільми про життя тварин у природі та їхні стосунки з людьми.

15:05 ✓

#казка #пізнай свою країну #обери друга

Вовк, Лисиця — герої багатьох українських (і не тільки) казок. Як і до інших тварин, ставлення до вовка, наприклад, у різних народів особливе.

До речі, є науковці, які з метою дослідження життя цих напрочуд цікавих ссавців оселяються поруч із ними й десятиліттями спостерігають їхню поведінку в природі.

15:08 ✓

Як лисиця сама себе перехитрила

Ходив собі Вовчик-братик лісом, ходив, та й спіткала його тяжка пригода. Побачили його ловці-молодці та й почали за ним гнатися. Тікав Вовчик лісом, лісом, а далі довелося вибігти на битую дорогу. А дорогою в ту хвилину йшов з поля чоловік з мішком і ціпом. Вовк до нього:

— Дядечку, голубчику! Змилуйся наді мною, сховай мене в мішок! За мною ловці-молодці гоняться, хочуть мені віку вкоротити.

Змилувався чоловік, сховав Вовка в мішок, кинув собі на плечі та й несе. Аж надбігають ловці-молодці.

— А не бачив ти, чоловіче, Вовчика-братака?

— Ні, не бачив.

Ось вони й побігли далі. А коли вже їх не було видно, Вовк із мішка обзивається:

— А що, пішли вже мої гонителі?

— Пішли.

— Ну, тепер випусти мене на волю!

Чоловік розв'язав мішок і випустив Вовчика-братака на волю. А той і говорить:

— Ну, чоловіче, тепер я тебе з'їм.

— Ей, Вовчику, Вовчику! Я тебе з такої біди врятував, а ти мене з'їсти хочеш!

— А що, чоловіче! Це так у світі ведеться: старе добро забувається. Бачить чоловік, що діло погане, та й говорить:

— Ну, коли так, то ходімо далі! Звернемося до звірів, хай розсудять. Коли скажуть по-твоему, то нехай по-твоему й буде: з'їси мене.

Пішли далі. Зустрічають стару Кобилу. Чоловік до неї й говорить:

— Будь ласка, Кобило-матусю, розсуди нас. Оце я врятував Вовчика-братака з тяжкої пригоди, а він хоче мене з'їсти. — І розповів усе, як було.

Кобила подумала, подумала та й мовить:

— Вовкова правда, чоловіче! Я жила в господаря дванадцять літ, робила на нього з усієї сили, привела йому десятеро лоша́т, а тепер, коли я постаріла і до роботи стала нездатна, він узяв та й вигнав мене на голе поле, щоб мене вовки з'їли. Оце вже я тут тиждень днюю і ночую і жду не діждуся, поки придуть вовки та й роздеруть мене. Так-то, дядечку, старе добро забувається.

— А бачиш, моя правда! — крикнув Вовк. Засумував чоловік і почав просити Вовка, щоби пошукати їм ще другого судді. Вовчик погодився. Ідуть, ідуть, надибали старого Пса. Чоловік і до нього звертається зі своїм ділом. Розповів йому все, як було. Пес подумав, подумав та й каже:

— Ні, чоловіче, Вовкова правда. Ось послухай, як зі мною було. Служив я господареві двадцять літ, пильнував його дім і худобу, а коли постарів і голосу у мене не стало, він вигнав мене з двору, і ось я тепер блукаю без захисту. Забувається старе добро, це щира правда!

— Бачиш, на моє виходить! — крикнув Вовк. Засумував чоловік ще гірше і почав ще раз проситися у Вовка:

— Дозволь мені ще одного суддю розпитати, а тоді вже роби зі мною, що хочеш, коли старого добра не пам'ятаєш.

— Добре.

Пішли вони, аж наспроти їх Лисичка-сестричка.

— Гей, Лисичко-сестричко! — кричить їй здалеку чоловік і кланяється. — Зроби ласку, підійди ближче, розсуди нас з Вовчиком.

Наблизилася Лисичка, розповів їй чоловік, що і як було. А Лисичка не вірить:

— Та не може того бути, чоловіче, аби такий великий Вовк та вліз в оцей мішок!

— Але ж правда! — крикнув Вовк.

— Ні, нізащо не повірю! — уперлася на своєму Лисичка. Як уже чоловік не клявся, як Вовчик не присягався, ні та й ні!

— Не можу цьому повірити, хіба наочно мені покажете, як це було.

— Що ж, це можна, — сказав чоловік та й розставив мішок так само, як тоді, коли саджав Вовка.

— Ось бач, як це було! — сказав Вовк і встромив голову в мішок.

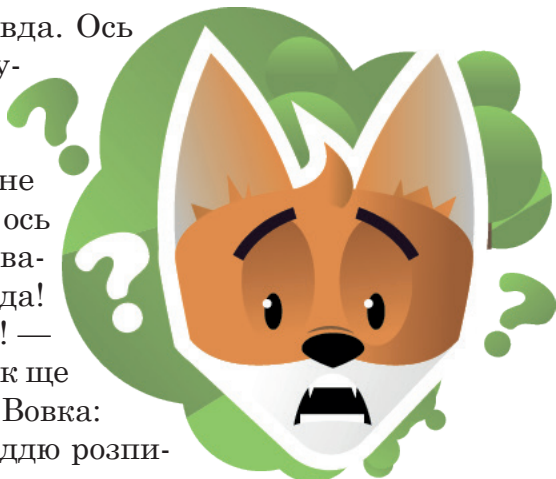
— Як-то, ти хіба тільки голову встромив? — спитала Лисиця.

Вовк уліз у мішок увесь.

— Ну, чоловіче, — промовила Лисиця, — тепер покажи мені, як ти його зав'язував?

Чоловік зав'язав.

— Ну, а тепер, чоловіче, покажи мені, як ти на тоці снопи молотиш?

Чоловікові не треба було цього двічі казати. Як замахне ціпом, як почне лупцювати по мішку. А Лисиця ще й примовляє:

— Ану, чоловіче, а як ти снопи перевертав? Чоловік перевернув мішок на другий бік та як уцідить Вовка по голові — та й забив його на смерть.

Дорога — символ складного, нелегкого життя; розлуки з домівкою; лінії поведінки тощо.

— Ну, чоловіче, — мовить Лисиця, — я тебе врятувала від смерті. Що ж ти мені за це подаруєш?

— Дарую тобі, Лисичко-сестричко, мішок курей.

— Добре.

Пішла Лисичка-сестричка з чоловіком до села, стала собі за ворітьми, а чоловік пішов до хати курей шукати. Взяв мішок, почав ловити курей, коли його жінка надходить.

— А що це ти, чоловіче, робиш?

Розповів їй чоловік усе, що з ним було, і з якої біди врятувала його Лисичка, і яку він їй обіцяв плату.

— Добре, що ти живий та здоровий, — мовить жінка. — А щоб Лисиці давати курей, на це я ніколи згоди не дам. Краще ти всади у мішок двох наших собачок — Лиска й Рябка та й дай Лисиці.

Подумав, подумав чоловік та й дослухав жінки. Посадив собак у мішок, виніс за ворота та й мовить:

— На ж тобі, Лисичко-сестричко, оцей мішок курей! Візьми їх на плечі та й неси в ліс, а не розв'язуй біля села, щоб не розлетілися!

Взяла Лисичка мішок, несе, тягне, тягне, далі сіла спочивати за селом на могилі та й думає собі:

«Дай загляну лишень, скільки там тих курей у мішку?»

Розв'язала мішок, та не встигла гаразд і заглянути, а з мішка як вискочать Лиско та Рябло та за Лисицею. Лисиця тікала щосили, ледве вскочила в ліс та в свою нору. Віддихнувши трохи з переляку, почала сама з собою розмовляти:

— Ви, мої оченьки, що робили, коли за мною ті погані собаки гналися?

— Ми пильно дивилися, щоб ти знала, куди від них найліпше тікати.

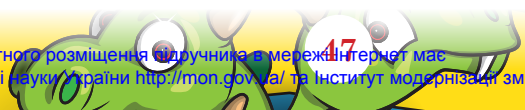
— А ви, мої ніженьки, що робили?

— Ми бігли з усієї сили, щоби тебе собаки не могли догнати.

— А ви, мої вушенька, що робили?

— Ми уважно прислухалися, чи не наближаються твої вороги.

— А ти, хвостище, що робив?

Хвостиче розсердився, що Лисиця так неласкаво до нього заговорила, та й каже їй на злість:

— А я мотався сюди й туди, зачіпався то за пеньки, то за гіллячки, щоби тебе затримати, щоб тебе собаки зловили.

— А, то ти такий добрий! — крикнула Лисиця. — Геть мені з хати! Та з тими словами висунула хвіст із нори, ще й кричить:

— Гей, Лиско й Рябко, цю-цю! Нате вам Лисиччин хвіст! Рвіть його!

А Лиско й Рябко мов на те й чекали. Вхопили Лисиччин хвіст, як шарпнули та й витягли цілу Лисичку з нори і тут же її розірвали.

Іван Франко

Лис і дрозд

Ішов Кабан у Київ на ярмарок. Аж назустріч йому Вовк.

— Кабане, Кабане, куди йдеш?

— У Київ на ярмарок.

— Візьми й мене з собою.

— Ходімо, куме.

Ішли, йшли, аж назустріч їм Лис.

— Кабане, Кабане, куди йдеш?

— У Київ на ярмарок.

— Візьми й мене з собою.

— Ходімо, куме.

Ішли вони, йшли, аж назустріч їм Заець.

— Кабане, Кабане, куди йдеш?

— У Київ на ярмарок.

— Візьми й мене з собою.

— Ходімо, братику.

Ось вони всі йдуть. Ішли, йшли, аж уночі наскочили на яму, глибоку та широку. Кабан скочив — не перескочив, а за ним і всі інші поскакали і всі разом у яму попадали. Що робити, треба ночувати. Зголодніли вони, а вилізти нема куди, їсти нема чого. От Лис і надумав.

— Нумо, — каже, — пісні співати. Хто найтоншим голосом потягне, того ми й з'їмо.

От вони й затягли. Вовк, звісно, найгрубше: у-у-у! Кабан трохи тонше: о-о-о! Лис ще тонше: е-е-е! А Зайчик зовсім тоненько запищав: і-і-і! Кинулися всі на бідолашного Зайчика, розірвали його та й з'їли. Та що там їм із того Зайця за наїдок? Ще не розвиднілось як слід,

а вони вже знов такі голодні, що ледве дихають.

Знов Лис загадує:

— Нумо пісні співати. Хто найгрубшим голосом потягне, того ми з'їмо.

Почали співати. Хотів Вовк тонесенько затагнути, та як завие грубо: у-у-у! Тут всі кинулись на нього та й роздерли.

Лишилося їх двоє: Кабан і Лис. Поділилися вони вовковим м'ясом. Кабан швидко з'їв свою частину, а Лис трошки з'їв, а решту сховав під себе. Минув день, минув другий. Кабан голодний, нема чого їсти, а Лис усе в куточку сидить, витягає по шматочку м'ясо та й їсть.

— Що це ти, кумочку, їси? — питає його Кабан.

— Ой, кумочку, — зітхає Лис. — Що маю робити?! Свою власну кров п'ю з великого холоду. Зроби й ти так само. Прокуси собі груди та й висмоктуй помалу свою кров, то побачиш, що й тобі легше стане.

Послухав дурний Кабан. Кликами розпоров собі груди, та поки дійшов до того, щоб напитися своєї крові, то увесь кров'ю підплив та й помер. От Лис тоді й кинувся на його м'ясо і ще кілька днів мав що їсти. Та далі не стало й кабанячого м'яса. Сидить Лис у ямі, й знов йому голод дошкає.

Кров — символ життя; душі; сили омолодження; у християнстві — життя тіла і духу.

А над тією ямою стояло дерево, а на дереві Дрозд гніздо в'є.

Дивиться Лис на нього з ями, а далі почав промовляти:

— Дрозде, Дрозде, що ти робиш?

— Гніздо в'ю.

— Нащо тобі гніздо?

— Яєць нанесу.

— Нащо тобі яйця?

— Дітей виведу.

— Дрозде, Дрозде, коли ти мене з цієї ями не визволиш, то я твоїх дітей з'їм.

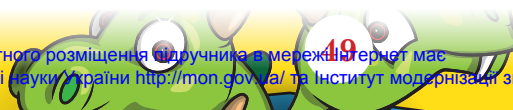
— Не їж, Лисику, зараз тебе визволю, — просить Дрозд.

Дрозд горює, Дрозд нудьгує, як йому Лиса з ями добути. От він щодуху полетів лісом, почав збирати палички, гіллячки та все в яму кидає. Кидав, кидав, поки Лис по тих паличках із ями виліз. Думав Дрозд, що він піде собі геть, та де тобі! Лис ліг під Дроздовим деревом та й говорить:

— Дрозде, Дрозде, вивів ти мене з ями?

— Вивів.

— Ну, а тепер нагодуй мене, а то я твоїх дітей поїм.

— Не їж, Лисику, я вже тебе нагодую. Дрозд горює, Дрозд нудьгує, як йому Лиса нагодувати. Далі надумав і каже Лисові:

— Ходімо зо мною!

Вийшли вони з лісу, а попід лісом польова доріжка йде.

— Лягай тут у жито, — каже Дрозд Лисові, — а я буду міркувати, чим тебе нагодувати.

Бачить Дрозд, доріжкою баба йде, чоловікові в поле обідати несе. Скочив Дрозд у калюжку, в воді обмочився, в піску забруднився та бігає по доріжці, пурхає сюди й туди, немов зовсім літати не може. Бачить баба, пташина мокра та немічна.

«Дай, — думає, — зловлю оцю пташину, принесу додому, буде забавка для дітей».

Підбігла трохи за Дроздом — він біжить, пурхає, а не летить. От вона поставила кошик з горшками на доріжці, а сама давай Дрозда ловити. А Дрозд то підбігає, то підлітає, та все далі та далі, а баба все за ним та за ним. Нарешті, бачачи, що вона відбігла вже досить далеко від свого кошика, він знявся вгору та й полетів. Баба тільки рукою махнула та й вертає назад до кошика. Та ба! Там застала добрий празник. Поки вона бігала за Дроздом, Лис тим часом вискочив з жита та до горшків. Повиїдав усе чисто, решту порозливав, а сам утік.

Сидить Дрозд на дереві та й в'є гніздо, аж тут зирк, а Лис під деревом.

— Дрозде, Дрозде, — говорить Лис, — чи вивів ти мене з ями?

— Вивів, Лисику.

— А нагодував ти мене?

— Нагодував.

— Ну, тепер же напої мене, а то я твоїх дітей поїм.

— Не їж, Лисику, я тебе напою.

Дрозд горює, Дрозд нудьгує, як би йому Лиса напоїти. Далі надумав та й каже Лисові:

— Ходімо зі мною!

Вийшли з лісу знов на ту саму польову доріжку.

— Лягай тут у жито, — каже Дрозд Лисові, — а я буду міркувати,

Кінь — символ сонця і водночас підземного світу; циклічного розвитку світу; чоловічого начала; у слов'ян-язичників — символ смерті і воскресіння сонячного божества; символ вірності, відданості.

чим тебе напоїти.

Бачить Дрозд, а доріжкою чоловік їде, бочку води везе капусту поливати. Підлетів Дрозд, сів коневі на голову, дзьобає.

— А тю! — крикнув чоловік та й замахнувся на Дрозда батогом. Дрозд пурхнув, а чоловік луснув батогом коня по голові. Мов нічого й не було, сів собі Дрозд на другого коня та й дзьобає його в голову. Знов замахнувся чоловік і знов луснув коня по голові. Розлютився чоловік на Дрозда. «От каторжна пташина! — думає собі. — І чого вона прив'язалася!» Дрозд тим часом сів на бочку з водою та й дзьобає собі.

«Чекай же ти», — думає чоловік, та несподівано як вихопить ручицю з воза, як лусне по бочці! Дрозда не вцілив, а бочка від важкого удару похитнулася та й гепнула з воза на землю, і вся вода з неї виллилася та й потекла здоровою річкою по дорозі. Вискочив Лис із жита, напився доволі, а чоловік, проклинаючи Дрозда, взяв порожню бочку й поїхав додому.

Сидить Дрозд на дереві та й в'є собі гніздо, аж тут зирк, а Лис знов під деревом.

— Дрозде, Дрозде, вивів ти мене з ями?

— Вивів.

— Нагодував ти мене?

— Нагодував.

— Напоїв ти мене?

— Напоїв.

— Ну, а тепер посміши ти мене, а то я, їй-богу, твоїх дітей живцем поїм.

— Не їж, Лисику, я тебе посмішу.

Горює Дрозд, нудьгує Дрозд, як би йому Лиса посмішити, а далі каже:

— Ходімо зо мною.

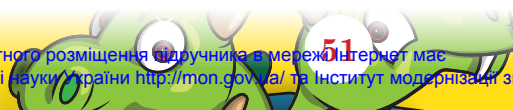
Вийшли з лісу знов на польову доріжку, Лис засів у житі та й чекає. Аж ось їде дорогою той самий чоловік, що їхав з водою: сам сидить спереду, а ззаду сидить його синок з паличкою в руці. Підлетів Дрозд, сів на плече чоловікові та й дзьобає.

— Ой, тату, — каже хлопець, — на вас птах сидить! Не ворухіться, я його вб'ю.

Ще старий не встиг гаразд розслухати, що син каже, а хлопець як замахне паличкою — лусь батька по плечу! Дрозд тільки фуркнув, а за хвилину сів на друге плече чоловікові. Знов розмахнувся хлопець і ще дужче влучив батька по плечу.

— Ой, сину, що це ти робиш? — крикнув батько.

Каторжна — погана, лиха.

— Цитьте, тату! Якась пташка все сідає на ваші плечі, я її повинен зловити.

— То лови, а не бий! — з болю кричить батько.

Політав, політав Дрозд та й сів старому на голову та й клює його солом'яний бриль, немов тут йому й місце. Махнув хлопець долонею, щоб його спіймати, — фуркнув Дрозд. Сів удруге, знов хлопець на нього намірився рукою — знову даремно.

«Чекай же ти, бісова птиця! Вже я тебе почастую!» — подумав хлопець. І коли Дрозд утретє сів на батькову голову, він, не тямлячи до кінця, що робить, як замахне палицею, як трісне старого по голові, аж тому світ замакітрився. Дрозд фуркнув і полетів собі геть. А Лис, сидячи в житі, дивився на це все і аж за живіт держався за сміху над Дроздовими штуками. Бачить Дрозд, що Лис такий радий, і вільніше зітхнув.

«Ну, — думає, — тепер, мабуть, дасть мені спокій, не буде моїм дітям загрожувати».

Та ледве він знову взявся мостити своє гніздо, аж зирк, Лис уже знов під деревом.

— Дрозде, Дрозде, — мовить Лис, — вивів ти мене з ями?

— Вивів.

— Нагодував ти мене?

— Нагодував.

— Напоїв ти мене?

— Напоїв.

— Розсмішив ти мене?

— Розсмішив.

— Ну, а тепер ще мене настраши, бо інакше я твоїх дітей поїм.

Горює Дрозд, нудьгує Дрозд, як би йому Лиса настрашити, а далі й каже:

— Що ж маю робити? Ходімо зо мною, я тебе настрашу.

Веде Дрозд Лиса попід лісом дорогою на велике пасовисько. Там паслася велика череда овець. Пастухи сиділи в курені, а пси бігали навколо череди, пильнували овець. Став Лис здалека, край лісу, побачивши псів, не хоче йти далі.

— Що, Лисику, страшно? — питає Дрозд.

— Ні, не страшно, — каже Лис, — а тільки я втомився, не хочу йти далі.

— Як же я тебе настрашу, коли ти не хочеш далі йти? — питає Дрозд.

— Як знаєш, — мовить Лис, — але знай, що коли не настрашиш,

Світ замакітрився —
те саме, що світ закрутився;
стан запаморечення.

то я твоїх дітей з кістками з'їм.

— Добре, — каже Дрозд, — лягай же ти ось тут у жито і дивись, що я буду робити. А коли тобі стане страшно, то гукни мені, щоб я перестав.

Полетів Дрозд, сів собі на землі перед псами та й дряпає землю лапками. Кинулися пси до нього, він підлетів та зараз же сів знову недалеко того місця, та вже трохи ближче до Лиса. А Лис дивиться, що з того буде, а того й не бачить, що пси підходять все ближче та ближче. Далі Дрозд зривається з землі й, одним крилом махаючи, мов скалічений, починає летіти просто до Лиса. Пси за ним.

Бачить Лис, що біда, як схопиться з місця, як крикне до Дрозда:

— Ну що ж ти, дурню! Ти й справді псів на мене ведеш?

Тут його пси побачили та як кинуться за ним. Ледве Лис здужав пробігти декілька кроків, як пси наздогнали його й роздерли.

Таке-то, бачите: хто хитрощами та підступом воював, той від підступу й загинув.

Іван Франко

Лисичка-кума

Жив собі Вовчик-братик і Лисичка-сестричка, й надумали вони взятися чесно на хліб заробляти. Знайшли собі клаптик поля і змовилися посадити на ньому картоплю. Вранці-рано вибралися обоє на роботу — ямки робити та картоплю садити. Дома поснідали, а щоби в полудень не бігати додому, взяли з собою обід і полудень: глечик меду й кошик паляниць. Поклали страву між корчами, а самі взялися до роботи.

Копають, копають, та Лисиці швидко набридла чесна праця. Нібито копає, а сама думає, як би його побігти в корчі медком поласувати. Ось у недалекому болоті поміж тростиною загукав Гук на все горло:

— Гуп-гуп-гуп!

— Зараз, зараз, сватоньку, — скрикнула Лисичка, немовби то її кликали. І вже кинула мотику та й збирається йти.

— А куди ти, Лисичко? — питає її Вовчик-братик.

— Хіба не чуєш, сват Гук мене кличе.

— Та чого?

— Ми ще з ним учора балакали: бачиш, у нього сьогодні хрестини, то він просить мене за куму.

— А коли так, то йди, тільки не барися.

— Я зараз вернусь! — мовила Лисичка. — Копай собі свій загонець, я тебе наздожену.

Побігла Лисичка в корчі та до горщика, попоїла добре меду, закусила паляницею, все чистенько позав'язувала, пооблизувалася й іде до Вовчика, спишна водячи хвостом.

— А що, вже відбула хрестини? — питає Вовчик.

— Та вже, — мовить Лисичка.

— А що там народилося?

— Хлопчик.

— А як же його охрестили?

— Початочок.

— Ото ім'я! Я ще й не чув такого, — мовив Вовчик. Лисичка нічого не сказала, але пильно взялася до роботи.

Може, так минула година, а може, й дві, — знов Лисичці захотілося медку. І ледве Гук з болота загукав, а вона на весь голос кричить:

— Зараз, сватуню, зараз!

— То що, Лисичко? — питає Вовчик.

— Та бачиш, там друге дитинятко у свата народилося, ще раз на хрестини просить.

— Ну що ж, коли просить, то йди, тільки не барися.

— Я зараз, Вовчику! — мовила вона та й шмигнула в корчі. Зараз до горнятка, наїлася добре меду, паляницею закусила, так що з їх спільного полуденка вже мало що й лишилося, і вертається до Вовчика.

— О, ти вже тут! Уже скінчилися хрестини?

— А що ж там народилося?

— Та дівчинка.

— А як її охрестили?

— Серединка.

— Ото! Я ще й не чував такої назви, — здивувався Вовчик.

— У Гуків, Вовчику, все такі незвичайні назви дають. На те вони голосні птахи.

Попрацювали знов з годину, і знов Лисичці запах дуже медок, і ледве тільки Гук загукав із тростини, а вона кричить:

— Іду, сватоньку, йду!

Мотика — ручне знаряддя для обробки ґрунту.

Паляниця — символ щастя і благополуччя господи; тіла Божого; гостинності; прихильності; ритуальності та обереговий знак.

— Ти куди йдеш, Лисичко?
— Хіба не чуєш, що сват іще раз за куму просить?
— Що за диво, що він тебе так часто за куму просить? — мовив Вовчик.

— Бо дуже мене любить, Вовчику.
— Ну, то йди ж, та не барися, треба роботу кінчати.
— Я зараз тут буду, Вовчику. Роби, не бійся, я своє зроблю.
Побігла Лисичка до корча, виїла решту меду з горщика, з'їла решту паляниць, усе поперевертала та й іде до Вовчика.

— А що, вже відбула хрестини?
— Та вже.
— А хто ж знову народився?
— Хлопчик.
— А як же ж його охрестили?
— Остаточок.
— Ну, що ж, нехай здоров росте!

Копали так, копали, аж ось уже й полудень. Вовчик давно зголоднів, та все якось соромиться признатися, а далі кинув мотику та й каже:

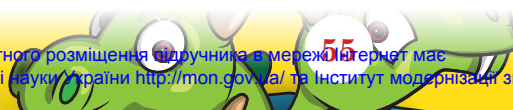
— Ну, тепер досить. Чи не пора обідати?
— Звичайно, пора, Вовчику-братуку, — Мовить Лисичка, а сама нібито копає, пильнує роботи.
— А ти ж не голодна?
— Та ні, йди сам пообідай, мене там на хрестинах вгостили.

Пішов Вовчик у корчі, дивиться — ого! Горщик порожній, аж вилизаний від меду, кошик перевернутий, і паляниць ані кришки нема. Аж тепер зрозумів, куди це Лисичка-сестричка так часто на хрестини ходила. Аж тепер йому вияснилося, чому то вона своїм хресникам такі чудернацькі назви давала.

— А, так ти така, погана Лисице! — скрикнув Вовчик. — Хочеш мене роботою й голодом на смерть заморити, а сама всю страву пожерла! Чекай же! Я тебе за те саму розірву і на обід візьму.

Почула Лисиця Вовчиків крик, побачила, який він біжить злючий та недобрый, і не чекала довго. Дала ногам волю та до лісу, а в лісі — шусть у першу нору, яку надібрала під корінням старого дуба. Думала, що сховається зовсім, але Вовчик таки встиг побачити кінчик її хвоста, як Лисичка його втягла до нори. Прибіг та й кричить:

— Ага, ти тут? Вилазь мені зараз! Не сховаєшся від мене.
Та Лисичка не дурна. Сидить у норі, ані пари з рота.
— Не обзиваєшся? Добре. Чекай лишень, я тебе достану.

Скочив Вовк, виломив довгу клюку, застромив у нору та й шпортає. Думає захопити Лисичку за ногу та й витягти з нори. Не встигла оглядітися Лисичка, а клюка — хап її за ногу. Нора тісна, а Вовк, почувши, що щось зачепив, тягне що є сили. От Лисичка, хоч і як їй мурашки поза плечима бігали, почала реготатися й кричати:

— Ото дурний! Зачепив за дубовий корінь та й тягне. Думає, що мене за ногу захопив. Тягни, дурню, тягни!

Почувши це, Вовк пустив Лисиччину ногу та й почав знов шпортати клюкою, поки не зачепив справді за дубовий корінь.

— Ай-ай-ай! Моя ніженька! — закричала Лисичка, а дурний Вовк із радості так почав тягти, поки аж сам не змучився і клюки не зламав. Тоді плюнув і пішов геть і зарікся більше з Лисичкою мати справу.

**Клюка (діал.), ко-
вінька, костур** —
паляниця із загну-
тим кінцем.

Іван Франко

Три міхи хитроців

Було це восени. Біжить Лисичка польовою дорогою та й зустрічає їжачка.

— Добрий день, їжаче-небораче! — крикнула Лисичка.

— Здорова була, Лисичко-сестричко! — відповів їжак.

— Знаєш що, їжаче, ходім зі мною!

— Куди ж ти зібралася?

— Та йду отуди до саду їсти винограду.

— А не кислий він, Лисичко?

— Та де там кислий! Розповідала Сорочка-білобока, що чула від Куниці, молоді дівчиці, що та бачила, як господар куштував і хвалив, що солодкий, пора збирати. Ходімо наїмося ще й дітям по грону принесемо.

— Ні, Лисичко, — каже їжак, — не піду з тобою, боюся. Той господар хитрий, силець понаставляв, ще зловлюся.

— Не бійся, їжаче-небораче! — сміючись каже Лисичка. — У мене є три міхи хитроців, то вже я не я буду, коли тебе з сильця не визволю.

— Ну, коли так, то нехай буде й так! Пішли удвох, влізли до саду, наїлися винограду і вже хотіли назад вертати, аж тут смик! Лисичка

ступила необережно та й зловилася в сильце. Смикнула раз, смикнула другий раз — куди тобі! Не пускає сильце, держить за ногу.

— Ой їжаку-братику, — кричить Лисичка, — рятуй!

— Як же я тебе, Лисичко, порятую? — мовив їжак. — Добувай свої три міхи хитроців і рятуй себе сама.

— Та де там мої міхи? — лементує Лисичка, а сама аж тремтить зі страху. — Бачиш, стрибала через річку, і всі три міхи урвалися і впали у воду, їжаку-братику, подумай ти, може, у тебе якась хитрість знайдеться?

— У мене є одна, — відповів їжак, — та не знаю, чи буде тобі до смаку. Лягай на тім місці, де зловилася, і лежи, лапки від себе відкидай і попускай духу, що можеш. Господар побачить тебе і подумає, що ти вже гниєш, та й викине за пліт.

Послухала Лисиця їжакової ради, притаїлася, лежить, немов давно загнила. Прийшов господар, побачив її та аж носа затулив.

— От шкода! — промовив він. — Не був кілька день коло сильця, а тут, бач, яка гарна Лисиця зловилася та вже й гнити почала. Що тепер з неї за пожиток? Викинути за пліт та й кінець.

І він відчепив Лисицю з сильця, взяв обережно за хвіст та й шпурнув за пліт у кропиву. А Лисиці тільки того й треба було. Як дасть ногам ходу, як чкурне, лиш у бур'янах зашелестіло.

Минуло два дні, чотири дні, біжить знов Лисичка польовою дорогою і зустрічає їжака.

— Добрий день, їжаче-небораче!

— Здорова була, Лисичко-сестричко, — відповідає їжак.

— Ходім зі мною до саду їсти винограду.

— А не страшно, Лисичко, після позавчорашнього?

— Е, що там! У мене є три міхи хитроців, якось виплутаюся.

Пішли удвох, влізли до саду, наїлися винограду і вже хотіли назад вертати, аж тут смик! Їжак-неборак якось не додивився та й спіймався в сильце.

— Ой Лисичко-сестричко! — закричав бідолаха. — Спіймало мене

Сильце — знаряддя для вилову птахів та дрібної звірини.

Річка (ріка) — символ початку і закінчення життя; вічного плину часу; рубіж між чужим і своїм простором.

Доля — символ Вищої Сили, Бога; щастя; талану; водночас — лиха, горя, біди, нужди, злиднів; неминучості, невідворотності.

сильце і не пускає. Ану добувай свої три міхи хитрощів і визволяй мене із зашморгу.

— Ой небоже, — мовила Лисичка, — пропали мої хитрощі всі до одної. Стрибала через річку, і всі три міхи вирвалися і булькнули у воду.

— Га, то вже, видно, така моя доля, що тут мені вмирати. Прощавай, Лисичко-сестричко! Пробач мені за все, чим я тебе образив!

— Бог тебе пробачить, їжаче, — мовила Лисичка, витираючи сльози з очей, — а я тобі відпускаю всі гріхи.

— А йди, Лисичко-сестричко, обіймемося ще раз на прощання!

Лисиця обняла їжача, хоч і як їй було не до смаку. Та що, неборак на смерть лагодиться, та як же йому не вволити останню волю?

— Поцілуй мене, Лисичко-сестричко, — просив їжак. — Адже ми вік звікували, як брат з сестрою.

Нахилилася Лисичка до їжача, щоб його поцілувати, та ледве торкнулася своїм язиком до його зубів, а їжак тільки клац! Ухопив її зубами за язик та й тримає. Що вже Лисиця не крутилася, вертілася, що вже скавучала й плакала, їжак тримав за язика, поки не прийшов господар. Побачивши, що їжак спіймався в сильце і тримає Лисицю за язик, він розсміявся, впіймав Лисицю, а їжача відпустив на волю.

Іван Франко

Королик і ведмідь

Ішов Ведмідь із Вовком по лісі, аж ось зацвірінькала якась пташка в корчах. Підійшли ближче, а маленька пташка з задертим хвостиком скаче по гілках та цвірінькає.

— Вовчику-братику, а що це за пташка так гарно співає? — запитав Ведмідь.

— Цить, Ведмедю, це Королик! — шепнув Вовк.

— Королик? — прошепотів і собі переляканий Ведмідь. — Ой, то в таким разі треба йому поклонитися?

— Авжеж, — каже Вовк, і обоє поклонилися Короликові аж до самої землі. А Королик навіть не дивиться на них, скаче собі з гілки на гілку, цвірінькає та все задертим хвостом махає.

— Чи бач, яке мале, а яке горде! — бурчить Ведмідь. — Навіть не гляне на нас! Цікаво б було хоч раз заглянути, як там у нього в палаті.

— Не знаю, як воно буде, — мовив Вовк. — Я хоч

Корольок — найдрібніша пташка наших лісів.

і знаю, де його палата, але заглядати до неї ніколи не посмів.

— А що, страшно хіба?

— Страшно не страшно, а так якось не випадало.

— Ну, ходім, я загляну! — промовив Ведмідь. Прийшли до дупла, де було Короликове гніздо, та тільки що Ведмідь хотів заглянути до середини, аж тут Вовк — сіп його за полу.

— Ведмедю, — прошепотів, — стій!

— А що там таке?

— Не бачиш, он Королик прилетів!

А от і його Королева. Незручно нам заглядати при них.

Ведмідь відійшов з Вовком у кущі, а Королик і його дружина влетіли до свого дупла, щоб нагодувати малят. Коли вони повилітали, до дупла наблизився Ведмідь і заглянув досередини. В дуплі було, як у дуплі: прогниле дерево, трохи пір'я настелено, а на пір'ї п'ятеро маленьких Короленят.

— Ну, хіба це королівська палата! — скрикнув Ведмідь. — Та це якась нора! А ці писклята хіба королівські діти? Тьху, та й погані ж, приблуди!

І, сплюнувши сильно, Ведмідь хотів іти собі геть, аж тут маленькі Королики як запищать у гнізді:

— Го, го, пане Ведмедю! То ти на нас плюєш? За цю образу ти мушиш нам тяжко відповісти.

Ведмедеві аж мороз пішов поза шкірою від цього крику. Він як міг швидше побіг від того поганого дупла, забіг у свою яму, сів там та й сидить. А малі Королики в гнізді як розкричалися, то вже кричали не вгаваючи, поки батько й мати не прилетіли.

— Що тут таке? Що сталося? — питають старі й подають дітям то мушку, то хробачка, що хто назбирав.

— Не хочемо мушок! Не хочем хробачків!

— Та що вам таке сталося? — допитують старі.

— Був тут Ведмідь і назвав нас приبلудами ще й наплював у наше гніздо, — кажуть малі Королики.

— Невже! — крикнув старий Королик і, не довго думаючи, знявся та й полетів до Ведмежого житла.

— Ти, старий Бурмило, — мовив він, сівши на гілляці над Ведмедевою головою, — що ти собі думаєш? З якої причини ти моїх дітей приبلудами прозиваєш ще й у моє гніздо плюєш? Будеш мені за це

відповідати! Завтра вдосвіта ставай зо мною до кривавої війни.

Що мав Ведмідь робити? Війна то війна. Пішов кликати собі всіх звірів на підмогу: Вовка, Кабана, Лиса, Борсука, Сарну, Зайця — всіх, хто тільки бігає по лісі на чотирьох ногах. А Королик і собі покликав усю пташню, а ще більше лісової дрібноти: Мух, Джмелів, Шершнів, Комарів — і наказав їм лагодитися на завтра до великої війни.

— Слухайте, — каже Королик, — треба нам когось послати на розвідку до ворожого табору, щоб ми знали, хто в них генерал і який в них бойовий клич.

Рада ухвалила вислати Комара, бо він найменший і найхитріший.

Полетів Комар до Ведмежого табору, а там саме нарада розпочинається.

— Що нам починати? — говорить Ведмідь. — Ти, Лисе, найхитріший між усіма звірами, ти нам будь за генерала.

— Добре, — говорить Лис. — Бачите, якби то зі звірами була справа, то нам би найліпше мати Ведмедя за генерала, але цим разом нам треба мати діло з тією крилатою дрібнотою, то, може, я вам тут більше допоможу. Бо тут головна річ — око бистре і розум хитрий. Слухайте ж, який у мене план. Вороже військо буде літати в повітрі. Але нам про нього байдуже. Ходімо просто до Короликового гнізда й заберемо у неволю його дітей. Як тільки їх будемо мати в руках, то присилюємо старого Королика, щоб закінчив війну і піддався нам, і тоді ми виграємо.

— Добре, добре! — закричали всі звірі.

— Значить, — говорить далі Лис, — треба нам іти густою лавою, держатися купи, бо там у ворога є й Орли, і Шуліки, і всяка птиця: як будемо йти врозбід, вони готові нам очі повикльовувати. А разом буде безпечніше.

— Правда, правда, — крикнув Заець, у якого від самої згадки про Орлів аж ноги затрусилися.

— Я буду йти попереду, а ви всі за мною, — каже далі Лис. — Бачите мій хвіст — це буде у нас бойовий прапор. Усі пильно дивіться на мій хвіст. Поки я його буду держати просто догори, то, значить, можна йти сміливо. Як я застрімічу якусь засідку, то зараз схилю хвоста

Свічка — символ вогню, сонця; життя; долі; духовної енергії; чистоти серця; тепла і любові до Бога; добровільної жертви; віри в приналежність до Божественного першопочатку; молитви віруючої людини.

трохи нижче; то знак для вас, що треба йти трохи помаліше й обережніше. А коли вже зовсім біда буде, тоді підбгаю хвіст між ноги, а ви всі тоді втікайте щодуху.

— Славно, славно! — закричали всі звірі й дуже вихваляли Лисову розсудливість. Комар, вислухавши весь той премудрий план, полетів до Королика і розповів йому все докладно.

На другий день чуть світ зібралися звірі в похід. Земля дрижить, гілля тріщить, рев, крик та писк по лісі, аж страх пробирає. А з другого боку птахи почали злітатися: повітря шумить, листя з дерев сиплеться, крик, гамір, крякання. Густою лавою йдуть звірі просто до Короликового гнізда; густою хмарою літає понад ними пташня, але не може їх спинити. Та старий Королик про це не дбає. Побачивши Лиса, як він гордо марширує попереду війська з хвостом, мов свічка, піднятим угору, він гукнув Шершня й каже до нього:

— Слухай, небоже! Бачиш ти он того Лиса? Це ворожий генерал. Лети щодуху, сядь йому на живіт і жали, що маєш сили.

Шершень полетів — та й просто Лисові на живіт. Почув Лис, що щось там лазить у нього по животі; от-от би хвостом одігнав, але ні, його хвіст зараз — бойовий прапор, не можна! Аж тут Шершень як шпигне Лиса в саме болуче місце!

— Ой лишенько! — скрикнув Лис і спустив хвіст наполовину.

— Що там? Що там? — загомоніли звірі.

— Мабуть., якась... засідка, — пробубонів Лис, а сам аж зуби зіцпив з болю.

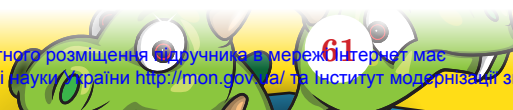
— Засідка, засідка! — пішов голос поміж звірами. — Обережно, бо засідка.

Та в той час Шершень як вжалить Лиса щосили! Лис як завие з болю, як підскочить угору, підбгав хвіст поміж ноги та ходу! А звірі вже не питали, що там сталося, а з переполоху кинулися тікати, куди хто міг, одні через других. А Птахи, Оси, Комарі, Шершні за ними, на них, б'ють згори, клюють, рвуть, кусають. Страшний був бій! Звірі, які не загинули, порозбігалися й поховалися по ямах, а Королик зі своїми птахами та комахами одержав велику перемогу. Радісно прилітає Королик до свого гнізда й говорить до дітей:

— Ну, діти, тепер можете їсти, бо ми одержали знамениту перемогу над звірами.

— Ні, — говорять Короленята, — не будемо їсти, поки Ведмідь не прийде сюди і не перепросить нас.

Гавра — лігво звіра, барліг.

Що було робити? Полетів Королик до Ведмедевої гаври, сів на гілляці над його головою й говорить :

— Ну, Бурмило, а будеш воювати з Короликом, га?

А Ведмедя, що в війську йшов із самого заду, під час переполоху добре-таки Кабани, Сарни та Олені ратицями попід ребра потолочили, так що він лежав та тільки охав.

— Іди, дай мені спокій, — буркнув він. — І десятому закажу, щоби з тобою не зачіпався.

— Ні, друже, цього не досить, — мовив Королик. — Ти повинен піти до мого дупла й попросити пробачення у моїх дітей, бо інакше тобі ще гірше лихо буде.

Мусив Ведмідь іти й просити в Короленят пробачення. Аж тоді Короленята задоволюлися й почали знов їсти та пити.

Іван Франко

Заєць і ведмідь

Був собі в одному лісі дужий та лютий Ведмідь. Піде було по лісі й душить та роздирає все, що потрапить: одного з'їсть, а десятеро й так покине, тільки дарма життя збавить. Ліс був великий, і звірини в нім було багато, та проте страх напав на всіх. Адже ж так і року не мине, а в цілім лісі душі живої не лишиться, коли Бурмило так господарюватиме. Радили раду і присудили звірі так. Вислали до Ведмедя посланців і звеліли йому сказати:

— Вельможний наш дідичу, пане Ведмедю! Навіщо ти з нас знущаєшся? Одного з'їси, а десятюх зі злості роздереш і покинеш? Адже так за рік, то й душі живої в лісі не стане. Краще ти ось що зроби. Сиди собі спокійно в своїй гаврі, а ми тобі будемо щодня присилати одного з нас, щоби ти його з'їв.

Вислухав це Ведмідь та й каже:

— Добре! Але пам'ятайте собі, як мене хоч одного дня обдурите, то я вас усіх пороздираю.

Від того дня почали звірі день у день посилати Ведмедеві одного з-поміж себе на страву. Чи трапиться старе та немічне, чи бідна вдовиця, якій і жити не хочеться на світі, чи дурновате яке вдасться і не вміє собі ради дати

на світі — зараз звірі посилають до Ведмедя. Далі вже не стало старих, осиротілих... Почали кидати жереб: кому випаде, той мусить іти до Ведмедя і датися йому з'їсти.

Одного дня випало йти Зайцеві. Перелякався бідний Заець, та що було робити? І не заперечував, тільки випросив собі годинку часу, щоб

Заець — символ світоруху. У казці фігурує восьминогий заець, котрий уособлює циклічність річного обертання сонця, зміну фаз дня і ночі.

із жінкою й діточками попрощатися. Та поки там жінку знайшов, поки всю сім'ю скликав, поки попрощалися, та наплакалися, та наобіймалися, то вже сонце з полудня звернуло. Врешті прийшлося Зайцеві рушати в дорогу. Йде бідолаха до Ведмежого барлогу. Та не думайте, що йде зая-

чим кроком-скоком, що біжить вітрові наздогін! Гай, гай, тепер бідному Зайцеві не до скоків. Іде, нога поза ногу, та все рясні сльози втирає, та зітхає так, що аж лісом луна йде. Аж ось бачить, серед лісу криниця кам'яна, оцямрована, а внизу вода глибоко. Став Заець над цямриною, заглядає вниз, а в нього сльози тільки кап-кап у воду. Та побачивши в воді своє обличчя, став придивлятися уважно і враз повеселів, аж підскачів із радості. В його голові блиснула щаслива думка, як би йому й самому від смерті врятуватися і всіх звірів позбавити від цього лютого та безумного Ведмедя. І вже не плачучи й не зітхаючи, а щодуху біжачи, він поспішив до Ведмежої гаври.

Було вже надвечір. Ведмідь весь день сидів у своїй гаврі та чекав, коли звірі пришлють йому когось на обід, але не міг нікого дочекатися. Голод почав йому докучати, й разом з голодом почала злість підступати під серце.

— Що ж це значить! — ревів Ведмідь. — Що вони собі думають? Чи забули про мене, чи, може, їм здається, що одною Вороною я маю бути два дні ситий? О прокляті звірі! Коли мені за хвилину не прийде від них страва, то клянуся, що завтра вдосвіта вирушу до лісу й поведушую все, що в нім є живого, й одного хвоста не лишу!

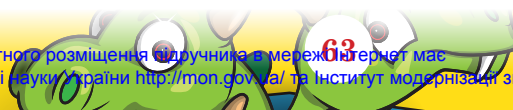
Та минала хвилинка за хвилиною, година за годиною, а страва не йшла. Надвечір уже Ведмідь не знав, що з собою зробити з голоду й лютої.

У такому настрої застав його Заець.

— Що ти собі думаєш, що так пізно приходиш? Що я через тебе, та-

Цямрина — верхня частина колодязного зрубу, сладена з дерев'яних колод.

кого комара, повинен цілий день голодувати? — закричав на нього Ведмідь.

Затремтів Заєць, почувши Ведмежий крик і люті Ведмежі слова, та за хвилину отямився і, ставши на задні лапки перед Ведмедем, промовив як міг найчемніше:

— Вельможний пане! Не моя в тім вина, що так пізно приходжу. І звірі не винні. Нині, в день твоїх іменин, вони, ще вдосвіта зібравшись, вибрали для тебе нас чотирьох, і ми всі вітром пустилися до тебе, щоби ти, вельможний паночку, мав нині добрий обід.

— Ну і що ж? Чому ж так пізно приходиш і де останні трое? — запитав Ведмідь.

— Трапилася нам дуже погана пригода, — промовив Заєць. — Думаючи, що в лісі нема іншого пана, крім тебе, йдемо собі спокійнісінько стежкою, коли враз із укріпленого кам'яного замку вискочив величезний Ведмідь та й до нас.

«Стійте!» — кричить.

Ми стали.

«Куди йдете?»

Ми розповіли правду.

«Го, го! — крикнув він. — Нічого з того не буде. Це мій ліс, і я не дозволю, щоб ви своїм м'ясом годували якогось приبلуду. Ви мої, і я беру вас собі на обід».

Почали ми проситися, благати, почали говорити, що нині твої іменини, що дуже негарно буде, коли ти в такий день лишишся без обіду, та де тобі, й слухати не хоче.

«Я тут пан! — кричить. — І я один маю на вас право, і ніхто мені тут не сміє заперечувати».

І взяв нас усіх чотирьох до свого замку. Ледве-ледве я упросив його, щоб хоч мене одного пустив до тебе. Тепер, вельможний Ведмедю, сам поміркуй, чи ми винні в тому, що ти сьогодні голодував, і що тобі далі робити.

Почувши це оповідання, Ведмідь всю злість обернув на того нового суперника, що так несподівано став йому на дорозі.

— Це що за якийсь волоцюга непотрібний посмів сюди вдертися? — ревів він, дряпаючи землю пазурами. — Гей, Зайче, зараз веди мене до нього, я його розірву на дрібні шматочки!

— Вельможний пане, — мовив Заєць, — це дуже могутній пан, страшний такий...

— Що? Ти думаєш, що я буду його боятися? Зараз веди мене до нього, побачимо, хто буде дужчий.

— Вельможний пане, але він живе у кам'яному замку...

— Е, що там мені його замок! Веди мене до нього, вже я його дістану, хоч би він сховався на вершок найвищої сосни.

Провів Заєць Ведмедя до криниці та й каже:

— Вельможний пане! Велика твоя сила! Дивись, твій ворог, як тільки побачив, що ти наближаєшся, зараз утік і сховався у своєму замку.

— Де він? Де він? — кричав Ведмідь, оглядаючись навколо й не бачачи нічого.

— Іди й заглянь ось сюди! — мовив Заєць і підвів Ведмедя до криниці. Став Ведмідь над цямриною, подивився вниз, аж там і справді Ведмідь.

— Бачиш свого ворога, — мовив Заєць, — як виглядає із свого укріплення?

— Я не я буду, коли його звідти не дістану! — мовив Ведмідь і як ревне на все Ведмеже горло вниз у криницю. А з криниці як відіб'ється його голос, ще удвоє сильніше, мов з величезної труби.

— А так! — скрикнув Ведмідь. — Ти мені ще загрожуєш? Чекай же, я тобі покажу!

Та й з цим словом Ведмідь бабах у криницю та там і втопився.

А Заєць стояв біля цямрини і дивився, поки звірячий ворог зовсім не потоне, а тоді скочив щодуху до звірів і розповів їм, яким то способом примудрився він позбутися Ведмедя і визволити їх усіх від тяжкого нещастя. Чи треба вам казати, яка радість запанувала у всьому лісі і як усі дякували Зайцеві за його вчинок.

#казка #пізнай свою країну

Казки часто мають схожі сюжети, героїв, події.

15:05 ✓

#казка #пізнай свою країну

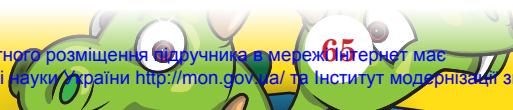
Так, пропоную порівняти казку Івана Франка «Заєць і Ведмідь» із казками, які мають подібні сюжети.

15:06 ✓

#казка #пізнай свою країну

Часто письменники використовують уже відомі сюжети народних казок і творять свої нові тексти.

16:17 ✓

#казка #пізнай свою країну

Що ж стало основою казок Зірки Мензатюк, Сашка Лірника, Володимира Свідзінського?

16:18 ✓

Зірка Мензатюк

Загублене серце

Ту-тук! Ту-тук! Ту-тук! Серце шалено стукотить у грудях, мало не вискочить, а заєць мчить щодуху, аж вітер свистить у вухах. Донизу — що й світ обертом, далі під гору, під гору... От-от дожене хижий лис, от-от упіймає... Раптом шлях перетнуло глибоке провалля. Здавалось, це понад заячі сили, але рятунку не було. Вухань стрибнув — і сталося неймовірне: він переплигнув яругу. Краєм ока побачив, як щось круглясте і яскраво-червоне упало на траву, в грудях стало тихо-тихо, і зайчик зрозумів, що то вискочило його власне серце. Але він тільки очі скосив і біг далі, хоч утікати вже не було від кого — лис залишився по той бік провалля.

Ген-ген віддалік Вухань став, переводячи дух. У грудях, там, де мало калатати серце, загус незвичний холодок, і зайчикові стало страшно. Вернутися? А що, як лис перебрався через яругу і вже по цей бік винюхує його слід? А серце — хтозна, може, він і без нього проживе? Потупцювавши на місці, заєць поплентав додому.

Зайчиха-мати, вислухавши його біду, замислилась.

— Зроду я не чула, щоб у когось серце вискочило з грудей, — сказала вона. — Але може, не мати серця не дуже й зле?

І Вухань вирішив, що, раз уже так вийшло, житиме без серця.

Тим часом загублене серце лежало на сухій траві, серед зірчастого кленового листа.

— Який чудовий листок! — сказала білочка, що саме бігла по гриби. — Ой-йой-йой, та це ж не листок... Справжнісіньке живе серце! От дива... Яюсь аж страшно... — І вона шмигнула у верхів'я старезного розлогого клена.

А серце знов лишилось лежати на траві, злегка здригаючись, — воно таки було живе!

Зашаруділо опале листя, тріснула суха гіллячка — по лісі йшов їжак.

— Що за біда! — скрикнув він, спіткнувшись. — Серце? Звідки воно тут узялося? Поміркувавши трохи, їжак скинув з голок яблуко, яке

ніс додому, а натомість висадив на спину гаряче пульсуюче серце:

— У хазяйстві знадобиться.

Невдовзі на стовбурі клена з'явилось оголошення:

Яруга — глибокий, великий яр.

«Продається живе серце в гарному стані. Оплата за домовленістю.

Звертатись до їжака».

А заєць, відпочивши, зібрався в город чимось поживитися. Йде він лісом — роздивляється, і вже й не тривожно йому, тільки в грудях, замість серця, терпкий холодок.

— Здоров був, зайче! — гукає його бобер. — Чи не завдаш на плечі гілляку? А то велика попалася, важка.

— Ніколи мені. Завдаш і сам, — байдуже кинув Вухань і пішов далі.

«Що з ним сьогодні? — подумав бобер. — Завжди уважний, щирий, а це...»

Йде заєць лісом, зустрічає борсука.

— Послухай-но, друже, — озвався той.

— Чи не прийдеш до мене завтра на толоку? Я на зиму в нову нору переселяюся, а там ще роботи — сам не впораюся. Допоможеш сухого листу наносити, гаразд?

— У мене й своїх клопотів досить, — відрізав заєць і проминув борсука.

— Не впізнаю його... — промовив борсук і довго дивився зайцеві вслід.

На городі заєць добре поживився, ще й додому насмакав оберемок моркви. Вертається з тією морквою, а назустріч його найближчий приятель, заєць Чернолапко.

— Добрий день, Вуханю! Де це така морква росте? — питає.

— Де росла, там вже нема! — одрізав Вухань і пішов далі.

«От тобі й друг: ні морквиною не пригостив, ні де взяв не розказав», — розгубився Чернолапко.

Невдовзі всі Вуханеві друзі помітили, що він змінився. Подейкували, ніби він без серця, і лиш молода зайчиха, з якою раніше Вухань щовечора милувався зорями, заперечувала:

— Що ви, він же добрий!

Проте й вона говорила це дедалі невпевненіше, бо Вухань уже на зорі не задивлявся: навіщо, мовляв, гаяти час на дурниці!

Заєць погладшав, посоліднішав. Він тепер не виходив на веселі заччі гуляння, не зупинявся перемовитися словом зі знайомими, нічи-

Толока — одно-разова безоплатна праця гуртом для швидкого виконання роботи.

їми радіощами не втішався, нікому не співчував. До всіх Вуханеві було байдуже, і він дбав тільки про себе. Збудував собі великий красивий будинок, настарав у нього всякого добра, подумував і про машину. У лісі говорили, що він придбав уже й дачу, але я знаю, що ні: їздив, прицінювався, але не купив.

Зрідка заходив він до зайчихи-матері і хвалився:

— Оце купив новий килим. П'ять сотень віддав. Не знаю вже, й де почепити: у вітальні килим є, у спальні є...

Зайчиха слухала, підтакувала. А провівши сина, довго сиділа мовчки і журно зітхала.

Якось — було це глибокої осені — зайця винюхали мисливські пси. Він втікав щодуху, петляючи по лісі, плутаючи сліди, але довелось добряче попоганяти, поки врешті відірвався від погоні. День видався сльотавий, наш заєць вимок до шерстинки, отож після цього занедужав. Щось немилосердно кололо йому в грудях, і заєць подався до лісового лікаря дятла.

— Так-так, — привітав його той, — на що скаржитесь?

— У грудях щось дуже шпигає, — сказав Вухань. — Видно, простудився під дощем.

— Так-так-так, — знов затакав дятел і взяв зайця за лапу. — Дивно, я не можу знайти пульс.

Лікар заходився вислухувати груди, спину.

— Що за дива! Я не чую вашого серця. Ніби його нема.

— Ну так. Нема. Вискочило з грудей, — мовив заєць.

У дятла від здивування червона шапочка з'їхала на потилицю.

— Не-не-не-не може бути, — залепетав він. —

Ні-ні-ні-ніхто не живе без серця.

— А я що, по-вашому, мертвий? — розсердився заєць. — Отже, й живу. Тільки ліків мені треба. Коле щось.

— За-за-за-зараз, — заїкався дятел. — Ви-ви-ви-виписую. Анальгін, папаверін, но-шпа, пластир, інсулін, олі... полі... о-лі-тет-ра-циклін, гірчичники, валер'яна... Е ні, валер'яни, мабуть, не... не той...

Дятел простяг зайцеві цілу купу списаних аркушків.

— І... і обов'язково ле-лежати. Бе-без серця, при температурі встава-

Оберемок — така кількість чого-небудь, звичайно однорідного, яку можна охопити, взяти рукою (руками).

ти не той... не рекомендується, — лікар знову був зосереджений і суворий, хоч усе ще трохи затинався.

І от лежить заєць, лікується. У хаті тихо-тихо. За вікном плюскотить дощ, мокрії жовті листки прилипають до шибок. Нудно зайцеві, прикро. Хата вихолола, а нікому дров занести, грубку розпалити. Пити хочеться, а хто по воду до джерела сходить? На душі тоскно, а до кого слово мовити? Лежить заєць, думає. От усе в нього є, а радості немає. Хата як повна чаша — а все одно пустка. Раптом згадалися його з Чорнолапком ігри, і як разом по капусту ходили, і як сліди плутали, лиса перехитрювали; глянули з сутінків косуваті очі молодій зайчихи, і так Вуханеві стало жаль за чимось гарним, що було в нього, але згубилося, стороною пішло. Почав подумки перебирати день за днем цьогорічну весну, літо — нема чого в них згадати. Працював, гарував, гроші складав, все — для хати, та для сервантів, та для килимів. «І що воно за життя нікчемне, без теплоти сердечної? — з прикрістю подумав заєць. — Без... сердечної? Так це, либонь, тому, що я без серця!» — аж вигукнув.

Ураз схопився заєць з ліжка, компрес з голови зірвав, усякі примочки та пігулки у сміття пожбував, а сам надвір, та до того клена, де торішньої осені згубилося його серце.

Прибіг — тихо, порожньо, тільки сірі дощинки скапують на опалі листя.

— Клене-братику, і ти, голубко-берізонько, чи не знаєте, куди поділось мое серце? — питає заєць.

— Чом не знати? — почув він згори. Клен шелестить, берізка щось шепоче, а по сучках з верховіття білка плигає.

— Торік тут цілу зиму висіло оголошення, — каже. — Мовляв, кому потрібне серце. Тепер листок, видно, вітер зірвав. А ти біжи до їжака, біжи, у нього поспитай, може, ще й не продав нікому.

Рвонув заєць до їжака.

— Їжаче, друже, чи це в тебе мое загублене серце?

— У мене, в мене, — відповідає їжак. — Твоє, кажеш? Загубив? Раз так, віддам його тобі.

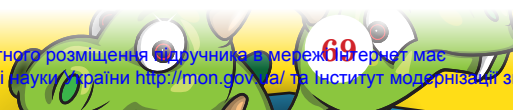
— Ой, дякую! — зрадів заєць.

— Тільки... Ти вже за те, що другий рік його приберігаю, приніс би мені яблужок, га? Дуже мої малі яблука люблять.

— Принесу, їжаче, обов'язково принесу!

І ось іде Вухань лісом, а в грудях у нього серце стукає. Тепло від нього, хороше. Йде заєць, лісом любується. Осінній дощ сріблинками

Грубка — піч, що служить для опалювання приміщення.

на гіллі зависає, шурхотить по жовтому листю. Горить-яріє стигла калина, пахне мокрим деревом, грибами, пізніми ожинами. «І як я жив, не помічаючи такої краси? — сам собі дивується заєць. — Тепер інакше житиму. Знов до давніх друзів повернуся. Тільки.. чи приймуть вони мене після всього?» Замислився заєць, серце стислося. Раптом — вискакує на стежку його подруга-зайчиха, зморена, задихана, — тікає від лиса. Тенькнуло щось зайцеві в грудях. «Мерщій сюди!» — гукнув, а сам лисові навперейми! Лис з несподіванки носом в землю зарився, а далі, ошалілий від нечуваного зухвальства, як кинеться за Вуханем! Але де — той теж не чекає...

Вмить обидва зникли з очей, і лиш зайчиха, все ще не вірячи, що врятована від смерті, дивилася вслід Вуханеві такими вдячними, захопленими очима, якими, напевне, ніхто ніколи не дивився.

«Х-х-ху!» — віддихувався заєць, нарешті позбувшись погоні. І так йому радісно, на душі затишно, як давно-давно вже не бувало.

От іде він додому, коли це глядь — сидить під мокрим кущем його друг Чорнолапко, сумний-невеселий.

— Добридень, Чорнолапко! — каже Вухань. — Чого зажурився?

Чорнолапко недовірливо покосився на Вуханя та тільки лапою махнув.

— Скажи мені, що трапилось, може, чим зараджу? — знов питає наш заєць.

Здивувався Чорнолапко.

— Та, — каже, — жити мені ніде. Уночі вітер зламав верхівку сосни, вона впала і геть хату розвалила. Добре, що хоч сам з дітьми та жінкою врятувався.

— То ти й оженився? — дивується Вухань.

— Оженився, — каже Чорнолапко. — Куди тепер проти зими з сім'єю приткнутися?

— Послухай-но, друже, ходи жити до мене. З сім'єю, з дітками. У мене хата чимала, помістимось. А на весну побудуєшся. Уже й я чимось пособлю по старій дружбі.

Чорнолапко вухам віри не йме. Невже це Вухань? Невже знову він став колишнім веселим зайцем?

Ніколи ще не було так гамірно у новому Вуханевому дворі. Назбігалось звірят — хто Чорнолапкові помагає переноситися з пожитками, а хто прибіг на це подивитися, бо не вірить, що Вухань знову приязний і щирий, як раніше.

— То-то я не вірив, що Вухань без серця, — каже борсук. — І не гріх ото наговорювати? Хіба буває, щоб хтось без нього жив? Зроду такого не було!

— Не буває, — радісно закивала молода зайчиха.
 — Еге ж, — зніяковіло підтакнула і зайчиха-мати, а сама тайком змахнула непрошену сльозу. — Що то за життя...
 — Нема що ті дурні чутки і згадувати, — втрутився Чорнолапко. —
 Всі знають, що без серця жити неможливо.
 Вухань мовчки слухав друзів. Тепер він знову був щасливим.

Сашко Лірник

Про язикатого Іванка, нову церкву і пана економа злодійського

краз над Гірським Тікичем, там, де річка розливається широко — широко, і як по тому плесу на човні виплиवेश, то видно у глибині, як раки повзають, бо вода чиста, жив собі в Сабадаші добрий козак Семен. По-вуличному його Власюком кликали. Але в Сабадаші півсела Власюки, а півсела Шуляки. Хтось там від Івана Шуляка, а хтось — від Івана Власа родом. Але

Плесо — відносно широка, зі спокійною течією ділянка річки між двома перекатами, закрутами.

по-вуличному це просто: чи ти охота, чи ти Варивода, а все одно — Власюк, бо на нашому кутку живеш. А якщо на іншому, тому, що від Бузівки, то ти Шуляк. Хоч би й записаний у реєстрі полковому Гладушиком чи Піхотою. Бо тут що головне? Як починають біля корчми на вигоні дядьки один одного

за барки тягати, то тут уже дивишся, хто кого перемагає, — Власюки Шуляків чи Шуляки Власюків. Як наші їхніх, то тра помагати. А як їхні наших, то питається: за що?

Так от, жив собі на нашому кутку, там, де хати очеретом криють, а не сніпками, козак Семен. Добре жив: поле мав, хату сам поставив та ще й дубка коло хати посадив. І жінку Ганку мав — висватав із того берега, через річку, у Вороному. Чому у Вороному? Бо як на вечорниці до дівок залицятися треба було йти, то у Сабадаші хлопці дуже билися за дівчат, а у Вороному нічого — парубків із Сабадаша, які на човнах перепливали, не зачіпали. Може, через те, що ті здачі гарно могли відсипати, а може, через те, що дівчат у Вороному аж забагато було, то вони самі за парубків нежонатих кому хочеш тирки дати могли.

Але мова не про те, а про Семенового сина Івана. Ох, уже спритний і розумний був хлопець! Уся дітлашня корови пасе й грається, а той усе у попа книжку випрошує, щоб почитати на пасовиську. І коли воно тієї грамоти вивчилося? Але ж і ловко читав, шибеник! Через це, ма-

буть, знав багато того, що в господарстві ніц не потрібно. Ото вмієш псалму яку прочитати чи житіє якесь — воно і хватить. Так ні! Усе йому знати треба! Геть усі книжки у панотця перечитав. Та як на те, і панотець у нас добрий, до лиха, вдався! Нема, щоб халамидника малого прогнати й ошийків надавати, — дозволяв тому пуцвірккові книжки читати. Ну, не без того, щоб хлопець за те йому город виполов, води наносив чи дрівець нарубав. Так то для порядку. А як же! Задурно привчиш — то на голову посідають!

А той таки може. Бо всі коров пішки женуть, а Іван на корові, як на коні, додому їде і книжку їй читає. Дивно, що корова його слухає. Мабуть, і їй якесь слово таємне каже.

Ото начитається Іванко тих книжок, та й увечері на вигоні переказує дітям усякі історії. Ще й до розповіді свого доточить, та так складно і цікаво тим язиком плеще, що навіть дорослі дядьки спиняються послухати. Не так щоб дуже і спиняються, але назнаноше який сховається за кущем калиновим, буцімто люльку натоптати, щоб, знацця, не подумали, що він слухає, а сам вуха розвісить, рота роззявить і про ту люльку геть забуде. Тільки кисета зі справою дарма з кишені добуває. Недаремно кажуть: що старе, що мале — однаково дурне!

Любили й парубки з дівчатами Івана послухати. А той усе нові й нові історії вигадує та в лицях показує. Так уже покаже того пана чи козака, ніби і справді перед тобою живий стоїть. А ще приспіваче та без музики на губі грає — ну чисто кумедія, та й годі! Батько його за ті оповідки хоч і сварив іноді, але не бив. Бо Іванко таки хороша дитина був: і допоможе по господарству, і батька-матір послухає, а що язиком плеще та на губі грає — то шкоди ніякої від того немає.

Так і ріс Іванко. Уже й здоровий парубок, женитися пора, та хто за такого піде? Йому все язиком теліпати та на губі грати. А в господарстві орати треба.

Тим часом у селі вирішили нову церкву збудувати. І правильно: стара з діда-прадіда ще побудована була, у землю вгрузла, та й маленька вже стала — он село як розрослося, не вмщалися люди в церкві.

Справа хороша, але для того грошей треба. Та чимало. І деревини купити доброї в Білогрудівському лісі, і каменю привезти, і вапна, вікна-двері замовити, хреста визолотити, стіни розписати та ікони. Дзвона гарного купити, щоб у Жашкові чутно було. І про панотця не забути: хату нову йому поставити, щоб не соромно було навіть архімандрита з Києва приймати в гості. Та чого я вам розкажую — самі добре знаєте, що без копійки грубої таку справу не залагодиш.

Камінь — символ буття, означає міць і гармонійне примирення із самим собою; символ єдності і сили; у християнстві — один із символів Ісуса Христа; у фольклорі, літературі — символ непорушності, твердості.

Ось зібралися чоловіки сабадаської у строки найнятися, — це коли товариство роботу робить, а гроші всі на спільну справу йдуть. Бо де тих грошей у селі добудеш? Довго ту роботу шукали, але знайшли — у пана Потоцького в Умані маєток зводити. Так усім кошом своїм і працювали. Ну й Іванко теж із ними. А як же — справа спільна, громадська. І працювати з Іванком усім веселіше: він і розкаже щось, і заспіває, і на губі зіграє, тому робота весело йшла, і ніби легше.

Тільки що за дивина: як не працюють, а доробитися ніяк не можуть. Усе якісь копійки дрібні заробляють. То за щось панський економ не заплатить, то за щось відрахує. Ніби й домовитися отаман сабадаський із тим економом, усе докладно погодить, обговорить і по руках ударить, а як й до плати доходить, то вже так економ розкаже, так розпише й так ту угоду перекрутить, що навіть половини не отримають.

Жашків — місто в Черкаській області.

Що ти тут робитимеш? Уже й отамана нового обрали, який торгується краще і по руках гучніше ляскає, — а однаково діла немає. Ось уже скоро додому вертати треба, а грошей мало. Сльози одні, а не карбованці.

Якраз і роботу закінчили, а отаман із економом ніяк про оплату домовитись не може. Це в бою все просто — взяв шаблюку чи пістоля, щоб дрантя летіло. Усе чесно.

Кебета — здібність, уміння, хист; розум.

А в економів хіба честь є?

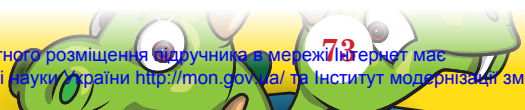
Не вистачає кебети у людей порядних із обманом панським справитися.

Сидять дядьки, оселедці на пальці намотують, журяться. Коли це чують — крик, го-

Дрантя — дуже старий, зношений і рваний одяг.

Сидять дядьки, оселедці на пальці намотують, журяться. Коли це чують — крик, го-

лоси якісь надворі. Та так дрібно і часто шкварять, так словами сиплють, ніби аж співають. Один — то точно пан економ, а другий хто? Кинулись до дверей — аж там їхній Іванко з економом балачку розвів. Краще за отамана все розкаже. І про гроші, і про роботу, і про угоду. Та так, що і не вступить ніскілочка й ні разу. І слова ллються у нього, як книжка пише. Економ йому слово, а Іван — десять. Та все до ладу, та все по-чесному, та все так-таки й правильно! Тут і сам пан Потоцький у ридвані приїхав і теж рота розкрив — Івана слухає. А Іван тут-таки й панові все пояснює — і про гроші, і про роботу, і про економа. І якось воно у Івана так ловко виходить, що всім ясно стало, скільки за роботу заплатити треба, про скільки домовлено було і скільки економ украв у дядьків, а скільки у пана. Пан те все вислухав, Іванові торбинку з грошима віддав, подякував за науку, а сам із ридвана вийшов і пішов економа рукавичками по писку ляскати.

Ідуть дядьки в Сабадаш додому та все на Івана поглядають — думають його отаманом обрати. Коли це пан Потоцький кіньми доганяє і просить Івана до себе за економа пристати. Та куди! Хіба личить порядному козакові панські гроші глядіти і панам у руку заглядати? Оно вдома церкву будувати треба, хату панотцеві, та поле батькове орати, а ще розумній людині час починати отаманити. А як економом панським станеш, то хто на губі гратиме й історії кумедні розказуватиме? Уже й парубки з дівчатами на вигоні зачекалися...

Ридван — у XVIII — на початку XIX ст. — велика карета для далеких подорожей, запряжена 6–12 кіньми.

Гарну церкву в Сабадаші збудували. Стіни розписали, хреста поставили. Іван сам на церкву заліз, за хреста тримається, навсібіч роздивляється — увесь світ видно! А що не побачить, то сам додумає і розкаже. Люди бояться, а він їм сміється. А як дзвона почепили, то так бовкну-

ли — не те що в Жашкові, а й в Умані у пана Потоцького шибки задрижали. А економ панський аж присів від страху і навіть забув, що вкрасти сьогодні збирався.

Ви думаете, важливо тільки руками вміти працювати? Ремесло здобув — і вистачить? Ні! Як коваль добрий народиться, то молотом пудовим таку троянду залізну викує, що від справжньої не відрізниш. А козак коли умілий і хоробрий, то шаблоюкою гартованою один ціле військо вороже посіче. А писар як до того вдатний і хитрий, то пером такі вензелі накрутить, що в жодному суді того не діпнуть і не прочитають!

До всякого діла ще й талант потрібен! Як талант є, то людина і на губі так зіграє, таку придибенцію розкаже, що хай хоч ціле село госпо-

дарів і поважних хазяїв буде, а такі слухати придуть і не відпустять, доки всіх танців під ту губу не перетанцюють і всіх оповідей та казок не переслухають. А тому таланту язикатому ще й грошей срібних насиплять і кільце ковбаски дадуть за роботу. Бо розумним бути — то найважливіша робота.

Іноді здається, що всі дурні навколо. Куди не глянеш, то вони скрізь керують і командують. Один ти розумний серед них стоїш і дивуєшся. Дивно, як ще світ цей тримається, що так їх багато... Тільки тюрма велика, та чорт їй радий. А ось розумних ніби й небагато, а їхні голови світлі всіх рятують.

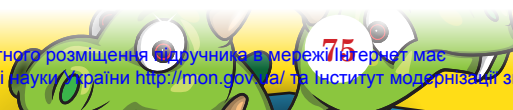
Отож, учіться, книжки читайте та розуму набирайтеся, — то весь світ вашим буде.

Володимир Свідзінський

Кий

Був дід і баба, і синів трое —
Два розумних, а третій дурень.
Як були при малім достатку,
То старший син каже до мами:
«Піду я, нене, та десь наймуся».
Спорядили його, пішов він.
Іде та й іде, коли дід назустріч —
Сам коротун, сміхотливі очі.
«Куди ти, парубче, чимчикуєш?»
— Та ось іду, чи не стану в службу.
Дід примружив веселі очі:
«Хочеш вівці у мене пасти?
Я тебе кривдити не буду».
Слово за слово — поєднались.
От дає йому дід отару,
Дає мотузку й малу торбинку,
«Гляди, — каже, — напаси вівці,
І трави нарви, нав'яжи у в'язку,
І піску набери в торбинку».
То старший син добре дбає,
Всю роботу гаразд справляє,
Коли почав завертати вівці,
А вони через річку та врозтіч!
Що тут діяти? Він вернувся.

Дід стоїть у дворі коло брами.
«Ну як, — питає, — справив роботу?»
Той каже: «Та все б гаразд, дідуню,
Тільки вівці умкнули за річку».
Дід засміявся: «Ну, нічого.
Ось на тобі, сину, цей стільчик,
Будеш мати всього доволі.
Та гляди: поки дійдеш додому,
Не кажи: «стільчику, розчинися!»
Хлопець стільчик узяв, подався.
Іде та й іде, аж ось і вечір.
Хлопець зайшов на ближній хутір
Та й став у господаря на ніч.
Приймають його, до столу кличуть.
Він господаря умовляє:
«Прошу вас, дядечку, милим словом,
Не кажіть: «стільчику, розчинися!»
Стало опівночі, всі поснули;
Дядько нишком: «стільчику,
розчинися!»
Де не взялись усякі наїдки,
Меди, вина, солодкі напої,
Коло них чарочки кришталеві,
Ще й тарілки з порцеляни,
Ще й серветки, вишивані шовком.
Дядько стільчик сховав у комору,
На те місце приніс такий самий.
Рано-вранці, чуть зазоріло,
Зібрався хлопець, іде додому,
Приходить, гукає з порогу:
«А хутчій, матінко, добре дбайте,
Тесові столи застеляйте,
Будемо пити меди та пиво,
Ось погляньте, яке в мене диво».
Та й крикнув: «стільчику, розчинися!»
Марне слово — нема нічого.
Він удруге — і знов нічого.
Гірко заплакав бідний хлопець.
Небагато часу минуло,
І другий брат проситься в службу.

Зрядили його, пішов він,
Аж той самий дідок устрічу,
Окоренкуватий коротунчик.
«Хочеш вівці у мене пасти?»
Слово за слово — поєднались.
От дає йому дід отару,
І бичівку й малу торбинку:
Так і так мені маєш зробити.
Він трави нарвав, нав'язав у в'язку,
І піску набрав у торбинку,
Коли почав завертати вівці —
А вони через річку, та врозтіч.
Що робити в такій пригоді?
Він вернувся, сказав старому.
Дід сміється. «Ну добре, — каже, —
Ось візьми баранчика за службу,
Будеш мати без ліку грошей.
Та гляди, поки дійдеш додому,
Не кажи: «баранчику, струсися!».
Той узяв баранчика, подався.
Аж прийшов на той самий хутір.
Приймають його, до столу кличуть.
Він господаря умовляє:
«Прошу вас, дядечку, милим словом,
Не кажіть: «баранчику, струсися!».
Стало опівночі, всі поснули,
Дядько каже: «баранчику,
струсися!»
Як струснувся тоді баранчик,
Так і брязнули гроші з нього:
Биті таляри, карбованці, дукати,
І як жар золоті червінці,
І примерклого срібла гривні.
Дядько сховав баранчика в сінях,
На те місце другого поставив.
Рано-вранці, чуть зазоріло,
Зібрався хлопець, іде додому,
Приходить, гукає з порогу:
«Гей, стеліть та стеліть рядна, нене,
Подивіться, що за диво в мене».

Та тоді: «баранчику, струснися!».
Марне слово, нема нічого.
Він удруге — і знов нічого.
Гірко заплакав бідний хлопець.
Скоро й третій син проситься в службу.
Мати каже: «Де тобі братись!
Як розумних братів одурили,
То тебе й поготів налігають».
Та він одне: «Пустіть мене, мамо!»
Не дає й промитої години.
Спорядили його, пішов він.
Коли знов той дідусь назустріч,
Окоренкуватий коротунчик:
«Хочеш у мене вівці пасти?»
Молодший брат довго не думав,
І ряду не брав, каже: «згода».
От у небі гуляють хмарки,
На долині пасуться вівці.
«Гей, пасись да пасись, овечко!
Уже ж бо і вечір недалечко.
Як западе сонце за хмару,
Пожену вас усі в кошару».
Тільки став завертати ягничку,
Вся отара шубовсть у річку!
От тоді догадався дурень:
Як розбігся, то так і скочив
На найстаршого барана в отарі.
Сидить собі, грає на сопілці,
За ним ідуть додому всі вівці.
«Нате, діду, справився добре!»
«Ну, спасибі, візьми цей кийочок
Та гляди: поки дійдеш додому,
Не здумай казати: «бий, кию!».
Дурень узяв кийочок, подався.
Заходить і він на той хутір,
Де ночували старші хлопці.
Приймають його, до столу просять,
Він господаря умовляє:
«Прошу вас, дядечку, мило та красно,
Учиніть мені таку ласку,

Відчухрати —
те саме, що й
відшмагати —
вибити різками,
батогом, кан-
чуком і т. ін.;
висікти.

Не кажіть да не кажіть: «бий, кию!».
Повечеряли, полягали;
Дурень щільно укрився кожухом,
А сам дірку прoder та й пильнує.
Опівночі дядько: «бий, кию!»
Як почне його кий окладати,
Б'є наосліп, мов градом сипле,
Не дає і очей захилити.
Дурень дивиться й примовляє:
«Віддай, дядьку, усе, що загарбав!»
Бачить дядько: загибель та й годі,
Улелекає кий до смерті.
Віддав хлопцеві все, що загарбав.
Іде дурень веселий додому,
Ще здаля гукає, з порогу:
«Та гей, братіки, добре дбайте,
Тесові столи застеляйте,
Будемо пити та ще й гуляти,
Срібла-злата неміряно мати».
От почали вони багатіти.
Пішла про них поголоска всюди,
Та й дійшла до вельможного вуха,
На ці речі пани жаденні.
Приходить пан, улесливо просить:
«Та будьте чемні, та не відмовте,
Позичте на час, на весілля,
Вашого баранчика та стільчик».
Брати думають: «Чом не дати?
Не щодня ж і весілля буває».
Минає місяць, минає другий,
Пан давно відгуляв весілля,
А позиченого не вертає.
Старший брат зібрався та й каже:
«Піду я правити наш заробіток».
Приходить у панські покої,
А там панства, як цвіркоту в лузі,
Да такі опасисті да тилаті,
Усі в бархаті та едвабі.
Хлопець ледве здобувся на слово:
«Так і так, пане, віддайте, будь ласка,

Канчук — на-
гайка з перепле-
тених ремінців.

Єдваб —
шовк.

Нашого баранчика та стільчик».
Як роззлоститься пан вельможний,
Як розпіриться, розкричиться:
«Що за стільчик? Який баранчик?
Ну те, слуги, візьміть зухвальця,
Відчухрайте його канчуками.
Відчухрали, прийшов він, плаче.
Збирається середущий хлопець.
«Піду ще й я, може зволять оддати».
Так що ж? Тільки лиха здобувся —
І його нагаєм відшмагали.
Тоді дурень: «Піду і я, мамо».
Мати каже: «Куди тобі братись!
А проте іди, коли хочеш».
Узяв він кия, приходить до пана.
Та де там! Пан і не глянув,
Лиш гукне на свої посіпаки:
«А візьміть-но, вчиніть йому хлосту!»
Тоді дурень: «Е ні, стривай, пане!
Неподобні речі умишляеш.
Ану, кию, бий пана і пані,
Нехай власне добро споживають,
На чуже руки не поривають».
Як почав їх кий обкладати,
Б'є наосліп, мов градом сипле,
Не дає і очей захилити.
Бачить пан: не виходить діло,
Уколошкає кий до смерті.
Велить він слугам оддати винне,
Ще й свого багатства додати.
Дурень веселий вернувся додому.
Стали вони безклопітно жити,
У великім добрі пробувати.
І я в них служив. На відході
Дали мені коника з воску
І возика з гречаної соломи,
їхав я через дванадцять ланів,
Пробився через дванадцять вогнів,
І той віз згорів і коник розтав,
А я ось тут перед вами став.

ЗАРУБІЖНА ЛІТЕРАТУРА

Навколо світу

#казка #навколо світу #Іспанія

Іспанська мова є другою за популярністю мовою у світі. Важливим є те, що мова басків — народу, який населяє північні області Іспанії, — не має жодної спорідненої мови у світі.

16:18 ✓

#казка #навколо світу #Іспанія

Іспанія створює мистецтво. Пабло Пікассо і Сальвадор Далі — два найвідоміших у світі художники ХХ століття були іспанцями.

16:19 ✓

Іспанська народна казка

Лисиця і жайвір

Вік жили собі лисиця та жайвір і міцно дружили. Жайвір був чесний і роботящий.

Якось він сказав лисиці:

— Кумасю лисице, є в мене трохи землі, засіймо її разом.

— Засіймо, — відповіла лисиця.

— То вже пора б її зорати, — мовив жайвір.

— Добре, — сказала лисиця.

Трохи згодом жайвір нагадав їй:

— Уже час засівати поле.

— Засійте мерщій, а я потім зроблю решту, — відповіла лисиця.

— Кумасю, бур'яни глушать пшеницю, треба вирвати.

— Авжеж, — погодилась лисиця, — вирвіть мерщій, а я потім зроблю решту.

Минуло ще трохи часу, і жайвір сказав лисиці:

— Кумасю, пшениця вже достигла, і треба скосити її.

— Не гайтеся, — відповіла лисиця, — скоріть швидше, а я потім зроблю решту.

У серце жайвора закралася недовіра, і він розповів про все своєму другові хорту.

Хорт був дуже розумний. Він одразу здога-

Хорт — мисливський собака, тонконогий, із видовженим тулубом і довгою гострою мордою, із прямою шерстю.

дався, що хитра лисиця хоче обдурити сердешного жайвора, і порадив:
— Скосіть пшеницю, віднесіть на тік, а мене сховайте в снопи. Тільки так, аби визирало одне око, щоб мені все було видно.

Жайвір зробив так, як просив хорт.

Незабаром з'явилася й лисиця. Вона побачила тік, пшеницю в снопах і вельми зраділа, аж затанцювала, приспівуючи:

Ф'юї, ф'юї,

Солома і пшениця мої.

<...>

Наблизившись до снопів, де ховався хорт, лисиця вгледіла в соломі око й сказала:

— Ой, яка виноградинка!

— Але вона ще недоспіла, — відповів хорт, вискочив зі схованки і задушив лисицю.

(переклад Л. Олевського)

Пшениця — золота пшениця в казці є символом життя, божественної енергії, найвищим скарбом.

#казка #навколо світу #Боснія

Боснія — тиха заводь зелені й мальовничих гір. Як не дивно, але ця країна не має свого гімну.

Чому?

16:18 ✓

#казка #навколо світу #Боснія

Є казкове місце в землях Боснії і Герцоговини — печера велетенських розмірів Ветрениця, місце заворожливої краси.

Подейкують, що тут мешкають феї. Загадкову атмосферу доповнюють вітерець і маленькі мальовничі озера.

16:19 ✓

Боснійська народна казка

За зраду розплачуються

Борсук і лисиця домовилися разом ходити на полювання та допомагати одне одному в біді. Лисиця запитала в борсука:

— Скільки ти знаєш хитрощів, борсуче?

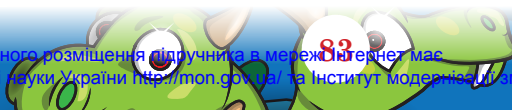
Борсук відповів:

— Я знаю трое хитрощів. А ти скільки, лисице?

— А я — сімдесят сім, — гордо сказала лисиця.

Отак домовившись, пішли вони вдвох шукати поживи. Ішли і на-

Борсук — хижий лісовий хутровий звір із родини куницевих.

трапили на шматок м'яса, прив'язаний до пастки, — зрозуміла річ, для принади. Подивилися вони на нього з одного, з другого боку. І смачно ж так пахне, і в пастку потрапити не хочеться. Та голод зробив своє: почали вони обережно підступатися до ласого шматка. То лисиця скубне, то борсук. Але як не остерігалися, лисиця таки попалась у залізни зуби.

— Борсученьку, братику, — стала благати вона, — рятуй мене!

Борсук задумався на хвилинку та й каже:

— Знаєш, лисичко, як зроби. Коли прийде ловець, ти ні лапою не поворуши, ні хвостом не махни, ні оком не кліпни. Ловець подумає, що ти мертва, покладе рушницю на землю й розімкне пастку, а ти тоді й утікай щодуху.

Ловець — той, хто ловить рибу, звіра тощо.

Лисиця так і зробила. Вранці ловець пішов оглядати розставлені пастки. Ще здалеку лисиця помітила його і вдала, ніби мертва. Ловець підійшов до неї, поторсав — не ворухиться. Тоді безпечно поклав він рушницю на землю, розімк-

нув пастку, кинув лисицю назад себе й заходився знову прив'язувати м'ясо для принади. А лисиця тим часом як не схопитися і в ноги — ловець тільки руками об поли вдарився. Шкода було йому, що таку здобич випустив.

Знову зустрілися лисиця з борсуком. Лисиця й каже йому сміючись:

— Ой, як же спритно ми одурили його!

— Таж так! — відповів борсук.

Пішли вони далі, йшли і знову натрапили на шматок м'яса, прив'язаний до пастки. Тепер ще більше остерігалися, але все-таки й цього разу попалась лисиця в пастку.

— Лишенько мені, — забідкалася вона. — Доведеться з білим світом попрощатися, зі своєю шубою розлучитися.

Але борсук подумав хвилинку та й каже:

— Не побивайся, лисичко. Ти знаєш сімдесят сім хитроців, і я ще дві знаю. Щось придумаємо.

— Борсученьку, братику, — стала благати лисиця, — кажи скоріше, як мені врятуватися.

— Знаєш що, лисичко, — каже їй борсук, — як прийде ловець, ти

лащся йому коло ніг, підстрибуй та скавучи весело — він і подумає, що ти приручена, то й не вбиватиме тебе. А коли він розімкне пастку, ти тоді й тікай.

Уранці ловець пішов оглядати пастки і ще здалеку побачив, що в одну з них спіймалась лисиця. Підходить ближче, а та лисиця хвостом крутить, очима водить за ним та радісно скавучить. Підійшов ловець до неї, а вона третью йому коло ніг. «Приручена», — подумав чоловік, погладив лисицю по хребті, розімкнув обережно пастку й випустив хитрунку. А лисиця й далі лащиться коло нього і все ніби радіє, доки ловець почав знову наставляти пастку. Тоді вона як дремене — той тільки й бачив її.

Знову зустрілися лисиця з борсуком та й пішли разом на полювання. Ішли і натрапили, як і вперше, на м'ясо, прив'язане до пастки. Почали обережно поратися коло нього, аж тепер уже борсук не встерігся — попавсь, бідолашний, у залізні зуби.

— Що мені робити, лисичко? — питає борсук.

— А що собі знаєш, те й роби, — відповіла лисиця.

— Як же так? — здивувався борсук. — Адже ми поклялися допомагати одне одному в біді.

— Ну то й що? Не я ж попалася. Треба було пильнувати, а то ловив гав — от тепер і викручуйся.

— Таж ти сімдесят сім хитрощів знаєш... — почав борсук.

— Якщо знаю, то для себе, — перебила його лисиця. — Ну, прощай, бо мені ніколи тут балакати, треба йти.

— Гаразд, іди, — каже їй борсук. — Тільки наостанок хочу тебе про одне попросити: підійди ближче до мене, обнімемося на прощання.

Гав ловити (фразеологізм) — марно витратити час, байдикувати.

Послухала його лисиця, підійшла ближче, а він хап її за шию й не пускає.

— Та що ти, борсуче? — злякалася лисиця. — Пустити мене.

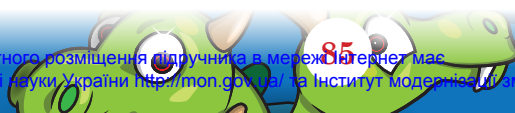
— Е, ні, лисичко, — відповідає борсук. — Тепер уже вдвох будемо чекати ловця.

Уранці прийшов ловець і бачить: борсук тримає лисицю. Він і каже:

— Тримай, борсуче-соколе, тримай її міцно! Даю тобі слово ловецьке: випущу тебе на волю.

Сказав те ловець, убив лисицю, а борсука випустив.

(переклад І. Ющука)

#казка #навколо світу #Іспанія

Цікавим виявився для мене наступний факт: гімн Іспанії не має слів.

16:08 ✓

#казка #навколо світу #Іспанія

Окрім того, поїхати до Іспанії влітку і потрапити під дощ фактично нереально. Кількість сонячних днів у цій спекотній країні становить близько 280 на рік.

16:09 ✓

Іспанська народна казка

Пастух, кобра і лисиця

Ішов чоловік дорогою і побачив під великим каменем кобру, що здихала. Кобра теж помітила чоловіка і стала благати, аби він витяг її звідти; за це вона дасть йому все, що він забажає. Чоловік витяг кобру з-під каменя, але вона замість винагороди сказала, що з'їсть його. Чоловік аж остовпів від такої невдячності й сказав:

— Добре, з'їси, але спершу ходімо до судді, хай розсудить нас по правді.

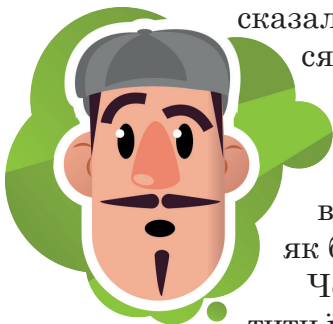
Вирушили вони в дорогу й незабаром зустріли вола. Змія спитала, чи це не суддя. Чоловік відповів, що ні, і вони пішли далі. <...> Та ось зустрілася їм лисиця, і тоді чоловік сказав, що це суддя.

Вони розповіли їй, у чім річ. Але лисиця не захотіла відповідати, сказала, що їй спершу треба глянути, де все те сталося, аби знати, як було насправді.

Повернулися всі на те місце, і лисиця звеліла, щоб змія залізла туди, де була раніше. Тільки-но вона це зробила, лисиця звеліла чоловікові, аби він добре придавив її каменем — знатиме, як бути невдячною.

Чоловік спитав у лисиці, скільки ж він має заплатити їй за пораду. Лисиця попросила в нього найкращих курок. Тоді чоловік пішов додому і розповів про все жінці. Жінка не дозволила брати курей — замість них порадила взяти собаку. Чоловік так і зробив. Проте коли він підійшов із мішком до лисиці, вона понюхала і сказала:

Віл — символ космічних сил; жертви, страждання, терпіння; важкої праці; покори, самопожертви; п'ятьми та ночі; багатства; працюючої людини, господаря.

— Може, це й кури, але мені вони смердять псиною.
І мерщій дременула, бо чоловік розв'язав мішок і випустив собаку.
<...>

Лисиця бігла і примовляла:
— Хутчіше, мої ніженьки! На цьому світі самі лише пастки.
Діставшись на вершину гори, лисиця

стала лизати свої лапи й примовляти:
— Ой мої лапки, як ви чудово бігли!

А потім:
— Ой мої вухка, як ви стирчали!

І тоді озався хвіст:

— А я, моя господине?

— А ти мовчи, — гримнула на нього лисиця, — весь час мене затримував, волохатий!

Змія — символ енергії життя; воскресіння і водночас смерті; кругообігу явищ; інтуїції; глибокої мудрості; прихованих знань; духовних скарбів.

(переклад М. Литвинця)

#казка #навколо світу #Іспанія

В Іспанії існує цікавий звичай під назвою «Дванадцять виноградин». Під дзвін курантів у передноворічну ніч іспанці з'їдають 12 виноградин. Вважається, що наступний рік буде щасливим для тих, хто подужає з'їсти виноградини впродовж останніх 12 секунд старого року. Кожна з виноградин символізує кожен прожитий місяць минулого року. 16:08 ✓✓

#казка #навколо світу #Іспанія

Я не можу не сказати про біг биків — один із найвідоміших фестивалів Іспанії, який проходить щороку на День Святого Ферміна в липні. Понад 1 млн людей відвідують це дивовижне свято. 16:09 ✓✓

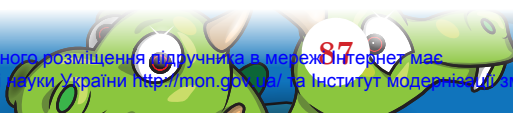
Іспанська народна казка

Тисяча хитрощів

Зустрілися якось лис та кіт. Лис похвалився, що знає дуже багато хитрощів, щоб утекти від ворогів. От лис докладно розповів, як рятуватися, як замітати сліди, а потім і питає:

— А скільки хитрощів знаєш ти?

Кіт на те:

— Я знаю тільки одну — це видертися на перше-ліпше дерево.

— Мало! Зразу видно, що я хитріший за тебе, бо знаю тисячу хитрощів. Та що тисячу! В мене їх цілий мішок! — вигукнув лис.

Ось так прийшли вони до садової огорожі і чують, як за нею кудкудачуть кури. Лис побіцяв котові курячу лапку, якщо той полізе з ним до саду. Кіт погодився. Він зумів пробратися в сад: піднявся по каштану і спустився туди по груші, яка росла під огорожею.

<...> У саду лис повівся, мов хазяїн — він шаснув у курник і задушив курку. Але інші кури так закудкудакали, що прибігли два дворових собаки, а за ними вискочив і господар із рушницею.

Огорожа — паркан, стіна, тин тощо.

Кіт бачить таке й одразу ж стриб на перше-ліпше дерево, яке трапилось під огорожею, і врятувався. А лис шатнувся туди, шатнувся сюди, а перестрибнути через огорожу не може. Так він метався, поки його не розтерзали собаки, а лихий

чоловік не вбив із рушниці. <...>

Кіт із дуба бачив усе. Коли всі пішли, він спустився додолу, підійшов до лиса та й каже:

— Мав ти хитрощів, смішку,
Цілу тисячу в мішку.
Та надійна тільки та,
Що лише одна в ката!

Додолу — на землю, на долівку.

(переклад Л. Олевського)

#казка #навколо світу

Хитрощі... «Біда полягає в тому, що хитрість допомагає лише один раз, а потім завжди заважає» (Джон Лок, англійський письменник).

16:18 ✓

#казка #навколо світу

Насправді, скільки хитрощів вигадують герої казок?!

16:19 ✓

#казка #навколо світу #Македонія

Македонія — невелика затишна країна, що не має виходу до моря, однак багата на озера, з яких найвідоміше — Охридське — найбільш давнє і глибоке на Балканах, знаходиться на висоті 750 метрів над рівнем моря, глибина майже 300 метрів, йому близько п'яти мільйонів років.

16:03 ✓✓

#казка #навколо світу #Македонія

Македонська народна музика дуже патріотична, за звучанням нагадує весільну музику західних українців і молдован.

Національний інструмент македонців називається мандоліною і нагадує балалайку.

16:04 ✓✓

Македонська народна казка

Лисиця, півень і одуд

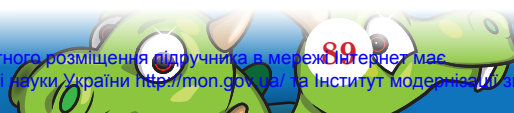
Якось лисиця, зголоднівши, пішла на полювання. Ходила по горах, але нічого не впіймала. Тоді спустилася вниз до села. Почула кукурікання півня і почала підкрадатися до курей. Але півень ще здалеку помітив її й гукнув курям, щоб вони скоріше тікали додому, а сам вискочив на дерево, аби знати, куди кума лисиця піде.

А кума лисиця побачила, що ні силою, ні спритністю нічого не вполює, вдалася до хитрощів. Підійшла ближче до дерева, на якому сидів півень, закотила побожно очі під лоба й стала ніби пастися. Скубе траву й примовляє: «Ох, який же смачний сніданок!»

А півень дивився згори на лисицю й не міг надивуватися, що це з нею сталося. Далі не витерпів і запитав:

— Кумо лисице, що це ви робите? Якась ви не така, як завжди. Вас не впізнати.

— Так, брате півнику, ти правду кажеш: я не така, як була раніше. Тепер я зовсім змінилася. Ось уже чотирнадцять днів я м'яса й не пробувала, все травою харчуюся. Вирішила я по правді жити, нікому не чинити ніякої кривди. А це ось іду на прощу старі свої гріхи замолювати. Та ще подумала все-таки завернути до вас, попрощатися з курками і з тобою, любий брате півнику. Коли щось не так було між нами, то пробач і не май за це зла на мене. А може, й ти, півнику-брате, підеш зі мною? Бо за ким гріхи не водяться? А скільки їжі всякої

по дорозі: один ячмінь візьми — кожна зернина мов кизилова ягідка. І не голодуватимеш, і святим станеш.

Від тих солодких лисячих слів дурний півнисько зовсім крила розвів. Повірів кумі лисиці та й стрибнув униз.

— А може б, ти, брате півнику, кого з курок покликав з собою. — не вгавала кума лисиця, — Бо чого б і їм своїх гріхів не спокутувати та не стати святими. Гукни-но, брате, їх.

А за харчі нехай не турбуються: усім знайдеться що їсти і пити. Скільки душа їхня забажає.

Повірів півень лисиці і почав скликати курей. А кури — яка виставить дзьоба з двора і побачить лисицю, то так і назад тікає. Злякалася лисиця, що й півень ще, чого доброго, передумає з нею йти, та й каже:

— Ат, ще з курми клопоту не мали. Ходімо самі, а вони хай сидять собі у своєму курнику. Від сідала до порога — ото й уся їхня дорога.

І мерщій підхопила півня під крило та й повела його на прощу. Проходили вони якраз біля сільського кладовища, а там одуд на дереві сидів. Побачив він лисицю з півнем під пахвою та й каже їй:

— Добрий день, кумо лисице! Здобич несеш? Гарного півня спіймала, добрий обід діткам твоїм буде.

А лисиця на те:

— Ай-ай-ай, брате одуде. І як твій язик повертається таке казати? Я й на гадці чогось поганого не мала. Хіба ти не бачиш, що я на прощу йду. І півень зі мною. Уже чотирнадцять днів я й на зуб ніякого м'яса не брала, усе травою живу. Ось глянь: як пасуся. І ти, брате одуде, ходи з нами, гріхи свої замолиш і святим станеш.

Півень підтвердив, що все це правда і що він теж іде на прощу. І одуд вирішив приєднатися до них. Але, не зовсім довіряючи лисиці, трохи відстав од них і йшов позаду.

Ішли вони так, ішли та й підійшли до лисиччиної хати. От лисиця й каже:

— Завернімо до мене, пообідаємо на дорогу, відпочинемо трохи і рушимо далі, як надумали.

Послухали півень та одуд лисицю, пішли до неї до хати. А лисиця клац двері на замок, схопила півня, зарізала й з'їла. І до одуда. Зрозумів одуд, що лисиця тільки вдавала, ніби йде на прощу й не їсть м'яса, та й став проситися, щоб вона його відпустила:

— Кумо лисице, скільки того наїдку з мене: пір'я та кістки. От я

тобі приведу квочку з дванадцятьма курчатами — справжній бенкет буде. А яке куряче м'ясо, особливо курчаке, солодке та смачне — не те, що моє чи навіть півняче!

Як почула таке лисиця, то й відпустила одуда. Випурхнув одуд на волю й подумав собі: «Ух, негідниця! Отак чесних птахів дурити: м'яса не їм, на прощу йду! Я покажу тобі прощу. Заплатиш ти мені за свою брехню, розбійнице!»

Полетів одуд на кладовище, сів на дерево й почав думати, як провчити підступну лисицю. Коли глянув униз: під деревом шолудивий пес лежить. Розбудив він пса і питає його:

— Чи не хотів би ти, брате, зловити лисицю? Я покажу тобі до неї дорогу.

— Чом би не хотів, — відповідає пес, — та не можу: хворий я. Не те що бігати — ходити не маю сили. З голоду мушу вмирати. То куди вже мені за лисицею гнатися!

Полетів одуд далі. Коли дивиться: чоловік везе олію в глеках. Сів одуд на глек і почав тріпотіти крилами, ніби піднятися не має сили. «Ото буде гарна забавка дітям», — подумав собі чоловік і сягнув рукою по пташку. А одуд перестрибнув на інший глек. Чоловік знову шарпнувся — сюди, туди, а пташка все йому з-під рук випурхує. Розсердився нарешті чоловік, обернув пужално товщим кінцем та як розмахнеться — хотів прибити капосну пташку. Але одуд не дурний чекати, щоб його вдарили, — він зірвався з глека, а чоловік лусь по глекові пужалном — глек надвое так і розколовся, потекла олія на землю.

Тоді повернувся одуд до пса і сказав йому, щоб він скоріше вима-

зався олією — то полегшає йому і він зможе бігати. Пес так і зробив: вимастився олією — і йому полегшало, але він ще не мав сили бігти, бо зовсім охляв з голоду.

Треба було спочатку нагодувати його. І одуд став розглядатися, де б дістати їжу. Аж побачив жінку, яка несла пирога в кошику на голові, а перед нею біг хлопчина років чотирьох. Одуд

Гора — символ внутрішньої висоти людського духу; найвищої точки, «пупа» землі; Центру, через який проходить вісь Землі; священного місця, де жили боги, відбувалися жертовні обряди. Образ світу; модель Всесвіту.

Трава — символ добрих і злих сил природи; людських істот; символ молитви; тихого шептання; клятви.

сказав псові, щоб він ішов назирці за жінкою і мерщій хапав пирога, коли вона поставить кошик на землю. А сам він упав перед хлопчиною, ніби ще не вмів літати. Хлопчик тільки нахилився, щоб схопити пташку, одуд перелетів трохи далі. Хлопчина підбіг, але пташка ніяк не давалася йому в руки. І він заплакав:

— Мамо, я хочу одудика! Злови мені одудика! Мамо, злови!

Жінка спочатку не звертала уваги на хлопчинове скімлення, але потім таки поставила кошик з пирогом на землю й кинулася за пташкою. А одуд, волочачи крильця, перелітав усе далі й далі, доки пес не з'їв усього пирога.

Тоді одуд повів пса до лисиччиної хати. Постукав у двері й каже:

— Кумо лисице, я тобі привів квочку з дванадцятьма курчатами.

Вискочила лисиця зі своєї хати, щоб поласувати молодою курятиною, а тут пес хап її й роздер. Одуд узяв собі лисячий хвіст і пошив з нього шапочку на голову. І до сьогодні одуди носять на голові лисячий хвостик.

(переклад І. Ющука)

#казка #навколо світу

Згадала навіть індійську народну казку «Фарбований шакал» та літературну казку «Фарбований лис» І. Франка. Пам'ятаєш?

16:01 ✓

#казка #навколо світу

Авжеж. Як ти вважаєш, кого я намалювала?

16:02 ✓

#казка #навколо світу #Греція

Дивовижною і пізнавальною була для мене поїздка на початку літа в Грецію, до мовного табору.

Греція — сонячна країна, понад 250 днів у році — ясних, як і в Іспанії. Цікавим є те, що Грецію омиває 5 морів: Егейське, Середземне, Іонічне, Фракійське та Критське. Цікаво, що Фракійське входить до складу Егейського, а Критське — до складу Середземного моря. Проте це не заважає їм бути абсолютно самостійними географічними об'єктами.

16:03 ✓✓

#казка #навколо світу #Греція

Дійсно, греки дуже дбайливо ставляться до екології, тому практично на кожному острові є вітряні електростанції.

Можливо, хтось здивується, що в Греції немає жодної атомної електростанції, але існує кілька теплових.

16:04 ✓✓

#казка #навколо світу #Греція

Захопивим виявився для мене острів Родос, де знаходиться знаменита долина метеликів, куди влітку злітається багато їх видів. А вода в місцевих водоймах настільки чиста, що на дні можна побачити крабів.

16:08 ✓✓

Грецька народна казка

Заєць та лисиця

Лось заєць та лисиця йшли лісовою дорогою. Вони дуже зго-
лодніли, а навколо нічого поживного.

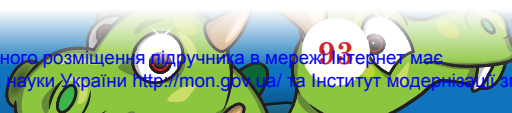
— Ой-ой-ой, — заскиглила лисиця. — Чи довго ми будемо так мучитися? Всередині бурчить — їсти хочеться!

— А я? — обізвався заєць. — Мабуть, задубію від холоду, і сил немає, щоб погрітися.

<...> Аж бачать — сільське дівча із кошиком іде назустріч. Лисиці й зайцю закортіло подивитися, що там у кошику. Принюхалась аж там хліб свіженький.

— Зайчику, — каже лисиця, — треба щось придумати, щоб той хліб став нашим.

— Згода! Тільки скажи що, я все зроблю.

— Ляж посеред дороги і прикинься мертвим, — мовила лисиця. — Дівчинка поставить на землю кошик, нахилиться до тебе, а я тим часом схоплю той кошик і втечу. Потім поділимося.

<...>

Він ліг посеред дороги, вдаючи мертвого, а лисиця заховалася за дерево. Дівчинка, побачивши зайця, поставила кошик на землю і нахилилася, щоб його забрати. Лисиця вискочила із схованки, схопила кошик і дременула в ліс. Заець — слідом за нею.

— Як гарно все вийшло! — мовив заець, надоганяючи лисицю. — Нумо тепер ділитися.

— Ділитися? — здивувалася лисиця. — Це ж я викрала кошик. А ти що зробив?

— Хіба не я допомагав тобі? Хіба не вдавав мертвого? Якби не я, хіба дівчинка поставила б кошик на землю?..

— Не базікай, — відмахнулася лисиця, — дай мені спокійно попоїсти.

Бідолашний заець не знав, що йому робити. <...>
Аж тут йому сяйнуло.

— Правду кажеш, лисичко, — мовив заець. — Ти викрала кошик із хлібом, і, звичайно, він твій. Але чого тобі давитися самим хлібом? Тут недалечко є озеро. Якщо наловимо риби, буде в нас царська їжа.

— А як же її наловити? — спитала лисиця. — Я не вмю, та й снасті немає.

— Опустити хвіст у воду. Голодна риба буде чіплятися за нього. Витягай хвіст — і риба твоя.

У лисиці аж слина потекла.

— Та невже?

— Не віриш?! Поспішай-бо — скоро озеро замерзне.

Лисиця побігла на озеро, опустила хвіст у воду і стала чекати.

— Зайчику, любий! — згодом заверещала вона. — Я не можу поворухнутися, мій хвіст примерз. Допоможи мені!

— Спочатку попоїм! — засміявся заець, — На порожній шлунок і душа сумує, кажуть люди.

Сів хитрий заець, з'їв увесь хліб, а потім каже лисиці:

— Не бійся, весною лід розтане — от і витягнеш хвоста. Чекай, розумнице, до весни!

І заець побіг, залишивши лисицю, прикуту до льоду.

(переклад В. Степаненка)

#казка #навколо світу

Пригадай за ілюстрацією назву казки.

16:03 ✓

#казка #навколо світу

Порівняй риси головних героїв у літературах різних країн.

16:04 ✓

#казка #навколо світу #Японія

Японія — дуже цікава країна, яка вражає своїми особливостями. Перше, що захоплює, — площа цієї держави складає всього 377972 квадратних кілометрів, причому 70 % від неї — гори. Проте на такій невеликій території живуть 127 мільйонів людей. Також цікаво, що Японія складається з 6880 островів, найголовніші з яких — Хонсю, Кюсю, Сікоку та Хоккайдо.

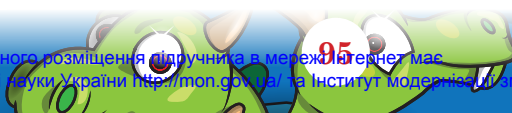
16:04 ✓

#казка #навколо світу #Японія

Мене вражають особливості системи освіти в цій країні. По-перше, початок навчального року припадає на одне з найкрасивіших явищ — цвітіння сакури, тому навчання починається в квітні. По-друге, у японські школи заборонено приносити з собою будь-яку їжу, усі харчуються в їдальнях корисними обідами, бо меню розробляють дієтологи і кухарі.

16:08 ✓

Як лисиця дружила з видрою

Давно це було. Одного дня зустрілися на дорозі лисиця і видра.
— Видрочко, я так рада тебе бачити! Збиралася оце до тебе йти, — сказала лисиця.

— Невже? В якійсь справі?

— Ні, просто так. Вирішила подружити з тобою і подумала: ми могли б запрошувати одна одну в гості, — відповіла лисиця.

— Справді! Але спершу приходь ти до мене. Бо я риби наловила. Лисиця погодилася. Завітала вона до видри, поласувала коропами та вуграми, а на прощання сказала:

— Щиро дякую за частування. Завтра ввечері приходь ти до мене. <...>

Наступного вечора видра йшла до лисиці і все думала: «Чим же вона мене пригощатиме?»

Переступила видра поріг, дивиться — ніяких страв на столі нема, а лисиця сидить, утупивши погляд у стелю.

— Лисичко, що з тобою?

— Видрочко, пробач! Мені наказали дивитися на стелю й не ворухитися. Приходь, будь ласка, завтра.

Роздратована видра подалася додому.

Наступного вечора вона знову прийшла до лисиці. Дивиться — на столі пусто, а лисиця сидить у глибокій задумі.

— Лисичко, що з тобою?

— Видрочко, пробач. Я сьогодні збиралася тебе погостювати, але, на жаль, не спіймала жодної рибини.

Видра здогадалася, що лисиця її дурить.

— То, може, я тебе навчу, як рибу ловити? — запропонувала видра. — Піди на річку такого зимового вечора, як сьогоднішній, і вмочи хвіст у воду. Побачиш — до нього начіпляється сила-силенна риби.

— Справді, гарний спосіб ловити рибу! — зраділа лисиця.

Побігла вона на річку, опустила хвіст у воду і терпляче чекає. Чекала-чекала, аж поки хвіст обважнів. «Ого, напевно, риби начіплялося!» — подумала лисиця.

Настав ранок, звідусіль позбігалися на річку люди.

Руба — сакральний символ життя і смерті, в казці — символ водного царства, прамати земних вод.

<...>

Лисиця почула голоси, злякалась і хотіла дременути. Але хвіст не пускав — примерз до криги. Лисиця смикалася-смикалася, аж поки хвіст у неї відірвався.

— Ой!.. — зарепетувала вона і, затуливши лапою обрубок хвоста, майнула в гори.

(переклад І. Дзюби)

Чому саме лева називають царем звірів?
Чому леви стали героями казок народів, на території мешкання яких ці тварини не зустрічаються? 16:03 ✓✓

Які риси характеру притаманні образу лева в казках різних народів та літературних творах? 16:04 ✓✓

#казка #навколо світу #бушмени

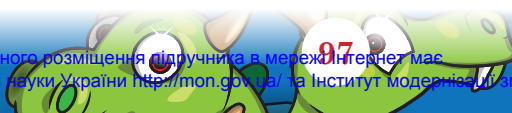
Бушмени є кочовим плем'ям, яке живе в пустелі Калахарі (Південна Африка). Ти знаєш, що вони не визнають приватної власності, тому полюють не лише на диких, але й на свійських тварин? Через це інші народи витіснили бушменів углиб пустель та лісів. Парадоксальним є те, що досі існують люди, які в наш високотехнологічний час ведуть подібний спосіб життя. 16:18 ✓✓

#казка #навколо світу #бушмени

Так, згодна.

А я дізналася про цей кочовий народ наступне: через малу кількість здобичі навколо, харчуються вони в основному коріннями та верхніми частинами рослин, плодами та горіхами. Найбільша цінність для бушменів — це вода. У період довгої посухи вони зберігають її у шкаралупі з-під страусиних яєць, а добувають довгими палицями з-під землі. 16:19 ✓✓

Як лев став царем тварин

Спочатку царем тварин був страус.

Зараз лев — цар тварин, а як це сталося, я розповім вам. Про це я дізнався від своєї матері.

У ті дні страус і лев були великими друзями і, зазвичай, вони полювали разом.

Під час полювання <...> вбити їм нікого не вдавалось — тварин відлякував шум, який виробляв страус своїми крилами.

Нарешті страус сказав леву:

— Ти залишайся тут, а я забіжу вперед і прижену тварин до тебе. Ти ж уб'єш для нас обох.

І страус тут же рушив і, забігши вперед, погнав дичину до лева, вигукуючи:

— Убий для мене, мій вождю! Адже в мене немає зубів!

Страус — найбільший дуже прудкий птах, який не може літати й живе у спекотних країнах.

Лев вбив антилопу і став чекати страуса — боявся його.

Страус підійшов до лева, що стояв біля мертвої антилопи, і сказав йому:

— Розріж м'ясо — адже у мене немає зубів! <...>

Позаяк у страуса не було зубів, він з'їв всі м'які частини — легені, серце, нирки і печінку.

Потім страус сказав леву:

— Тепер ти теж можеш поїсти м'яса!

І лев з'їв майже все м'ясо, що залишилося.

Було спекотно, і після їжі вони розійшлися в різні боки, щоб поспати.

Як тільки вони розійшлися, страус став сильно бити крилами, і лев дуже злякався цього шуму.

Вони проспали ніч, а на наступний день лев вирушив шукати страуса, щоб полювати разом.

Він знайшов страуса сплячим. Рот у страуса був відкритий, лев заглянув йому в рот і тихо засміявся.

Він сказав:

— Мій вождь, у тебе немає зубів!

І, залишивши страуса спати, він вирушив полювати один.

Вождь — провідир війська, племені.

Страус прокинувся, покликав лева, але той більше не прийшов.
Відтоді страус став їсти траву.
Ось як лев став царем звірів.

Пропоную подивитися мультфільми й ігрові художні фільми про лева, поцікавитися й документальними стрічками, що розповідають про цю тварину.

16:03 ✓✓

Можливо, тобі доводилося читати твір Клайва Стейплза Льюїса «Хроніки Нарнії» або дивитися фільм за цим циклом книг? Там також постає образ лева.

16:18 ✓✓

#казка #навколо світу #Азербайджан

Азербайджан — ще одна країна, багата своїм культурним спадком. Азербайджанці першими в мусульманському світі поставили оперу і балет.

Коли читала про цю країну, то дізналася дещо: на території цієї держави існує близько 350 із 800 грязьових вулканів, відомих у світі.

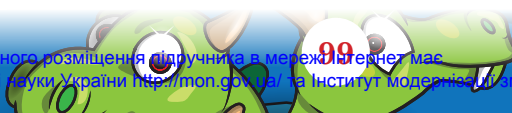
16:04 ✓✓

#казка #навколо світу #Азербайджан

Я також цікавилася фактами про Азербайджан. До прикладу, гора Янар Даг викидає зі своєї вершини полум'я вогню. Вона знаходиться неподалік столиці — Баку, а газові родовища, що перебувають під горою, живлять це полум'я. Ще читала, що в Баку є озеро Масазир, вода в якому має рожевий колір. У ньому містяться великі запаси солі, які придатні для промислових цілей.

16:19 ✓✓

Дід і лев

Якось пішов дід з онуком у ліс по дрова. Раптом бачать — іде їм назустріч лев.

— От мені пощастило! — зрадів лев. — Три дні ходжу голодний, а тут ви мені самі в лапи попались. Я вас обох одразу з'їм.

Почув онук ці слова й злякався:

— Діду, лев роздере нас. Що нам робити?

— Не бійся, дитино, — каже дід. — Я його прожену.

— Як же ти його проженеш? — питає онук. — Лев такий дужий, а ти такий старий, у тебе й сили нема.

— А навіщо мені сила? Я його перехитрю. Ось дивись. — І дід схопив сокиру й побіг до лева: — Ти диви, вже кілька днів полюю на лева, та він усе не попадається. А тут сам ти мені до рук прийшов. <...>

— Де ж у тебе та сила, щоб ти мене вбив? — питає лев.

— Не віриш, що в мене є сила? — питає дід. — Ходімо, позмагаємось. Тільки спершу домовимося: я буду за тебе дужчий — ти станеш моїм слугою, ти будеш дужчий — я тобі вік служитиму.

Пристав на цю думку лев. Підняв дід камінь з землі й каже:

— Якщо ти такий дужий, як я, візьми цей камінь і здави, щоб з нього вода виступила.

Узяв лев камінь, душить, душить, уже й тріснув той камінь, а вода не виступає.

А дід непомітно вийняв з торби яйце, узяв камінь, здушив на ньому яйце — і камінь змокрів.

— Бачиш, — каже дід, — я таки видушив із каменя воду. Чия взяла?

Довелось левові стати дідовим слугою. З того дня дід завжди їздить на левові верхи.

Якось поїхав дід у ліс і став рубати дерево. Довго він цюкав сокирою, а дерево все не падає. Побачив це лев, підбіг до дерева, схопив його лапами та й вирвав з корінням.

— Що ж ти, діду, хвалився, що дужчий від мене, — каже лев, — а не можеш мале деревце зрубати?

Бачить дід, що лев розгадав, хто він такий, та й каже:

— Дурний ти, леве, то я хотів побачити, чи в тебе вистачить сили хоч дерево повалити. А мою силу ти побачиш, як я ось піду та вполюю двох-трьох левів.

Страх узяв лева.

«А що, — думає, — як старий не вполює жодного лева, та мене вколкає?!» — і дременує у ліс.

Коли це біжить назустріч левові лис.

— Братику леве, від кого це ти так тікаєш, невже від діда? — питає лис.

— А то що за один?

І лев розповів лисові про діда, який вичавлює з каменя воду, полює на левів і примушує їх потім на себе робити.

Зареготав лис:

— Ой, дурний же ти, леве. Де ж у діда та сила, щоб воду з каменя вичавлювати? То він тебе обдуриє. Ти на нього як загарчиш, то він і вмре з переляку. Ось ходімо поквітаємося з ним.

Повірів лев хитрому лисові й пішов з ним на старого. Дід ще здалеку помітив лева з лисом і одразу втямив, що лис вигадав щось недобре.

— Ах ти ж клятий лисе! — крикнув дід. — Я ж тобі загадав, щоб ти мені жирного лева привів, а ти ведеш якусь шкапу. Ну, та дарма, я й цього з'їм. Але як ти мені ще раз такого приведеш, я тебе роздеру.

Зачув лев ці слова, подумав, що лис хотів його дідові в руки віддати, і побіг чимдуж до лісу. А дід і каже онукові:

— Тепер ти сам побачив, що самою силою не візьмеш. Треба ще й розум у голові мати. Тоді тебе ніякий ворог не здолає.

(переклад В. Цінка)

Шкапа — заморенний, слабосилий, худий кіннь.

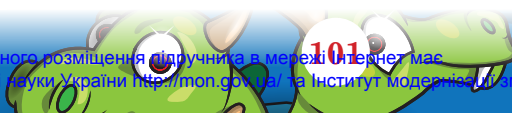
Яйце — символ зародження Всесвіту, космічного часу і простору; цілісності; потенційності; першопочаткового хаосу; тайни життя; воскресіння, надії.

#казка #навколо світу #Болгарія

Болгарія — ще одна країна, яка мене зацікавила. Читаючи про неї, я захопилася її дивовижною історією. Болгарська література є найдавнішою зі слов'янських (вона виникла ще в 886 році).

16:03 ✓

#казка #навколо світу #Болгарія

Болгарські вчені переконані, що Кирило і Мефодій — творці старослов'янської мови та абетки, були болгарами, згідно з найбільш поширеною версією, однак, брати мали грецьке походження. Християнство серед слов'янських народів першими прийняли болгари.

16:04 ✓

#казка #навколо світу #Болгарія

Болгарія — мальовнича країна, яка асоціюється в мене з Долиною троянд, що розстилається на кілька кілометрів.

У Болгарії з 1903 року в кінці травня проводять Фестиваль Троянд. Тут цю квітку вважають вісницею щастя. Якраз у цей час починається збір пелюсток для приготування рожевого масла.

16:12 ✓

#казка #навколо світу #Болгарія

Також дізналася про один кумедний факт — кивок головою означає «ні», а рух головою з боку в бік — «так», але в інших країнах подібні жести мають повністю протилежне значення.

16:14 ✓

#казка #навколо світу #Болгарія

До речі, чи замислювалися, чому болгарський перець має таку назву?

16:16 ✓

Болгарська народна казка

Кошеня і лев

Одне кошеня дуже набридло господарю, той заніс його в ліс і там покинув.

У лісі його побачив лев.

Він роздивлявся на кошеня, оглядав його з усіх боків, дивувався, а тоді сказав:

— Ти схоже на нас і, може, таки з нашого роду, але чому ти таке дрібненьке?

— Я жило в такому місці — якби ти там жив, то не доріс би й до мене! — відповіло кошеня.

— А при кому ж ти жило? Хто твої хазяї, як називаються і чи дуже вони сильні? — спитав лев. — Коли зможеш, знайди мені кого-небудь з них, хай я з ним поборюся і побачу, чи буде він сильніший за мене.

Тоді кошеня розповіло левові, що його хазяї ходять на двох ногах, мають дві руки і роблять ними всяку роботу. Називаються вони людьми, не сказати б, що дуже сильні, але розумом і хитрістю перемагають і найсильніших на світі звірів.

— Коли хочеш, іди за мною, то знайдемо людину, і ти з нею поборешся, — сказало кошеня.

Лев згодився і рушив слідом за кошеням. Так ішли вони лісом, доки набрали на чоловіка, що рубав дерева.

— Оце він! Це один з тих, про кого я тобі розповідало, — сказало кошеня.

Лев підійшов до чоловіка, привітався, а тоді сказав:

— Ану, приятелю, поборемося з тобою!

Чоловік як побачив лева, то перелякався, а як почув його слова, то затремтів увесь. Але трохи роздумався і сказав сам собі: «Сміливіше! Якщо доведеться вмерти, то загину по-геройськи, а не по-бабськи».

І сказав левові:

— Згода, леве, поборемося з тобою, але ж глянь на мене! Я вдягнутий, як дроворуб, то ти трохи зачекай на мене, а я побіжу в село та перевдягнуся для бою.

— Добре, почекаю! — відповів лев і сів на велике дерево.

Тоді чоловік зовсім осмівів:

— А я боюся, що ти не чекатимеш на мене. Щоб мені даремно не йти в село перевдягатися, я тебе припну до дерева, а то втечеш!

Лев і на це пристав. Чоловік його добре прив'язав, а тоді вирубував доброго прута і каже:

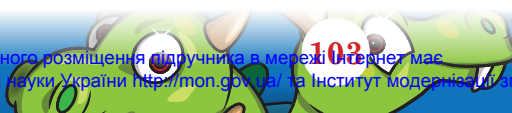
— Отепер я тобі покажу, як боротися!

Та як почав періцтити його прутом по спині! Бив, бив, доки лев перегриз мотузку і дременував лісом, аж друзки полетіли. Побігло за левом і кошеня. Спинилися десь на узліссі. Лев насилу відсапнув і сказав кошеняті:

— Таки справді дуже лихі твої господарі! Якби я був на твоєму місці, то не міг би жити і не виріс би навіть такий, як ти! Втечу я звідси в інший ліс, щоб жити далі від людей.

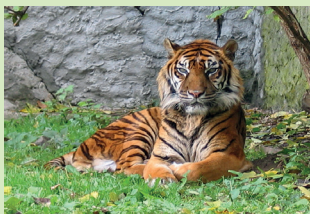
(переклад Н. Шумади)

Відсапнути — віддихувати, переводити подих після важкого фізичного чи нервового напруження; важко дихати від нестачі повітря тощо.

Розглянь зображення тварин родини котячих.
Які з цих тварин стали героями фольклорних чи літературних творів?

16:12 ✓✓

Чи співвідносні їхні особливості поведінки з тими рисами характеру, які розкрито в казках?

16:14 ✓✓

#казка #навколо світу #Куба

Куба захоплює не лише своїми пляжами, пальмами та сонцем, а складається із 4000 середніх і маленьких островів. Вражає ще той факт, що доступ до інтернету там має вкрай маленька кількість населення — для користування ним необхідно отримати спеціальний дозвіл, без якого можуть засудити аж на 5 років!

15:12 ✓

#казка #навколо світу #Куба

Для мене цікавим виявилось те, що кубинська медицина дуже розвинена і в цю країну приїжджають лікуватися з усіх куточків світу.

15:18 ✓

Кубинська народна казка

Про цапка й kota

Була страшна посуха, і кум цапок стояв у загороді такий голодний, що аж дошки гриз. Кум кіт теж дуже зголоднів. Надвечір кум цапок поскуб трохи травички, яка вціліла в цю посуху під манговим деревом.

Аж тут до нього підійшов кум кіт.

— Як вам ведеться, куме цапку? Що поробляєте?

Кум цапок відповів:

— Надумав я, куме коте, йти шукати кращої долі й добираю собі товариша, бо то неблизький світ.

Тоді кум кіт сказав:

— Покладіться на мене, куме цапку, я стану вам у пригоді.

Кум цапок спитав:

— А хіба ви знаєте туди дорогу?

І кум кіт відповів:

— Знаю чи не знаю, все одно ходімо.

І ще того самого вечора вони рушили в дорогу. Йшли, йшли, аж нарешті прийшли до потічка. А що обидва не любили брести через воду, то кум кіт сказав:

— Що ж, куме цапку, тут за вами слово. Візьміть мене на спину, стрибніть через потічок, і ми опинимось на тому березі.

Кум цапок приліг, кум кіт виліз на нього, і таким чином вони перебралися на той берег. Там вони зустріли кумасю черепаху. Кум цапок

Цап — об'єкт глузування і насмішок народу — є символом недовіри, малозначущості, низької ціни, марних надій.

спитав у неї, чи не знає вона, де можна знайти щось попоїсти.

І кумася черепаха відповіла:

— За кілометр звідси є маєток: дім, садок, хлів з худобою і пасовисько. Щоправда, все це стережуть собаки. Але вночі ви зможете туди пробратися.

Кум кіт зітхнув:

— Нічого не вдієш, куме цапку, зачекаємо до вечора.

<...> Так і зробили. Нарешті вони побачили перед собою будинок з гарним садком, і кум цапок сказав кумові коту:

— Ми вже прийшли. Стрибаймо через огорожу!

Кум цапок легко перестрибнув її, а кум кіт поліз попід дрів з почепленими на ньому дзвіночками. Кум цапок застеріг його:

— Не дзеленчіть так, куме коте, розбудите собак!

Кум кіт прослизнув у прочинені двері до будинку й подався на кухню шукати м'яса, а кум цапок, забравшись у садок, став жадібно скубти траву й квіти.

Кум кіт поліз на грубку й побачив на ній каструльку з молоком. Він нахилив її до себе й ненароком перекинув, наробивши страшного шуму. Завалували собаки, а один накинувся на кума цапка, що пасся в саду.

Поки кум собака кусав кума цапка, кум кіт вилизував молоко, що пролилося на долівку. Коли ж кум собака кинувся й на нього, кум кіт поліз на мангове дерево, що росло на подвір'ї. Тоді всі собаки напали на кума цапка й геть покусали його. <...> Діставшись до оселі кумасі черепахи, він постукав у двері й покликав:

— Кумасю черепахо!

Кумася черепаха спитала:

— Хто там?

Кум цапок відповів:

— Це я, кум цапок.

— Що ви тут робите, куме цапку?

— Втікаю від собак, що напали на мене.

— Як вони напали на вас, куме цапку?

— Кум кіт перекинув каструльку з молоком і розбудив кума собаку. На мене накинута ціла зграя собак.

Кумася черепаха трохи розумілася на ліках. Вона відмила кума цапка і стала лікувати його рани. Невдовзі прийшов кум кіт і спитав, чи не приходив кум цапок. А кумася черепаха встигла його сховати. І кум кіт розповів, що з ним сталося. Тоді кумася черепаха мовила:

— Це через вас кум цапок так потерпів, я його тепер лікую.

— Ні, кумасю черепахо, не через мене, а через каструльку з молоком. Вона розбудила кума собаку, а я, рятуючись, поліз на дерево. В кума цапка немає кігтів, тому кум собака й покусав його.

Кумася черепаха сказала:

— Не журіться, я його вилікую.

А що кум цапок не міг навіть устати, то кумася черепаха принесла йому травички, щоб він підкріпився. Тим часом кум кіт подався додому.

Через три-чотири дні кум цапок одужав, і кумася черепаха мовила йому:

— Куме цапку, давайте добре провчимо кума kota!

— Як саме, кумасю черепахо?

— Я маю друга віслиюка, він швець. Попросіть його пошити черевички для кума kota.

— А як ми його взуємо в ті черевички?

— Не турбуйтеся, я його вмовлю.

А тут прийшов кум кіт, якому забаглося знову піти до маєтку, де він так добре попоїв, та й питає:

— Як ваше здоров'ячко, куме цапку?

— Дякую, добре.

— Чи не бажаєте ще раз сходити до маєтку?

— А чого ж, можемо сходити.

Тоді озвалася кумася черепаха:

— Куме коте, чи не хотілося б вам стати моднішим, взувшись у черевички?

— Де ви бачили kota в черевичках, кумасю черепахо?

— Але в черевичках ви стрибатимете ще вище.

— То спершу треба подивитися, чи будуть чогось варті в черевичках мої кігті.

— Ви приміряйте.

Кум кіт узув черевички, а кумася черепаха зашнуувала їх. Кум кіт застрибав у нових черевичках і відчув, що камінці вже не впинаються йому в лапи.

Він бігав і бігав, аж кумася черепаха сказала йому:

— Та годі вже, куме коте!

Надвечір кум кіт з кумом цапком рушили в дорогу. Коли вони дійшли до маєтку, кум цапок сказав:

— Куме коте, більше не перекидайте каструльку з молоком, не будіть собак!

Кум цапок перестрибнув через огорожу, а кум кіт проліз у дірку. Кум цапок скубнув у садку дві-три трояндочки, знову перестрибнув огорожу й відбіг подалі.

А кум кіт відразу ж подався на кухню. Попоївши вишкварок, він побачив каструльку з молоком. Він і тепер спробував трохи нахилити її. Та коли торкнувся каструльки черевичком, знову перекинув її і наробив страшного шуму, розбудивши кума собаку. <...> Кум кіт помчав до мангового дерева на подвір'ї, але не зміг на нього видертись, весь час сповзав униз, і кум собака люто кусав його.

Тим часом кум цапок пішов до кумасі черепахи і розповів їй про все, що сталося.

На світанку приплентався геть покусаний кум кіт і розповів, в яку халепу він потрапив. Кумася черепаха сказала йому:

— Що ж, може, тепер ви житимете в злагоді.

Але вийшло навпаки. Після цієї пригоди кіт і цапок більше не дружать. Кіт, забачивши цапка, пирхає, і кожен з них біжить у протилежний бік. Тим часом кіт, котрий п'є всяке молоко, верне писок від козячого, бо все козяче поріддя має за ворогів. Цап не б'ється з іншими тваринами. Але спробуйте пустити до нього kota й самі побачите, як він на нього накинеться, наставивши роги.

(переклад Л. Олевського)

#казка #навколо світу #Китай

Усім відомо, що Китай — найбільша за населенням країна. У ній проживає 1,4 млрд осіб, що є 1/4 всього населення планети. Китайці вживають багато екзотичних страв, причому, це не лише комахи або невідомі нам тварини, а такі продукти, як: солодка копчена ковбаса, насіння зі смаком м'яти, цукерки з м'яса, хліб різних кольорів, копчені курячі лапки тощо. Також вони не вживають молочних продуктів, позаяк протягом тривалого часу дозволити собі утримувати корову могли лише найбагатші з них.

16:12 ✓

#казка #навколо світу #Китай

Я згодна з тобою, що деякі гастрономічні традиції цього народу можуть шокувати мандрівника. Особисто мене вразило інше. Хоча в китайській мові й існує загальноприйнятий діалект — пекінський, вихідці з різних провінцій можуть не зрозуміти один одного, оскільки кількість діалектів цієї мови по всій країні дуже велика. Також у державі будуються все нові й нові мегаполіси. Прогнозується, що за 5 років там буде побудовано десять міст, розміром із Нью-Йорк.

16:14 ✓✓

Китайська народна казка

Жаба і тигр

Жив колись у дрімучому лісі південної провінції Гуандун величезний тигр. А в болоті, в тому самому лісі знайшла собі притулок жаба.

У пошуках здобичі тигрові нерідко доводилося пробиратися ночами через зарості очерету повз житло жаби. Та довго терпіла його нічні шастання, але нарешті терпець їй урвався. Якось, дочекавшись ночі, коли тигр, як завжди, пробігав повз її купину, жаба <...> сказала:

— Скільки ж можна терпіти? Час уже взятись за тебе. Май на увазі, що я не якась там проста жаба, а тварина видатна, бо вже дев'яносто дев'ять років як живу на білому світі. Не раджу тобі покладатись на свою силу, бо вона в порівнянні з моєю мудрістю нічого не варта. Тож досить тобі вештатися тут ночами та будити мене. Шукай собі здобич деінде, інакше дістанеш прочухана!

Жаба — символ хвалькуватості, завищеної самооцінки, скупості; засіб Божого покарання; емблема розуму, розсудливості.

Тигр був до того здивований цією погрозою, що й слова не міг вимовити у відповідь. А був він ще молодий і ніколи в житті не бачив живої жаби. Та коли володар лісів пильно придивився і побачив, яке нікчемне створіння посміло йому погрожувати, то розгнівався й закричав:

— Як ти смієш указувати мені, де ходити і де полювати? Таж мені досить один раз лапою вдарити — і від тебе мокре місце залишиться!

Але жаба не злякалася. Вона знову висунула голову з-під купини і сказала:

— Не знаю, навіщо це я затіяла з тобою суперечку, коли маю змогу зробити так, що ти замовкнеш назавжди. Тож помізкуй добре над моїми словами і надалі будь обережнішим, маючи зі мною справу!

Жабине зухвальство цього разу подіяло на молодого тигра. Він нічого не сказав у відповідь, а лише подумав: «Може, й справді це якийсь особливий звір, про якого я нічого не знаю?»

— Геть звідси, ледацюго! Щоб і ноги твоєї тут не було! — не вгавала жаба, помітивши, що тигр раптом завагався.

— Шановна, — вже не так самовпевнено промовив тигр, — невже ти дужча за мене?! Не можу цьому повірити. Давай позмагаємося: хто з нас швидше перепливе річку. Як переплиवेश першою, то я, може, й повірю, що ти дужча за мене.

Жаба на те сказала:

— Стрибай у воду першим. Я однаково буду на тому березі раніше від тебе.

Тигр задер хвоста, набрав повітря в легені і шубовснув у воду. Раптом відчув, що у нього защемів кінчик хвоста. Це хитра жаба вчепилась за нього, та так міцно, що тигр від болю почав вимахувати ним над водою. Жаба вчасно розкрила рота і впала на протилежному березі.

Тигр ще борсався у воді, коли назустріч йому залунав ненависний голос:

— То що я тобі казала, смугастий дурню?

Тигр вибрався на берег і з досадою мовив:

— Плаваєш ти справді швидше. Але це ще не все... От скажи мені, скільки ти можеш з'їсти?

— А скільки ти можеш з'їсти, якщо ставиш мені такі запитання? — спитала в свою чергу жаба.

— За один раз я можу з'їсти свиню та ще й собаку на додачу, — відповів тигр.

Жаба аж заскрекотіла від сміху. Потім, заспокоївшись, сказала:

— Велике діло, свиня та собака. А мені на додачу до свині та собаки навіть тигра мало буде!

Почув це тигр, затремтів од страху і ну тікати. Біг він так прудко, що навіть каменюку не побачив, яка лежала на стежці. Зачепився за неї, забив лапу і гепнувся в калюжу. <...>

Вибрався на стежку, а назустріч мавпа.

— Шановний тигре, — звернулась до нього улесливим тоном, — чому це ти так поспішаєш? Чи не тікаєш, часом, він кого-небудь? Що ж це могло так налякати тебе?

— Ой, не питай, люба мавпо! Тільки завдяки тому, що ноги маю прудкі, зумів утекти від смерті. А не вмів би я так швидко бігати, давно був би у нього в животі!

— У кого це «у нього»? Хто він такий, на що схожий, якого зросту й де живе? — засипала мавпа тигра запитаннями.

— Дім у нього на болоті під купиною, в заростях очерету. На зріст невеликий, але вигляд у нього жахливий. Ніби й не риба, ніби й не звір, тільки все тіло наче бородавками вкрите.

— Хе-хе! — розчаровано мовила мавпа. — Це ж всього-на-всього жаба! Та її не те що тобі, а й мені боятись не личить. Ходімо розпрavimoся з нею.

Та тигр лише похитав величезною головою — так він злякався. Мавпа почала його заспокоювати:

— Коли ти мені не віриш і гадаєш, що я штовхаю тебе на нові неприємності, то прив'яжи мене до свого хвоста, щоб я не втекла.

Тигр нарешті згодився. Прив'язав мавпу до свого хвоста, а та сіла йому на спину, і вони попрямували на болото. Жаба вже сиділа на купині і, здається, чекала на них. З усього було видно, що

вона й цього разу не злякалась, бо то була мудра жаба, вона прожила на світі сто років без одного. Привітно всміхнувшись, жаба звернулась насамперед до мавпи:

— Невже ти сподіваєшся, що одного-єдиного тигра досить, щоб я простила всі твої борги? Та мені й десятка тигрів мало! До того ж цей тигр якийсь хирлявий, його й за тигра не слід вважати. Ну гаразд, я його з'їм на закуску. Але ти не барись та приводь решту дев'ять!

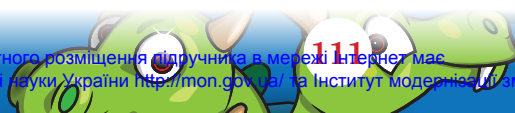
Зачувши таку розмову, тигр <...> знову кинувся навтьоки.

Мавпі також немало перепало. Її і гіллям шмагало, і колючками дряпало, поки нарешті пощастило відв'язати свого хвоста від тигрового.

Чи довго біг тигр, важко сказати, бо він і сам цього не знав. <...> Коли трохи відпочив, подививсь на свого хвоста, а мавпи, виявляється, там уже давно немає.

«Певно, той страшний звір з'їв її, — подумав він. — Так їй і треба, адже хотіла мене обдурити! Добре, що в мене такі прудкі ноги».

(переклад І. Чірка)

#казка #навколо світу

Переконана, що наші читачі знають, чому тигрів і пантер можемо називати родичами левів. Для багатьох народів світу ці тварини мають певне значення, тому й згадуються в казках.

Чому саме тигри, а не леви з'являються у фольклорі окремих народів?

16:12 ✓

#казка #навколо світу

Чи фігурують ці істоти в українських народних казках?

16:14 ✓

#казка #навколо світу #Індія

Перший у світі університет був заснований близько 2700 років тому в індійському місті Ташкіла.

Коли я читала факти про Індію, мене здивувало, що такі науки, як алгебра і тригонометрія виникли саме там.

16:18 ✓

#казка #навколо світу #Індія

Індія також зачаровує своїм культурним розмаїттям — у країні понад 20 мов мають статус державних. Майже жоден з обрядів у храмах не обходиться без танців, які є неодмінною частиною релігійного життя в цій державі. Індійський кінематограф зі своєю назвою «Боллівуд» знімає від 800 до 1000 фільмів на рік, що у 2,5 рази більше, ніж у Голлівуді.

16:20 ✓

Індійська народна казка

Невдячний тигр

Лютий і жорстокий тигр попався якось у пастку. <...> І коли він уже втратив останню надію вирватися, на його щастя, саме проходив один чоловік. Тигр, побачивши його, стрепенувся, жалібно завуркотів і мовив:

— Чоловіче добрий, змилуйся наді мною, врятуй мене! Випусти з цієї клятої клітки!

— Еге ж, — озвався той, — випусти тебе, то ти ще, чого доброго, з'їси мене.

— Схаменися, чоловіче! Чим хочеш присягну, що ніколи більше не скривджу бодай комашки. Віднині й довіку я віддано служитиму людині!

— Ну гаразд, пожалію тебе, випущу на волю, — сказав чоловік.

Він одчинив дверцята клітки й випустив тигра па волю.

Та не ступив чоловік і кроку, щоб іти далі своєю дорогою, як тигр стрибнув па нього й прогарчав зловтішно:

— А тепер я поснідаю тобою!

— Схаменися, тигре! — зойкнув чоловік. — Я тебе від смерті врятував, а ти мене хочеш з'їсти! Де ж тоді правда на світі?

— Бач, правди йому захотілося! — засміявся тигр. — Немає на світі ніякої правди, коли хочеш знати!

— Ні, правда на світі мусить бути, вона є! — впевнено мовив чоловік. — Спитай кого хочеш — кожен тобі скаже.

— Згода! Спитаймо у трьох найперших, кого зустрінемо. Коли вони скажуть, що правда є на світі, — так і бути, не їстиму тебе. А ні — то

вмить проковтну; я дуже зголоднів.

Довго блукали чоловік і тигр лісом, аж нарешті помітили папугу, що сидів на гілці, поринувши у якісь свої сумні думи.

— Гей, папуго! — гукнув тигр. — Скажи-но нам, чи є правда на світі?

Папуга стрепенувся, підвів голову й мовив понуро:

— Вже добру сотню літ прожив я і ніколи найменшого зла не заподіяв нікому. А сьогодні вранці приповз гладкий, здоровезний удав і проковтнув усіх моїх діточок. Жодного не залишив!.. Ні, немає правди на білому світі!

— А що я казав?! — переможно вигукнув тигр. — Таки немає правди на світі!

— Ходімо далі, — мовив чоловік. — Спитаймо ще в когось, хоча б он у тієї пальми, що височіє попереду.

Підійшли вони до пальми, і тигр питає:

— Пальмо, пальмо, скажи, чи є в світі правда?

Пальма зашелестіла густим листям і відповіла невесело:

— Не один рік і люд і звір знаходив у затінку моєї густої крони порятунок від палючого сонця. А сьогодні вдосвіта де не взявся дикий кабан, зранив своїми іклами моє коріння, і тепер я мушу повільно вмирати, гинути. Ні, немає на світі правди, ось що я вам скажу! — вигукнула вона розпачливо.

— Ну, переконався ти, що немає правди на світі? — радісно заревів тигр і приготувався стрибнути на чоловіка. Але той застережливо підвів руку й мовив:

— Стривай! Стривай! Ми ж домовлялися спитати у трьох, а не у двох з тих, кого зустрінемо.

— Ну гаразд! — невдоволено буркнув тигр. — Он біжить шакал — спитаймося в нього.

<...>

— Вислухай нас, шакале, й розсуди. Оцей тигр попався в клітку, а я пожалів його й випустив із залізної в'язниці. А він тепер, замість дякувати, хоче мене з'їсти. Хіба це справедливо?

— Стривай, стривай, чоловіче, щось я не второпаю, — мовив шакал. — Повтори ще раз, як усе було.

— Оцей тигр попався в пастку. А я пожалів його й випустив з клітки на волю. А тепер він заповзявся з'їсти мене. Отака дяка за добро, яке я йому зробив! Хіба це чесно? Невже немає правди на світі?

— Он як, — замислено протяг шакал, — Така заплутана справа... І не одразу збагнеш, що до чого. Ти кажеш, чоловіче, що попав у клітку, а тигр пожалів тебе і...

— Та ні! Це тигр попав у клітку, а я його випустив.

— Ага, здається, зрозумів, — кивнув головою шакал. — Клітка сиділа в тигрі, а ти її випустив на волю...

— Та ні ж бо! — люто гарикнув тигр. — Це я сидів у клітці, а цей чоловік проходив повз неї, почув мої благання й випустив мене на волю! Тепер уже второпає?

— Не гнівайтесь, шановний тигре! — злякано пробелькотів шакал. — Надто вже все тут заплутане. Аби ж то я на власні очі бачив, як воно все було. А так, з ваших слів, годі второпати, що до чого!

— То ходімо вже, покажу, як воно все було, коли ти такий недолугий! — сердито мовив тигр. — А коли й тоді не второпаєш, нарікай сам на себе — обох вас з'їм і навіть кісточок не залишу!

Коли вони підійшли до клітки, тигр озвався знову:

— Я сидів у цій клітці, розумієш? А він, тобто чоловік, ішов повз

Добро і зло — символ Правди і Кривди: світла-темряви, космосу-хаосу та ін.

неї, побачив, що я метаюся, пожалів мене й випустив на волю. Чого тут не розуміти — усе ж ясно!

— Зрозумів, нарешті зрозумів! — радісно вигукнув шакал. — Я сидів у клітці, а чоловік почув, що я в ній сиджу і... А клітка сиділа в пастці, а він, тобто... Ху-ух, знову виходить щось не те! <...> Ні, певно, я так і не збагну нічого своїм куцим розумом!

— Тьху на тебе, йолопе! — аж стенувся від люті тигр. — Ба ні, ти таки збагнеш у мене, як воно все було! А то не минеш моїх зубів і кігтів!.. Тож слухай, слухай уважно й дивися на мене! Я — тигр! Тигр, ти розумієш це?

— Р-розумію, — промимрив шакал, удавши, що дуже злякався.

— А це перед тобою — чоловік! Ти зрозумів?

— Зрозумів, зрозумів, папочку!

— А це ось — клітка! Второпав, бевзю?

— Второпав, второпав, папочку!

— Так от: я, тигр, сидів у цій клітці, бився об пруття, а він, тобто цей чоловік, якраз ішов...

— Пробачте, шановний тигре, що перебиваю вас. Але я ніяк не втямлю...

— Чого ще ти там не втямиш? — гарикнув тигр.

— Я... я... не збагну, як ви опинилися в клітці.

— Та що тут розуміти, дурню?

— Бо ви он який здоровезний, а клітка ж маленька. Одна ваша лапа і то навряд чи влізе в неї. Ні, ви там не поміститесь! — впевнено мовив шакал. — Де вже вам улізти в неї!

Тигрові нарешті урвався терпець, і він, нічого не кажучи, вскочив у клітку.

— Дивися, телепню! — вигукнув він. — Отак все було! Тепер уторопав?

— Тепер уторопав, — спокійно відповів шакал.

Він підійшов до клітки, зачинив дверцята і взяв їх на міцний засув.

— Ну от, — мовив чоловік до тигра, — а ти казав, що немає правди на світі. А я собі так міркую: коли ти вже знов сидиш у клітці, то правда на світі таки є!

(переклад С. Наливайка)

Джозеф Редьярд Кіплінг

Мауглі

Розглянь ілюстрації і визнач, чи вдалося художнику відобразити характери героїв казки «Мауглі»?

16:12 ✓✓

Чи є на малюнках образи, які співвідносяться з образами героїв народних казок?

16:14 ✓✓

«За межами книги»

Повний текст можна знайти за покликанням:

(переклад В. Прокопчука)

Ернст Теодор Амадей Гофман

Лускунчик і Мишачий король

#казка #навколо світу #Німеччина

Що тобі відомо про Німеччину? Я нещодавно дізналася, що ця країна займає перше місце у світі з проведення ярмарків, завдяки яким республіку щорічно відвідують десятки мільйонів гостей.

16:12 ✓✓

#казка #навколо світу #Німеччина

Особисто для мене цікавим виявився той факт, що німці вигадали аспірин — один із найвідоміших засобів проти болю. Він був синтезований Феліксом Гофманом 1897 року.

16:14 ✓✓

«За межами книги»

Повний текст можна знайти за покликанням:

(переклад Є. Поповича)

Памела Ліндон Треверс

Мері Поппінс

#казка #навколо світу #Великобританія

Великобританія — країна, про яку знаєш, здається, усе. Але це не так. Я, наприклад, нещодавно дізналася, що в Шотландії можна скористатися найкоротшим у світі авіарейсом — він триває всього 1 хвилину 14 секунд. Завдяки йому можна дістатися з острова Вестрей на острів Папа Вестрей.

16:14 ✓✓

#казка #навколо світу #Великобританія

Мене ж захопила така інформація: використовувати парасольку для захисту від дощу придумали саме англійці, до цього моменту парасолі слугували тільки для захисту від сонця.

І ще одна цікавинка про Туманний Альбїон: королева Великобританії є власницею китів, дельфінів і всієї осетрини, які водяться в територіальній акваторії країни.

16:16 ✓✓

«За межами книги»

Повний текст можна знайти за покликанням:

(переклад Є. Горової)

Вільгельм Гауф

Казки

#казка #навколо світу #Німеччина

Поговоримо знову про Німеччину. Я знайшла ще один доволі цікавий факт про неї: виявляється, що жити в найманому житлі — норма. Три чверті населення живуть у зйомних квартирах і будинках. Захищеність квартиронаймача гранично висока. У найманому житлі мешкають навіть забезпечені верстви населення.

16:12 ✓

#казка #навколо світу #Німеччина

Я також дізналася дещо цікаве. Німецький Гамбург займає перше місце серед міст Європи за кількістю мостів (за різними даними від 2 300 до понад 2 500). У місті більше мостів, ніж у Венеції (400), Амстердамі (1 200) і Лондоні разом узятих.

16:14 ✓

«За межами книги»

Повний текст можна знайти за покликанням:

(переклад Є. Поповича)

Джанні Родарі

Джельсоміно в Країні брехунів

#казка #навколо світу #Італія

Здається, усі знають, що в Італії неймовірно смачна їжа, а її міста вражають своєю вишуканою архітектурою. Але є ще декілька фактів, які допоможуть побачити цю країну з нового ракурсу: в Італії немає дитячих будинків і бездомних тварин.

Італійський закон забороняє малювати на асфальті крейдою.

16:12 ✓

#казка #навколо світу #Італія

Мене Італія також завжди захоплювала своєю неординарністю.

У Державному університеті Італії немає вступних іспитів, туди приймають усіх охочих.

16:14 ✓

«За межами книги»
Повний текст можна
знайти за покликанням:

(переклад І. Корунця)

Джоель Чандлер Гарріс

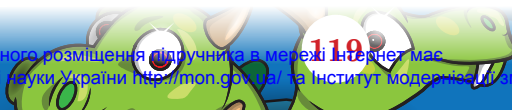
Казки дядечка Римуса

#казка #навколо світу #США

Усім відомо, що Америка — одна з наймогутніших і найрозвиненіших країн світу. Але чи все ми знаємо про цю наддержаву? Я дізналася, що в США розташована найбільша гора у світі — Мауна-Кеа на Гавайях.

16:12 ✓

#казка #навколо світу #США

Висота Мауна-Кеа складає всього 4 205 м над рівнем моря, однак вимірювання всієї висоти (від дна до верхівки) показало, що вона на цілих 2 000 м вище, ніж Джомолунгма (8 850 м).

16:13 ✓

#казка #навколо світу #США

Сполучені Штати дійсно захоплюють. Я нещодавно прочитала, що там більше телевизорів, ніж жителів у Великобританії, а також проживає більше людей з норвезьким корінням, ніж у самій Норвегії. А ще в США кожен секунду з'їдають 45 кг шоколаду.

16:14 ✓

Братчик Лис і Братчик Кролик

Люлька увечері мама довго шукала свого синочка. Джоеля не було ні в будиночку, ані на подвір'ї. Вона почула голоси в старій хижі дядечка Римуса, зазирнула в вікно і побачила, що хлопчик сидить біля дідуса.

Хижа (халабуда, халуна) — невелика убога хата.

Джоель притулився до дядечка Римуса, довірливо зазираючи в його зморшкувате лагідне обличчя.

І ось що почула матуся.

— Бігав, бігав Братчик Лис за Братчиком Кроликом і усіляко мудрував, аби його виймати. А Кролик усіляко мудрував, аби Лис його не спіймав.

— Та ну його, — сказав Лис.

І тільки-но промовив ці слова, аж ось він скаче дорогою — гладенький, товстенький і жирненький Кролик!

— Постривай, Братчику Кролику! — радісно вигукнув Лис.

— Ніколи мені, Братчику Лисе.

— Мені з тобою потеревенити кортить, Братчику Кролику.

— Гарзд, Братчику Лисе. Тільки ти з того місця кричи, де стоїш, не підходь до мене близько: бліх у мене сьогодні, ой бліх! — так сказав Кролик.

— Я вчора з Братчиком Ведмедем бачився, — почав Лис. — Він мені такої прочуханки дав за те, що ми з тобою чубимось. «Ви, каже,

сусіди, повинні жити дружно». Я пообіцяв йому, що домовлюся з тобою.

Тут Кролик пошкріб лапкою за вухом — ніби то на radoщах, — встав і каже:

— Чудово, Братчику Лисе. Приходь до мене завтра, пообідаємо разом. Нічого такого в нас вдома немає, але дружинонька з діточками вигадують і знайдуть уже, чим тебе пригостити.

— Із задоволенням! — зрадів Лис.

— Ну, то я чекатиму, — сказав Кролик.

Прийшов Братчик Кролик додому сумний-пресумний.

— Що з тобою, чоловіченьку? — питає Матінка Крільчиха.

— Завтра на гостину обіцяв завітати Братчик Лис, — розповідає Кролик. — Треба нам вуха нагострити, щоб не застав зненацька.

Наступного дня Братчик Кролик і Матінка Крільчиха прокинулись ранесенько, до сходу сонця, і пішли на город; набрали капусти, моркви та спаржі, приготували чудовий обід.

Раптом одне з кроленят, яке саме бавилось у дворі, біжить і гукає:

— Ой, мамусю! Ма! Братчик Лис іде!

Тоді Кролик хутенько — дітлахів за вуха і посадив їх за стіл, а сам з Матінкою Крільчихою — біля дверей: чекають на Братчика Лиса.

Чекають вони, чекають — не йде Лис. Трохи згодом визирнув Братчик Кролик за двері тихесенько. Дивиться — з-за рогу стирчить кінчик лисячого хвоста. Тоді причинив Кролик двері, сів, лапками вуха обхопив і заспівав:

Якщо миску кинути,

Розіб'ється миска.

Якщо близько Лиса хвіст,

Значить, сам він близько.

Ось пообідав Братчик Кролик, і Матінка Крільчиха, і всі дітлахи, і ніхто їм не заважав. Згодом приходить Братчик Їжак і каже:

— Братчик Лис просить вибачити: він занедужав і не зміг прийти. Просить, щоб Братчик Кролик завтра прийшов до нього на обід.

Сонечко піднялося зовсім високо, коли Кролик схопився й побіг до домівки Лиса.

Прибігає, чує — стогне хтось. У двері зазирнув і бачить: сидить Лис у кріслі, весь закутаний у байкову ковдру, а вигляд у нього геть кепський. Поглянув Кролик навсібіч — ніде не видно обіду. Миска

стоїть на столі, а поряд лежить гострий ніжик.

— Це ж що, у тебе курочка на обід, Братчику Лисе? — питає Кролик.

— Так, Братчику Кролику, а яка молоденька та свіженька! — відповідає Лис.

Тут Кролик розгладив вуса та й каже:

— Ти що, Братчику Лисе, без кропу її приготував? Щось мені у горло не лізе курятина без кропу.

Вискочив Кролик за двері та мерщій у кущі, причаївся й чекає на Лиса. Довго чекати не довелося, бо Лис одразу скинув байкову ковдру — і за ним навздогін. А Кролик гукає йому:

— Гей, Братчику Лисе! Ось я тут поклав на пеньок кропу. Бери хутенько, поки не зів'яв!

Так він крикнув і пострибав собі. І Лис його не наздогнав.

Смоляне Опудальце

— Значить, Лис так ніколи й не спіймав Кролика? Так, дядечку Римусе? — запитав Джоель наступного вечора.

— Було й так, друже, що ледь-ледь не впіймав.

Пригадуєш, як Братчик Кролик надурив його з кропом?

Ось невдовзі потому пішов Братчик Лис гуляти, набрав смоли і виліпив з неї чоловічка — Смоляне Опудальце.

Узяв він те Опудальце та й посадив край дороги, а сам заховався під кущем. Тільки сховався, зирк — іде Кролик по дорозі, підстрибуючи: стриб-скік, стриб-скік.

Старий Лис лежав тихо. А Кролик, як побачив Опудальце, так здивувався, аж на задні лапки встав. Опудальце сидить собі та й сидить, а Братчик Лис під кущем не ворухнеться.

— Доброго ранку! — привітався Кролик. — Гарна днина сьогодні. Опудальце мовчить, а Лис і далі тихо лежить.

— Що ж це ти мовчиш? — питає Кролик.

Старий Лис тільки оком моргнув, а Опудальце — воно нічого не відповіло.

— Та ти на вуха слабуєш? — запитує Кролик. — Якщо недочуваєш, я можу й дужче кричати.

Опудальце мовчить, а Старий Лис лежить тихенько.

— Ти грубіян, я тебе провчу за це! Так, таки провчу! — розгнівався Кролик.

Лис ледь зі сміху не луснув, а Опудальце — воно нічого не відповіло.

— Коли до тебе говорять, потрібно відповідати, — обурився Кролик. — Негайно скинь капелюха і привітайся, а то я тобі такої прочуханки дам!

Опудальце мовчить, а Братчик Лис — він і далі лежить тихо.

Ось Кролик відскочив назад, замахнувся та як вгамселить Опудальце по голові кулаком!

Кулак прилип, ніяк не відірвеш його: смола міцно тримає.

А Опудальце знай мовчить, і Старий Лис лежить собі тихо.

— Відпусти негайно, а то вдарю! — вигукнув Кролик.

Вдарив Опудальце другою рукою, і ця прилипла.

А Опудальце — анічирк, і Братчик Лис — він лежить тихенько.

— Відпусти, бо я тобі всі кістки потрощу! — так сказав Братчик Кролик.

Але Опудальце — воно нічого не відповіло. Не відпускає та й годі.

Тоді Кролик копнув його ногами, і ноги прилипли.

А Братчик Лис лежить тихо.

Кролик кричить:

— Якщо не відпустиш, я буду штовхатися!

Буцнув Опудалко головою — і голова прилипла. Тоді Лис вистрибнув з-під куца.

— Як ся маєш, Братчику Кролику? — каже Лис. — Чом же ти не вітаєшся зі мною?

Впав Лис на землю та й ну сміятися. Ой і реготав він, так реготав, аж у боці закололо.

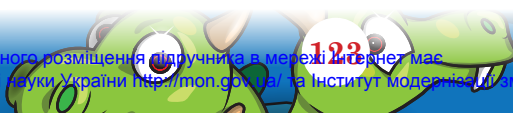
— Ну, сьогодні ми вже точно разом пообідаємо, Братчику Кролику! Нині я й кропу припас, так що ти у мене не викрутишся, — сказав Лис.

...Тут дядечко Римус замовк і заходився виймати з попелу печену картоплю.

— Старий Лис з'їв Братчика Кролика? — поцікавився хлопчик у дядечка Римуса.

— А хто його знає, — відповів дідусь.

— Казка ж закінчилась. Хто каже — Братчик Ведмідь прийшов, його виручив, а хто каже — ні. Чуєш, мама кличе тебе. Біжи, малий.

Хоробрий Братчик Опосум

— Якось вночі, — сказав дядечко Римус, посадивши хлопчика до себе на коліна і задумливо погладивши по голівці, — так от якось уночі Братчик Опосум завітав до Братчика Єнота; виїли вони велику миску тушкованої моркви, а потім пішли прогулятися, подивитись, як поживають сусіди. Братчик Єнот — все підтюпцем та підтюпцем, Братчик Опосум — вистрибом та вистрибом.

Підтюпцем — дрібними швидкими кроками.

Опосум — рід сумчастих ссавців родини опосумові; розміром з домашню кішку, з короткими лапами, голими вухами; хвіст майже голий, довгий, халопального типу.

Опосум донесочу наївся фініків, а Єнот наковтався вдосталь жаб і пуголовків.

Гуляли вони, гуляли. Раптом чують — деь далеко в лісі гавкає пес.

— Раптом він на нас накинеться, Братчику Опосуме. Що тоді будемо робити? — запитав Єнот.

Опосум лише посміхнувся:

— Ну, уже я не дам тебе скривдити, Братчику Єноте. А ти що будеш робити?

— Хто? Я? — запитав Єнот. Хай лише спробує, хай спробує бодай поткнутися — усі ребра переламаю!

А пес побачив їх і вирішив часу не гаяти.

Навіть вітатись не став — одразу кинувся на них.

Братчик Опосум тієї ж миті зуби вишкірив, рот аж до вух, беркицьнувся на спину, ніби мертвий.

А Єнот — той майстер був почубитись. Підім'яв під себе собаку та й ну колошматити. Правду кажучи, від собаки не багато й лишилося, а те, що лишилося, вирвалось — і навтьоки, в саму гущавину, ніби хтось з рушниці стрельнув.

Ось Братчик Єнот поправив свій костюм, обтрусився, а Братчик Опосум усе лежить, ніби мертвий. Потім обережно підвівся, озирнувся та як кинеться бігти, тільки п'яти блиснули.

Наступного разу, як зустрілися Опосум і Єнот, каже Опосум:

— Здоров будь, Братчику Єноте! Як поживаєш?

Але Єнот — руки в кишені, вітатися не хоче.

— Ти чого ж це кирпу гнеш, Братчику Єноте? — питає Опусум.
— Я з боягузами і розмовляти не хочу, — відповідає ображено Єнот.
— Йди своєю дорогою!

Опусум страшенно образився.

— Хто ж це боягуз, скажи-но мені?

— Та хто ж, як не ти, — каже Єнот. — Дуже мені потрібні такі приятелі, які на спину падають і мертвими прикидаються, ледь справа до бійки дійде!

Чубитися — битися, хапаючи один одного за чуба.

Опусум, почувши ці слова, як почав сміятися, як почав реготати.

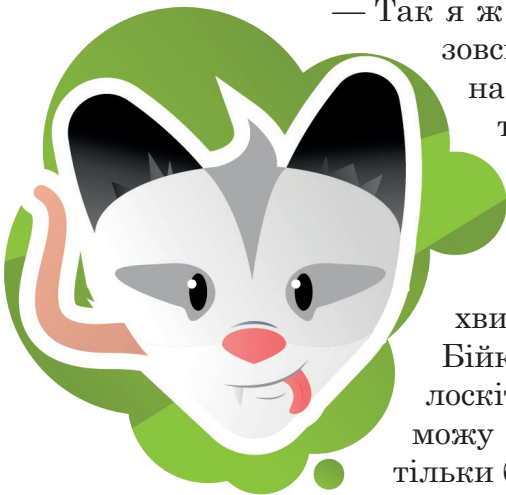
— Невже ти думаєш, Братчику Єноте, що це я зі страху? Чи, бува, не думаєш ти, що я злякався того нещасного собаку? І чого б це мені його боятися? Я ж чудово знав, що коли я не впораюся з тим псом, то вже ти даси йому гарної прочуханки. Отож я просто лежав і дивився, як ти його гамселиш, чекав, коли й моя черга буде з ним розважитись.

Але Єнот лише носа наморщив:

— Казки це все, Братчику Опусуме! Як торкнувся тебе пес, ти відразу впав і прикинувся мертвим.

— Так я ж кажу тобі, Братчику Єноте, що це зовсім не від страху. Я лише однієї речі на світі боюсь — лоскоту. І коли цей пес тижнув носом мені під ребра, я розсміявся, і так розібрав мене сміх, що ворухнути не міг ані рукою, ані ногою! Йому страшенно пощастило, що я лоскоту боюсь, — ще б хвилька, і я розірвав би його на шматки. Бійки я не боюся, Братчику Єноте, але лоскіт — це інша справа. З ким завгодно можу битися, але — відразу кажу — щоб тільки без лоскоту.

— Ось із того самого дня, — продовжував дядечко Римус, дивлячись, як клубочиться дим з люльки, — і дотепер так боїться лоскоту Братчик Опусум: лише торкни його між ребрами — падає на спину і так регоче, що не може ворухнути ні ногою, ні рукою.

Як Братчик Кролик перехитрував Братчика Лиса

— Дядечку Римусе, — запитав Джоель ввечері, коли старенький, здається, був вільний від роботи, — скажи, коли Лис упіймав Кролика Опудальцем, він не вбив його і не з'їв?

— Хіба ж я не розповів тобі про це, друже? Я, певно, сонний був, і в голові в мене все переплуталось, та й мама саме покликала тебе.

Про що ми тоді говорили? Пригадую, пригадую. Та ти вже й оченята треш? Ні, стривай, плакати за Братчиком Кроликом не треба. Хіба ж дарма він був такий метикуватий? Слухай-но, що далі буде.

Приклеївся, значить, Братчик Кролик до Опудальця, а Старий Лис давав качатись по землі й сміятися. А потім каже:

— Здається мені, Братчику Кролику, цього разу я тебе спіймав. Може, я й помиляюсь, але здається мені, що таки спіймав.

— Ти все тут стрибав та кепкував з мене, але тепер кінець твоїм жартам. І хто просив тебе пхати носа не в свою справу? І навіщо потрібне було тобі те Опудальце? І хто це приліпив тебе до нього? Ніхто, ніхто у цілому світі! Ніхто не просив тебе, а просто ти сам узяв та й прилип до Опудальця! І сам ти у всьому винен, Братчику Кролику! Так і треба тобі, так і будеш сидіти, доки я не наберу хмизу та не розкладу багаття, бо я, звичайно ж, підсмажу тебе сьогодні, Братчику Кролику.

Так сказав Старий Лис.

А Кролик відповідає так сумирно, слухняно:

— Роби зі мною що хочеш, Братчику Лисе, лише, будь ласка, не кидай мене у той терновий кущ. Смаж мене, якщо хочеш, Братчику Лисе, тільки не кидай у терновий кущ!

— Забагато мороки з тим вогнищем, — каже Лис. — Я, певно, краще тебе повішу, Братчику Кролику.

— Вішай, якщо хочеш, Братчику Лисе, — благає Кролик, — тільки б ти не надумався кинути мене у той терновий кущ.

— Ех, мотузки ж у мене немає! — каже Лис. — Так що, мабуть, я втоплю тебе.

— Топи мене так глибоко, як захочеш, Братчику Лисе, — каже Кролик, — тільки не кидай мене у цей терновий кущ.

Але Братчик Лис хотів поквитатися з Кроликом якнайдужче.

— Ну, — каже, — раз ти так боїшся, то я візьму і кину тебе в терновий кущ.

— Та де тобі! — кепкує Братчик Кролик. — З Опудальцем я надто важкий, не докинеш.

Схопив Лис Кролика за вуха та як струсоне! Відклеїлось Опудальце і впало.

— А ось і докину, — вихваляється Лис.

Як розмахнеться, як кине Кролика у самісіньку середину тернового куща, тільки хруснуло.

Звівся Лис на задні лапи, дивиться, що буде з Кроликом. Раптом чує — кличе його хтось. Зирк — там, на горбочку, Братчик Кролик на колоді, нога на ногу, сидить, ніби нічого й не сталося, тріскою смолу з хутра вичісує.

Втямив тут Лис, що знову його в дурні пошили. А Братчику Кролику позлити його кортить, він і гукає:

— Терновий кущ — моя рідна домівка, Братчику Лисе! Терновий кущ — моя рідна домівка!

Стрибнув і зник, як минулорічний сніг.

Казка про коня Братчика Кролика

Якось після вечері хлопчик прибіг до дядечка Римуса, щоб послухати ще про Братчика Кролика і його приятелів.

Дядечко Римус був дуже веселий цього дня.

Тільки-но Джоель прочинив двері, як почув пісеньку:

Де ти, Братчику Кролику?

Сидиш на ганочку,

Куриш люльку,

Пускаєш дим кільцями?

І хлопчик одразу згадав, як гнався за Кроликом Старий Лис.

— Дядечку Римусе, — поцікавився Джоель, — а Кролик геть утік, коли відклеївся від Опудальця?

— Що ти, друже! Навіщо ж йому було геть тікати? Щоб Братчик Кролик — і раптом накивав п'ятами! Звичайно ж, він посидів вдома, поки не вишкріб із хутра смолу; день, другий посидів — і знову за своє: скаче то тут, то там, наче нічого не сталося.

Всі сусіди кепкують із Кролика:

— Ну ж бо, Братчику Кролику, розкажи-но, що там сталося у тебе зі Смоляним Опудальцем?

І так йому це допекло. Ось зайшов він якось провідати свою сусідку Матінку Мідоус з доньками, а дівчатка як почали насміхатися з нього, як почали кепкувати. Братчик Кролик сидів спокійно, ніби недочуває.

— А хто це — Матінка Мідоус? — поцікавився хлопчик.

— Не перебивай, друже. Просто в казці так говориться: Матінка Мідоус з доньками, а більше я нічого не знаю.

Слухав, слухав Кролик, як вони потішаються та кепкують з нього, потім поклав ногу на ногу, підморгнув дівчаткам та й каже:

— Милі ви мої, та ж Братчик Лис у мого татуса тридцять років був за їздового коня: може, і більше, але тридцять — то напевно.

Так він сказав, встав, вклонився і пішов геть повільно та поважно.

Наступного дня зазирнув до Матінки Мідоус Братчик Лис.

Тільки-но згадав він про Опудальце, як Матінка Мідоус тут же й сказала, що їй Кролик розповів.

— Ось як! — сказав Старий Лис. — Гаразд! Я примушу Братчика Кролика прожувати і виплюнути ці слова на цьому самому місці.

З тим і пішов.

Вибрався на битий шлях, струсив росу з хвоста та й попрямував до будиночка Кролика. Але Кролик вже чекав на нього, і двері були міцно замкнені. Старий Лис постукав.

Ніхто не відгукнувся. Знову постукав. Знову нікого. Тоді він постукав гучніше: тук! тук!

Тут Кролик відгукнувся слабким голосочком:

— Це ти, Братчику Лисе? Будь ласка, збігай за лікарем. З'їв я вранці квасолі й так мені стало кепсько! Прошу тебе, Братчику Лисе, біжи хутчіше!

— А я за тобою, Братчику Кролику, — відповідає Лис. — Нині у Матінки Мідоус свято буде, я обіцяв тебе привести.

— Куди мені! — зітхає Кролик. — Я і встати нездужаю.

— Та ж тут недалечко! — відповідає Братчик Лис.

— Заслаб я, не дійду.

— Ну то я понесу тебе.

— Як, Братчику Лисе?

— Ну, на руках, Братчику Кролику.

— А якщо я впаду?

— Не впадеш.

— Ну гаразд, лише ти на спині мене повези, Братчику Лисе.

— Добре, Братчику Кролику.

— А сідла ж у мене немає, Братчику Лисе.

— Не біда, сідло я дістану, Братчику Кролику.

— Як же я сидітиму в сідлі без вуздечки?

— А я й вуздечку дістану.

— Тобі ще шори на очі потрібні, Братчику Лисе, а то ще злякаєшся дорогою — я з сідла вилечу.

— Гаразд, і шори на очі будуть, Братчику Кролику.

— Ну, тоді домовились, Братчику Лисе.

Старий Лис сказав, що доведе Кролика майже до самісінької хатини Матінки Мідоус, а там йому доведеться злізти і йти пішки. Кролик дав згоду, і Лис побіг за сідлом та вуздечкою.

Звісно, Кролик знав, що Лису вірити не можна, от він і вирішив його перехитрувати.

Тільки-но встиг Кролик хутро розчесати і вуса закрутити, зирк — повернувся Лис із сідлом та вуздечкою, сумирний на вигляд, як поні в цирку. Підбіг до дверей, зупинився, лапою землю шкребе, гризе вуздечку, ну чисто тобі кінь.

Кролик сів у сідло, і вони рушили. Старому Лису в шорах не видно, що позаду коїться, але раптом відчув — Кролик підняв ногу.

— Що ти там робиш, Братчику Кролику?

— Штани поправляю, Братчику Лисе.

А тим часом Кролик прив'язав шпори. Як під'їхали вони близько до хатини Матінки Мідоус, де Кролику треба було вже самому йти, почав Лис зупинятися. Тут Кролик як штрикне його шпорами в боки, і погнав, і погнав!..

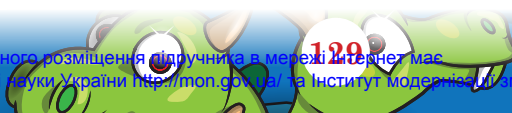
Під'їхали вони до будинку. Матінка Мідоус з усіма доньками сиділа на ганку. Братчик Кролик проскакав повз них, під'їхав до конов'язі, прив'язав Лиса. А потім зайшов у дім, потиснув руки дівчаткам, сів і каже:

— Хіба ж я не розповідав вам, що Братчик Лис ще мого татуса ка-тав? Він вже трохи не такий прудкий, але я за місяць-другий поверну йому форму.

Тут Братик Кролик посміхнувся, дівчатка — в регіт, а Матінка Мідоус все нахвалює коня Братчика Лиса.

— І це все, дядечку Римусе? — поцікавився хлопчик.

— Все чи не все, але досить. А то буде забагато полотна на пару штанів, — відповів приказкою старий.

Як Братчик Кролик знову перехитрував Братчика Лиса

Наступного дня хлопчик прийшов до дядечка Римуса послухати, чим же закінчилася історія з конем Братчика Кролика. Але дядечко Римус був не в гуморі.

— Поганим дітям я не розповідаю ніяких казок, — сказав він.

— Але ж я не поганий, дядечку Римусе!

— А хто курей ганяв сьогодні вранці? І хто стріляв з рогатки? І хто в обід нацькував собаку на моє поросятко? І до мене на дах камінці хто кидав?

— Я не навмисно, дядечко Римусе, і я більше не буду. Будь ласка, дядечку Римусе, а я коржиків тобі принесу.

— Коржики — вони, звичайно, кращі на смак, ніж на слух...

Не встиг старий закінчити, як Джоель стрімголов помчав геть, а за хвилину повернувся назад із повними кишенями коржиків.

— Певно, твоя матінка подумає, що в навколишніх пацюків животи полопались! — посміхнувся дядечко Римус. — Ось ці я відразу з'їм, — продовжував він, розкладаючи коржики на дві однакові купки, — а ось ці залишу на неділю... Так на чому ми спинились? Я вже й забув, що у нас робили Братчик Лис і Братчик Кролик.

— Кролик приїхав верхи на Лисі до Матінки

Мідоус і прив'язав Лиса до конов'язі.

— Еге ж! — сказав дядечко Римус.

— Так от, прив'язав він свого коня, а сам пішов у хатину. Вони базікали з Матінкою Мідоус і з дівчатками, співали, і дівчатка грали на піаніно. Потім Братчику Кролику настав час іти.

Попрощався він і пішов до конов'язі, та такий поважний, наче пан який. Сів на Лиса і поїхав геть.

Старий Лис нічого не сказав. Він лише стиснув зуби і поскакав уперед. Але Братчик Кролик знав, що Лис так і кипить від люті. Ну й злякався ж він!

А Лис все біг, поки не вибрався на галявинку, подалі від домівки Матінки Мідоус. Тут він наче з ланцюга зірвався. Так вже казився: і фиркав, і лаявся, і верещав, і стрибав, і кружляв... І так, і сяк на-

магався скинути Братчика Кролика зі спини. Але Кролик міцно тримався. Вигне спину Лис, а Кролик його шпорами. Старий Лис і вгору, і вбік, клацає зубами — ледь власного хвоста не відгриз.

Потім на землю впав — і давай качатись. Тут Кролик і вилетів із сідла. Але поки Лис схопився на ноги, Кролик у кущі — і навтьоки. А Лис за ним, і так хутко — ледве встиг Кролик пірнути в дупло.

Діра була маленька, Лису ніяк не пролізти. Ось він ліг, перевів подих, став мізкувати, що тепер робити з Кроликом. А поки так лежав Старий Лис, пролітав повз нього Братчик Канюк.

Побачив, що Лис лежить, наче дохлий, і вирішив перекусити дохлятинкою. Сів на гілку, полопотів крильми. Схилив голову набік та й каже, буцімто сам до себе:

— Помер Братчик Лис. Як же мені шкода!

— Ні, я живий, — каже Лис. — Я загнав сюди Братчика Кролика. Цього разу він точно не втече, хоч до Нового року чекатиму тут.

Поговорили вони ще. Канюк погодився постерегти Кролика, доки Братчик Лис збігає за сокирою. Лис побіг, а Канюк став біля дупла — чатує. Ось як все стихло Кролик підійшов ближче до діри та й кричить:

— Братчику Лисе! Братчику Лисе, агов!

Та Лис був уже далеко, і ніхто не відповів. Тоді Кролик закричав: — То ти не хочеш відповідати, Братчику Лисе? І не треба! Все одно я знаю, що ти тут стоїш. А мені й байдуже. Я просто хотів сказати тобі: от якби тут був Братчик Канюк!

Тоді Канюк відповів лисячим голосом:

— А навіщо тобі Братчик Канюк?

— Та це тут сіра білка в дуплі, а жирна, — скільки живу, такої не бачив. Був би тут Братчик Канюк, ото б він уже поласував білкою.

Канюк знову лисячим голосом:

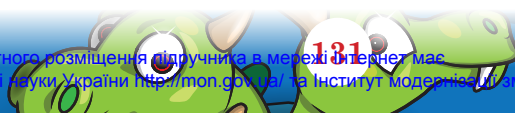
— А як би спіймав її Братчик Канюк?

— А тут, з другого боку дерева, маленька дірочка, — каже Кролик. — Був би тут Братчик Канюк, став би він біля тієї дірочки, а я б вигнав звідси білку.

— Ну жени, жени, — сказав Канюк, — а я постараюсь, щоб вона не втекла від Братчика Канюка.

Тоді Кролик підняв шум, ніби жене когось, і Канюк побіг на другий бік дерева ловити білку. А Кролик шусть із дупла — і чимдуж додому.

Тут дядечко Римус узяв коржик, відкинув назад голову, поклав коржик до рота. Потім заплющив очі і заходився жувати, муркочучи під носа пісеньку.

Як Братчик Канюк перехитрував Братчика Лиса

— Якщо я не помиляюсь, — почав дядечко Римус, — Канюк все стеріг дупло, куди сховався Кролик і звідки він давно вже вискочив. На цьому ми спинились, Джоелю?

Братчик Канюк геть зажурився. Але він обіцяв Лису, що постереже Кролика.

«Що ж, — думає, — почекаю Братчика Лиса, вже якось обману його».

Зирк — вистрибує з лісу Лис із сокирою на плечі.

— Ну, що чути, Братчику Канюче? Братчик Кролик усе там?

— Там, звісно, — відповідає Канюк — Причаївся — видно, задрімав.

— Ну, вже я його розбуджу, — каже Лис.

Скинув він тут свій піджак, поплював на руки, узяв сокиру. Розмахнувся та як вдарить по дереву — цюк! Щоразу, як вдарить сокира, — цюк! Канюк поряд підстрибує та все примовляє:

— Він там, Братчику Лисе! Він там, він там!

Відлетить від дерева тріска, підскачить Канюк, голову набік, кричить:

— Він там, Братчику Лисе! Я чую, він там!

А Лис знай рубає та й рубає. Вже зовсім мало лишилось рубати, поклав Лис сокиру, щоб подих перевести, раптом бачить — сидить у нього за спиною Канюк, посміхається.

Зметикував Лис, що тут справа нечиста. А Канюк знай торочить:

— Він там, Братчику Лисе! Він там, я бачу його хвостик!

Тут Лис зазирнув у дупло і кричить:

— А ну ж поглянь, Братчику Канюче, що там стирчить? Чи не нога це Братчика Кролика?

Канюк і засунув голову в дупло. А Лис його — хап за шию.

Вже Канюк і крилами лопотів, і борсався — все дарма. Лису зручно було його тримати, він притиснув його до землі, не пускає. Тут Канюк почав благати:

— Відпусти мене, Братчику Лисе! Відпусти, Братчик Кролик — він тут, зовсім близько! Ще зо два разочки вдар сокирою, і він твій!

— А чи не дуриш ти мене, Братчику Канюче?

— Та ні ж бо, він тут, він тут! Відпусти мене до моєї дружиньки, Братчику Лисе! Він тут, Братчику Лисе, він тут!

Канюк — хижий птах родини яструбових, схожий на шуліку; знищує гризунів.

— А чому ж тоді жмут його хутра тут, на кущі ожини, — каже Братчик Лис, — а прийшов він з іншого боку!

Тоді Канюк розповів, як усе було.

— Скільки живу, ще такого пройдисвіта не бачив, Братчику Лисе, — сказав Канюк.

А Лис на те:

— Все одно тобі відповідати за нього, Братчику Канюче. Коли я пішов, Братчик Кролик був у дуплі, а ти залишився його стерегти. Повертаюсь — ти тут, а Братчика Кролика й слід прохолов. Доведеться мені підсмажити тебе замість Кролика, Братчику Канюче.

— Якщо ти кинеш мене у вогонь, я полечу, Братчику Лисе, — каже Канюк.

— А я спершу вдарю тебе об землю, Братчику Канюче.

Так сказав Лис, схопив Канюка за хвіст, розмахнувся... А пір'я вирвалося з хвоста, і Канюк полетів вгору.

Летить і гукає:

— Дякую, що дав мені розігнатися, Братчику Лисе! Дякую тобі за це!

І полетів собі геть. А Лис лише зубами заскреготав від досади.

— А що сталося з Кроликом, дядечку Римусе?

— Та не переймайся ти Братчиком Кроликом, друже. Я все тобі про нього розповім.

Як Братчик Кролик видоїв Матінку Корову

Пам'ятаєш, як Братчик Кролик перехитрував старого Канюка і втік із дупла?

Подався він додому веселий, ну просто як сойка в гороб'ячому гнізді.

Стрибає, стрибає і раптом таку втому відчув — навіть ноги не слухаються. І так захотілося йому випити чогось! Вже він був майже вдома, коли зирк — Матінка Корова пасеться на луці. Ось він і вирішив пошукати тут щастя.

Кролик чудово знав, що Корова нізащо не дасть йому молока: не раз вже вона проганяла його геть, навіть тоді, коли Матінка Крільчиха захворіла. Ось Братчик Кролик потупцяв, потупцяв біля паркану та й гукнув:

— Як ся маєш, Матінко Корово?

— Та потихеньку, Братчику Кролику.
— Як здоров'ячко, Матінко Корово?
— Так собі: ні погано, ані добре, Братчику Кролику. А ти як поживаєш?

— Нічого, дякую. Трішки кісточки крутить, як прокинувся, — каже Кролик.

— А дружинонька як, дітки? — питає Матінка Корова.

— Та ні погано, ні добре. А як Братчик Бик поживає?

— Так собі, — відповідає Матінка Корова.

— Ти глянь, які фініки на цьому дереві, Матінко Корово! — каже Кролик. — От би їх скуштувати!

— Але ж ти їх нізащо не дістанеш, Братчику Кролику.

— А ти будь така люб'язна, буцни дерево, струси мені кілька фініків, — просить Кролик.

Ну, Матінка Корова не хотіла відмовляти Братчику Кролику. Вона підійшла до фінікового дерева і буцнула його рогами — буц!

Та фініки були ще зелені, як трава, жоден не впав! Тоді Корова ще разочок буцнула дерево — бац! Жоден фінік не впав!

Тоді Корова розігналася трішки, підбігла до дерева — бах! А хоч би один впав!

Корова відійшла трохи далі. Відійшла, закинула хвіст на спину та як розбіжиться — бабах! — об дерево.

Так розігналась і так буцнула, що один ріг глибоченько проштрикнув дерево і застряг у ньому.

Корова — ні туди, ні сюди. А Братчику Кролику саме цього й треба було.

— Виручай мене, Братчику Кролику, — просить Матінка Корова.

— Мені ж не дістатися до твоїх ріг, — знизав плечима Кролик. — Краще я збігаю за Братчиком Биком.

І з цими словами кинувся додому. Трохи згодом повернувся з дружиною й з усіма дітлахами, скільки їх було, кожен тягнув із собою по відру. У більшеньких відрах були більші, у меншеньких — відра менші.

Оточили вони Матінку Корову — і ну їй доїти. Видоїли все молоко. І більшенькі доїли, і меншенькі доїли. А як видоїли, Братчик Кролик каже:

— Бувай здорова, Матінко Корово! Тобі сьогодні в полі ночувати

доведеться. Не можна ж тобі недоеною почувати! Ось я і подумав: треба видіти тебе, щоб ти не мукала всю ніч.

Так сказав Братчик Кролик. А Матінка Корова все стояла і смикала головою, щоб вирватися, але ріг міцно-міцно застрягнув у стовбурі.

Сонечко сіло, і ніч прийшла, а Матінка Корова все стоїть. Ось вже й світає, подався ріг.

Звільнилась Матінка Корова, поскубала травички. «Ну, постривай же! — подумала Корова. — Ти, певно, прискачеш сюди подивитись на мене. Ось тоді я з тобою і поквітаюсь!»

Стало сонце підніматись; підійшла вона до дерева і знову вставила ріг у щілину.

Та, мабуть, поки паслася, захопила Матінка Корова зайвий пучечок трави, бо, лише вставила вона ріг у дірку, зирк — а Братчик Кролик сидить на паркані й дивиться на неї.

— Доброго ранку, — привітався Кролик. — Як почувашся, Матінко Корово?

Він стрибнув з паркана і пострибав до неї ближче: стриб-скік, стриб-скік...

— Погано, Братчику Кролику, зовсім погано, — сказала Матінка Корова. — Всю нічку промучилась. Ніяк не витягну ріг. От захопив би ти мене за хвоста, я вже якось би й вирвалась, Братчику Кролику.

Тут Братчик Кролик підійшов трішки ближче, але не зовсім близько.

— Далі мені не можна, — сказав він. — Ти ж знаєш, я слабенький. Можу надірватися. Ну ж бо, Матінко Корово, ти тягни, а я помагатиму!

Тут Корова вирвала ріг та як побіжить за Кроликом! І понеслися вони дорогою; Кролик — вушка назад, а Корова — роги до землі, хвіст гачком. Кролик вперед дременув, та раптом з розгону — в терновий кущ. Підбігла Корова до куща, а з-під куща голова стирчить — очі великі, мов гудзики.

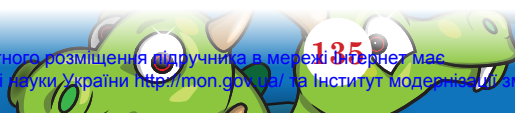
— Здрастуй, Матінко Корово! Чи далеко біжиш? — поцікавився Братчик Кролик.

— Здрастуй, Братчику Великі Очі! — сказала Матінка Корова. — Чи не пробігав тут Братчик Кролик?

— Ось тільки-но пробіг, — сказав Кролик. — Та такий втомлений, захеканий.

Тут Корова як припустить по дорозі, наче за нею собаки женуться.

А Кролик — той лежав під терновим кущем і качався від сміху, поки в нього не закололо в обох боках. Від Лиса втік, і від Канюка втік, і від Корови втік — як же тут не сміятись?

Гостина у Матінки Мідоус

Джоель знову приготувався слухати, а дядечко Римус узяв коцергу і посунув головешки, щоб вогонь палахкотів веселіше.

А потім почав:

— Ти знаєш, звичайно, що між Кроликом і Коровою не було злагоди відтоді, як він видоїв у неї молоко.

От якось, коли вона гналася за ним, та так швидко, що перебігла через власну тінь, Братчик Кролик надумав звернути зі шляху і навідатись до своїх добрих друзів — Матінки Мідоус з дівчатками.

Стриб-скік, стриб-скік, і раптом бачить Братчик Кролик — під кущем лежить Братчик Черепаха.

Зупинився Кролик і постукав у дах будиночка Черепахи. Ну, звичайно ж, у дах, бо Братчик Черепаха завжди тягає з собою свою хатинку. У дощ і вітер, у спеку й холод, коли б тобі не зустрівся Братчик Черепаха і де б ти його не знайшов — скрізь з ним його чудовий будиночок.

Кролик постукав у дах і запитав, чи вдома господар. А Братчик Черепаха відповів, що вдома.

— Як тобі живеться, Братчику Черепахо?

— А ти як поживаєш, Братчику Кролику?

Потім Кролик поцікавився:

— Куди ти повзеш, Братчику Черепахо?

А той відповідає:

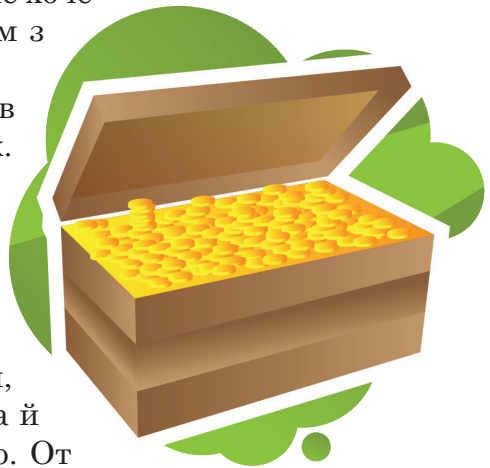
— Просто гуляю, Братчику Кролику.

Тут Кролик сказав йому, що зібрався на гостину до Матінки Мідоус з дівчатками, і поцікавився, чи не хоче й Братчик Черепаха піти туди разом з ним.

— А чом би й ні, можна, — відповів Братчик Черепаха, і вони пішли удвох.

Потеревенили дорогою від душі, і ось вони вже й прийшли. Матінка Мідоус з дівчатками зустрічають їх на ганку і просять заходити, вони й зайшли.

Братчик Черепаха такий плаский, що йому незручно було на підлозі, та й на стільці йому також надто низько. От

поки всі шукали, на що б його посадити, Братчик Кролик узяв його та й поклав на полицю, де відерце стояло. Братчик Черепаха розлігся там так поважно, ніби індика проковтнув.

Звісно, почали говорити про Старого Лиса, і Кролик заходився розповідати, як він осідлав Лиса і який чудовий з нього вийшов їздовий кінь. І всі реготали дознемоги — Матінка Мідоус з дівчатками і Братчик Черепаха.

А Кролик сидів у кріслі. Прокашлявся він і каже:

— Я б і сьогодні приїхав на ньому, та три дні тому я на ньому так гарцював, що він кульгає тепер на одну ногу. Боюсь, доведеться його взагалі позбутися.

Тоді сказав Братчик Черепаха:

— Ну що ж, якщо ти надумаєш його продавати, Братчику Кролику, продай його комусь подалі, бо дуже вже він всім набрид у наших краях. Ось лишень вчора я зустрів Братчика Лиса на дорозі, і уявіть собі, що він мені бовкнув! «Гей, — крикнув він, — ось і ти, Бруднуля-Повзуля!»

— Жах який! — вигукнула Матінка Мідоус. — Чуєте, дівчатка? Старий Лис обізвав Братчика Черепаху Бруднулею-Повзулею.

Всі аж нестямились, як це Лис насмілився образити такого добряка — Братчика Черепаху! А поки вони охали і обурювались, Лис стояв біля задніх дверей і підслуховував.

Багато неприємного почув Братчик Лис, і ось раптом він просунув голову в двері та як гукне:

— Доброго вечора, друзі! Як поживаєте? — і як стрибне до Братчика Кролика!

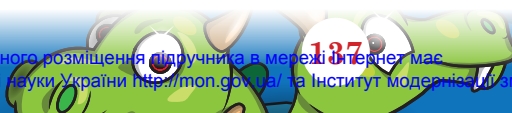
Матінка Мідоус з дівчатками — ті підняли крик і вереск, а Братчик Черепаха підповз до краю полиці й упав звідти — та якраз Лису на маківку! Він нібито оглушив Лиса.

А коли Лис прийшов до тям, то все, що він побачив, — це казанок з овочами, перекинутий догори дном у печі, та поламаний стілець. Братчик Кролик зник, і Братчик Черепаха зник, і Матінка Мідоус з дівчатками теж, ніби й не було їх.

Кролик заліз у димар — ось чому казанок був перекинутий догори дном.

Братчик Черепаха заповз під ліжку і зачаївся за скриньку, а Матінка Мідоус з дівчатками вискочили надвір.

Лис роззирнувся на всі боки і помацав свою маківку, куди влучив йому Братчик Черепаха. А Кролика й сліду нема. На лихо, дим і попіл дійняли Кролика, і раптом він як чхне: апчхи!

— Ага! — зрадив Лис. — Ось ти де! Гаразд, — сказав він, — я викурю тебе звідти. Тепер ти мій.

Та Кролик анічирк у відповідь.

— Що ж, по-доброму не хочеш виходити? — запитав Лис.

А Кролик — ані слова.

Тоді Лис пішов за дровами. Повертається, чує — Кролик сміється.

— Чого це ти смієшся, Братчику Кролику? — поцікавився Лис.

— Сказав би, та не можна, — відповів Кролик.

— Краще вже зізнайся, — сказав Лис.

— Та хтось заховав тут ящик з грішми, — відповідає Кролик.

— Так я тобі й повірив! — каже Лис.

— Та ти поглянь! — сказав Кролик. І тільки-но Лис засунув морду в димохід, як Кролик сипнув йому в очі нюхального тютюну; він завжди носив його з собою.

Тут Лис беркицьнувся — і шкереберть викотився за поріг. А Кролик виліз із димоходу і попрощався з господарями.

— Як ти спровадив його, Братчику Кролику? — запитала Матінка Мідоус.

— Хто, я? — дивується Братчик Кролик. — Та я просто сказав йому, що коли він в цю ж мить не забереться геть і не припинить надокучати таким добродіям, то я схоплю його за барки і гарненько намну йому боки!

А Братчик Лис котився шкереберть аж до своєї домівки.

— А що ж сталося з Черепахою? — поцікавився Джоель.

— «Що сталося, що сталося!» — вигукнув старенький. — Ці діти завжди хочуть знати все відразу! В тебе очі вже злипаються. Біжи спати, малий!

Невдача Братчика Вовка

— **Н**апевно, у твоєї мами гості, — сказав дядечко Римус, коли Джоель забіг до нього з величезним шматком листкового пирога. — А якщо не гості, то вона точно загубила ключ від буфета, а ти його знайшов.

— Просто, дядечку Римусе, мама дала мені пиріг, а я подумав — пригощу ним тебе.

Старий посміхнувся:

— Дякую, дякую, синку. Цей пиріг якраз мені допоможе зібратися з силами, щоб розповідати далі про Братчика Кролика та його друзів.

Тут старий замовкнув і взявся до пирога. Він впорався з ним дуже швидко. Потім струсив крихти з бороди і почав:

— Так розсердився Старий Лис на Братчика Кролика — просто не знав, що й робити, зовсім носа повісив. От іде він якимось дорогою і зустрічає Братчика Вовка. Ну, привіталися, звичайно, — як живеться, чи здорові дітлахи.

Вовк і каже:

— У тебе щось скоїлось, Братчику Лисе?

А Лис йому:

— Та ні, чого б це?

І сміється й теревенить, ніби нічого не сталося, бо йому здалося, що Вовк щось докумекав. Та Братчик Вовк теж був не з дурників і почав лаяти Братчика Кролика за його витівки, бо повсюди вже пішли чутки про те, як Кролик обманув Братчика Лиса.

Поговорили вони про це, і раптом Братчик Вовк каже:

— А я ж придумав, як спіймати Братчика Кролика.

— Як? — питає Лис.

Вовк каже, що треба заманити його у дім Братчика Лиса.

— Ну, це буде нелегко. Як же його заманити до мене? — питає Лис.

— Обманути, звичайно.

— І хто ж це зможе його обманути? — цікавиться Лис.

— Я сам і обману, — відповідає Вовк.

— Як же ти це зробиш, Братчику?

— А ось як, — каже Вовк. — Ти біжи додому і лягай у ліжку, прикинься, ніби помер. Лежи та ні пари з уст, поки Братчик Кролик не підійде й не доторкнеться до тебе. Щоб я провалився на цьому місці, якщо він не дістанеться нам на обід!

Лису сподобалась така вигадка. Рушив він додому, а Вовк — той попрямував до будиночка Кролика.

Приходить, а вдома ніби й немає нікого.

Але Вовк постукав у двері: тук! тук!

Ніхто не відгукнувся.

Він знову постукав: стук! стук!

— Хто там? — запитав Кролик.

— Друзі, — відповідає Вовк.

— Друзі бувають різні, — каже на те Кролик. — Ти скажи, як тебе звати.

— Я з поганою звісткою, — каже Вовк.

— От так завжди, — каже Братчик Кролик. — Погані новини й кликати не треба.

А сам до дверей, у щілинку зазирає.

— Братчик Лис помер нині вранці, — каже сумно Вовк.

— То чому ж це ти не в жалобі? — запитує Кролик.

— Я саме йду за цим, — відповідає Вовк. — Думаю, треба забігти до Братчика Кролика, розповісти, яка біда трапилась. Я щойно від Братчика Лиса. Простягнув ніжки, бідолашний.

З тим Вовк і пішов. Кролик сів, почував потилицю, а потім вирішив, що сходить до Братчика Лиса, дізнається, що там чути. Сказано — зроблено: схопився і пішов. Прийшов він до хатинки Лиса — так все похмуро довкола! Підійшов ближче — ніщо ані шелесне.

Зазирнув у будиночок, а Лис лежить на ліжку горілиць, великий та страшний. Тут Кролик мовить тихесенько, ніби сам до себе:

— Залишили всі бідолашного Братчика Лиса. Та я все ж вірю, що одужає Братчик Лис, хоча й боюсь, що він помер. І ніхто не прийде провідати Братчика Лиса! Братчик Вовк — і той його покинув. У мене, щоправда, справ чимало, але побуду з ним. Так, на вигляд, він помер. А як подумати, то, може, й не помер зовсім. Бо ж кожен знає, що коли прийдеш до покійничка, то лишень він тебе побачить, одразу ж покійничок підніме лапи догори і гукне: «Ого-го!»

Але Старий Лис лежав тихо. Тоді Кролик сказав трохи голосніше:

— Дивна річ! Братчик Лис ну зовсім мертвий, а поводитьсь, наче не покійничок. Покійник, якщо прийдуть подивитись на нього, відразу підніме догори лапи і кричить: «Ого-го!»

Тут, звісно ж, Лис підняв лапи і вигукнув: «Ого-го!»

А Братчик Кролик чкурнув геть, що було духу.

Як зустрілися Братчик Лис і Братчик Черепаха

Дядечко Римус наточував свого шевського ножа і розповідав: — Якось йшов Братчик Лис. Раптом бачить — на самісінькій середині дороги лежить Братчик Черепаха. Братчик Черепаха одразу ж подумав, що треба тримати ніс за вітром, а одне око розплющеним. Але Старий Лис прикинувся лагідним — і ну лясати точити: мовляв, він страшенно радий зустрічі, вже сто років не бачив Братчика Черепаху.

— Здоров був, Братчику Черепахо! Що це тебе не видно давненько?

— Все тиняюсь де попало, Братчику Лисе. Все тиняюсь.

— Щось вигляд у тебе кепський, Братчику Черепахо, — каже Лис.

— Все повзаю та хворію, — відповідає Черепаха.

— А що з тобою, друже? Нібито й око у тебе червоне!

— Ох, де тобі мене зрозуміти, Братчику Лисе! Спробував би ти все повзати й повзати, хворіти й хворіти.

— Та у тебе ж обидва ока червоні! Ти зовсім занедужав, Братчику Черепахо!

— Куди вже гірш, Братчику Лисе.

— Яка ж біда сталася з тобою, Братчику Черепахо?

— Та так. Пішов прогулятися ввечері, зустрів одного чоловіка, а він мене кинув у вогонь.

— Як же ти з вогню вибрався, Братчику Черепахо?

— Все сидів та терпів, Братчику Лисе! Сидів і терпів, а дим роз'їв мені очі, і вогонь обпалив мені спину.

— Здається, хвіст у тебе взагалі згорів? — бідкається Лис.

— Ні, хвіст якраз на місці, — відповів Братчик Черепаха і висунув хвіст з-під панцира.

А Лис тільки того й чекав: схопив Черепаху за хвоста і кричить:

— На місці, на місці, Братчику Черепахо! А пригадуєш, як ти вда-рив мене по маківці у Матінки Мідоус? Чи забув? Ви були там разом з Братчиком Кроликом! Ну, тепер тобі кінець!

Просив, просив Братчик Черепаха відпустити його. Скільки не вмовляв, усе дарма.

— Ну, тепер я тебе втоплю, — сказав Братчик Лис.

А Братчик Черепаха почав благати:

— Тільки не топи мене, Братчику Лисе! Вже краще кинь мене у вогонь — я все ж трішки звик до вогню.

Але Старий Лис і чути нічого не хоче. Потягнув він Братчика Черепаху до струмка і засунув його у воду.

А Черепаха кричить:

— Кинь цей корінчик і хапай мене за хвіст!
Кинь цей корінчик і хапай мене за хвіст!

Лис у відповідь:

— Який ще корінчик? Я твій хвіст тримаю, а не корінець.

Але Братчик Черепаха підняв лемент:

— Мерщій тримай мене, а то я втону!

Я тону, тону! Покинь ти цей корінчик і тримай мене за хвіст!

Ну, тут Лис випустив його хвоста, і Братчик Черепаха пішов на дно — буль-буль-плюсь!

Жодними буквами не описати ті звуки, які виле-

тіли при цьому з горла дядечка Римуса. Це були такі дивні звуки, що хлопчик перепитав:

— Як, як пішов він на дно?

— Буль-буль-плюсь!

— І втопився, дядечку Римусе?

— Хто? Старий Братчик Черепаха? Та хіба ж ти тонеш, коли матуся кладе тебе у ліжечко?

— Ні, звичайно, — замислено відповів Джоель.

— От і Братчик Черепаха не втопився. Бо у воді він був як вдома, друже мій милий.

Буль-буль-плюсь!

Як Братчик Вовк потрапив у халепу

Дядечко Римус прибивав підметки до своїх черевиків, а хлопчик ніяк не хотів дати спокій його молотку, ножу і шилу, так що старий навіть почав вдавати, що сердиться. Але невдовзі вони знову помирились, хлопчик всівся на стілець і почав спостерігати, як дядечко Римус вганяє в підметку шпильку за шпилькою.

— Той, хто всім набридає і суне носа, куди не слід, завжди потрапляє в халепу. Ось, наприклад, Братчик Вовк. Чого б йому не сидіти сумирно й нікому не докучати? Так ні, заприятелював він зі Старим Лисом, і вчепились вони до Кролика. Просто дихнути йому не давали, і закінчилось це кепсько. В таку халепу потрапив Братчик Вовк, що лихо!

— Невже, дядечку Римусе? А я думав, що Вовк дав спокій Кролику після того випадку — пригадуєш, як він вигадав, ніби Старий Лис помер?

— Ти б краще не перебивав мене, бо скоро мама покличе тебе спати, а ти почнеш вередувати і скуштуєш того самого ремня, який я зробив колись для твого татка.

Джоель засміявся. А дядечко Римус, побачивши, що хлопчик ніби води в рот набрав, продовжив:

— Братчик Кролик не мав спокою ні вдень, ні вночі. Ледь відійде від хатинки — вже прийшов Братчик Вовк, когось із кроленят поцупив. Збудував собі Кролик солом'яну хатку — її розвалили. Зробив він собі дім із соснових вершечків — і той простояв недовго. Змайстрував будиночок із кори — і з тим біда. Щоразу, як зруйнують дім, одного кроленяти як і не було. До того дійшов Кролик — зовсім розгнівався і почав лаятись.

Пішов покликав каменярів. Збудували вони йому дім із дощок на кам'яній кладці. Тепер йому стало спокійніше.

Тепер він вже міг залишити дім, погостювати день у сусідів; повернеться, сидить біля вогню, газету почитує, як і годиться сім'янину.

Він виривав хід у погріб, щоб туди ховалися кроленята, якщо почують поблизу шум.

І гарний замок до дверей приладнав. Братчик Вовк лише зубами клацав, бо пожитися йому було нічим. Кроленята — ті були вже надто лякливі. А Братчик Кролик такий сміливий став — чує, як біжить десь поруч Вовк, але мурашки в нього по спині вже не біжать.

Ось якось зібрався Братчик Кролик провідати Братчика Єнота, але раптом чує страшний шум і тупіт на дорозі. Він і прислухатись добре не встиг, як у двері ввірвався Братчик Вовк. Кроленята миттю заховалися в погріб.

А Вовк весь у багнюці, захеканий.

— Рятуй, рятуй мене, Братчику Кролику! — вигукнув Вовк. — Пожалій, врятуй, Братчику Кролику! Собаки за мною слід у слід жечуться, ледь не розірвали. Чуєш, біжать? Заховай мене де-небудь, Братчику Кролику, щоб вони не знайшли мене!

— Ну що ж, — сказав Кролик. — Он стоїть велика скриня, стрибай у неї, Братчику Вовче, і почувайся як вдома.

Стрибнув Вовк у скриню, стукнула покришка, дзенькнув гачок — попався Братчик Вовк! А Кролик свої окуляри вдягає на носа, присуває до вогню крісло-гойдалку, узяв гарну понюшку тютюнцю. Довго сидів так Братчик Кролик, морщив лоба і все міркував.

Тут Вовк подав голос зі скрині:

— Що, собаки пішли, Братчику Кролику?

— Та ні, одна все ще принохується тут за рогом.

Узяв Кролик чайник, налив у нього води і поставив на вогонь.

— Що ти там робиш, Братчику Кролику?

— Хочу пригостити тебе чаєм, Братчику Вовче.

А сам бере бурав і починає свердлити дірки у кришці скрині.

— Що ти там робиш, Братчику Кролику?

— Свердлю дірочки, щоб тобі не було задушливо, Братчику Вовче.

Сходив Кролик, приніс дрівець, кинув у вогонь.

— Що ти там робиш, Братчику Кролику?

— Більший вогонь роблю, щоб ти не змерз, Братчику Вовче.

Спустився Кролик у погріб, привів усіх своїх діток.

— Що ти там робиш, Братчику Кролику?

— Та от розповідаю дітлахам, який ти гарний сусід, Братчику Вовче.

Кроленята й роти затиснули лапками, аби не сміятися. А Братчик Кролик узяв чайник і давай лити гарячу воду на покришку скрині.

— Що там за шум, Братчику Кролику?

— Це вітер свистить у димарі, Братчику Вовче.

А вода стала всередину затікати.

— Хто це щипає мене, Братчику Кролику?

— Це блохи кусають тебе, Братчику Вовче.

— Ох, і кусають же вони, Братчику Кролику!

— Повернись на інший бік, Братчику Вовче.

— Ой, щось припікає, Братчику Кролику!

— Та це все блохи, блохи, Братчику Вовче.

— Зовсім заїли, Братчику Кролику, — сказав Вовк.

А вода у дірочки — дзюр-дзюр, а вода у дірочки — дзюр-дзюр, а з окропом жартувати не варто.

Як завие Вовк, як підскочить! І гачок відлетів разом з петлею, і Кролик шкереберть полетів зі скрині.

Вискочив Вовк та як дремене! Тільки п'яти світяться.

Відтоді живе Братчик Кролик спокійно, ніхто йому не надокучає.

А Вовк, коли зустрине його, згадає, як блохи кусали у скрині, хвіст підтисне — і обходить бочком.

Братчик Лис і жаби

Коли наступного дня Джоель прибіг до старої хижі і гукнув здалеку: «Доброго вечора, дядечку Римусе!», старий відповів йому:

— Ай-дум-ер-кер-ком-мер-кер!

Хлопчик дуже здивувався:

— Що ти сказав, дядечку Римусе?

— Ай-дум-ер-кер-ком-мер-кер!

Ай-дум-ер-кер-ком-мер-кер!

— Що це означає?

— Це черепащача мова, друже... Пожив би ти з мое, хлопчику, та побачив стільки, скільки я побачив у своєму житті, ти усіх тварин розумів би.

Ось тут один старий пацюк мешкає; коли всі ляжуть спати, він, буває, приходиться, сидить там у куточку, і ми з ним базікаємо. Вже ж, звісно, те, що він каже, в букварі не знайдеш. Я зараз саме згадав, що сказав Братчик Черепаха Старому Лису, коли Лис відпустив його хвіст.

— А що він сказав, дядечку Римусе?

— Ось це він і сказав: ай-дум-ер-кер-ком-мер-кер! Пірнув на дно озера і звідти — бульбашками: ай-дум-ер-кер-ком-мер-кер!

Братчик Лис — той нічого не сказав, а Сестричка Жаба, що на березі сиділа, почула Братчика Черепаху і гукає у відповідь:

— Джаг-ер-ром-ком-дом! Джаг-ер-ром-ком-дом!

Тут усі жаби, скільки їх було на березі, здійняли лемент:

— Тут не гри-бо-ко! Тут не гри-бо-ко!

А Сестричка Жаба дужче від усіх:

— Брех-ня-це-брех-ня! Бре-ке-ке!

Знову бульбашки пішли від Братчика Черепахи:

— Ай-дум-ер-кер-ком-мер-кер!

Жаби галасують:

— Стри-бай, стри-бай в о-зе-ро! Стри-бай в о-зе-ро!

А Сестричка Жаба голосніше від усіх:

— Там-ін-ший-рис! Там-ін-ший-рис!

Зиркнув Братчик Лис у воду — і справді, там, у воді, інший Лис.

Потягнувся Лис, щоб потиснути йому руку, і беркиць у воду. Усі жаби галасують:

— Бер-киць! Бер-киць! Бре-ке-ке!

А Братчик Черепаха — бульбашками:

— Ай-дум-ер-кер-ком-мер-кер!

— Що ж, Лис потонув, так, дядечку Римусе?

— Та ні, не потонув, мій хлопчику, — відповів старий, — якимось вже вибрався з озера. А ще б хвилька — затягнув би його на дно Братчик Черепаха, і був би Старому Лису кінець.

Як Братчик Лис полював, а здобич дісталася Братчику Кролику

Старий Лис почув, як Кролик провчив Братчика Вовка, і подумав: «Як би й мені не потрапити в халепу. Не буду його зачіпати».

Вони частенько зустрічалися, і багато-багато разів Братчик Лис міг схопити Кролика. Але щоразу, як випаде така нагода, згадував про

Вовка і не займав Кролика.

Потроху почали вони товаришувати. Іноді Лис навіть заходив до Кролика на гостину; вони сиділи разом і розмовляли, ніби й не було між ними ніколи ворожнечі.

От якось прийшов Братчик Лис і запитав, чи не піде Кролик з ним на полювання. А Кролику ліньки було, от він і сказав Братчику Лису, що має в запасі рибку, тож якось обійдеться.

Братчик Лис сказав, що йому дуже шкода, але він все ж таки піде й спробує щастя самотужки. І пішов.

Полював він цілісінький день. Дуже щастило йому того дня: дичини набив повну торбу.

А Кролик, як вже вечоріло, потягнувся, розім'яв кісточки і сказав собі, що Братчику Лису вже час і додому повертатися.

Заліз він на пеньок, подивився, чи не видно кого. Зирк — чвалає Братчик Лис, виспіває на все горло.

Зістрибнув Кролик з пенька, розлігся посеред дороги, прикинувся мертвим. Іде повз нього Лис, бачить — лежить Кролик. Перекинув його, подивився та й каже:

— Якийсь мертвий кролик валяється. Схоже, він давненько здох. Дохлий, а жирний. Такого жирненького і не бачив зроду. Тільки дуже давно він здох — боюсь, чи не зашкодить це.

Братчик Кролик — аніччирк! Старий Лис облизався, але пішов геть — залишив Кролика на дорозі.

Тільки-но зник з очей Старий Лис, Кролик схопився, побіг лісоком, ліг попереду на дорозі.

Йде Братчик Лис, бачить — ще один кролик лежить, дохлий, твердий, як цурпалок.

Подивився Лис на кролика й ніби замислився. Потім відстібнув свою мисливську сумку та й каже:

— Та ба, другий! Залишу я свою торбу та збігаю за тим першим кроликом. Принесу додому двох. Всі мені будуть заздрити, який я мисливець.

Кинув під кущ свою здобич і побіг дорогою за першим кроликом.

Тільки він зник, Братчик Кролик схопився, схопив його торбу — та додому.

Цурпалок — відрубаний, відбитий або відламаний шматок деревини, лозини тощо; уламок.

Наступного дня, коли зустрів Лиса, гукає йому:

— Що ти вчора роздобув, Братчику Лисе?

А Братчик Лис лизнув свій бік і відповідає:

— Та трішки розуму роздобув, Братчику Кролику!

Тут Кролик засміявся і каже:

— Знав би я, що ти за цим ходив, я б тобі свого дав трішки.

Чому в Братчика Опосума голий хвіст

Якось Братчик Опосум так зголоднів — ну, здається, усе віддав би за пригорщу фініків. Він був дуже лінивий, Братчик Опосум; але ось у животі в нього так забурчало і занило, що він підвівся й пішов пошукати щось їстівне. І як ти гадаєш, хто йому зустрівся дорогою? Ну, звичайно ж, Братчик Кролик!

Вони були добрими друзями, а все тому, що Братчик Опосум ніколи не дошкуляв Кролику, як інші звірі.

Сіли вони удвох край дороги, теревеняють про те та про це. От Братчик Опосум і сказав Кролику, що він просто помирає з голоду.

А Кролик підстрибнув, сплеснув у долоні й сказав, що він знає, де можна розжитися на чудові фініки.

— Ну і де ж це? — поцікавився Опосум.

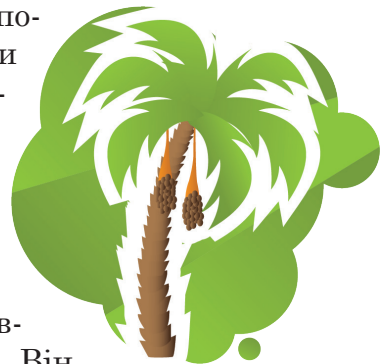
А Кролик сказав, що їх сила-силенна в садочку у Братчика Ведмедя.

— А хіба у Ведмедя був фініковий сад, дядечку Римусе? — запитав хлопчик.

— Ну, звісно, синку. Адже Братчик Ведмідь любить поласувати бджолиним медом. От він і посадив у себе фінікові дерева: до них прилітали бджілки, а Ведмідь дивився, куди вони з садочку полетять, біжить за ними і знаходить дупла з медом. Та це все не має значення. Раз уже я кажу, що в нього був садок, значить, був; а у Братчика Опосума аж слинка потекла, коли він почув про фініки.

Кролик ще й не договорив, а той вже схопився — і бігцем у садочок Братчика Ведмедя. Він заліз на найвище фінікове дерево, яке тільки було в садку.

Але Братчику Кролику хотілося пожартувати. Він швиденько гай-

нув до будиночка Ведмедя і підняв лемент, що хтось бешкетує у фініках. Братчик Ведмідь з усіх ніг кинувся у свій садок.

Опосуму все здавалося, що йде Братчик Ведмідь, але він говорив собі:

— Ще один фінік, і втечу. Ще один фінік, і втечу.

Раптом він почув, що Ведмідь дійсно наближається.

— Ще один фінік, і я втечу, — сказав Опосум, і тієї ж миті Ведмідь підбіг до дерева та як трусоне його!

Братчик Опосум зірвався з дерева, як перестиглий фінік, але вже біля самісінької землі він зібрав ноги разом та як дремене!

Братчик Ведмідь — за ним. З кожним кроком Ведмідь був усе ближче, так що тільки-но Опосум встиг підбігти до паркана, Ведмідь — хап його за хвоста.

Братчик Опосум прошмигнув крізь жердини та як смикне хвоста — і протягнув його між зубами Ведмедя.

Братчик Ведмідь так міцно тримав, а Братчик Опосум так сильно тягнув, що вся шерсть залишилась у пащі Ведмедя, і він би, звичайно, задихнувся, якби Кролик не приніс йому води.

— От з того самого дня у Опосума голий хвіст, — сказав дядечко Римус, старанно вибиваючи попіл зі своєї люльки. — У Братчика Опосума і в усіх його діточок.

Братчик Кролик — риболов

— Братчик Кролик і Братчик Лис — вони були дуже схожі на моїх знайомих хлопчаків, — сказав дядечко Римус, підморгуючи Джоелю, який прийшов послухати ще одну казочку. — Вони постійно ганялись один за одним і всіх турбували, всім надокучали. Тільки Кролику жилося спокійніше, бо Старий Лис побоювався з ним сваритись.

От якось взялися Братчик Кролик, і Братчик Лис, і Братчик Єнот, і Братчик Ведмідь розчищати нову ділянку під грядки гороху.

А сонечко стало припікати, і Кролик стомився. Але він не припиняв працювати, бо побоювався, аби його не назвали ледарем. Він викорчовував пеньки і згрібав хмиз, а потім раптом закричав, що загнав собі в руку колючку; облишив роботу і заходився шукати прохолодну місцинку — відпочити в холодку.

Ось він набрів на криницю, а у криниці висіло відерце.

— Певно, тут прохолодно, — сказав Братчик Кролик. — А й справ-

ді, таки прохолодно. А ну ж вмощуся я тут і подрімаю.

Сказав так — і стриб у відро. І тільки стрибнув, як відро поїхало донизу, все вглиб та вглиб.

— А Кролик не злякався, дядечку Римусе?

— Ой, друже, ще й як злякався! Вже, певно, ніхто в цілому світі не натерпівся такого страху! Звідки він їде, Кролик знав. А от куди приїде?!

Відерце вже й на воду опустилось, а Кролик все не ворухиться, думає: що ж буде?

Лежить, ніби мертвий, тремтить від переляку.

А Братчик Лис одним оком стежив за Кроликом; коли той шмигнув з нової ділянки, Старий Лис тихесенько за ним. Він зрозумів, що Кролик втік не просто так, і хуленько поповз за ним.

Побачив Лис, як Кролик підійшов до криниці й зупинився. Побачив, як той стрибнув у відерце. А тоді дивиться — зник Братчик Кролик! Певно, в усьому світі жоден лис не бачив такого дива. Сидів, сидів він у куцах, і так і сяк прикидав — ніяк не втямить, що б це могло бути. Він і каже сам до себе:

— Провалитися мені на цьому самому місці, якщо Братчик Кролик не ховає там свої грошенята! Або ж він знайшов там золоту жилу. Не я буду, якщо це не рознюхаю!

Підповз Лис ближче, прислухався — нічого не чути. Ще ближче підповз — знову не чути. Підкрався він тихесенько зовсім близько до криниці, глянув униз — і не видно нічого, і не чути.

А Кролик тим часом лежав у відерці ні живий ні мертвий. Він і вухом повести боявся — раптом відерце перекинеться, а він шубовсне у воду?! Раптом чує, кричить Лис:

— Гей там, Братчику Кролику! Ти до кого це в гості зібрався?

— Я? Та я просто рибку ловлю, Братчику Лисе! Я просто надумав нам усім на обід приготувати юшку, от і сиджу, ловлю рибку. Карасики тут гарненькі, Братчику Лисе, — відповів Кролик.

— А багато їх там, Братчику Кролику?

— Не злічити, Братчику Лисе, просто не злічити! Ну, ти скажи, вся вода мов жива! Ти б спустився, допоміг мені витягати їх, Братчику Лисе.

— Як же спуститися мені, Братчику Кролику?

— Стрибни у відерце, Братчику Лисе. Воно тебе спустить сюди, як по драбинці.

Братчик Кролик так весело говорив і так солодко, що Старий Лис, не довго думаючи, стриб у друге відро! І поїхав донизу, а Кролика потягло вгору, бо ж Лис був важчий. Як зустрілися вони на півдорозі, Братчик Кролик проспівав:

Втопитись думати не слід —

Внизу вода неначе лід!

Вистрибнув Кролик з відерця, пострибав до господарів криниці й розповів, що Старий Лис заліз у криницю і воду каламутить. Потім пострибав назад до криниці і гукнув униз Братчику Лису:

Піднімуть вгору — не чекай!

Стрибай з відра і утікай!

А господар узяв свою величезну, довгу рушницю і кинувся до криниці.

Глянув униз — нічого не видно. Прислухався — нічого не чути. Взявся за канат, тягне, тягне, раптом — стриб! — мелькнув хвостом Братчик Лис, тільки його й бачили.

— А далі що було, дядечку Римусе? — поцікавився хлопчик, бо старий негр задумався.

— Далі, друже? Може, півгодини минуло, а може, й менше, а Кролик з Лисом вже працювали на новій ділянці, ніби нічого не сталося. Тільки Братчик Кролик час від часу пирсне від сміху, а Братчик Лис — той знай бурчить, що земля надто тверда.

Як Братчик Кролик впорався з маслом

— Були колись часи, — говорив дядечко Римус, перемішуючи залишки кави в кухлі, щоб зібрати весь цукор, — були колись часи — усі звірі жили дружно, як добрі сусіди.

От якось вирішили Братчик Кролик, і Братчик Лис, і Братчик Опусум усе добро своє тримати разом в одній коморі. Тільки в коморі дах почав протікати.

Братчик Кролик, і Братчик Лис, і Братчик Опусум зібралися його полагодити.

Роботи тут було чималенько, тож прихватили з собою обід. Усі харчі склали на купу, а масло, яке приніс Лис, поклали в криницю, щоб не розм'якло на сонці. І взялися до роботи.

Минув якийсь час — в животі у Кролика забурчало, занило. Все думає про маслечко Братчика Лиса. Як згадає про нього, аж слина капає.

«Відщипну я від нього малесенький шматочок, — подумав Кро-

лик. — От тільки як мені звідси непомітно втекти?»

Працюють усі, працюють. А Братчик Кролик раптом підняв голову, вуха нашорошив і кричить:

— Тут я! Тут я! Чого вам треба?

Стрибнув із даху і геть пострибав.

Пострибав геть Кролик, озирнувся, ніхто за ним не біжить, і щодуху до криниці. Дістав маслечко, полизав і швидше до роботи.

— Де ти був, Братчику Кролику? — запитує Лис.

— Дітлахи мене кликали, — відповідає Братчик Кролик. — Біда сталася: стара моя захворіла.

Працюють вони, працюють. А масло Кролику дуже до смаку припало — ще хочеться. Підняв він голову, вуха нашорошив, гукає:

— Чую я! Чую! Вже йду!

Цього разу трохи довше біля маслечка затримався. Повернувся назад, а Лис і питає його, де це він був.

— До старої своєї бігав. Зовсім помирає, бідолашна!

Знову вдає Кролик, ніби кличуть його. Знову пострибав кудись. Так чисто вилизав відерце Кролик, що сам себе на денці побачив.

Вичистив насухо і щодуху назад.

— Ну, як Матінка Крільчиха? — цікавиться Братчик Лис.

— Боюсь, що померла вже, — відповідає

Кролик.

І Братчик Лис, і Братчик Опусум почали плакати разом із ним.

Настав час обідати. Дістають вони свої харчі. А Кролик сидить сумний.

Старий Лис і Братчик Опусум і так і сяк намагаються його підбадьорити і втішити.

— Ти, Братчику Опусуме, збігай до криниці за маслом, — просить Лис, — а я тут похазяйную, на стіл накрию.

Братчик Опусум пострибав за маслом, коли це вже й назад стрибає, вуха тремтять, язик вивалив.

Старий Лис кричить:

— Що сталося, Братчику Опусуме?

— Біжіть краще самі, — каже Опусум. — Там масла — ані крихти!

— Куди ж воно поділося? — питає Лис.

— Схоже, що висохло, — відповідає Опусум.

Тут Кролик каже тихенько сумним голосом:

— У кого-небудь в роті розтануло, ось що!

Побігли вони з Опусумом до криниці — справді, масла ані крихти. Почали сперечатися, як таке диво могло статися. А Братчик Кролик раптом каже, що хтось сліди довкола криниці полишав. Якщо всі ляжуть спати, він спіймає злодія, який масло вкрав.

От лягли вони. Лис і Опусум — ті відразу заснули, а Кролик не спав. Як настав час вставати, він змастив Братчику Опусуму мордочку масляною лапкою, а сам пострибав, ум'яв обід мало не весь, повернувся, будить Братчика Лиса.

— Дивись-но, — каже, — у Братчика Опусума рот весь у маслі!

Розштовхали вони Братчика Опусума, кажуть йому: ти, мовляв, поцупив масло.

Опусум почав відмовлятися. А Братчик Лис — йому б якраз суддею бути — каже:

— Ти! Як же не ти? Хто перший бігав за маслом? Хто перший сказав про пропажу? У кого рот весь у маслі?

Бачить Опусум, притиснули його до стіни. Він і каже, що знає, як злодія знайти: треба розкласти велике багаття, усі будуть стрибати через нього, а хто впаде у вогонь — той, значить, і є злодюжка.

Кролик і Лис погодились, натягали хмизу велику, високу купу, а потім підпалили. Розгорівся вогонь гарненько. Вийшов уперед Братчик Кролик. Відійшов трішки, примірівся та як стрибне — ну просто як птах перелетів через вогнище.

Потім вийшов уперед Братчик Лис. Відійшов трохи далі, поплював на руки, розбігся і — стриб! Низесенько пролетів, навіть кінчик хвоста припік.

— Ти бачив коли-небудь лиса, синку? — поцікавився дядечко Римус.

Джоель подумав, що, певно, бачив, але не зізнався у цьому.

— Так от, — продовжував старий, — наступного разу, як побачиш лиса, придивись гарнесенько, і ти побачиш у нього на кінчику хвоста білу відмітку. Ця мітка — пам'ятка від того багаття.

— А як Братчик Опусум? — поцікався хлопчик.

— А Старий Опусум як розбігся, як стрибонув — і просто в вогонь. Тут і кінець старому Опусуму.

— Але ж він зовсім і не крав масла, дядечку Римусе? — сказав хлопчик, який був дуже незадоволений таким несправедливим кінцем.

— Тут ти маєш рацію, друже! Так часто буває у світі: один наробить лиха, а інший за нього відповідає. Пам'ятаєш, як ти нацькував собаку на порсятко? Але ж не тобі прочуханки дали, а собаці!

Як Братчик Черепаха переміг Братчика Кролика

— Здається, ми вчора говорили про те, що в старі часи, коли звірі жили, як добрі сусіди, ніхто не міг перемогти у хитрощах Братчика Кролика? — сказав дядечко Римус.

— Так, — відповів Джоель. — Ти саме про це й говорив.

— Ну от, я геть забув, що одного разу і цей хитрун Братчик Кролик дав маху, а Братчик Черепаха збив з нього гонор.

— Як це, дядечку Римусе?

— А ось як, синку.

Стрибав якимось Кролик дорогою — стриб-скік! стриб-скік! — а назустріч йому старий Братчик Черепаха. Як же вони зраділи! От Кролик і каже, що він дуже вдячний Братчику Черепасі ще відтоді, як той стрибнув Старому Лису на маківку.

— Так, — сказав Братчик Черепаха, — твоє щастя, що вдалося тобі сховатися в комині. А то б Братчик Лис хутко наздогнав тебе і спіймав.

— Ну, дзузьки, швидше я б його спіймав! Просто мені не хотілося залишати Матінку Мідоус і дівчаток, — відповів Кролик.

Говорили вони, говорили, і почали сперечатися, хто з них найпрудкіший. Братчик Кролик каже, що пережене Братчика Черепаху, а Братчик Черепаха — той об заклад готовий побитися, що пережене кролика.

Сперечаються вони і так і сяк, а потім Братчик Черепаха й каже:

— Гаразд. У мене вдома за каміном заховані п'ятдесят доларів одним папірцем — ставлю їх на те, що я пережену тебе.

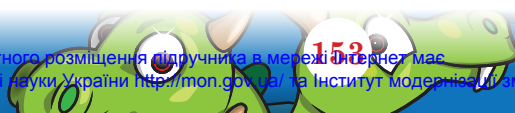
І Кролик сказав, що у нього теж є п'ятдесят доларів, і він готовий побитися об заклад, що легко пережене Братчика Черепаху.

От побилися вони об заклад і виклали грошенята, а старого Братчика Канюка обрали суддею. Відміряли вони п'ять миль, наприкінці кожної милі поставили по стовпчику.

Братчик Кролик повинен був бігти великою дорогою, а Братчик Черепаха сказав, що побіжить лісочком. Всі пояснювали йому, що дорогою легше бігти, але старий Братчик Черепаха тримався на своєму.

Покликали подивитись на забаву матінку Мідоус з доньками і всіх сусідів, всі пообіцяли прийти.

Кролик тренувався щодня; він стрибав як коник-стрибунець. А старий Братчик Черепаха — той все лежав у болоті. У нього була дружи-

на і четверо діток, і всі вони були схожі на нього як викапані. Хочеш розрізнути їх — хоч у лупу дивись, та й помилишся.

От настав назначений день, і цього дня старий Братчик Черепаха, і його стара, і четверо діточок — всі прокинулись ранесенько й пішли на місце.

Матінка Черепаха лишилася біля першого стовпчика, дітки біля інших стовпчиків, а сам старий Братчик Черепаха — біля останнього.

Ось почав збиратися народ. Суддя Канюк прийшов, і Матінка Мідоус із дівчатками, і Братчик Кролик пристрибав, святково одягнений: на шії стрічки, на вухах стрічки. Всі глядачі пішли на дальній кінець доріжки, щоб дивитися, хто першим набіжить. От настав час, суддя Канюк витягує свого годинника і кричить:

— Панове! Ви готові?

Братчик Кролик відповідає «Так!», і стара Сестричка Черепаха кричить «Так!» зі свого лісочка. Кролик як побіжить! А стара Черепаха потихеньку — додому. Суддя Канюк схопився і полетів вперед, дивитися, щоб усе проходило за правилами. Коли Кролик добіг до першого стовпчика, один синочок Черепахи виповз із лісочка. Кролик гукає:

— Ти де, Братчику Черепахо?

— Повзу, повзу, — відповідає синок.

— Ага! А я попереду! — сказав Братчик Кролик і пострибав ще швидше.

Добіг до наступного стовпчика — другий синок виповзає з лісочка.

— Ти де, Братчику Черепахо? — гукає Кролик.

— Теліпаюсь, теліпаюсь потихеньку!

Як стрибоне Братчик Кролик — вмить набіг до наступного стовпчика. А тут ще синочок. Потім ще стовпчик і ще синочок. Тільки миля лишилася. Кролик вже думав, що переміг. Тут старий Братчик Черепаха подивився на дорогу і бачить — летить суддя Канюк. Виповз Братчик Черепаха з лісочка, переліз через канавку, пробрався крізь натовп і заховався за останнім стовпчиком.

Підбігає до стовпчика Кролик. Йому не видно було Братчика Черепаха, він і гукає судді:

— Граші мої, суддя Саричу! Граші мої!

Тут Матінка Мідоус з доньками як засміються! А старий Братчик Черепаха виліз з-під стовпа і каже:

— Дайте лишень дух перевести, шановні пані та панове. А грошенята таки я виграв!

І справді, прив'язав Братчик Черепаха гаманець собі на шию та й попрямував до дому, до своєї дружини і діточок.

— Але ж це був просто обман, дядечку Римусе!

— Ну, звичайно ж, друже, просто хитрий жарт. Спочатку звірі почали жартувати одне над одним, а від них і люди навчилися, так воно й повелося. Ти дивись гарно, синочку, щоб над тобою ніхто не кепкував так, поки ти молодий. Потім вже буде важче, коли волосся у тебе посивіє, як у старого негра.

Братчик Кролик і Братчик Горобчик

Дядечко Римус сидів похмурий. Кілька разів він навіть зітхнув важко і закректав.

Джоель зрозумів, що чимось засмутив дядечка Римуса.

Він ніяк не міг пригадати, що ж такого поганого накоїв, але все ж йому було якось ніяково. Раптом дядечко Римус глянув на нього так сумно-сумно і запитав:

— Що це ти наплів своїй мамі про свого братика?

— Що таке, дядечку Римусе? — запитав хлопчик і почервонів.

— Я чув, що твоя мама хоче покарати його після твого базікання.

— Ну, дядечку Римусе, я ж лише сказав їй, що він смикав часник у тебе на грядці й кинув у мене камінь.

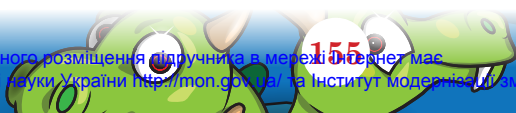
— Послухай, що я тобі скажу, друже, — пробурмотів старий, відкладаючи вбік ярмо, яке він плів. — Послухай, що я скажу: погане це діло — бути ябедою. Ось я вже восьмий десяток на світі живу, а жодного разу не бачив, щоб плітки добром скінчилися. Пам'ятаеш, що сталося із пташкою, яка пліткувала про Братчика Кролика?

Хлопчик не пам'ятав, але йому дуже хотілося послухати про це. Йому кортіло знати, яка ж це пташка була ябедою, пліткаркою.

— Це був такий собі горобець-стрибунець, — вів далі старий. — Горобці завжди втручались у чужі справи. І зараз у них така звичка лишилася.

Тут він клює, там цвірінькне і все пліткує, і все пліткує.

Одного разу, після того, як Братчик Черепаха перехитрував Братчика Кролика, сидів Кролик у лісі й міркував, як би йому відігратися.

Коти шкребли в нього на душі, дуже злий він був, Братчик Кролик. І лаявся, і бурчав — просто лихо, краще й не говорити про це в казці. Думав він, думав, потім раптом схопився та як крикне:

— Гаразд, дідько його бери, осідлаю я знову Братчика Лиса! Покажу Матінці Мідоус з доньками, що я хазяїн Старого Лиса, — як хочу, так і кручу ним!

Братчик Горобчик з дерева те почув і заспівав:

А я скажу Братчику Лису!

А я скажу Братчику Лису!

Цінь-цвірінь, розповім,

Цінь-цвірінь розповім!

Братчик Кролик трохи знітився і не знав, як же бути. А потім додумався: хто першим прийде, тому й повірить Братчик Лис. Пострибав додому — стриб-скік, стриб-скік! — дивиться, аж ось і він сам Братчик Лис простує стежкою.

— Як це розуміти, Братчику Лисе? — почав Кролик. — Кажуть, ти хочеш мене на той світ загнати, діточок передушити, а хатинку зруйнувати.

Лис ледь не сказився від злості:

— Звідки ти це взяв? Хто тобі таке сказав, Братчику Кролику?

Кролик спершу вдавав, що не може сказати, а потім зізнався, що Братчик Горобчик йому про це розповів.

— Ну, я, звісно, спересердя всіх на світі вилаяв, як почув таке, — сказав Братчик Кролик. — І тобі перепало теж, Братчику Лисе.

— А ти наступного разу не вір пустопорожнім балачкам, — відповів Лис. — Ну, бувай здоровий, я піду, Братчику Кролику!

Побіг Братчик Лис геть, зирк — Горобець з кущика на дорогу злетів.

— Братчику Лисе, — гукає, — агов, Братчику Лисе!

А Лис знай трюхикає потихеньку, ніби й не чує. Горобчик за ним навздогін:

— Братчику Лисе! Постривай, Братчику Лисе! Я щось знаю... Послухай лишень!

А Лис усе біжить та біжить, ніби й чути не чує і бачити не бачить Братчика Горобчика. Потім влігся на узбіччі, ніби зібрався подрі-

мати. Горобчик все гукає його та й гукає, а Старий Лис анічичирк у відповідь.

Підскочив до нього Горобчик зовсім близенько:

— Братчику Лисе, а що я тобі скажу!

Повернув голову Лис, каже:

— Сядь-но мені на хвіст, Братчику Горобчику. На одне вухо я недочуваю, а друге зовсім не чує. Сядь на хвіст.

Сів Горобчик йому на хвіст.

— Усе ще не чую, Братчику Горобчику! На одне вухо я недочуваю, а друге геть не чує. Сядь мені на спину.

Сів Горобчик йому на спину.

— Стрибни мені на голову, Братчику Горобчику. Я на обидва вуха глухий.

Стрибнув на голову Горобчик.

— Стрибни мені на зубчик, Братчику Горобчику. На одне вухо я недочуваю, а друге зовсім не чує.

Стрибнув Горобчик Лису на зубчик, а Лис...

Тут дядечко Римус замовк, широко роззявив рота і стулив знову, так що стало зрозуміло, чим уся справа скінчилася.

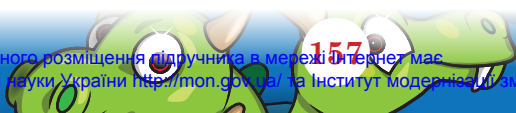
— Братчик Лис проковтнув його, дядечко Римусе? — запитав про всяк випадок хлопчик.

— Наступного ранку, — відповів дядечко Римус, — йшов дорогою Братчик Ведмідь і надібав там пір'їнки. І чутки пішли лісом, що Матінка Сова знову з'їла когось на сніданок.

Корова Братчика Кролика

— Якийсь повертався Братчик Вовк із риболовлі, — почав дядечко Римус, задумливо позираючи на вогонь у каміні. — Низку риби перекинув через плече і трюхикав дорогою. Раптом Матінка Перепілка випурхнула з кущів і залопотіла крильми у нього перед носом. Братчик Вовк подумав, що Матінка Перепілка хоче відвести його подалі від свого гнізда. Кинув він рибу на землю — і в кущі, туди, звідки вилетіла Перепілка. А саме в цей час трапилось і Братчику Кролику тут пробігати. Ось вона — рибка, а ось він — Кролик. Певна річ, не такий Братчик Кролик, щоб пройти повз рибку, заплющивши очі.

Повернувся Вовк на те місце, де залишив низку, а рибки й сліду не лишилось. Сів Вовк, пошкріб потилицю, поміркував, і спало йому на

думку, що Братчик Кролик вештається десь тут недалечко.

Помчав Вовк щодуху до будиночка Братчика Кролика...

— Але ж ти казав, дядечку Римусе, що Вовк боявся Кролика відтоді, як Кролик обдав його окропом? — перебив Джоель старого негра. Дядечко Римус навіть лоба наморщив з досади.

— Ой-ой-ой! — забурчав він, похитуючи головою. — Завжди ці хлопчачки сперечаються та й сперечаються. Вони думають, що знають усе краще нас, старих.

— Так ти ж сам казав, дядечку Римусе!

Та старий не дивився на хлопчика.

Він ніби й не чув його. Дядечко Римус нахилився і зашарудів рукою під стільцем серед обрізків шкіри. А сам усе продовжував бурчати собі під ніс:

— Просто біда з цими дітьми. Ти думаєш, що вони маленькі, а вони вже он які! — Тут він витяг з-під стільця гарненький батіжок, сплетений із ремінців, з червоною китичкою на кінці. — Я ось зробив батіжок для одного хлопчика, а він он який вже виріс, ліпше за мене все знає!.. Доведеться віддати цей батіжок комусь іншому.

В цьому місці у Джоеля на очах блиснули сльози, а губи затремтіли. Дядечко Римус відразу розтанув.

— Добре, добре, синку, — сказав він, лагідно поплескуючи хлопчика по руці. — Не ображайся на старого дядечка Римуса. Про що це ми говорили? Як у Братчика Вовка риба зникла і Вовк чимдуж гайнув до хатинки Братчика Кролика.

Прибігає, а Кролик і чути не чув ні про якусь рибу. Вовк кричить:

— Не заперечуй, Братчику Кролику!

А Кролик і знати нічого не знає. Вовк на своєму стоїть.

— Ну хто, як не ти, Братчику Кролику, поцупив мою рибу!

Тут Братчик Кролик образився.

— Якщо так, — каже, — якщо ти впевнений, що це я поцупив рибу, бери, убивай будь-яку з моїх корів!

Корова — символ Великої Матері; Місяця; продуктивної сили землі, дітона-родження; множинності; материнського інстинкту; добробуту; годувальниця селянської сім'ї.

Братчик Вовк упіймав Братчика Кролика на слові, пішов на вигін і зарізав найкращу його корову. Братчику Кролику ой як гірко було розлучатися з коровою! Але він вже вигадав одну штуку і прошепотів своїм діточкам:

— Не сумуйте, дітки, адже м'ясо буде наше!

Він помчався до Вовка і крикнув, що навколо нишпорять мисливці.

— Утікай, ховайся, Братчику Вовче, — сказав Кролик, — а я побуду поки тут, постережу корову.

Тільки почув Вовк про мисливців — відразу в кущі.

А Братчик Кролик хутенько обдер корову і просолив шкуру, а тушу всю розкроїв і повісив у своїй коптильні.

Потім узяв коров'ячого хвоста і вштрикнув його кінчиком у землю. Покінчив з коровою і гукає Вовка:

— Мерщій сюди, Братчику Вовчику! Мерщій сюди! Твоя корова тікає в землю. Швидше сюди!

Вовк прибігає, зирк — Кролик сидить, вхопився за коров'ячого хвоста, щоб хвіст не пішов під землю.

Кинувся Вовк йому допомагати, як потягнуть вони удвох за хвоста — вирвали хвіст із землі.

Братчик Кролик подивився на нього та й каже:

— Ох, як прикро! Хвіст відірвався, а корова пішла!

Але Братчик Вовк не хотів відступитися від свого добра. Він узяв лом, мотику, лопату і копав, щоб відкопати цю корову. А старий Кролик спокійненько сидів у себе на призьбі. Щоразу як вдарить Вовк мотику, Братчик Кролик шепоче своїм діточкам:

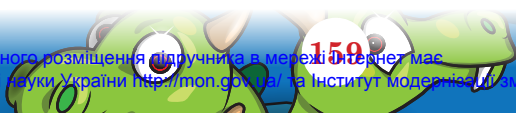
— Рие, рие, рие, а м'яса й нема!

А все тому, що м'ясо вже давно лежало в коптильні. І довго-довго Братчик Кролик і всі його діточки ласували смаженою яловичиною щоразу, як у них слинка потече.

— А тепер, синку, візьми цей батіжок, — додав старий, — і стрибай додому. Можеш сказати своїй мамі, щоб вона шмагала тебе ним щоразу, як ти полізеш у банку з цукром.

Казка про маленьких кроленят

У Братчика Кролика були гарненькі діточки. Вони слухалися маму і татка з ранку і до ночі. Старий Кролик скаже їм: «Лежи!» — вони лежать. Матінка Крільчиха скаже їм: «Біжи!» — вони біжать.

Вони ніколи не смітили в будиночку, а під носом у них було завжди сухо.

Тут Джоель мимохіть підняв руку і витер кінчик носа рукавом.

— Це були дуже чемні діточки, — продовжував старий. — А були б вони неслухняними, їм би давно кінець настав — у той самий день, коли Старий Лис заліз у хатинку до Братчика Кролика.

— А як це сталося, дядечку Римусе?

Нікого тоді не було вдома, одні лишень малесенькі кроленята. Старий Кролик працював на городі, а Матінка Крільчиха пішла за чимось до сусідів.

Маленькі кроленята саме бавилися в «Жучка», як раптом у хатку зайшов Братчик Лис. Кроленята були такі жирненькі — у нього аж слина потекла. Але він побоявся зачіпати маленьких кроленят без причини.

А кроленята перестрашилися на смерть. Вони збилися до купи, сидять і великими очима на Лиса дивляться. А Лис усе сидить і міркує, до чого б причепитися, щоб їх з'їсти. Раптом побачив — стоїть у кутку велика палиця цукрової тростини.

Прочистив він горло та й каже так нахабно:

— Гей ви, довговухі! Відламайте-но мені шматок цієї палиці, та побільший.

Кроленята миттю схопили тростину і давай її ламати, аж спітніли.

Але користі з того не було. Вони не могли відломати жодного шматочка. А Братчик Лис ніби й не дивиться. Знай покрикує:

— Ну, швидше, швидше там! Довго мені чекати?

А кроленята вовтузились, вовтузились, крєктали над палицею, крєктали — ніяк не могли її розломати.

Раптом почули вони — маленька пташка співає над дахом хатинки. А співала ця пташка таку пісеньку:

Дружно зубками гризить,
Дружно зубками точить,
Треба дружно пропиляти
І зігнути, розломати!

Кроленята зраділи й почали гризти палицю. Старий Братчик Лис ще й підвестися не встиг — а вони вже тягнуть йому велетенський шматок солоденької тростини.

От сидить Братчик Лис, все розмірковує, до

чого б йому ще причепитися, щоб можна було з'їсти маленьких кроленят. Раптом схопився, зняв зі стіни сито та як гукне:

— Гей ви, довговухі! Збігайте-но до струмка, притягніть у цьому ситі води!

Кроленята щодуху — до струмка. Зачерпнуть ситом воду, а вода тікає; зачерпнуть, а вода тікає.

Сили кроленята, заплакали. А на дереві сиділа пташка. Вона й заспівала. Ось яку пісеньку вона співала:

В сито листя покладіть,
Глиною все заліпіть,
Та не гайтесь, поспішіть,
В ситі воду принесіть!

Тут схопились кроленята, поклали в сито листя, замазали дірочки глиною, щоб вода не витікала, і принесли води Братчику Лису. А Старий Лис розлютився, тицьнув ногою у велику дровиняку і сказав:

— Гей ви, довговухі! Хутко киньте цю колоду в вогонь!

Застрибали кроленята довкола дровиняки, крєктали, сопіли — ніяк не піднімуть. Тут на паркані знову заспівала пташка. І ось яку пісеньку вона заспівала:

Поплюйте на лапки і разом
штовхніть,
Штовхайте, штовхайте та
спершу гойдніть,
А потім котіть, котіть і котіть!

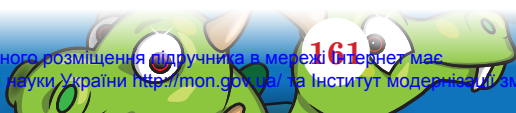
Тільки встигли вони підкотити колоду до вогню, дивляться — їхній татусь стрибає, а пташка полетіла геть. Побачив Братчик Лис, що нічого в нього не вийшло.

— Треба мені, Братчику Кролику, йти, — сказав він. — Я на хвилю забіг, провідати, чи всі у вас здорові.

— Та ти не поспішай, Братчику Лисе, — відповідає Кролик. — Лишайся, перекусимо разом. Братчик Вовк давно не заходить до мене, а вечори нині довгі. Я вже й заскучав!

Але Братчик Лис застібнув щільніше комірець і побрів додому.

— І ти краще біжи додому, синку, бо мама твоя давно вже у віконце визирає — виглядає свого синочка.

Братчик Кролик і Братчик Ведмідь

Надумав якось Братчик Лис посадити горох, — почав дядечко Римус. — Поплював Старий Лис на руки, взявся за лопату — і справа пішла!

А Братчик Кролик все сидів і дивився, як він працює. Одне око примружив і заспівав своїм діточкам:

Ой люлі! Ой люлю!

Я горошок люблю.

Протопчу стежинку

По ту горошинку.

Ну і, звичайно ж, як почав горох достигати, прийде Лис на свої грядки, а хтось вже поласував тут солоденьким.

«Не інакше, як Братчик Кролик», — думав Лис.

Але Кролик так гарно плував сліди, що Старий Лис ніяк не міг спіймати його.

От якось обійшов Лис свої грядки і знайшов у паркані дірку. Тут і поставив він пастку. Нагнув гілляку ліщини, яка росла біля паркану, прив'язав до верхівки мотузку, на іншому кінці мотузки зробив петлю і приладнав петлю зашморгом біля самої дірки.

Наступного ранку шмигнув Кролик крізь дірку, підхопила його петля по під руки, зашморг затягнувся, ліщинова гілка випрямилася та як рвоне його догори!

Висить Братчик Кролик між небом і землею і думає: «Ну, як впаду! Ну, як не впаду?»

Впасти страшно, і не впасти теж страшно. Став він придумувати, що б таке збрехати Лису. Раптом чує — хтось чалапає дорогою. Це Братчик Ведмідь повертається з лісу — він ходив шукати медові душла. Кролик гукнув до нього:

— Як живеться, Братчику Ведмедю?

Ведмідь роззирнувся довкола — немає нікого. Подивився ще раз і бачить — Братчик Кролик теліпається на гілляці.

— Здоров будь, Братчику Кролику! Ти сам як поживаєш?

— Та так, нічогенько, дякую, Братчику Ведмедю, — відповідає Кролик.

— А що ти там нагорі робиш? — питає Ведмідь.

— Горошенята заробляю, Братчику Ведмедю.

— Як же ти їх заробляєш, Братчику Кролику?

— Та ось найнявся у Братчика Лиса бути опудалом. Ворон відганяю від горохових грядок. А ти б не хотів заробити, Братчику Ведмедю?

— Та як не хотіти, Братчику Кролику! Сім'я у мене така велика, що ніяк не прогудеш.

— А опудало з тебе гарне вийде, Братчику Ведмедю! — каже Кролик.

Він пояснив Ведмедю, як нагнути гілку ліщини. Не минуло й хвилини, як Братчик Ведмідь повис над гороховою грядкою на місці Братчика Кролика.

А Кролик — щодуху до хатинки Старого Лиса. Прибіг і кричить:

— Братчику Лисе! Мерщій, Братчику Лисе, я покажу тобі, хто у тебе горох тягає!

Старий Лис схопив палицю й побігли вони разом до горохових грядок. Прибігають, а Братчик Ведмідь усе висить.

— Ага! Попався нарешті! — сказав Братчик Лис.

І перш ніж Ведмідь встиг рота відкрити, Братчик Кролик почав галасувати:

— В зуби його, Братчику Лисе! В зуби!

Старий Лис розмахнувся своєю палицею — і лусь! лусь! лусь!

Тільки-но Ведмідь рота розкриє, щоб пояснити, як все насправді було, як Братчик Лис — лусь! лусь! лусь!

А Кролик тим часом втік і сховався в невеличкому болоті, тільки очі видно, бо ж знав напевне, що Братчик Ведмідь побіжить його шукати.

Аж бачить: біжить Ведмідь дорогою. Добіг до болітця та й каже:

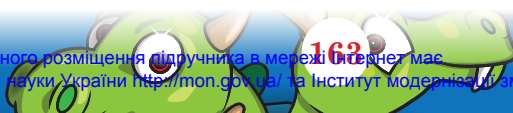
— Як поживаєш, Сестрице Жабко? Чи не бачила, не пробігав тут часом Братчик Кролик?

— Ось щойно пробіг, — відповідає Братчик Кролик.

І старий Братчик Ведмідь припустив дорогою, а Братчик Кролик вибрався з болітця, обсушився на сонечку і пішов додому до своїх діточок, наче нічого й не сталося.

— А Ведмідь не спіймав Кролика потім?.. — сонним голосом запитав хлопчик.

— Спати, мерщій спати! — вигукнув дядечко Римус. — У тебе оченята вже геть злипаються.

Братчик Ведмідь і Сестричка Жаба

— Ні, ти розкажи мені, дядечку Римусе, — причепився Джоель, — спіймав потім Ведмідь Братчика Кролика?

Все обличчя старого прорізали веселі зморшки.

— Дурниці ти кажеш, синку. Не такий простий Братчик Кролик. От Ведмідь — той знову потрапив у халепу.

— Як же це було, дядечку Римусе?

— Братчик Ведмідь біг, біг дорогою, бачить — немає Братчика Кролика.

— Ну постривай же, Сестрице Жабко, — сказав Братчик Ведмідь. — Я тобі покажу, як обманювати! Хоч через рік, а пригадаю тобі це!

Не минуло й року, й місяця, навіть тижня не минуло, повертався Ведмідь з лісу, де шукав медові дупла, дивиться — на бережку біля болота сидить стара Сестриця Жаба. Кинув Братчик Ведмідь свою сокиру, підійшов до неї тихесенько, простягнув лапу та як схопить Сестрицю Жабку! Ось так. Притиснув її міцно і каже:

— Як живеться, Сестрице Жабко? Як твої діточки? У нас з тобою сьогодні буде довга розмова, — не знаю навіть, коли й побачать вони тебе знову.

А Жабка не знала, що й сказати. Вона не розуміла, в чому справа, і нічого не сказала. Сидить і мовчить. А Ведмідь знову за своє:

— Невже забула, як ти мене колись обдурила? Покепкувала наді мною, Сестрице Жабко? А тепер уже і я з тебе покепкую.

Тут Жабка злякалася та й каже:

— Що ж я тобі зробила, Братчику Ведмедю? Коли це я обманювала тебе?

Братчик Ведмідь давай сміятися. Йому хотілося довше познуцатися з Жабки.

— Ні, звичайно ж, ні, Сестрице Жабко! Адже це не ти виставила з води голову і сказала мені, що Братчик Кролик щойно пробіг. Ну, звичайно ж, не ти. Ти, певно, в цей час сиділа вдома зі своїми діточками. Я не знаю, де твій дім, проте я знаю, де ти тепер, Сестрице Жабко, а ще я знаю, що більше ніколи тобі не доведеться морочити голову своїм добрим сусідам тут, поблизу цієї дороги.

Звичайно ж, Жабці було невтямки, що хоче з нею зробити Братчик Ведмідь. Але вона зрозуміла, що їй потрібно якось рятувати своє життя, та хутчіше, бо Братчик Ведмідь вже заклацав зубами.

От Жабка й гукнула:

— Братчику Ведмедю, відпусти мене цього разу! Я ніколи більше не буду!

Відпусти мене, Братчику Ведмедю, я за це покажу тобі найкраще медове дупло у всьому лісі!

Але Братчик Ведмідь усе клацає зубами, піна тече у нього з рота.

Сестриця Жабка знову гукає:

— Відпусти мене, Братчику Ведмедю! Я ніколи, ніколи більше не буду! Лише раз, лише раз відпусти!

Але старий Ведмідь сказав, що їй все одно вже кінець, і почав думати, як поквитатися з Сестрицею Жабкою. Він знав, що її не втопиш, а спалити — вогню в нього не було.

Думав він, думав...

Раптом Жабка перестала кричати і плакати та й каже:

— Якщо хочеш вбити мене, Братчику Ведмедю, понеси мене до он того великого каменя — на краю озера, — щоб я востаннє могла подивитися на моїх діточок. А потім ти візьмеш свою сокиру і приб'єш мене на тому самому камені.

Ця порада сподобалася Братчику Ведмедю, і він погодився: узяв Сестрицю Жабку за задні ноги, закинув сокиру на плече і пішов. Поклав Жабку на камінь. Вона прикинулась, ніби дивиться на своїх діточок, а Ведмідь постояв, постояв і взявся за сокиру. Поплював на руки, розмахнувся — і як стукне по каменю: бабах!

Та поки він піднімав сокиру і опускав її, Сестриця Жабка стрибнула в озеро — плюсь-плюсь! Відплила подалі й заспівала.

Ось яку вона пісню співала:

Інгл-го-дженг, ура, ура!

Інгл-го-дженг, ура!

От я і дома. Ура, ура!

Інгл-го-дженг, ура!

— Це дуже смішна пісенька, — сказав хлопчик.

— Смішна, звісно, — відповів старий, — адже ми не розуміємо жаб'ячої мови. А якби ми розуміли, може, вона зовсім і не була б смішною.

Як Братчик Кролик позбувся хвоста

— Якось... — почав дядечко Римус, вмощуючись зручніше, — Якось ішов Братчик Кролик дорогою, вимахуючи своїм довгим, пухнастим хвостом...

Тут старий замовкнув і поглянув скося на хлопчика. Але той вже звик до того, що у казках дядечка Римуса завжди траплялися дуже незвичайні речі, й анітрішечки не здивувався цим словам. Тоді старий почав знову, вже гучніше:

— Якось ішов Братчик Кролик дорогою дуже поважний і вимахував своїм довгим, пухнастим хвостом.

— Ти що, дядечку Римусе? — вигукнув хлопчик, широко розплющивши очі. — Де ж це таке буває, щоб у кроликів були довгі, пухнасті хвости?

Старий випрямив спину і суворо поглянув на хлопчика.

— Якщо ти хочеш слухати, то слухай, а не перебивай, — серйозно сказав він. — А якщо не хочеш, я піду займатися своїми справами — у мене он скільки роботи сьогодні!

— Ні-ні, я слухаю, дядечку Римусе!

— Дивись мені! От, значить, якийсь ішов Братчик Кролик дорогою, вимахуючи своїм довгим, пухнастим хвостом. А назустріч йому... ну звичайно ж, Братчик Лис, та з якою великою низкою риби!

Кролик покликав його і запитав, де це він роздобув таку чудову низку риби. А Лис відповів, що наловив.

Братчик Кролик запитав, де, а Лис сказав, що спіймав рибу в річці. І Кролик поцікавився, як, бо він страшенно любив пічкуриків. Ну, сів Братчик Лис на колоду та й каже:

— Це нехитра справа, Братчику Кролику. Як знайде сонечко, йди на річку, опусти у воду хвіст та й сиди собі до світання, от і витягнеш цілу купу риби.

От увечері попрямував Кролик на рибалку. Погода була холодна, прихопив він із собою пляшечку вина. Як прийшов на річку, вибрав місцинку гарненьку, вмовстився, а хвіст — у воду. Сидить та й сидить, попиває винце, щоб не змерзнути, зирк — і день настав. Потягнув хвіст Братчик Кролик — щось хруснуло; потягнув ще

раз — а де ж хвіст? Дивиться Кролик, а на річці — крига, а в кризі — пучок, не то вовна, не то травичка, не то хвіст, не то купина.

Тут старий замовк.

— Він відірвався у нього, хвіст, так, дядечку Римусе?

— Відірвався, синку. Відтоді сам Братчик Кролик куций, і діточки в нього куці, і онуки куці.

— І все через те, що у Братчика Кролика хвіст примерз до криги?

— Так я чув, синку. Певно, вони всі хотіли бути схожими на свого татка.

Як Братчик Черепаха усіх здивував

— Скажи, дядечку Римусе, — поцікавився якийсь хлопчик, умостившись на колінах у старого негра, — а правда, що Братчик Кролик був найхитріший серед усіх-превсіх? Хитріший від Братчика Вовка, і Братчика Опосума, і Старого Лиса?

— Лише не хитріший від Братчика Черепахи, — підморгнув йому старий, вивертаючи кишені — спочатку одну, потім другу, щоб набрати тютюнових крихт для своєї люльки. — Бо найхитріший серед усіх був Братчик Черепаха!

Старий набив свою люльку і закурив.

— Ось послухай, синку, — сказав він. — Послухай, який хитрий був маленький Братчик Черепаха. Надумала якийсь Матінка Мідоус з дівчатками варити льодяники. І стільки сусідів зібралось на їх запрошення, що патоку довелося налити у великий казан, а вогонь розкласти надворі.

Ведмідь допомагав Матінці Мідоус носити дрова, Лис приглядав за багаттям. Вовк собак відганяв, Кролик тарілки змащував маслом, щоб льодяники до них не пристали.

А Братчик Черепаха — той заліз на крісло і обіцяв поглядати, щоб патока через край не втекла.

Сиділи вони усі разом і один одного не кривдили, бо заведено було у Матінки Мідоус: хто прийшов, залишай всі чвари за дверима.

От сидять вони, теревені правлять, а патока вже пінилась потроху і булькоче. І кожен почав вихвалитися.

Кролик каже — мовляв, він від усіх швидший, а Черепаха погойдуеться собі у кріслі та поглядає на патоку.

Лис каже — він від усіх хитріший, а Черепаха все погойдуеться у кріслі.

Вовк каже — він найлютіший, а Черепаха все погойдуеться та й погойдуеться у кріслі.

Ведмідь каже, що він сильніший від усіх, а Братчик Черепаха все погойдуеться та й погойдуеться. Потім примружив око та й каже:

— Схоже на те, що мене, стару шкаралупу, вже до уваги й не беруть? Ну, ні! Чи ж дарма доводив я Братчику Кролику, що є бігуни кращі від нього? От захочу, доведу Братчику Ведмедю, що йому зі мною не впоратись.

Тут всі почали сміятися і реготати, бо на вигляд Ведмідь дуже вже сильний. От Матінка Мідоус встає і питає, як вони хочуть помірятись силою.

— Дайте мені міцну мотузку, — просить Братчик Черепаха, — я пірну під воду, а Братчик Ведмідь хай спробує витягнути мене звідти.

Всі знову — в регіт, а Ведмідь встає і каже:

— А мотузки в нас немає.

— Так, — каже Братчик Черепаха, — та й сили також.

А сам погойдуеться і погойдуеться у кріслі та поглядає, як кипить і булькоче патока.

Зрештою Матінка Мідоус сказала, що, так і бути, позичить їм свою мотузку для білизни, і поки льодяники прохолонуть у тарілках, вони можуть піти на озеро.

Братчик Черепаха сам був розміром з долоньку, так що дуже смішно було слухати, як він вихваляється, що перетягне Братчика Ведмедя. І всі попрямували на озеро. Братчик Черепаха обрав місцинку на власний смак, узявся за один кінець мотузки, а другий простягнув Ведмедю.

— Значить, так, пані та панове, — сказав він, — ви усі з Братчиком Ведмедем йдіть он у той лісочок, а я тут залишусь. Коли я крикну, хай Братчик Ведмідь тягне. Ви усі тримайтеся за той кінець, а з цим я й сам упораюсь.

Ну, всі пішли, і Братчик Черепаха залишився біля озерця один. Тоді він пірнув на дно і міцно прив'язав мотузку до велетенського корча. Потім випірнув і гукає:

— Тягни!

Накрутив Братчик Ведмідь мотузку на руку, підморгнув дівчаткам та як смикне!

Тільки Братчик Черепаха не піддався. Узяв Ведмідь мотузку обома

руками та як рвоне! А тому знову хоч би що. Тоді повернувся Ведмідь, перекинув мотузку через плече і зібрався було піти геть разом з Братчиком Черепахою, та нічого в нього не вийшло: Братчик Черепаха — ані руш!

Братчик Вовк не втримався і почав допомагати Братчику Ведмедю. Але користі з того було мало. Усі вони взялися за мотузку і як налягли! А Братчик Черепаха кричить:

— Гей, ви там! Чого так погано тягнете?

Побачив Братчик Черепаха, що вони перестали тягнути, пірнув і відв'язав мотузку. А коли вони підійшли до озера, Черепаха вже сидів на березку, ніби нічого й не сталося.

— Коли ти смикнув останній раз, ти ледь не переміг мене, — каже Братчик Черепаха. — Ти дуже сильний, Братчику Ведмідь, але я таки дужчий!

Тут Ведмідь повертається до Матінки Мідоус і каже:

— Щось у мене слинка тече! Певно, льодяники вже прохололи.

І всі взялися за льодяники, а старий Братчик Ведмідь набив повний рот і голосно захрумкотів, щоб ніхто не почув, як з нього сміється Братчик Черепаха.

Старий замовкнув.

— І як тільки мотузка не порвалася... — задумливо сказав хлопчик.

— Мотузка! — вигукнув дядечко Римус. — Дорогенький, та ти знаєш, які тоді були мотузки? У Матінки Мідоус така була мотузка — хоч бика на ній вішай!

І хлопчик охоче повірив мудрому дядечку Римусу.

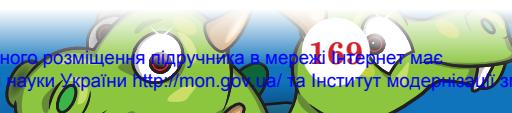
Вже зовсім стемніло надворі, коли Джоель обійняв старого негра і сказав йому: «На добраніч».

— Як багато казок ти знаєш, дядечку Римусе! — зітхнув хлопчик, якому дуже не хотілося розлучатися зі стареньким. — А що ти мені завтра розповіси?

Дядечко Римус лукаво посміхнувся:

— От уже й не знаю, синку. Може, я розповім тобі, як Братчик Кролик налякав своїх сусідів. Або ж про те, як Братчик Лис упіймав Матінку Конячку. Чи про те, як Ведмежатко бавило маленьких Крокодилчиків. Багато казок на світі. А тепер біжи, друже, хай тобі насняться чудові-пречудові сни.

(переклад В. Панченка)

ЛІТЕРАТУРА НАЦІОНАЛЬНИХ МЕНШИН

#казка #кримські татари

Гори, море...

Окрім цього, мене зачаровують вишивки кримських татар, які вирізняються багатством малюнка, прекрасною технікою виконання, ніжною гамою кольорів. Безумовно, прикраси завжди займали важливе місце в національному костюмі.

16:12 ✓✓

#казка #кримські татари

Так, костюм. Татарські дівчата підперізувалися золотими і срібними поясами з напівкоштовними каменями, які, немов проміння щедрого кримського сонця, сяяли на їхніх таліях. На голову одягали схожу на молоду квітучу вишеньку фату...
Гарно.

16:14 ✓✓

Кримськотатарські казки

Не відповідай на добро злом

У степу, далеко від села, чабан випасав отару овець місцевого багатія. Одного разу, зібравшись уполювати собі на вечерю зайця, він побачив на краю невеликого лісу вогонь і поспішив туди.

Підійшов ближче і бачить: у вогні щось вовтузиться і чутно, ніби хтось плаче.

Наспих прив'язавши до мотузки мішок, чабан кинув його у вогнище.

— Залазь у мішок! — гукнув він.

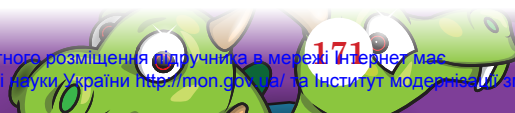
Як тільки те, що вовтузилося у вогні, залізло в мішок, чабан його витягнув. Дуже він здивувався, побачивши в мішку Дракона з палаючою гривною. Чабан пошкодував, що врятував злого Дракона, але було вже пізно.

Дракон виліз із мішка, а чабан йому й каже:

— Драконе, що ти мені даси за те, що я тебе із вогню врятував?

— За те, що ти мене врятував, я тебе з'їм, — відповів Дракон. Чабан розгубився, не знає, що йому й робити.

Дракон — чудовисько у вигляді крилатого вогнедишного змія.

У цей час повз них бігла Лисичка та й запитую:

— А чого це ви сперечаєтесь?

Чабан їй і каже:

— Та ось, Лисице, я з вогню врятував Дракона. Запитав його, чим він віддячить мені за це, а Дракон відповів, що з'їсть мене.

Лисиця відразу зметикувала, у чому тут справа, і, щоб врятувати чабана, удавано серйозним тоном мовила:

— Ні, чабане, я не вірю, що ти врятував Дракона.

<...>

— А чому ти не віриш? Ось і мішок поруч лежить. Лисиця зиркнула на той мішок і каже:

— Е ні, чабане, Дракон у твоїй мішок не вміститься. Ти неправду кажеш...

Дракон, не зрозумівши хитрощів Лисички, вплигнув у мішок.

— Умістився?

А чабанові тільки цього й треба: мерщій зав'язав мішок, у якому вже сидів Дракон, та й укинув його у вогонь.

(переклад В. Гуменюка та Д. Кононенка)

Вогонь — символ духовної енергії; перетворення і переродження; руйнівної і водночас народжуючої сили; кохання, плодючості; багатства, щастя, сімейного добробуту; сонця.

Кримськотатарські казки

Про хлопчика, який розумів мову птахів

Дуже давно в одному місті жили чоловік і жінка. Був у них син, щоправда, дуже некрасивий: губи товсті, вуха сторчма, зуби в різні боки. До того ж голос — грубий, злий. І хлопчик ні в чому не завинив, батьки його не любили, кривдили, погано годували.

Ще в домі жив соловей, який дуже любив хлопчика за те, що той ділився з ним крихточками хліба, приносив жучків і черв'ячків, вчився у солов'я насвистувати пісеньки.

Якось, коли батько й мати сиділи за столом та обідали, а хлопчик зі шматочком черствого хліба притулювся біля порога, соловей почав голосно й уривчасто свистіти, ніби хотів щось повідомити. Тут батько й каже:

— Якби хто-небудь міг сказати мені, про що кричить цей птах, то тим зробив би мені добру послугу.

На що хлопчик відповів:

— Тату, а я знаю, про що говорить цей птах. Знаю, тільки ніколи не скажу...

Батько схопився, взяв у руки ремінь і заходився лупцювати сина:

— Ах ти, виродку нещасний, якщо зараз же не скажеш мені, про що говорить цей птах, то я тебе вб'ю!

Хлопчик злякався і повідомив:

— Соловей сказав, що настане такий час, коли ти, тату, зливатимеш воду на руки людині, яку ненавидиш, а мама стоятиме напоготові з рушником.

Задумались батьки над словами хлопчика і вирішили його позбутися. Темної ночі, коли хлопчик солодко спав, батьки принесли його на берег моря, поклали в порожній човен і відштовхнули від берега. Вони навіть не помітили, як соловей, вирвавшись на волю з клітки, прилетів і сів біля хлопчика.

Уранці хлопчик прокинувся, злякався і заплакав від страху. А соловей йому й каже:

— Не плач. Я бачу, як здалеку назустріч нам пливе великий човен, а в ньому — люди. Вони врятують нас.

І справді: незабаром з'явився вітрильник, який підплив до човна. І люди забрали на борт хлопчика та його солов'я. Господарем вітрильника був дуже добрий чоловік. Він полюбив хлопчика, як рідного сина.

Якось, коли вітрильник плыв по морю, хлопчик і каже:

— Тату, соловей сказав мені, що незабаром буде буря <...>.

Не повірив господар словам хлопчика і не послухав його. А через деякий час у морі розпочався сильний шторм, і вітрильника, наче тріску, почало кидати з хвилі на хвилю. З пошматованими вітрилами, залитий водою, корабель величезною хвилею винесло на берег та й кинуло на каміння. Але і корабель, і люди на ньому вціліли.

Відтоді минуло немало часу, й одного разу хлопчик знову звернувся до господаря:

— Тату, якщо вірити солов'ю, то неподалік від нас плавають пірати. Потрібно, не гаю-

чи часу, сховатися за скелями. <...>

Цього разу господар повірив словам хлопчика, завів корабель за скелі і спустив вітрила. Хлопчик виявився правим: через деякий час у морі з'явилися піратські кораблі. Вони промчали мимо і не помітили прихованого вітрильника.

З того часу господар завжди прислухався до слів свого названого сина. Якось корабель приплив з товаром до великого острова, на якому височів палац падишаха. Причалили вони до острова, зійшли на берег, і хлопчик побачив, як біля входу в палац статечно походжають три ворони й голосно кричать, ніби сперечаються між собою. І ніхто

їх не проганяє, тому що в цій країні ворони вважаються священними птахами.

Падишах — титул монарха в деяких країнах Близького і Середнього Сходу, а також особа, що носить цей титул.

Прислухався хлопчик до суперечки ворон і каже батькові:

— Тату, я дізнався одну таємницю, за яку володар цього острова дасть велику винагороду.

Прийшли батько з сином у палац, вручили падишахові дорогий подарунок, тут хлопчик і каже:

— О великий падишаху! Перед ворітьми вашого палацу походжають три священні ворони і сперечаються між собою, котра з них першою повинна сказати вам, що на дні колодязя в центрі палацу лежить величезне багатство, яке сховав туди під час війни ваш прадід. Це було давно, довірений чоловік, який знав про таємницю скарбу, загинув, не встигнувши розказати про це вашому дідові та батькові...

Задумався султан над словами хлопчика і ось що йому відповів:

— Колись, у дитинстві, я чув, що мій предок під час набігу ворогів заховав великий скарб, і що таємницю скарбу знають лише птахи. <...> Але звідки ти знаєш їхню мову?

Довелося хлопчикові розповісти всю правду про себе й про своїх батьків.

Наступного дня слуги падишаха дістали з колодязя золото і коштовності. Зраділий падишах щедро нагородив хлопця та його названого батька <...>.

Минав час, хлопчик став юнаком, одружився, став шанованою людиною у своїй країні. Якось він з молодією дружиною і сином, опинившись у рідному місті, вирішив побувати в домі, де колись жив. Біля дому його зустріли згорблені дідусь та бабуся. Чоловік попросився до

них у гості, але старий відповів:

— Ми б прийняли вас як найдорожчих гостей, та, на жаль, ми такі бідні, що не маємо змоги запропонувати вам, вашій дружині й вашому сину належне харчування і постіль.

Чоловік дав стареньким гроші, наказав слuzі принести найдорожчих наїдків, дров, свічок і зупинився з сім'єю у стареньких. Вдячні дідусь та бабуся не знали, як їм і прислужити. Старий поливав воду на руки гостеві, а старенька стояла поруч із чистим рушничком...

За вечерею чоловік зізнався стареньким, що він їхній син. Не втримались батько й мати, розплакались, попросили в сина пробачення. Син їм пробачив, узяв до себе, і вони до самої смерті жили в теплі й достатку.

(переклад В. Гуменюка та Д. Кононенка)

Кримськотатарські казки

Дочка пастуха

Забажалося якомсь старому хану дізнатися, розумні чи дурні люди оточують його. Наказав візиру зібрати на найбільшому майдані міста людей, а коли люди прийшли, хан вийшов і сказав: «Той, хто відгадає три мої загадки, одержить стільки золота, скільки матиме сил понести його. Перша загадка: що найміцніше на світі? Друга: що найсильніше на світі? Третя: що найсолодше і найгіркіше на світі?»

<...>

Візир — у середньовіччі вищий урядовий сановник у деяких країнах Близького й Середнього Сходу.

Почула про ці загадки і дочка пастуха, сімнадцятирічна Фатіма, та й каже батькові:

— Тату, я відгадала загадки хана, і ти можеш піти й одержати обіцяне за них золото. Я відкрию тобі секрет відгадок, але ти не мусиш казати ханові, що загадки відгадала твоя дочка.

Пастух погодився і почав збиратися в дорогу. За тиждень він був уже в ханському палаці, і візир доповів хану, що прийшов пастух, який відгадав його загадки. Пастуха

привели у тронний зал, він низько уклонився ханові і сказав:

— Великий хане! Найміцніше на світі — кінське копито. Тільки йому підвладні всі шляхи світу. Найсильніший на світі — вітер. Немає такої фортеці, котру з часом він не міг би зруйнувати. Найсолодше і найгіркіше — слово людини. Тільки слово може принизити, опустити людину на самісіньке дно і возвеличити, підняти її до самого сонця...

Погодився хан з міркуваннями пастуха і запитав, хто допоміг йому відгадати загадки. Довго опирався пастух, але, врешті-решт, зізнався, і хан щедро нагородив пастуха та відпустив додому, наказавши привезти дочку до палацу.

Повернувся пастух додому і передав дочці волю хана. Вислухала Фатіма батька, але їхати до палацу відмовилася, і довелося пастуху самому повернутися до хана та сказати, що не зміг виконати його наказ.

Старий хан не став карати пастуха. Він спорядив караван з подарунками й наказав головному візиру поїхати і вмовити розумну дівчину стати хановою дружиною.

Дістався караван до урочища пастуха, де стояла його оселя. Вийшла Фатіма назустріч, уклонилася візиру, запросила до хати. Візир подивувався красі й поставі дівчини, її умінню триматися, її словам... Передав візир дівчині прохання хана стати його дружиною, розклав перед нею багаті подарунки. Помилувалася Фатіма красивими подарунками, уважно вислухала візира, який сказав їй:

— Дочко, великий хан бажає, щоб ти стала його дружиною. Хану відмовляти не можна, ти повинна погодитись. Хан бажає ошчасливити тебе.

Дівчина відповіла:

— Я згодна, великий візире, але в мене є прохання до хана. Якщо хан виконає його — я готова бути його дружиною.

Візир погодився передати хану умови дівчини, і вона сказала:

— Скажіть хану, щоб він замість цих подарунків прислав п'ятнадцять хлоп'ят, двадцять юнаків, тридцять навіжених, сорок розумних, п'ятдесят овець, шістдесят палиць, сімдесят курей, вісімдесят корів, дев'яносто качок і сто яець.

Здивувався візир, що такі прості й незначні вимоги дівчини, але заперечувати не посмів. Повернувся до палацу і переказав хану прохання дівчини.

Хан — титул монарха, феодального правителя в багатьох країнах Сходу в середні віки.

Розгнівався хан, зачувши про умови дівчини. Візир очікував наказу силоміць привезти непокірливу дівчину до палацу, але хан нічого не сказав. Здивувався візир:

— О великий хане, невже важко виконати такі прості доручення дочки пастуха? Я все це можу зробити сам, ви тільки накажіть...

Хан ще більше розгнівався:

— Навіть ти, великий візире, не зрозумів сенсу цих слів... Знаєш, про що вона попросила мене? П'ятнадцять хлоп'ят — це нагадування про те, що я колись був хлопчаком. Двадцять юнаків — про мій шибайголовий час. Тридцять навіжених — про те, яким відчайдушним ханом був я у тридцять років. Сорок розумників — про ту пору, коли я взявся за розум. Шістдесят палиць — це мої шістдесят літ. Сімдесят овець — роки старечої покірливості, вісімдесят корів — роки, коли в людини пригасає розум, дев'яносто качок — час, коли людина стає беззуба і їсть одну м'якоть... Сто яєць — що, доживши до ста років, людина стає крихкою, як яйце, бо від найменшого різкого руху яйце розбивається... Ось що просила вона переказати мені... А це означає, що вона не бажає стати дружиною хана...

Зрозумів візир, що розумнішою від нього виявилась юна дочка пастуха, і не став радити ханові послати в урочище аскерів і силоміць привезти дівчину в палац...

 Аскер — солдат.

(переклад В. Гуменюка та Д. Кононенка)

Кримськотатарські казки

Падишах і його кінь

Жив колись падишах, у якого був улюблений кінь. Цей кінь не раз вигравав святкові перегони, не раз рятував його під час численних війн, котрі вів падишах, рятував його під час полювання.

Кінь зістарився, захворів. Як не намагався конюх, який доглядав за ним,вилікувати його — нічого не допомагає.

Прийшов конюх до падишаха та й каже:

— О великий падишаху! Ваш кінь захворів і навряд чи вдасться його врятувати...

На що падишах відповів:

— Ось тобі гаманець із золотом, запроси найкращих лікарів, і нехай вони вилікують коня! Ти відповідаєш за нього головою! Якщо

хтось прийде і скаже мені, що кінь здох, тому я накажу відрубати голову!

Минає день за днем, а коневі все гірше й гірше. Які тільки ліки не приписують йому лікарі — жодні не допомагають! Зрозумів конюх, що не минути йому сокири ката. Настане день, коли доведеться прийти до падишаха і сказати, що кінь здох.

Прийшов якимось конюх додому, а дружина його й запитую:

— Що трапилось, чому ти ходиш такий сумний і пригнічений, що тебе лякає?

Розповів конюх дружині про улюбленого коня падишаха, про те, що зробить падишах з тим, хто скаже йому про смерть коня. Дружина

Золото — символ Сонця, світла, святості, стійкості, знатності, багатства; у християнстві — чисте світло, духовний скарб Христа і водночас — ідолопоклоніння, зло.

конюха всю ніч не спала, усе думала, як їй врятувати від смерті свого чоловіка — і надумала.

Настав день, коли улюблений кінь падишаха сконав. Приходить конюх у палац <...> і став біля входу. Помітив його падишах, підкликав до себе і запитую:

— Як почуває себе мій улюблений кінь?

— Лікарі кажуть, що йому стало краще, — відповідає конюх, — але він чомусь перестав їсти й пити...

— Чому?

— Мабуть, тому, що, лежачи на боці, незручно їсти й пити.

— Лежачи на боці? — здивувався падишах. — Що ж з ним трапилось?

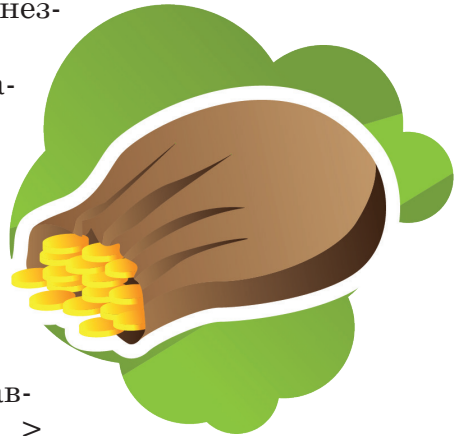
— Не знаю, — відповідає конюх, — він лежить, розкинувши ноги, і мовчить. Може, він дав обітницю не вживати ні воду, ні їжу... Це ж дуже розумний кінь, адже, окрім вас, на нього ніхто ніколи не сівав.

— Що ж з ним трапилось? — здивувався падишах. — Ведіть мене до нього! <...>

Падишах зі слугами прийшли до конюшні.

Глянувши на мертвого коня, падишах розгнівався та як закричить на конюха:

— Чому ти мені відразу не сказав, що мій улюблений кінь здох?

Конюх йому й відповідає:

— О великий падишаху, адже ви самі сказали, що тому, хто першим скаже вам: «Кінь здох», ви накажете відрубати голову!

Падишах не втримався, розсміявся:

— Виходить, я сам першим сказав ці слова...

Уся прислуга з полегшенням підтвердила, що це так. Падишах наказав нагородити конюха і відпустити його з миром.

(переклад В. Гуменюка та Д. Кононенка)

#казка #молдовани

Молдова... молдовеняска — найпопулярніший танок, з дуже швидким темпом, він такий запальний.

16:14 ✓

#казка #молдовани

Столицею Молдавської республіки (у 1924 р.) стало місто Балта. Маленьке місто, розташоване на півночі Одеської області, на річці Кодима. Так, місто з насиченою історією: у 1865 р. — перша залізниця Одеса — Балта (у той час); у вересні 1941 р. — місто було передано до складу Румунії тощо.

16:16 ✓

Молдовські казки

Тобі дісталася одна душа, а мені — дві

Жив-був бідний-пребідний хлопець. З малих років залишився він сиротою, без батька, без матері. Довелося йому в батраки найнятися. Наймитував він, наймитував, у горі бідував, спину на хазяїнів гнув, так ніякого добра у житті не досяг. Ось надумав він кинути хазяїна й податися світ за очі. Іде дорогою й сам собі говорить:

— На багатьох я спину гнув, тільки чортові ще не служив. Послужу ще і йому, либонь і мені що-небудь дістанеться.

Отут йому чорт і вийшов назустріч та й запитує:

— Підеш до мене служити?

Чорт — за забобонними уявленнями — надприродна істота, що втілює в собі зло і має вигляд темношкірої людини з козячими ногами, хвостом і ріжками; злий дух, нечиста сила, біс, диявол, сатана.

— А чого б і ні? Через це я й пішов світ за очі.

— Ну, так іди за мною!

Пішов хлопець за чортом, і той привів його до себе в будинок.

— Ось що, хлопче, — говорить йому чорт. — Знімай свою одежинку та одягни те, що я тобі дам. Цілий рік тобі заборонено перевдягатися, умиватися, стригтися й голитися. А як пройде рік, так і службі твоєї кінець. Хлопець так і зробив. Вибудував чорт велику крамницю біля міської площі, заповнив її всякими товарами дорогими, а хлопця посадив гроші приймати та рахувати.

Взявся наш хлопець за справу. Прикажчики бігають, товар продають, а він цілісінський день на стільчику сидить, грошики рахує.

Торгівля йшла жваво, гроші рікою текли, а чорт щодня приходив, гроші собі забирав.

Одного дня прийшов до хлопця якийсь боярин і просить у нього дві тисячі рублів у борг.

— Приходь надвечір, може, й дам.

Тільки боярин вийшов, і чорт з'явився. Хлопець його й запитує, як бути.

— Дай йому грошей! — звелів чорт

Надвечір знову боярин у крамницю з'явився.

— Ну що, надумав? Даси мені грошей?

— Пиши розписку, — відповідає хлопець. — Ось і гроші. Боярино-ві того тільки й треба було. Написав він розписку, схопив гроші та побіг з іншими боярами у карти грати. Та недовго він радів, скоро все до копійки програв.

Прикажчик —
продавець у крам-
ниці.

Тижня не пройшло, як боярин знову з'явився в крамниці й попросив десять тисяч рублів у борг; і знову звелів йому хлопець прийти надвечір. Прийшов чорт, а хлопець у нього й запитує, як бути.

— Дай йому грошей! — звелів чорт.

Увечері з'явився боярин, написав розписку, і хлопець відрахував йому десять тисяч рублів.

Тільки гравець і ці гроші швидко спустив, і через місяць знову до хлопця з'явився. Та цього разу вже сто тисяч просить.

— Приходь надвечір, — говорить йому хлопець.

Прийшов чорт, хлопець йому все розповів. Подумав, подумав нечистий дух та й говорить:

— Добре, дай йому, скільки просить.

Знову хлопець відрахував бояринові гроші, взявши замість них розписку. Пройшло кілька місяців, боярин усі гроші спустив по вітру і залишився без нічого. <...> Ходить він по місту без діла й посвистує.

Отут і хлопцю вийшов рік служби у чорта. Пішов він до хазяїна, відзвітував, усе честь честю. Він був чесною людиною, тому нагадав чортові:

— Не вистачає тут тих грошей, які я бояринові позичав.

— Добре, не тривожся, він заплатить усі сповна.

— Тоді й ти мені сплати за службу, і піду я геть.

— А ти почекай два-три дні, тоді й розрахуємося. На другий день сів чорт у карету, поїхав до боржника свого. Притис він боярина до стінки, той тик-мик, а платити нема чим.

— Добре, — говорить чорт, — мені твоїх грошей не треба, тільки видай одну зі своїх дочок ось за цього хлопця.

Отут нечистий дістав з кишені портрет страховиська: одягнений у дрантя, брудний, неголений, борода поплутана, на пальцях — пазурі довжелезні. У боярина волосся сторчма стало, та робити нічого. Покликав він трьох своїх дочок і розповів їм, що має бути. Дві старші дочки руками й ногами відбиваються, а молодша й говорить:

— Я вийду за нього, панотче. Що буде, те буде, тільки б мої батьки в боргову в'язницю не потрапили.

<...>

А нечистий тим часом хлопця помив, постриг, одягнув, і став він таким красенем, яких світ не бачив.

Прийшов день весілля, і ось чорт привів у будинок до боярина хлопця. А там усі дивляться на нього, дивуються. Тесть і запитує:

— Та де ж наречений?

— А ось він, — відповідає чорт і підштовхує наперед красеня.

<...>

А хлопець зіграв весілля, чорт його на прощання скарбом багатим нагородив і так сказав:

— Ти мені чесно служив, але тобі все-таки дісталася одна душа, а я заробив цілих дві.

(переклад І. Дерій)

Фет-Фрумос, син мисливця, у царстві змія

Кажуть, жили-були колись чоловік із дружиною. І мав чоловік славу великого мисливця — рівних йому не було.

Та біда з ним одного разу трапилася: якось на полюванні оточила його зграя вовків, і хоч багатьох перебив він, набігли інші, роздерли в дрімучому лісі, далеко від дому рідного...

Дружина, не отримавши від чоловіка вісточки, почекала-почекала, а потім залилася гіркими слізьми <...> ще й тому, що мала ось-ось народити. А скоро синочок народився.

І став Фет-Фрумос сильним та красивим парубком. Якось звернувся до своєї матері з питанням:

— Скажи, матінко, яким ремеслом займався мій батько, щоб і я знайшов собі справу до душі.

— Ой, дорогий мій, — заголосила мати — не треба тобі те ремесло, — багато небезпек чекає тебе на цьому шляху. Займися-но краще тим, чим усі люди навколо.

Фет-Фрумос послухався поради матері, але ненадовго змирився з цією думкою і незабаром знову став наполягати, щоб мати сказала йому правду. Їй нічого не залишалось, як усе йому розповісти.

— Був твій батько, дорогий мій синок, мисливцем. Але не думай і ти зайнятися полюванням, бо через нього втратила я найдорожче — свого чоловіка.

Хлопець, як і всі інші, не сприйняв серйозно слів матері. Щойно почув він, що батько його був мисливцем, і сам вирішив ним стати. Змайстрував собі лук, стріли і другого дня вранці вирушив на полювання в широкий степ.

Отож, полюючи, обійшов він уздовж і впоперек навколишні ліси, гаї, яруги і байраки і дійшов до незвичайного лісу: там на срібних деревах виблискувало перлове листя.

А посеред лісу побачив він галявину, дуже красиву, устелену квітками: трояндами, маками і півоніями. У самій середині галявини — озеро, у якого береги з білого мармуру, вода, як сльоза, чиста, перерахувати можна всі камінчики на дні.

Сонце світить яскраво, ні подиху вітерця, а вода тепла-претепла.

Солодко затріпотіло у хлопця серце, дивлячись на цю красу, повільно обійшов він озеро і зібрався вже йти назад, як чує раптом: ффр! ффр! — три птиці опустилися на берег озера, Фет-Фрумос сховався і

тільки хотів стрілу пустити — птахи змахнули крилами і вмить обернулися трьома дівчатами незвичайної краси: обличчя ніжні, волосся золотисте, і — бульк! — кинулися прямо в воду.

Купаються, плавають, пірнають — любо-дорого дивитися на них. А хлопець-хитрун за кущі крадькома тихенько зайшов, крила їхні знайшов, сховав за пазуху і пішов назад.

Вийшли феї з води, а крил немає. Стали шукати під кущами, у траві, та вік шукай — не знайдеш. Одна з них побачила на траві слід парубка. І пішли всі три навздогін за ним.

Поспішають, переганяють одна одну, а парубок собі прямує. Проїшли вони добру половину шляху і побачили Фет-Фрумоса на горизонті. Одна з фей, яка старша, заговорила ніжним голосом:

Лист півонії різьблений,
Гордий хлопець, постій,
Ти постій, озирнися,
До названої озирнися.

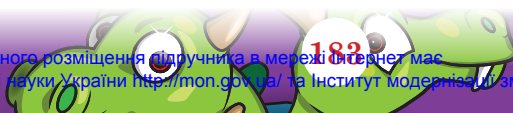
Притишив він крок, обернувся назад, щоб подивитися, хто йде за ним. Тільки озирнувся — фрр! фрр! — два крильця вмить вилетіли з-за пазухи і блискавкою зметнулися до однієї з фей, перетворивши її, як у казці, на птаху, яка легко піднялася в небо.

Фет-Фрумос зрозумів чаклунство пісні, опустив голову, стягнув дужче сорочку і, вирішивши більше не обертатися, пішов далі. Так недовго пройшов: інша фея затигла сумну пісню:

Лист Чамбер золотий,
Хлопчина молодий,
Що в ліс наш прийшов,
Мій спокій забрав.
Цю пісню мою
Для тебе я співаю.
Ти йди — не поспішай
Так на шляху затримайся,
Щоб квітам цвісти,
Щоб любові рости,
Щоб не чахнути мені
У злій печалі-тузі.

І співала вона так ніжно, так задушевно, що листя в лісі шепотіло, і джерела прояснювалися, сонце свій біг уповільнювало, алмази в кольорах запалювало.

Фет-Фрумос не оглядається, і фея не заговкає:
Лист півонії червоний,

Що робити, не знаю,
Видно сльози ллю, страждаю.

Пісня все наближалася і так зачарувала Фет-Фрумоса, що він ледве переставляв ноги.

Недарма ж кажуть: дереву долею призначено давати плоди, а пісні — запалювати серця людей. Повернув він голову назад, і друга пара крил — фрр! — вилетіла в нього з-за пазухи, і поки на очі його наверталися сльози, дівчина-птиця була вже далеко в блакитному небі.

Стоїть Фет-Фрумос з широко розкритими очима, на серце гіркота, образа в душі. Подумав парубок, що третю пару крил уже ні за що не випустить.

Рушив він знову в дорогу, сльози лле, траву ними зрошує. Як пройшов долину, заспівала і третя дівчина, зачаровуючи своїм голосом усе навколо, — так що навіть трави заколихались у такт цій пісні, і кожна брунька почала розпускатися, і гілки листочками вмить покривалися.

Лилася пісня плавно, як джерельна вода з підніжжя пагорба:

Лист горіха, лист зелений,

Соком життя напоєне,

Знаєш ти лише, як тяжка

І гірка моя доля.

Я в тузі, але не по дому,

А за мандрівником

Що прийшов із далеких місць

Відпочити в чарівний ліс.

Йде парубок, остерігається, а пісня дівчини ллеться ще з більшою пристрастю:

Серце, ти стомилося битися,

Обернися швидким птахом

І лети до нього, лети

Що є сили — дожени,

Дожени і серед дороги

Впади йому під ноги.

Цією піснею, моїм болем

Зачеши його, запали любов'ю.

Гори руйнувалися від сили цієї пісні, і серце парубка не витримало б, коли він ступив на поріг свого дому й відчинив двері. Не встиг він зайти, як фея замовкла і встала перед ним, гарна, з посмішкою на вустах.

Вклонилася парубку, простягнула йому руку, і була вона гарні-

Сльоза — символ запліднюючого начала; невігойного горя; біди, мук; каяття; духовного очищення; радості; чистоти; дощу.

шою за горду царівну, немов дочкою сонця була: у зламі брів — блиск сонячних променів, на шию гнучку, як лоза, одягла свою прикрасу — місяць, по сукні квіти розлилися з травневого поля.

Полюбили вони одне одного і без довгих умовлянь стали до весілля готуватися. Коли столи були прибрані і свічки запалені, запросили вони безліч людей, усіх рідних і близьких, щоб усі відчули радість молодих.

<...>

Наречена танцювала легко, як пір'їнка, — то проносилася, немов вихор, то йшла по колу так, що стояли всі з роззявленими ротами від здивування.

Люди дивилися і дивувалися:

— Мей, мей, ось це танцюристка!

А фея у відповідь:

— Коли повернув би мені наречений крила, танцювала б я в сто разів краще.

Стали всі гості просити нареченого віддати їй крила.

— Нехай танцює, а коли надумає полетіти, невже ми не спіймаємо її?! — кричали йому з усіх боків.

Нічого не залишалось Фет-Фрумосу, як взяти крила і віддати їй.

Дівчина приклала крила до плечей, руки до стегон і, як лист тополі під подихом вітерця, захиталася, заколихалася, закрутилася, мов дзиґа, очі ж блискавки кидали.

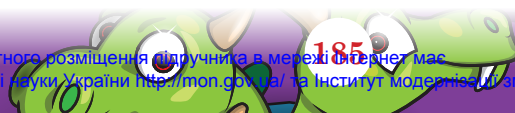
Усі не зводили очей з неї, а наречена пройшлася дробом по краю кола, подалася швиденько до центру і раптом — бах! — вдарилася об землю.

Не встигла іскра спалахнути, як перетворилася вона на пташку і знялася вгору, все вище і вище. Наречений схопив лук, натягнув тятиву і став прицілюватися.

Пташка ж, відчувши біду, перекинулася через голову і обернулася зозулею.

Тоді і парубок випустив лук з рук, бо є такий закон у мисливців: стріляй в будь-яку птицю, тільки зозулю, борони Боже, не чіпай. Засумував наречений, зажурився, зозуля ж знизилася, зробила коло і сказала:

— Парубче, якщо побачити мене захочеш, приходь до золотого палацу, що стоїть у золотому лісі.

Сказавши це, знову знялася вгору, поки не стала, як пшеничне зерно, потім як макове зерно, а незабаром блакить небес і зовсім приховала її від очей людей.

І відправився Фет-Фрумос у дорогу, йшов, йшов, поки не прийшов до місця, де лютувала така посуха, що здавалося — горить саме серце землі. Біля однієї гори побачив він халупу, на призьбі якої сидів старий-престарий дід; борода — що сіна копиця, худий і блідий з лица, зате мудрий на слова.

— День добрий, дідусю!

— Ласкаво просимо, парубче, присядь на призьбу, відпочинь з дороги та розкажи: що занесло тебе в цю далечінь, яка любов і до кого змусила йти пустельними нашими місцями?

— Шукаю золотий ліс із золотим палацом.

Думав-думав старий, потім плечима звів:

— Багато чого бачив я на своєму віці, про багато чого чув, та щось не пригадаю, щоб хтось говорив мені про цей ліс. Але, коли вже потрапив ти до мене, спробую допомогти, дізнаємося, куди йти слід.

Піднявся старий, встав перед будинком, витягнув з-за пазухи флуер і як свиснув один раз — гори нахилили свої вершини, і почали збігатися, злітатися з усіх боків звірі, птахи, мухи та інші лісові мешканці. Зібралася їх сила-силенна.

Коли вже нікуди ступити було від них, старий запитав:

— Діти мої, ви ходили по білому світу, чи не бачили ви золотий палац, що стоїть у золотому лісі?

Кізочка відповіла:

— Якраз звідти йду, батьку.

— Тоді проведи парубка, покажи шлях.

— Ой, батьку, коли б і хотіла, не змогла б вказати дорогу: небачена посуха висушує ті місця — трава висохла, не знайдеш ніде і краплі води.

Однак наказ є наказ. Пішла коза з парубком, повела його стежками неходженими, місцями скелястими до вершини пагорба, звідки простягалося вже рівне місце, випалене посухою.

— Тепер іди тільки вперед, не звертай з дороги, коли очі твої побачать край, вважай, що прийшов до золотого палацу, що стоїть в золотому лісі, — сказала йому коза на прощання.

Пішов Фет-Фрумос далі і побачив пустельні місця: нічого живого навколо, тільки зів'ялі сади і випалені сонцем поля. Удалині поба-

 Призьба — невисокий, земляний напис вздовж стін хати знадвору.

 Флуер — молдовська поперечна флейта.

чив якийсь вогник. Він підійшов ближче. Кілька чабанів доїли овець у горіхові шкаралупи. Були в них і дійниці, але вони давно розсохлись: не було кого доїти в таку спеку.

Чабани сказали йому, що відтоді, як повів змії царицю фей з золотого саду, вичерпалися всі джерела, висохли річки й озера, і все, що росло й зеленіло, — висохло. Дізнавшись, куди прямує мандрівник, чабани дали йому флуер.

— Візьми, парубче, послужить він тобі добру службу.

І Фет-Фрумос знову вирушив в дорогу <...>. Перейшов кордон, оглядається і дивується: ніби зовсім на іншій землі опинився.

Трава росла соковита, по пояс завітчана, як килим, дерева стояли високі, розлогі. Бачачи таку красу навколо, підніс Фет-Фрумос до рота флуер, і потекла дойна, що вихваляє цю благодать.

І тут з лісів вийшли до нього зі своїх барлогів три вовки і три ведмеді, які охороняли кордони Змієвого царства. Прийшли, щоб з'їсти Фет-Фрумоса, — такий був наказ їхнього господаря, — але почули його гру і забули про все. Слухали чарівний флуер і не могли наслухатися.

Дойна — молдовська лірична народна пісня; жіноче ім'я; сорт винограда.

Потім оточили його вовки й ведмеді.

— Послухай, парубче, краще повертайся, бо нам наказано розірвати на шматки будь-кого, хто перейде кордон цього царства.

Що тоді відповів їм Фет-Фрумос?

— Я б зіграв вам у сто разів краще, але біда — флуер у мене зламався. Якщо б ви наважилися допомогти мені витягти серцевину зі столітнього дуба, тоді б зіграв би вам від щирого серця.

Пішли вовки й ведмеді, знайшли дуб величезний, товстий, привели до нього парубка, і як рубонув той по дубу палашем — розколовся дуб навпіл, а Фет-Фрумос як закричить:

— Хапайтеся швидше за краї і тягніть в різні боки.

Всунули вовки і ведмеді свої лапи в тріщину, а Фет-Фрумос витягнув швиденько палаш — і затиснуло всіх звірів в дубі так, що не могли вони ні лапами ворухнути, ні дерево повалити.

Залишив їх всіх Фет-Фрумос, як у капкані, і пішов далі. Йшов він, ішов і прийшов до іншого царства. Не встиг зробити і трьох кроків, як виходить йому назустріч Чорний Арап з шаблею дво-січною.

Палаш — меч, кинджал.

Як пройшовся шаблею вниз — відрубав

ноги Фет-Фрумосу, змахнув посередині — відрізав йому руки, коли ж підняв шаблю, щоб відрубати парубку голову, не міг це зробити, бо впав Фет-Фрумос.

Недалеко від того місця, де він упав, було джерело. Коли прийшов парубок до тями, нахилився, щоб випити води, а вона не дається — це ж була Змієва вода.

Напружився він тоді і вхопився зубами за найголовнішу джерельну жилу, прикусив її міцно-міцно, так що джерело почало благати:

— Відпусти, ой, відпусти, парубче!

— Не відпущу.

— Відпусти, зроблю все для тебе і дам, чого тільки не попросиш.

— Зроби, щоб відросли в мене руки такі ж, як були раніше.

— Бути тому, — сказало джерело — і вмить виросли у Фет-Фрумоса руки такі ж, як були раніше.

Знову просить джерело, вмовляє:

— Відпусти мене, парубче, вмираю від болю!

— Не відпущу, поки не виростуть у мене й ноги — такі ж, як були.

— Нехай здійсниться твоє бажання! — сказало джерело. І виросли у Фет-Фрумоса і ноги.

Напружив він м'язи тоді, уперся ногами в землю і стягнув ще міцніше джерельну жилу.

— Чого ти хочеш, парубче, навіщо знущаєшся наді мною?

— Скажи, як здолати Чорного Арапа.

— Ковтни три рази води з того місця, за яке тримаєшся зубами.

Ковтнув Фет-Фрумос води три рази, як веліло йому джерело, і таким сильним став, що захиталася земля від одного його подиху.

Вирушив він у дорогу, і знову виходить йому назустріч Чорний Арап з шаблею. Як схопить його Фет-Фрумос, як кине об землю — випала шабля з рук Арапа, і три години чутно було, як входив він із завиванням у земну твердь. Ось як!

Рушив Фет-Фрумос до Змієвого палацу лісами темними, лугами квітчастими, через долини зелені, гаї, пташиним співом повні, і прийшов до палацу, що на сонце дивиться. Вийшла на поріг цариця фей і каже:

— Добре, що ти завітав, Фет-Фрумосе. Але краще, якби ти не приходив, тому що погубить тебе Змій-собака.

Ледь встигла це проговорити — летить палиця драконова, стукнула в двері, звідти — на поріг і опустилася на своє місце, на цвях! Фет-Фрумос як схопив її, як кине назад — якби не вдарилася вона об груди змія, летіла б далі.

— Небажані гості чекають на мене, видно, вдома, — промовив Змій.

Увійшов він у покої, побачив Фет-Фрумоса і питає:

— Як хочеш битися, парубче, — врукопашну або на шаблях?

— На шаблях або врукопашну — усе одно перемога за мною!

І стали вони битися. Як жбурнув Змій парубка на землю — загула під ним земля. Тепер настала черга Фет-Фрумоса. Кинув він Змія на землю — заліз той в земну твердь, тільки чуб залишився стирчати над землею. Однак вибрався Змій і як закричить:

— Вовки, ведмеді, допоможіть, з господарем Вашим біда!

Жбурнув Фет-Фрумос Змія ще раз. І знову увійшов Змій в глиби землі, тільки чуб залишився стирчати, але закричав ще голосніше:

— Чорний Арапе, де ти! Господарю твому погано!

Але хто міг почути його і прийти на допомогу, якщо над Чорним Арапом руйнувалася земля, а вовків і ведмедів міцно тримав дуб?!

Коли в третій раз кинув Фет-Фрумос Змія — занурювався той з виттям у земні надра, та так і не вийшов і понині.

І заструменіла вода з пересохлих джерел, зазеленіли поля — зійшла благодать на всю землю.

А Фет-Фрумос увійшов до палацу <...>. Взяв він за руку царицю фей, перетворив усі Змієві багатства в золоте яблуко, повернувся до дому, і стали вони жити-поживати та добра наживати.

Молдовські казки

Алістар Фет-Фрумос

Мабуть, сталося це колись, а коли не було б, то люди в світі не казали б.

Чи не на небі, на землі, в якійсь долині, в одному селі жили-були дід та баба, та такі старі, що ледве-ледве вже волочили за собою вагу років своїх. Надією та опорою їх у нього був єдиний син Алістар. Люди похилого віку доживали вже останні свої дні, і, перш ніж попрощатися з білим світлом, покликали до себе сина і дали йому останню настанову:

— Алістаре, дорогий, як проводиш нас в останню путь, пошукай в пучку базиліка, що за сволоком, зелену стеблинку і понюхай її три рази.

— Добре, батьку і мамо, виконаю, — про-

Сволок — балка, що підтримує стелю в дерев'яній споруді, хаті.

мовив Алістар. Із стогонами і плачем провів він батьків до могили, а коли повернувся додому, знайшов зелену стеблинку в пучку базилика. Була вона меншою і тоншою від голки, але тільки-но понюхав його Алістар один раз — вмить відчув, що сили в ньому прибуло втричі, понюхав вдруге — ще стільки ж сил додалося, а доторкнувся до нього в третій раз — могутня кров забуяла в його жилах. І про що б не подумав юнак, усе негайно оживало і поставало перед його поглядом.

Працював Алістар не покладаючи рук, але все ж не міг перетворити бідність у достаток. І в один прекрасний день вирішив мандрувати білим світом: раптом щастя йому посміхнеться. Ішов він, поки не натрапив на якісь хороми. Звідки було знати йому, що це за хороми і кому вони належать? Зрадів, що побачив нарешті житло, постукав він у ворота і побачив перед собою страшного змія-дракона.

— Добрий день, — промовив мандрівник.

— Здрастуйте, — відповідає дракон.

— Чи не знайдеться, змію, роботи у твоїх володіннях, хоч у дворі? — запитав Алістар.

— Що ж, мені дуже потрібен наймит. Заходь.

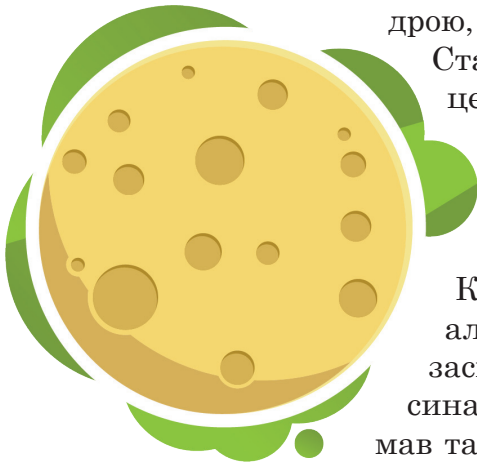
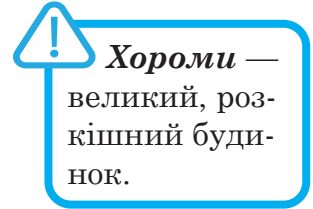
Увійшов Алістар у двір і побачив тут безліч комор, хлівів — усе, що має бути в багатого пана.

Змій одразу почав повчати його, як і що він повинен робити, а про себе все думав: швидше б вечір, щоб прикінчити подорожнього і з'їсти. За роботою непомітно підкралися сутінки. Звідкись з полів повернувся син дракона; сіли за стіл, усе поїли, а незабаром пішли спати по різних кутках. Синові своєму дракон постелив на одній призьбі, вкривши його червоною ковдрою, і поставив поруч запалену свічку.

Алістара ж — на іншій призьбі накрив чорною ковдрою, як земля, свічки йому він не запалив.

Став наймит міркувати: «Що надумав цей страховисько-дракон? Зрозуміло, що марно він такий турботливий». Не спиться Алістару — усе думає, а змії тільки лягли — відразу захропіли так, що вікна затремтіли.

Крутиться наш парубок з боку на бік, але все марно: ні на хвилину не може заснути. «А ляжу я на місце драконового сина», — вирішив він. І, якщо вже надумав таке, піднявся швиденько, наблизився

до призьби сина змія, підняв його легенько на руки, — а той і не поворухнеться, — і переніс на своє місце, прикривши чорною ковдрою. Потім ліг на місце сина, і тут же його здолав сон.

Місяць — символ Матері-Богині, Цариці Небесної; циклічного ритму часу; вічності; постійного оновлення; духовного аспекту світла у п'ятімі; козака; батька.

<...> А коли зовсім опустився місяць за пагорб, старий дракон прокинувся. Схопив він важкий кинджал і вийшов на подвір'я. Ось і призьба, де він поклав Алістара. Зметнувся кинджал у повітрі, і — джжик! джжик! — відлетіла голова сплячого. Не знав змій, що вбив сина свого. Та й звідки було знати йому, коли була така темрява — хоч

око виколі. Потім старий дракон розпалив у печі вогонь і все підкладав дрова, щоб встигнути засмажити свою здобич до зорі. Алістар аж закам'янів від здогадки, що все це могло статися з ним. Схопився швидко на ноги, узяв свічку і — ф'ю, ф'ю — задуває її, а вона не гасне; тоді він її об землю вдарив, але не може ні кинути, ні загасити. Не відстає свічка від руки і не гасне, а все яскравіше розгорається. Побачивши це, побіг Алістар геть, тільки п'яти заблищали. Біжить, поспішає, а свічка шлях йому висвітлює. Коли змій схаменувся і подивився вдалину, побачив він не зірку падаючу, а свічку, що біжить, розгнівався і як закричав:

Гей, свічко моя, свічко,
Не загубися ти вночі,
Повертайся краще в будинок —
Гостя яскраво освіти.

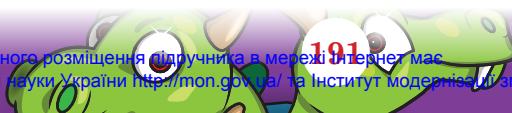
А свічка все віддаляється і віддаляється. Тоді повернувся старий дракон до будинку та як закричить скажено:

Е-ге-гей, сину драконів,
Сну важкого скинь кайдани
І біжи, біжи швидше
За свічкою своєю!

Але як міг відповісти йому син, якщо він був убитий? Шукає його дракон в будинку, у дворі, кличе всюди, та марні старання.

— Покладу-но я спершу Алістара на рожен, а потім приведу вогник-свічку, — промовив змій і, схопивши тіло мерця, попрямував до печі. Йде, поспішає і біля печі раптом впізнав сина свого. Зрозумів нарешті, що він

Рожен — пристрій для смаження м'яса.

накоїв. Схопивши кинджал, погнався він за свічкою, за Алістаром. Закружляв, як перевертень, і всюди, де ступав, скелі з громом трощив, дерева з корінням виривав, землю в безодню занурював. І ось все ближче і ближче він до втікача, — ніби пітьма хмар насувається на Алістара. Той же встиг добігти до великої ріки, широкої і глибокої, кинувся в неї і поплив. Уже Алістар був на тому березі, а дракон тільки підбігав до води. Підбігши ж, зупинився, бо не вмів він плавати, і став кричати та проклинати Алістара:

Ей-гей, собако Алістаре,

Це ти свічку вкрав,

Сина мого вбив!

Алістар же з того берега йому у відповідь:

Вгамуйся, драконе-собако!

Станеш згадувати зло,

Погано буде й тобі!

Повернувся змій назад, а Алістар пішов стежками неходженими, ніким не прокладеними, лугом росистим, полем колосистим. Ідучи так, час від часу поглядає він на свічку і хоче загасити її, — а вона все яскравіше розгорається; спробував збити полум'я рукою, — воно світиться і руку не палить; наближає його до себе — сорочка не спаляхує, — таке вже полум'я було в тієї свічки: палити не пекло, запалювати не запалювало, а світило полум'я.

Поклав Алістар свічку в торбинку і йде собі далі.

Ідучи стежками та доріжками, дійшов Алістар до хоромів якогось пана, де і знайшов притулок. А пан той, упевнившись, що він — юнак працьовитий і тямущий, зробив його старшим над конюхами. Виділив йому комірчину, як іншим слугам, і став парубок жити там, наймитувати.

Усе йшло потихеньку, але був серед конюхів злий чоловік.

Одного разу прийшов він до пана та й каже:

— Ти, мабуть, і не знаєш, пане, чим нещодавно вихвалявся Алістар?

— Коли скажеш, буду знати.

— Говорив він... що, коли забажаєш, приведе тобі драконячого коня.

— Драконячого коня? Клич-но його до мене.

Побіг конюх, землі під ногами не чуючи, знайшов Алістара, і той з'явився перед паном.

— Приведи мені драконячого коня. Не приведеш, голова твоя буде там, де зараз твої п'яти.

Нічого не вдієш, вклонився Алістар панові низько і рушив у дорогу. Йде він, йде весь день, пройшов велику частину шляху і близько опівночі був біля драконячих хоромів. Тихенько наблизився до стайні, пройшов всередину, а кінь, як відчув його, заіржав оглушливо три рази. Незабаром після цього почулося: туп! туп! туп! ... — то дракон біг до стайні з вогнем у руці. Алістар присів, прокрутився на одній п'яті три рази навколо себе, перетворився на муху і полетів під дах стайні.

Обнишпорив дракон усі кути <...> — нікого. Заспокоївшись, пішов до будинку. Алістар же вилетів з-під даху і хотів вже схопити коня, та не так сталося як хотілося, — впертий кінь не дається в руки та ірже все голосніше.

Знову прибіг змії з вогнем, оглянув усе навколо, обнишпорив кожен кут стайні всередині і зовні, і знову — немає нікого живого.

— Тьху, щоб тебе собаки згризли, чортів коню, чого даремно іржеш, спати не даєш? — розлютився змії <...>.

— Спробуй заіржати ще раз, — коли повернуся, шкуру спущу.

Пішов змії до свого місця, а коли запанувала тиша, вилетів знову Алістар з-під даху стайні, обернувся людиною, наблизився до коня, — а той більше не іржав, — вивів його у двір, осідлав і <...> змії в будинку почув, як віддалявся кінь разом з Алістаром.

Оскаженілий, пустився він щодуху за ними в погоню. Алістар же, поганяє собі коня, поганяє, але й чудовисько-дракон не відстає. Тільки встиг Алістар переплисти велику ріку, як змії добіг до берега. Побачивши, що кінь з Алістаром уже на підйомі, закричало чудовисько що було сил:

Е-ге-гей, собако Алістаре!

Це ти свічку вкрав,

Сина мого вбив,

Доброго коня забрав!

Алістар йому у відповідь:

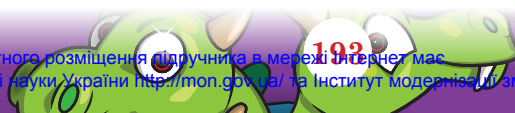
Вгамуйся, драконе-собако!

Станеш згадувати зло,

Погано буде й тобі!

Повернув змії назад, кусаючи собі лікті від досади й злості. Алістар полетів швидше вітру до володінь господаря. Біля порогу розпряг він коня, передав його господареві, а той був такий задоволений і радий, немов спіймав самого бога за бороду.

Але давно усім відомо, що зайця хорт підстерігає, над ховрахом шуліка в небі літає, а зло добро зі світу зживає.

Не було спокою Алістару, знову конюх пішов до пана і заявив:

— Пана, багатий ти, сильний і багато знаєш, а що навколо відбувається, що діється, до слуху твого не доходить.

— Що ти хочеш сказати, говори ясніше.

— Нещодавно хвалився Алістар: коли побажаєш, драконову кушму тобі притягне.

— Клич його сюди.

Покликали Алістара, і пан наказав йому

— Принеси мені драконову кушму, бо голову знесу.

Помовчав Алістар і знову вирушив у дорогу, бо знав: якщо швидко не поїхати, розсердиться пан так, що буде йому непереливки, забуде й те, звідки він родом.

Ішов він ішов, а як став підходити до драконячого двору, побачив над собою хмари чорні й грізні, піднялася страшна буря і полив такий дощ, якого не довелося йому бачити ні до того, ні після. Вгорі грім і блискавка пронизували і шматували хмари, внизу вода вибивала землю.

Але парубок пройшов і крізь буревій, і крізь дощ, а біля драконячого двору прокрутився три рази навколо себе, обернувся кішкою і почав нявкати і проситися до будинку. Дружина драконяча кричить чоловікові:

— Вставай-но, прокидайся, піди відчини двері, бо дощ залле бідну кішку.

Піднявся змій з небажанням, тільки двері відчинив, кішка — шусть! прошмигнула до печі. Змій повернувся, подивився кішці в очі та як закричить:

— Це Алістар! Ага, попався ти мені, нарешті!

— Що з тобою, чоловіче, ти, мабуть, зовсім з глузду з'їхав, чи не надумався вбити таку красуню-кішку?!

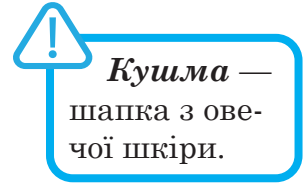
— Я його по очах впізнаю. Це Алістар обернувся кішкою.

— Лягай і викинь це з голови.

Коли змій заснув, кішка тихо-тихо підкралася до нього, як уміють підкрадатися кішки, і потягнула з-під голови кушму. Тягне-тягне, та зрушити не може. Обернулася тоді кішка людиною, але ненавмисно зачепила змія, той прокинувся вмить і швидко схопив його.

— Казав я, що це Алістар. Вставай, зміїхо, затопи піч, а що нам засмажити на вечерю.

Затопила зміїха піч, але Алістар був худий — шкіра та кістки.

— Е-е-е, і зажарювати нічого, — каже змій. — Загаси вогонь, будемо його спершу відгодовувати.

І взялися вони годувати його коржами з добірного зерна, горіхами та солодким молоком. Алістар одужував, змужнів, а через місяць так розтовстів, що замість очей виднілися одні щілинки.

— От зараз саме час посадити його на рожен, — радів змій. — Зміїхо, затопи піч, а я піду, покличу гостей.

Сказано зроблено. Зміїха затопила мідну піч, розпалила її, поклала на припічок лопату, покликкала Алістара і каже йому:

На лопату ставай,

У піч заліжай!

Алістар взяв і встав на лопату ногами.

— Лягай! — кричить йому зміїха.

Сідає тоді Алістар на край лопати, звівши ноги.

— Тьху, недотепо, лягти на лопату не вміє.

— Звідки мені вміти, коли очі мої зроду не бачили ні лопати, ні печі. Покажи, як треба лягти.

— Злазь! — закричала зміїха, залізла на лопату, лягла на спину, витягла ноги, руки вздовж тіла, а Алістару тільки того й треба. Як тільки вляглася зміїха зручно, він — за лопату! — в одну мить закинув зміїху в глибину печі, потім — бах! — прикрив гарненько пічну заслінку.

Сам же схопив кушму змія і — геть. Іде собі, наспівує, а в цей час змій задоволений повертається з гостями додому, садовить їх за стіл і прямує до печі. Коли відкрив він заслінку і побачив зміїху, трохи удар його не вхопив. Взяв він кинджал і погнався за Алістаром. Летів він блискавично, з очей іскри сипалися, пара йшла з ніздрів, і всюди, де ступав, дим валив з вух, гори в безодню занурював.

Коли дракон добіг до річки, Алістар уже переховувався далеко. Розгніваний змій, закричав:

Е-ге-гей, собако Алістаре!

Це ти свічку вкрав,

Ти мене коня позбавив,

Сина мого вбив,

Кушму геть виніс

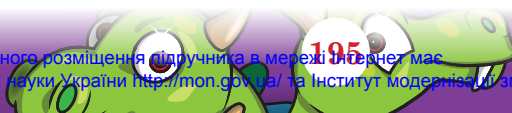
І зміїху в печі запік!

Алістар обернувся та й у відповідь йому:

Вгамуйся ти, драконе-собако,

Згадувати станеш зло, —

Погано буде й тобі!

Потім, не поспішаючи, пішов до хазяйських хоромів. Віддав пану кушму, але не встиг відпочити з дороги, як знову пан кличе:

— Коня мені привів, кушму приніс, а тепер самого змія хочу.

Перш ніж вирушити в дорогу, знайшов Алістар у дворі панському топірець, ножівку, долото, скобель, затички, склав усе це в мішок і побрів. Біля Змієвих хоромів обернувся він на старця-бондаря з бородою до колін, з сивою головою. Як підійшов до воріт змія, почав людей закликати:

Бондар — людина, яка займається виготовленням бочок, діжок.

— Господарі поважні і люди знатні, кому потрібні бочки, підходьте. Майструю я діжки та барила для вина, і велику бочку можемо збити, кому потрібно.

Змій, як почув, покликав його до себе у двір, і домовилися вони, що бондар змайструє йому кілька нових діжок, а решта — підправить.

Взявся майстер за справу і за кілька днів змайстрував таку дубову бочку, що очей від неї не можна було відірвати. У змія від радості серце застрибало в грудях, як побачив, які бочки виходять з-під рук майстра.

— Ну, тепер чи будуть протікати мої бочки, — каже він Бондарю.

— Не будуть протікати, коли ти допоможеш мені де в чому, бо старий я, погано бачити став і не можу роздивитися всі дірочки, щоб рогозом їх забити.

— Що ж мені робити, діду?

— Залазь в цю бочку, оглянь її, чи немає де просвіту між клепками.

Заліз змія у бочку, оглянув всі клепки від першого до останнього, але не знайшов жодного просвіту

— Ні, діду, клепка в клепку увійшла — так добре вони укладені.

— Стривай, тепер я докладу ще днище, подивися, чи добре підійшло.

Приклав Алістар одне днище, доклав інше.

— Видно що-небудь?

— Жодної дірочки.

— А ти надуйся, приклади силу, перевіримо, чи міцна бочка. — Змій надувається, розпирає бочку.

— Сильніше! — кричить майстер.

Іноді «діжкою» помилково називають «бочку», але на відміну від бочки, діжка не має опуклих боків.

Рогози — багаторічні трав'янисті болотяні або прибережні рослини.

— Уф, уф, уф... — чується з бочки.

— Надувай, як тільки можеш, приклади силу! — Жоден обруч не здригнувся, жодна клепка з місця не зрушила на бочці. А змій кричить вже не своїм голосом:

— Немає більше сил моїх!

— Так приймай роботу на здоров'я.

Зрозумів змій, що потрапив до рук Алістара.

І покотив Алістар бочку, а в ній, як білка в колесі, крутився змій, відбиваючи собі то боки, то головою об днище вдаряючись. Так котив Алістар змія до самого порога будинку.

Як почув пан, що Алістар повернувся, вийшов на подвір'я, хвилюючись і дивуючись, бо з тих пір як жив, чув про драконів, але бачити не бачив.

— Алістаре, вибий швидше днище, я на нього подивитися хочу.

— Ні, пане, якщо відкрию бочку, вб'є він нас усіх.

— Зроби тоді отвір, поглянути на нього хоч одним оком.

Алістар взяв свердло, просвердлив отвір, і, як тільки пан приклався до нього оком, змій потягнув в себе повітря, а з ним і пана в дірочку, як нитку, так що від того і сліду не залишилося.

— Ось тобі, — сказав Алістар, — змія хотів, на смерть налетів.

Підняв Алістар бочку і кинув на купу дров, що були на подвір'ї, підпалив їх і згоріли змій з паном, навіть попелу від них не залишилося.

Позбувся, нарешті, Алістар змія, позбувся і пана, і втомлений, як був, відправився в свою комірчину відпочити. Як тільки відчинив він двері, — свічка, що горіла весь час, заколихалася раптом, запалала яскраво і, ніби в казці, перетворилася на дівчину, молоду і таку прекрасну, що хоч стій весь день і дивись на неї.

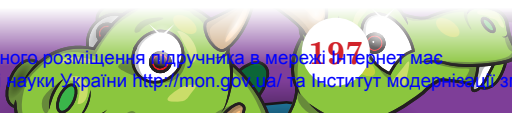
— Скажи, мила, хто ти і чому така: ходити не ходиш, говорити не говориш, а тільки гориш увесь час, сама, мабуть, не відаючи, чому.

— Дорогий Алістаре Фет-Фрумесе, скінчилися тепер мої страждання, ти позбавив мене від них, убивши ненависного пса-дракона.

І почала дівчина розповідати, як викрав її змій, бажаючи зробити дружиною сина свого, але вона не давалася, і тоді змій прокляв її: скільки буде він жити, стільки буде вона свічкою, що горить безупинно, але нікого не зігриває і нічого не запалює.

— І так було б багато років, коли б не було на світі тебе, і не розчаклував би ти мене від чар змія.

Алістар обійняв її, поцілував, скликав усіх людей, і було весілля, та яке весілля!

Багато людей зібралося там — бенкетували та веселилися, був і я серед них, пив-їв, не пам'ятаю скільки. Може, і сьогодні гуляв би разом з ними на весіллі, якщо б не довелося вам казку розповідати про те, що сталося з Алістаром Фет-Фрумсом.

Молдовські казки

Червоноокий мірошник

Жив собі на світі чоловік, і мав він сина. Як підріс хлопчик, став він батькові по господарству допомагати.

Ось одного разу нахурував батько повного воза мішками пшениці та відправив сина на млин змолоти борошно.

— На який же мені млин податися?

— На водяний, синку.

— У нас в околиці чимало водяних млинів!

Який мені обрати, тату?

— Вибирай будь-який, тільки стережись червоноокого мірошника.

Взявся хлопець за налігач і — цоб-цабе!

— потихеньку доїхав до млина.

Виходить йому назустріч мірошник, увесь із голови до п'ят у борошні білий, та й лагідно кличе:

— Під'їжджай, завертай, мішки скидай!

— А чи не багато в млині народу?

— Нікого немає, давай мішки та почнемо молоти.

Як підійшов хлопець ближче до мірошника, як глянув — а в того очі червоні, ніби обпарені. Згадав хлопець застереження батька:

— Ні, не хочу я молоти в мірошника червоноокого, — сказав та й повернув до іншого млина.

Мірошник обігнав його і біля другого млина знову виходить хлопця назустріч.

Налигач — мотузка або ремінь, який прив'язують до рогів худоби.

— Здрастуй, мірошнику!

— Здоров, хлопче.

— Чи великий у млині наплив?

— Так, страшне діло.

«От біда! — подумав хлопець з прикрістю.

— І наплив великий, і мірошник червоноокий...»

— Ну, раз так, поїду я до іншого млина.

Нахурувати — навантажити, накласти тощо.

Однак мірошник знову обігнав його і біля третього млина знову виходить йому назустріч.

— Здрастуй, мірошнику!

— Здоров, хлопче.

— Як там у тебе, мірошнику, чи великий наплив?

— А ти як думав? Млин ущент мішками завалений!

«Поки пшеницю змелеш, очі на лоба вилізуть, — пхикнув подумки хлопець. — Але ж і цей мірошник червоноокий! Повернуся я краще до першого: там хоч черги немає. Швидко отримаю борошно і нумо додому».

Повернув хлопець воза назад і незабаром під'їжджає до першого млина.

— Повернувся я, мірошнику, назад до тебе. Там, в інших млинах народу сила-силенна, та й мірошники усі червоноокі.

— Добре, хлопче, сип зерно в скриню, поки немає нікого.

Чи багато, чи мало часу пройшло — хтозна, але стоять мішки низкою, ущерть наповнені борошном.

— Ну, а тепер, — каже мірошник, — давай спечемо коровай та поїмо досхочу.

— Давай.

— Привези-но воза дров, хлопче, а я тим часом тісто замішу.

Поїхав хлопець за дровами, а мірошник червоноокий притяг діжу, та таку величезну, що цілий мішок борошна у ній зник, налив води й взявся тісто замішувати.

Привіз хлопець дрова, розвели вони вогонь, випекли гарну хлібину, а як витягли його з печі, мірошник і каже:

— Тепер, хлопче, давай казки розповідати. Та хто таке вигідає, що інший йому не повірить, той і забере собі коровай.

Тільки-но погодився хлопець — а мірошник уже і казку розповідає:

Мірошник — власник млина; той, хто працює в млині; мельник.

Ущерть — по самі вінця, до краю.

— Пам'ятаю, був я ще малесеньким, коли батько мій городництвом займався. Посадив він одного разу кавунове насіннячко, та й виростало бадилля величезне; розтяглося бадилля по всій країні, в один бік до Дністра, в інший — до Прута, на північ до Могилева, а на південь — до Дунаю. Хто б не проходив повз, усі перехожі кавунів наїдалися і ще залишалося.

Якось один перехожий загубив ніжик серед бадилля. Став шукати — шукав день, другий, третій, поки з батьком моїм не зустрівся.

— Е-гей, що ти шукаєш?

— Ножика втратив.

— Коли?

— Три дні тому.

— Ти цілих три дні ніжик шукаєш?

— Так.

— Ех ти... я свій табун коней якось загубив, і не став трьох днів шукати, а ти через жалюгідного ножика так побиваєшся!

— Це й уся казка?

— Уся.

— Ну й що в ній такого? Може, так воно й було насправді.

— Ну, тоді послухаємо, що ти розповіси.

— Пам'ятаю, коли я ще в колисці лежав, батько мій мав безліч вуликів. Кожну бджілку свою він впізнавав і на ім'я кликав.

Ось примітив якось батько, що бджілка на ім'я Форноя зникла. День її немає, другий немає, третій немає і так кілька днів поспіль. Чекав він з надією, чекав, чи не повернеться бджілка? — ні звістки, ні чутки про неї і слід за нею загуб.

А бідолашну впіймали боярські служники та в плуг впрягли. Повернулася вона до мого батька вся змучена, з натертою шиєю — так довго в ярмі була. Засмутився батько, став запитувати різних знахарок, як йому бджілку вилікувати.

Ось і навчила його бабуся одна годувати бджілку серцевиною горіха, на солодкому молоці збираної. Дістав батько і горіх, і молока солодкого, нагодував її цілющим зіллям, а бджілка взяла та й вдавилася. Застряг горіх у горлі в неї — ніяк не витягти.

Бджола — символ Великої Богині; першопочатку світу, безсмертя; чистоти душі, творчої діяльності, верховної влади; працьовитості, невтомності; у слов'ян-язичників — символ кохання; у християнській традиції — символ старанності, красномовства, порядку, бережливості.

У теплі та у вогкості пустив горішок корінці та й почав рости. Проріс він, виліз із голови бджілки та як розпустився вгору та вшир, і перетворився в розлоге, товстезне горіхове дерево; а горіхів на ньому стільки було, що гілки гнулися під їхньою вагою.

Дозріли горіхи, стали зі своєї зеленої шкірки вилазити, але налетіли на них ворони чорні та почали їх дзьобати, знищувати. Ми з батьком заходилися воронів гнати, жбурляючи в них грудками землі, та грудки між гілок застрягали. Стільки ми тих грудок накидали, що на верхівці дерева ціле поле розкинулося.

Поліз туди батько, зорав землю та й засіяв пшеницею. Як прийшов час жнив, полізли ми вдвох швидше хліб збирати, щоб не намочив його дощ та град не побив.

Зібрали ми всю пшеницю. Я зліз на землю, а батько залишився сніп один дов'язувати. Зв'язав він сніп, на скирту поклав і теж зібрався за мною. Сплів із соломи мотузку довгу й товсту, став спускатися, а не вистачило йому мотузки, кілька сажнів до землі не дістало! Так і залишився він висіти між небом і землею: ні туди ні сюди, поворошитися не може.

Пролітали отут бджоли наші, побачили батька і взялися кружляти над ним. Кружляли вони, кружляли та почали відкладати стільник з медом — усе більше й більше. Обважнів батько від меду, урвалася мотузка солом'яна, і впав він, і вдарився об землю, перетворившись на велику калюжу меду. Стали люди сюди приходити з посудом усіляким та меду собі набирати. Серед них і батько твій прийшов з горщиком величезним. Але до його приходу весь мед уже скінчився. Пошукав він, пошукав, так раптом бачить кінчик постала батька мого. Схопив постол, зрадів, небагато меду там залишилося. Ось, подумав він, хоч небагато принесу синкові моему, тобто тобі, поласувати.

— Брехня, не могло так бути!

— Не повірив ти казці моїй.

— А, так би й сказав, що це казка, тоді...

— Тоді, виходить, виграв я коровай.

Зрозумів мірошник червоноокий, що потрапив у халепу, так подітися йому вже було нікуди. А хлопець закинув борошно й коровай на віз і поїхав додому.

#казка #поляки

Відкриттям для мене в Польщі став день Святої Люції — охоронниці зору, який відзначають 13 грудня.

16:13 ✓

#казка #поляки

Дійсно, цікаво. Мене захоплюють польські народні танці: краков'як, полонез, мазурка.

16:14 ✓

#казка #поляки

Вогонь і дим у печі захищав від хвороб, чаклунства, зла. Вважали, що через вогонь у печі, у світлі полум'я, нібито можна було побачити чаклунів. Насправді, казково.

16:16 ✓

Польські казки

Покарана хитрість

Якось заможний пан з-під Ольштина полював сам один у лісі, що сягав далеко-далеко.

У тому лісі посеред галявини була велика яма вирита на вовків. Пан ішов через галявину й ненароком упав у яму. Як же він злякався, коли побачив, хто в тій ямі! А там уже сиділи ведмідь, здоровенна змія та кіт. Кожен із жахом дивився на інших. Отож пан і собі притулився до стіни та й ну гукати, благаючи допомоги. Гукав аж три дні — все даремно. Лиш на четвертий день наймит Міхал прийшов у ліс рубати дрова й почув голос із ями. Він підійшов до ями й питає: — Хто там?

А заглянути в яму не можна, бо вона прикрита хмизом, та ніде правди діти, він і злякався дуже.

Пан упізнав наймита з голосу.

— Це я, твій пан! — гукнув він. — Я впав до вовчої ями. Допоможи мені вилізти. Ось побачиш, як я тобі віддячу.

Міхал відшукав довгу жердину, опустил у яму. Чує — хтось за неї схопився. Почав Міхал тягти й на превелику силу витяг жердину

назад. І що б ви думали — кого він побачив? Не свого пана, а величезного кудлатого ведмедя, який щодуху чкурнув у хащу.

Бідний Міхал затремтів з переляку, бо подумав, що то чорт його кликав, а потім обернувся на ведмедя. Міхал хотів був уже тікати, коли знову почув із ями голос:

— Не кидай мене тут, Міхале, любий! Змилуйся! Я знаю — ти хочеш одружитися. Справлю тобі гарне весілля, тільки допоможи мені вибратися з ями.

Почув це Міхал, усміхнувся. Хоч і не вірив, що то його пан, але вирішив спробувати ще раз. Обережно встромив жердину до ями — й зараз же почув, як щось дряпається по ній. Потяг Міхал жердину, і здалося йому дивним, що пан такий легкий. Аж тут із ями вискочив кіт, нявкнув і шугнув у кущі.

— Ой, лишенько! Це був, напевно, диявол. У цій ямі, мабуть, сидять самі чорти.

Він уже хотів тікати, коли пан заблагав і залементував:

— Не кидай мене, Міхале, любий! Надходить ніч. Я вмру від страху, голоду й холоду. Подарую тобі ціле господарство й купу грошей, якщо ти мене врятуєш.

Міхал знову встромив жердину до ями. Але цього разу з жердини із сичанням сприснула змія і зникла в траві.

<...>

Він кинув жердину на землю, але пан так благав і кричав, що шкода було слухати.

— Змилуйся! Змилуйся! Опустися сюди жердину! Тепер уже в ямі нема нікого, крім мене. Віддам тобі весь свій маєток і всі гроші, якщо врятуєш мені життя.

«Якщо це справді пан і я його врятую, буде він мені вдячний до самісінької смерті, — подумав Міхал. — Може, навіть і не віддасть усього маєтку, але грошеньят таки відсипле».

Намордувався Міхал добряче, бо пан був товстелезний і важкий. Та ледве ступив на тверду землю, як зараз же grimнув:

— Ти, дурню! Чого так довго вовтузився? Я мало з голоду через тебе не вмер.

Міхал перелякався не на жарт. Мерщій вийняв з кишені окраець житнього хліба, що взяв собі на вечерю, й віддав панові.

Трохи підживившись, пан важко сперся на Міхала й поволі рушив до свого мастку. А як став на порозі, сказав Міхалові:

Жердина — тонкий довгий стовбур дерева, очищений від гілок.

— Ну, тепер ти вже мені непотрібний. Іди собі.

Взавтра рано-вранці наймит подався до панського двору. «Може ж таки, щось дасть мені на весілля», — думав він.

Зайшов у двір і каже слугам: так, мовляв, і так.

— Чого ж тобі треба від нього? — питаються слуги.

Міхал розповів, як урятував пана з вовчої ями. Слуги почали сміятися та лаяти його. Не один думав: «Якби це я знайшов — отам би й кинув у ямі. Нехай би його вовки з'їли». Бо ж пан був лихий і недобрый.

Нарешті хтось із слуг пішов до нього й сказав:

— Там, ясновельможний пане, прийшов чоловік, який вас учора витяг із ями. Він хоче щось вам сказати.

— Що?! — люто гримнув пан. — Мене витяг із ями? Брехня!

Вибіг на подвір'я, вилаяв Міхала, назвав брехуном, а потім узяв батога та й вигнав його з двору, ще й собаками нацькував.

Оце так віддячив! Смутний і ображений повернувся Міхал до своєї хатини в лісі. Прийшов — що за диво? — двері відчинені. Глянь — аж ведмідь та кіт, яких він урятував, лежать долі, а змія примостилася на печі. Всі троє чекають на нього.

Міхал так і остовпів, побачивши цю трійцю, але ведмідь чемно підійшов до нього й повів у комору. Там лежав олень, якого він уполовав для Міхала.

— Ото добре! Хоч буде що засмажити на весілля! — аж руками сплеснув Міхал. — Красенько тобі дякую.

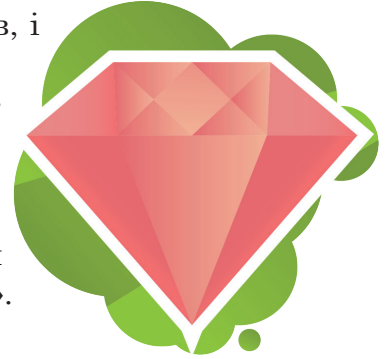
Тут підбіг кіт і, лащачись, повів Міхала до сіней, де на лаві лежав букет чудових квітів.

— Буде чим прикрасити хату на весілля! — зрадів Міхал. — Дякую.

Нарешті підповзла змія, тримаючи в роті камінь-самоцвіт, який блищав на всю хату.

— Ой, та це ж, певно, коштує великих грошей! — здивувався Міхал. Він чемно подякував звірам і нагодував їх; вони й пішли собі в ліс. А Міхал сів на лаві й узяв самоцвіт у руки. <...>

Ранком пішов до панського маєтку. Він надумав продати самоцвіт пані, яка дуже любила золото й всілякі коштовні цяцьки. Та коли він показав самоцвіт панові, той заверещав:

! *Долі* — на землі, на долівці.

— Ах ти ж негіднику! Де ти його вкрав? Адже він коштує цілу купу грошей.

— Я не вкрав його, пане. Мені принесла самоцвіт змія, що була разом з вами у ямі.

— От брехун! Забив, певне, якогось подорожнього й забрав у нього таку коштовність!

І пан забрав у Міхала самоцвіт, а його самого наказав кинути у в'язницю та ще й вирядив слугу в місто подати до суду.

Привели Міхала на суд. Він розповів про те, як витяг пана із ями. Та пан присягався, що наймит бреше. Суддя послухав пана й каже Міхалові:

— Еге, мій любий! Хто ж тобі повірить? Чи є в тебе свідки?

— Є свідки! — вигукнув Міхал. — Є ведмідь, кіт, змія, тільки вони в лісі. Покличте їх, нехай скажуть.

— Ніхто твоєї брехні не повірить! — розлютився суддя.

Він уже хотів уже винести вирок, коли раптом за дверима щось загарчало. Відчинили двері, й до зали увійшов ведмідь. На спині в нього сидів кіт, а змія обкрутилася навколо шиї й поглядала навколо своїми розумними очима. Всі страшенно перелякалися, а пан аж зблід і сховався за столом. Ведмідь зі своїми друзями рушив до нього. Тільки-но підійшли ближче — пан зарепетував:

— Відійдіть! Відійдіть! Я скажу правду. Цей чоловік не винен. Усе було так, як він казав. Я заплачу йому, я все віддам!

Міхала негайно звільнили, і чутка про те, що з ним сталося, полинула по всій околиці.

Люди так сміялися з пана й соромили його, що він незабаром утік кудись аж за море. А Міхала всі хвалили й шанували. І незабаром наставили його лісничим. Зажив він з людьми в добрій злагоді, а потім одружився зі своєю нареченою.

Справили бучне весілля. Їжі й питва було досхочу. Ведмідь, кіт і змія теж прийшли на весілля. За столом їх почастивали тим, що вони любили найдужче: ведмедя — медом, ката — жирним м'ясцем, а змію — солодким молоком скільки душа забажає.

Бучне — розкішне, пишне.

І таке це було гарне весілля, якого в околиці та й у всій Польщі ніхто не бачив і не пам'ятав.

(переклад М. Пригари)

Цвіт папороті

З давніх-давен відомо всім, а особливо старим бабусям, які люблять про це оповідати зимовими вечорами біля печі, що на Яна Купала, коли буває найкоротша літня ніч, у лісі зацвітає папороть. Хто ту квітку знайде, зірве й сховає, матиме щастя на все життя.

Оце тільки горе, що така ніч буває лише раз на рік, і то дуже коротка, та й цвіте тоді один-однісінький куц папороті в усьому лісі. А росте цей куц у такому закутку, що добратися до нього майже неможливо.

Кажуть також, що дорога до квітки дуже важка й небезпечна, бо на ній трапляються різні страхіття й лякають людину, не дають їй іти.

І ще кажуть, що тільки молода людина може добути цю квітку.

Колись давно жив собі в одному селі хлопець на ім'я Яцусь. Люди прозвали його цікавим, бо він скрізь нишпорив, шукав і все слухав, що кажуть люди. Що найважче добути, те він неодмінно хотів мати <...>. На те, що під ногами лежить, Яцусь і не дивився, а до чого треба було добиватися, через що собі в'язи можна було скрутити, — оце йому найбільш припадало до серця.

В'язи — тильна частина ший; шийні хребці.

Трапилося раз, що хлопці сиділи ввечері коло вогнища, а Яцусь різьбив ножиком візерунка на палиці, бо неодмінно хотів прикрасити її собачою головою. Тут до вогню підійшла стара Німчиха, баба дуже розумна, що чимало вешталася по світах і знала все, як воно буває. І завела Німчиха, мову про цвіт папороті, яке він, мовляв, щастя може принести тому, хто його знайде.

Яцусь слухав дуже уважно й так заслухався, що палиця випала в нього з рук і він мало не вривав ножиком пальця.

Стара оповідала про цвіт папороті так, немов бачила його на власні очі, хоча з її лахміття не знати було, щоб вона мала від цього щастя.

Коли вона скінчила, Яцусь сказав собі:

«Нехай буде, що буде, а я мушу знайти цю квітку. І я її таки знайду, бо коли людина чогось дуже хоче й намислить, то так мусить бути, вона кінець кінцем того доможеться».

<...>

Недалеко від того кутка села, де стояла хатка Яцусевих батьків з городом і полем, був великий ліс. У тому лісі вночі на Яна Купала хлопці й дівчата завжди палили вогнища. Отож Яцусь сказав собі:

«Поки інші стрибатимуть через вогнища та опікатимуть собі литки, я краще піду в ліс, пошукаю квітку папороті. Не пощастить цього року, піду на той рік, потім — на третій рік: ходитиму, аж доки знайду оту квітку й заберу з собою».

Ще кілька місяців чекав Яцусь ночі, коли зацвіте папороть, і ні про що інше думати не міг. Страшенно довгим здавався йому час.

Нарешті настав той день, наблизилася й ніч. Хлопці й дівчата з села пішли в ліс, розпалили там вогнища й почали стрибати через них, співати й розважатися. А Яцусь чисто вмився, вдяг білу сорочку, новісінькі личаки, шапку з павиним пером, підперезався червоним поясом і, тільки-но смеркло, подався в ліс. А ліс стояв чорний, мовчазний, над ним стелилася темна ніч з ясними зорями, які хоч і світили в небі, та тільки самим собі, бо ж землі від них користі було мало.

Яцусь добре знав дорогу в лісові хащі — він-бо не раз ходив тут удень. Та ледве хлопець зайшов у хащі — дивна річ! — вже не міг знайти дороги, не міг і впізнати дерев, які тут росли. Все було якесь інше. Стовбури дерев зробилися величезні, товсті й не стояли, а лежали на землі. Колоди наче виростали самі, так що їх не можна було ні обминути, ані перелізти через них; звідкілясь узялися чагарі, густі й колючі, які тут ніколи не росли. Скрізь пекла ноги кропива, кололи бур'яни. Темно було, хоч в око стрель, а в тій темряві раз у раз засвічувались чийсь очі й дивилися на Яцуса так, наче хотіли його з'їсти. Горіли жовтим, зеленим, червоним та білим вогнем і потім згасали. Очей тих і праворуч, і ліворуч, і вгорі, і внизу безліч, та Яцусь їх не боявся.

Личак — плетене з лика або іншого матеріалу селянське взуття, яке носили з онучами, прив'язуючи до ноги мотузками.

А йти Яцусеві було дуже важко! От заступила дорогу колода. Він поліз через неї. Дерся, дерся, нарешті виліз нагору і почав спускати-ся. Зирк — аж колода зробилася така мала, що тільки ногою переступити.

Потім устає на дорозі сосна, висока-височезна, наче до неба, і товстелезна, як башта. Йде Яцусь навколо, йде; глянув — а це паличка, така тоненька, що можна зломити рукою.

Ось заступили Яцусеві дорогу чагарі, такі густі, що й пальця не просунеш. Але Яцусь кинувся на них, потоптав, поламав і якимось пробився.

Спинився, глянув, а перед ним — величезне болото. Спробував ногою — грузне. А трясовина така глибока, що й дна немає. Тільки де-не-де стирчать купини. Почав Яцусь стрибати з купини на купину, а вони наче самі з-під ніг тікають.

Та хлопець не зважає, біжить — і таки перебрався на той бік болота. Далі йти вже стало легше, тільки Яцусь так заблудив, що не знав навіть, з якого боку його село.

Коли дивиться перед ним височезний кущ папороті, товстий, як дуб. А на одному листку внизу світиться квітка — п'ять золотих пелюсток і посередині око. Крутиться те око, як млинове коло, і сміється... В Яцуса серце закалатало. Протяг він руку, от-от ухопить квітку — і раптом заспівав півень: настав світанок. Квітка блимнула й згасла.

І так у Яцуса зразу ж у голові загуло, що й ноги в нього підломилися, і він впав на землю. Прокинувся — лежить він у хаті, на постелі, а мати клопочеться біля нього й плачучи мовить, що знайшли Яцуса ледь живого в лісі.

Тут Яцусь зразу пригадав, що з ним сталося, та матері нічого не сказав — соромно було. Сказав тільки собі, що це ще не кінець! На той рік знову буде така сама ніч, тоді й побачимо.

Цілісінький рік Яцусь тільки про це й думав, але не прохопився жодним словом, аби люди не сміялися. Нарешті знов настав отой день, а за ним — найкоротша ніч. Яцусь чисто вмився, одяг білу сорочку, нові липові личаки, підперезався червоним поясом. Коли хлопці та дівчата побігли стрибати через вогнище, він шугнув у ліс.

Думав, що знов доведеться йому пробиватися через хащі й стрибати по купинах на болоті, — коли ні. Бачить: високі сосни та дуби стоять на голому кам'янистому полі. Від одного дерева до іншого треба йти та йти, а дерева наче самі тікають від нього, ще й поросле мохом каміння виростає з-під землі.

Скрізь росте папороть, ніби хто нею засіяв ліс — і малою, і великою, та ніде не видно жодної квіточки.

Здалося Яцусеві, що він іде вже цілий рік — така довжелезна була дорога. Але він не повернув назад, не злякався, ішов далі.

Аж дивиться — світиться здаля та сама квітка: п'ять золотих пелюсток, а посередині крутилося величезне око.

Яцусь підбіг, простяг руку. Та раптом заспівали півні. Настав світанок, і квітка зникла. Але Яцусь не впав, не зомлів, а сів на камені.

— До трьох разів спробую! — тупнув він ногою.

І тут зборола його втома. <...> Лець заплющив очі, як почало йому щось ввижатися. Дивиться: стоїть перед ним квітка з п'ятьма пелюстками, блимає золотим оком і сміється:

— А що? Досить із тебе? Будеш за мною ганятися?

— Що я сказав, те й мусить статися, — буркнув Яцусь. — Ще не кінець. Все одно я тебе зірву.

Одна пелюстка квітки витяглася, мов язичок, — Яцусеві здалося, що вона його дразнить. Потім усе зникло; хлопець заснув міцним сном і спав до самого ранку.

Прокидається <...> і сам не знає, чи то вночі сон йому снився, чи насправді так було.

Цілісінький рік Яцусь нічого не казав нікому, а сам тільки й думав, як йому добути квітку, але надумати нічого не міг. Вирішив тільки ще раз — востаннє — спробувати щастя. Отож, коли настала найкоротша ніч, Яцусь знов одяг білу сорочку, нові личаки, підперезався червоним поясом, і хоч мати його не пускала, щодуху побіг у ліс.

Але диво! Ліс такий, як завжди: і стежки, й дерева знайомі, ніхто не перешкоджав іти. Тільки папороті ніде не видно. Подався Яцусь знайомою стежкою до хащі, де вона завжди росла. От і папороть.

Почав Яцусь нишпорити в кущах: цвіту ніде нема.

На одному куці лазили черв'яки, інші вкрила гусінь, ще інші геть засохли. Вже Яцусь хотів повертати назад, коли біля самісінької землі побачив квітку. П'ять золотих пелюсток, а посередині блискуче око.

Простяг хлопець руку й схопив квітку, яка опекла руку, наче вогнем, але він її не кинув, тримав міцно.

І тут квітка почала рости, зблищала дужче, аж очі сліпило. Яцусь миттю сховав її за пазуху, під серце.

Раптом він почув тоненький голос:

— Ти захопив мене — твоє щастя. Але пам'ятай: той, хто мене візьме, матиме все, що схоче, та ні з ким не зможе ділитися своїм щастям, бо воно зараз же пропаде.

Рука — символ діяльності; праці людей; жертвоприношення, захисту; молитви; підтримки; сили; внутрішнього світу людини; заступництва, опікунства; авторитету; влади; людських відносин, добробуту.

В Яцуся запаморочилася голова від великої радості.

«А, що там! — подумав. — Аби мені добре було...»

Квітка притулилась до нього, обплела своїми корінцями, наче аж проросла ними в самісіньке серце.

Хвацько зсунувши шапку набакир, приспівуючи, повертався Яцусь назад. Дорога перед ним сяjala, мов срібна смуга, дерева тікали, кущі відхилялися, квіти вклонялися аж до землі, ледве Яцусь кидав на них оком. А він ішов, задерши голову, і тільки й думав про те, чого б йому бажати. Спершу закортіло мати палац із слугами, багато землі, одне слово — стати великим паном.

Ледве Яцусь про це подумав, як опинився на лісовій галявині, в якомусь чужому місці...

Глянув на себе — впізнати не може. Одіж на ньому з дорогого сукна, сорочка — з найтоншого полотна, чоботи на ногах — із золотими підківками, на поясі самоцвіти блищать. А поруч стоїть карета, запряжена шістьма білими кіньми в золотих хомутах. Біля неї — слуги Лакей уклонився, подав Яцусеві руку, підсадив у карету — і гайда!

Яцусь і незчувся, як коні домчали його до пишного палацу. На ганку вже стояли юрбою слуги, чекали на нього.

Тільки ж не було тут нікого знайомого. Всі навколо чужі і якісь чудні, наче перелякані.

Зате коли Яцусь зайшов у палац — там уже було на що подивитися. Така пишнота, таке багатство — тільки пташиного молока немає.

— Ну й заживу я тепер! — вигукнув Яцусь і, оглянувши всі закутки, мерщій пішов до ліжка, бо йому страшенно хотілося спати. Як ліг на пухові перини та вкрився шовковою ковдрою — відразу заснув міцним сном.

Скільки проспав — і сам не знав; прокинувся, бо дуже їсти захотілось.

Дивиться Яцусь — на нього вже чекає стіл, заставлений різними дорогими стравами. На що тільки гляне — відразу само до нього на тарілку сунеться. Вже не було чого й бажати, аж смак до їжі пропав.

Пішов Яцусь до саду, а там ростуть заморські дерева: на одній гілці квіти ростуть, а на другій уже й плоди досягають. З одного боку саду — море, з другого — ліс. А посередині річка тече.

Яцусь ходив скрізь і дивився, роззявивши рота. Найчудніше йому було те, що він нізвідки не може побачити ні своєї околиці, ні лісу, з якого вийшов, ані свого рідного села. Не те, щоб Яцусь засумував за ними, просто цікаво було, де вони поділися.

Та як позбігалися слуги, почали заглядати в очі, питатися, чого він хоче, та як понаносили всякої всячини, Яцусь і думати забув про село та про своїх батьків.

Назавтра повели його до скарбниці, де горою лежало золото, срібло й різне дороге каміння. Глянув Яцусь і думає: «От коли б я міг пригорщі зо дві цього золота дати батькові й матері, братам і сестрам — хай би собі поля шматок докупили чи худоби». А сам знає, що не можна, бо ледве він із кимось поділиться, все його щастя зараз пропаде.

«Ет! — думає собі Яцусь, — нащо мені про когось турбуватися чи допомагати! Хіба вони голови й рук не мають? Нехай самі про себе дбають. Аби мені добре було!»

І зажив Яцусь один у своєму розкішному маєтку, вигадуючи собі всілякі забави.

То він нові палаци будує, то сад садить по-своєму, то коней міняє — сивих на гнідих, а гнідих на буланых. Понакупував собі всього, чого душа забажає. Одягся в золото й дорогоцінне каміння, аж поки набридло йому все як є, і вже нічого більше не хотілося. Навіть їсти, бо він тепер ніколи голоду не знав. А найгірше було те, що Яцусеві нічого було робити. Не годилося ж такому вельможному панові братися за сокиру, за граблі чи за лопату! Отож Яцусь тільки ганяв слуг, вимагав то того, то іншого, аж поки й це йому надокучило.

Минув рік і другий — усе Яцусь має, чого тільки заманеться, а вже йому оце щастя набридло так, що часом і жити не хочеться.

А найбільше він сумував за рідним селом, за своїми батьками. Коли б хоч побачити їх, хоч довідатися, як вони там живуть... Тільки згадає Яцусь про матір — серце йому крається від болю.

Одного дня він таки наважився: сів у карету й побажав опинитися біля рідної хати. Коні зараз же рвонулися й полетіли, мов вихор. Яцусь і незчужся, як карета зупинилася біля батьківського подвір'я. В нього навіть сльози з очей побігли. Все було таке, як і два роки тому, тільки постарілось дуже. Ось старий жолоб біля криниці, пеньок, на якому Яцусь рубав дрова, старі ворота, солом'яний дах, порослий мохом, драбина біля стіни. Наче Яцусь кинув усе тільки вчора... А де ж люди?

З хати визирнула стара, згорблена жінка в подертій сорочці. Боязко глянула вона на панську карету, яка зупинилася біля їхнього двору.

Яцусь виліз із карети. На подвір'ї зустрів його старий Бурек <...>. Він люто загавкав на Яцуса, аж присідаючи на задні ноги, — не пі-

знав. Яцусь підійшов до хати. На порозі, спершись об одвірок, стояла мати, дивилась на нього і теж не пізнавала.

В Яцуся защеміло серце.

— Матусю! — гукнув він. — Це ж я, ваш Яцек.

Мати глянула на нього почервонілими очима.

— Жартуйте, ясновельможний пане! Мого Яцека вже й на світі нема. Якби він був живий, то невже б за два роки не обізвався до нас? Та ще й коли б він, як оце ви, мав усього вдосталь — невже дав би своїм батькам умирати з голоду! Ні, де там! Мій Яцусь мав добре серце, він навіть і не схотів би того щастя, яким не міг би поділитися із своїми.

Почервонів Яцусь, опустил очі. Кишені в нього були повнісінькі золота, та ледве він сягнув у кишеню рукою, щоб сипнути пригорщу золота у фартух матері, як його взяв страх: адже зараз він утратить усе чисто.

Він стояв, похиливши голову від сорому, а мати дивилася на нього.

Потроху почала збиратися рідня, з хати виглянув батько... В Яцуся серце зм'якло, та як глянув на свою карету й коней, та згадав про свій палац, йому вже й дивитися ні на що не схотілося.

Одвернувся він од батька й матері й, не кажучи слова, пішов з двору. Тільки Бурек люто загавкав йому вслід. А Яцусь сів у карету і наказав їхати назад. Та що з ним діялося — про те й розказати не можна. Мов прокляття, лунали у вухах материні слова про те, що не матиме щастя та людина, яка не хоче поділитися ним з іншими.

Повернувся Яцусь до палацу, загадав покликати гостей та понакривати столи, загадав, щоб в усіх кімнатах грала музика. Але все було даремно.

Цілий рік було Яцусеві гірко, а в грудях наче каменюка лежала.

Не витримав він — через рік знову поїхав до своїх.

Глянув — усе, як було: жолоб, пеньок, дах, драбина, і Бурек так само гавкає, аж присідає. Тільки стара мати не вийшла з дверей.

Та ось на порозі став найменший брат Яцуся, Мацек, у самій сорочці.

— Де ж матуся? — питає Яцусь.

— Хворі лежать, — відповів хлопець і заплакав.

— А татусь?

— На кладовище пішли...

Хоч Бурек мало за п'яти його не хапав, зайшов Яцусь до хати. Стара мати стогнала на лаві. Підійшов до неї Яцусь, вона глянула на

Дрижаки — часте здригання, тремтіння тіла від холоду, страху, хворобливого стану тощо.

нього і не впізнала. Говорити їй було важко, а Яцусь боявся питати.

Серце його боліло, наче хто ножем простромив. Він сягнув до кишені, щоб висипати золото на лаву, але рука сама стислася в кулак, а по спині побігли дрижаки від страху — от зараз він утратить своє щастя.

«Матері вже недовго на світі жити, а я ще молодий. Невже ж оце мені так відразу все й загубити?» — подумав Яцусь.

І він мерщій вибіг з хати, скочив у карету, примчав до свого палацу, замкнувся й давай плакати. Що вже він не робив, аби полегшало, — нічого не допомагало. Не минуло й року — Яцусь висох, як тріска. Нарешті не витримав, насипав у кишені золота й поїхав до батьків.

Коні стали біля двору. Підбіг Яцусь до хати, а двері кілком підперті. Заглянув у вікно — хата порожня.

Тут якийсь жебрак підійшов до тину й каже:

— Чого ви там шукаєте, ясновельможний пане? Хата порожня — всі в ній повмирали з голоду та від хвороби.

— Через мене вони загинули всі! — вигукнув Яцусь. — Нехай же і я загину!

Ледве він це сказав, як земля розкрилася й поглинула Яцуса, а з ним і цвіт папороті, якого зараз ніхто вже в світі не знайде.

(переклад М. Пригари)

Польські казки

Яносік

Ішов студент на канікули зі школи додому. Йти довелося густим лісом. Студент заблуdiv, і ніч захопила його в хащі. Блукав, блукав — ніяк з того лісу не вийде. Нарешті виліз на високе дерево й став роздивлятися на всі боки, чи не побачить узлісся. Вгледів десь удалині вогник і кинув у тому напрямі шапку, щоб не збочити з дороги. Зліз із дерева, пішов отак, як летіла шапка, і натрапив на невеличку хатину.

У вікні світилося: біля столу сиділа стара бабуся. Відчинив студент двері, зайшов до хатини. Бабуся його й питає:

— Хто ти такий і чого тобі треба?

— Я йшов із школи додому та оце заблуdiv, — каже студент. — Прошу вас, матінко, пустіть мене переночувати. Мене звать Яносік.

— Не можу я тебе пустити. Як прийде моя старша сестра, вона тебе вб'є.

Тут студент збагнув, що втрапив до чаклунки, але не злякався.

— Нехай буде, що буде, а я не піду звідси, бо дуже втомився й хочу спати, — сказав він.

Бачить стара, що нічого не вдіє, і покликала його вечеряти, а після вечері наказала сховатися за піччю.

Незабаром влетіла крізь вікно на помелі старша сестра. Закрутила носом і гукнула:

— Гей! Десь тут у хаті є людина!

— Виходь, Яносіку! — каже чаклунка.

Хоч-не-хоч, а довелося Яносіку вийти зі схованки.

— Сідай зі мною вечеряти, — каже старша.

Він сів. А як повечеряли, чаклунка й каже:

— А тепер іди звідси, коли тобі життя дороге, бо повернеться найстарша наша сестра, вона тебе все одно вб'є.

Але Яносік не злякався.

— Не піду нікуди! Тут ночуватиму!

Сказав і заховався за піч.

Аж тут прилетіла й третя сестра — найстарша — і гукнула:

— Гей! Десь тут у хаті є людина!

Знову довелося Яносіку вийти: найстарша чаклунка запросила його до вечері, а коли він, попоївши, ліг спати, чаклунки почали радитись, що з ним робити. Проте він тільки вдавав, ніби спить, а сам слухав їхню розмову.

— Покладімо йому гарячу жарину на голе тіло, — каже одна. — Якщо він витримає біль і не прокинеться, буде з нього сміливець.

Поклали Яносікові на тіло пекучу жарину, а він і не ворухнувся — мовчки терпів біль, аж поки жарина згасла. <...>

— Буде з нього чоловік хоробрий і терпеливий! Отож хай він стане розбійником! Треба його спорядити як слід і дати все, що треба для цього ремесла.

— Я дам йому топірець! — мовить перша чаклунка.

— А я — сорочку!

— А я — пояс!

Яносік лежить і все слухає. Чує: чаклунки кажуть, що як він зіпреться на топірця, то перескочить аж три милі,

а в сорочці і в поясі криється чудодійна сила. Найстарша чаклунка, що мала шити сорочку, звечора посіяла для неї коноплі, а на ранок уже й сорочка була готова. Коли Яносік прокинувся, три сестри віддали йому дарунки й сказали:

— Не будеш ти ні вченим, ані ксьондзом, а будеш розбійником. Ось тобі топірець-чупага: як на нього зіпрешся, відразу перескочиш за три милі, він тебе вбереже від усякої небезпеки. А як одягнеш оцю сорочку й пояс, то станеш дуже сильний. Але, щоб ти став розбійником над усіма розбійниками, мусиш і сам утнути щось незвичайне. Батько в тебе неабиякий силач — спробуй забрати в нього гроші, та так, аби він і не знав...

Яносік пішов, забравши з собою дарунки <...>. Заходить до батькової хати, а сам смутний, невеселий. Так і просидів день. Надвечір батько каже, що піде завтра на ярмарок і візьме з собою сто п'ятдесят злотих, бо хоче купити воликів.

Шапка — символ божества; верховності; потаємних думок, дій; Бога-творця; мудрості; довір'я; відповідальності; запорозького козака; княжої, імператорської, царської влади.

— Не йдіть, татуню! — каже Яносік. — Щоб вас, бува, розбійники не пограбували.

— Може, ти й дав би себе розбійникам пограбувати, — засміявся батько, — а я їх не боюся.

— Побачимо! — шепнув Яносік.

Батько пішов, а він почекав кілька годин, тоді надів сорочку й пояс, сів на топірець-чупагу й, миттю наздогнавши батька, заступив йому дорогу. Стукнув топірцем об землю й питає:

— Куди йдеш?

— Воликів купувати. — пробелькотів батько, переляканий.

— Давай гроші! — гримнув Яносік, і старий зараз же віддав гроші.

— Всі? — питає Яносік.

— Та всі, навіть на дорогу нема в мене ні гроша.

Яносік дав йому кілька грошів на дорогу, а сам утік у ліс. Потім сів на свого топірця і льотом помчав додому. Батько приплентався аж увечері. Він не пізнав сина в розбійницькій одежі, а коли заходив у хату, Яносік сидів собі в студентському мундирі, наче й не ходив нікуди.

— Правду ти казав, сину, шкода, що я тебе не послухав! — з жалем озвався батько.

Ксьондз — польський католицький священник.

— А що таке з вами сталося, татусю?

— Ой, таке зі мною було! Якийсь розбійник заскочив мене в лісі й забрав мої сто п'ятдесят злотих, лише кілька грошів покинув мені на дорогу.

— Ось бачите, татусю, я ж вам казав щоб не ходили на ярмарок, бо вас пограбують! Як у воду дивився! А ви приглянулись до того розбійника? Пізнали б його, якби побачили?

— Ой, пізнав би, сину, відразу! Були на ньому якась страшна сорочка й широкий пояс, а в руці здоровенний топірець-чупага!

Чупага —
сокира.

Яносік пішов до комори, одяг сорочку й пояс, узяв у руку розбійницький топірець, вийшов і питається:

— А той розбійник часом був не такий?

— Ой! Такий самісінький! — гукнув старий. Яносік засміявся, віддав батькові гроші, а потім сказав:

— Вже не буду я ні вченим, ні ксьондзом і до школи не повернуся, а стану розбійником. Бувайте здорові, татусю!

І рушив у гори. Хутко набрав собі помічників і товаришів: усіх було в нього дванадцять розбійників — і хоча жоден не міг зрівнятися з Яносіком, проте всі мусили зробити щось надзвичайне, аби він прийняв їх до свого загону. Кожному Яносік загадував показати, що він уміє, і тільки той, хто міг утнути якусь штуку, ставав розбійником.

Один, наприклад, підстрибував аж до верхечка ялини й стинав його шаблею або відстрілював з пістоля. Другий ламав однією рукою стовбури найтовщих дерев, третій, затиснувши в долоні, трощив найтвердіше каміння. Яносік і сам робив усе легко: частенько він задля розваги, підскачавши вгору, хапався за верховіття найвищої смереки.

Грабував Яносік тільки багатіїв; бідним ніколи кривди не робив, а щедро допомагав їм. А як зустріне, було, чоловіка, що йде на ярмарок, а грошей у нього обмаль, зараз зупинить і дасть ще грошей.

Раз аж чотириста злотих дав одному біднякові, щоб той купив собі воли, а що таких дорогих волів на ярмарку не було, то в бідняка після купівлі ще сто злотих залишилося. А раз, стрівши босу бабусю, Яносік дав їй гроші, але дуже розгнівався, коли побачив, що бабуся вертається з ярмарку боса, бо пошкодувала грошей на черевики. <...>

Трапилося так, що Яносік вирядив своїх людей до багатого пана сповістити, що прийде до нього на обід, ще й дванадцятро своїх товаришів приведе, отож нехай їм усе приготують як слід. Пан відповів, що дуже радий і чекатиме Яносіка. А сам наказав скликати найдужчих людей із свого села та ще з кількох навколишніх сіл, озброїв їх

топірцями й став дожидати Яносіка. Не знав той пан про чудодійну Яносікову силу, про його сорочку, пояс і топірець-чупагу, що їх подавали чаклунки.

А Яносік тільки прийшов — побачив, що проти нього снується зрада. Розмахнувся топірцем раз — половина нападників полягли на місці.

Тоді Яносік став хапати вози та брички й перекидати їх через палац, а сам перебігав на той бік і ловив їх на льоту. Нагнавши страху, він забрав усі гроші, які були в пана, й подався в ліс.

Дійшла про Яносіка чутка аж до самого цісаря у Відень. Багатії з Ліптова, де Яносік частенько спинявся на відпочинок, надсилали на нього скарги. Отож цісар вирядив цілий полк солдатів, щоб схопити Яносіка. Яносік сміливо вийшов з самим топірцем проти солдатів, озброєних рушницями. Вони стріляли, а він хапав кулі у повітрі й жбурляв назад, бо чудодійна сорочка не допускала ті кулі до нього. Потім він пустив свого тонірця й гукнув:

— Топірцю-чупаго, бий!

Топірець почав бити й рубати на всі боки так, що полк солдатів кинувся з переляку врозтіч.

Трапилося так, що на Яносіка заскочив зненацька зрадник. Зайшов ззаду й вистрелив, бо не знав, що кулі його не беруть. Коли куля не влучила й відскочила назад — вистрелив знов і знов, а коли й ці кулі відскочили, зрадник чимдуж дременував од Яносіка, але Яносік наздогнав його і вбив.

По недовгій часі цісар почав війну з одним королем. Воювали, воювали й урешті пристали на те, що два рицарі з їхніх військ мають зітнутися в двобої; котрий рицар перемаже, те військо й виграє війну. Вирядив тоді цісар посланців до Яносіка, щоб переказали: нехай приходить битися від його війська. Прибув до Ліптова полк гусарів. Привели гарного коня для Яносіка. Стали скрізь шукати, розпитувати, де Яносік живе. Люди сказали, що в лісі. Подалися посланці в ліс, зустріли самого Яносіка, але не впізнали й стали в нього розпитувати, де саме живе Яносік. А він схопив дерево, видер з корінням, показав посланцям яму й каже, що це його домівка. Тут посланці догадалися, що перед ними сам Яносік, переказали, чого цісар хоче від нього, й підвели йому коня. Але Яносік не схотів їхати верхи й каже:

— Я буду там швидше від вас!

І справді: Яносік через три дні після них вирушив на своєму топірцеві, а як посланці повернулися, він уже був на місці й чекав. Його відразу повели до цісаря. Хотіли були дати йому сталеву зброю, пан-

цир та баского коня, але Яносік відмовився; взяв тільки свого топірця в руки й пішов, а за ним — цісар з усім військом. Прийшли на бойовище, де вже чекало вороже військо, — і тут рицар, який мав битися з Яносіком, виступив наперед. Він був весь закутий у залізо й сидів на баскому коні. Побачивши Яносіка, що йшов до нього пішки, рицар намірився зараз же застрелити його або зарубати шаблею, але Яносік

Баский — дуже швидкий, прудкий, жвавий (переважно про коней).

схопив рицаревого коня за ногу — і та нога залишилася у нього в руці, а рицар звалився на землю і вже не зміг битися. Хотів цісар забрати Яносіка з собою, та Яносік відмовився: сказав лише, що вже своє зробив, а тепер вертається додому, й скочив на топірці до Ліптова.

Та ліптовські багачі заприсяглися звести його зі світу й кінець кінцем так і зробили. Вони знали, що Яносік має чудодійну силу, й намагалися вгадати, де ж вона криється. Нарешті підкупили жінку, до якої Яносік часом приходив у гості, й намовили її, щоб вона в нього випитала. Коли Яносік прийшов у гості до жінки, вона почала в нього випитувати, і Яносік розказав їй, що чудодійну силу дають йому сорочка, пояс і топірець-чупага — дарунки трьох сестер-чаклунок.

Того тільки й треба було багатіям! Вони влаштували засідку в хаті тієї жінки, а коли Яносік знову прийшов до неї бенкетувати й заснув, нападники вкрали в нього топірець і замкнули далеко, аж за десятьма дверима. Потім насілися на Яносіка, розрізали на ньому сорочку й пояс, стягли їх — і Яносік утратив свою чудодійну силу. Його схопили, зв'язали й потягли в тюрму. Топірець-чупага, правда, кинувся на допомогу, але пробив тільки восьмеро дверей, а в дев'ятих застряг. Судді засудили Яносіка на смерть і зараз його стратили. Вони боялися, що збіжить біднота й відіб'є свого оборонця.

Так скінчив життя хоробрий і справедливий Яносік.

(переклад М. Пригари)

Як селянський син став королем

Звали його Гавелом, був він наймолодший серед братів, проте люди казали, що три брати розумні, а Гавел дурний. І не тому, що бідолаха не мав розуму — ні! Просто вдача в нього була така м'яка, що він ніколи не пам'ятав за себе, а чуже лихо брав до серця, і за це йому завжди доводилося платити.

<...>

Завжди він носив блаженську сорочку, діряві постолі, але це було йому байдуже. Часом він голодував і мерз, але бачачи, що інші їдять досита, що їм тепло й затишно, — щиро радів. Старші брати видурювали в Гавела все, що він мав, а потім глузували з нього. Батько й мати гірко журилися, бо знали — тяжко синові буде жити в світі.

Як залишать Гавела в хаті самого, зроду не обійдеться без шкоди. Прийде жебрак, стане прохати — Гавел віддасть, що знайде, навіть сорочку з себе скине. Сам голодний ходитиме, а птахів та звірят де побачить — нагодує. Людям завжди вірив на слово; отож і дурив його кожен, хто тільки хотів.

Свитка — старовинний довгополий верхній одяг, звичайно з домотканого грубого сукна.

Батько не раз лупцював сина за дурість — щоб перш за все пам'ятав про себе, — але розуму так і не втокмачив.

<...>

Раз, коли всі пішли з дому, а Гавел сидів на призьбі, підійшов до воріт жебрак — голый, босий, заплаканий, слабкий. Хлопцеві стало дуже його шкода. А як жебрак іще почав оповідати про своє лихо, Гавел за все забув, повів жебрака в хату й найкращу батькову одіж — сорочку, свитку, постолі, шапку — все віддав йому. На припічку стояв обід. Гавел його розігрів і нагодував зайду.

Та ще й знайшов батьків гаманець з грішми на прожиток і віддав жебракові всі гроші, окрім двох монеток по півтора гроша.

Ситий, напоений, гарно вдягнений, жебрак нарешті пішов з хати, благословляючи хлопця, але і підсміюючись нишком та кепкуючи з нього.

Незабаром повернулися батько з матір'ю, і Гавел, радий та веселий, розповів їм про те, як обдарував жебрака.

Зайда — людина, яка прибула, прийшла звідки-небудь, не тутешня.

Батько розгнівався так, що мати не могла його вгамувати. Схопив спересердя палицю й почав лущувати сина, погрожуючи, що заб'є на смерть, коли той зараз же не піде геть з їхньої хати.

— Йди від нас, трутню! — гукав він люто. — Йди світ за очі, пропадай, як собака, щоб я тебе більше не бачив!

Коли Гавел вибіг з дому, мати злагідніла й у віконце кинула йому дві монетки, які залишилися в гаманці.

Взяв їх бідолаха з великим смутком і — що вдієш! — подався геть, тому що батько, хоч Гавел падав йому в ноги, не хотів слухати нічого. Хлопець, проте, думав собі, що згодом повернеться додому. Може, батько перегнівається й подарує йому провину... <...>

Вийшов Гавел на шлях, глянув — куди його йти? Зітхнув і подався навпростець, куди очі ведуть. Але недалечко від села зупинився — побачив старшого брата.

— Куди це ти? — питає брат.

— Та в білий світ мандрую... Батько тяжко прогнівилися, побили мене й наказали йти геть, щоб я їм і на очі не наvertався.

Старший брат зареготав.

— Так тобі й треба, бо ти — дурень! Як наберешся розуму, тоді й приходить назад.

Одвернувся від нього й пішов дорогою.

Йде Гавел далі, бачить — під грушею сидить другий брат.

— Куди це ти? — питає.

— Та мандрую світ за очі, бо мене батько прогнали геть.

Другий брат теж зареготав та й каже

— Щасливої дороги, дурню! Як менше нас буде — наїмося краще.

Йде Гавел, іде собі далі — коли бачить: третій брат жене воли з поля.

— Куди це ти? — питає він.

— Батько мене вигнали... бувай здоров... Йду хтозна-куди. А на дорогу нічого не маю... лише три гроша дали...

Третій брат знизав плечима.

— Я б тобі й гроша не дав! Такому дурневі, як ти, давати — все одно що в дірявий мішок кидати!

Коли Гавел отак попрощався з братами, вже не було йому що робити в селі та в його околицях, і він рушив незнаною дорогою.

Вже хотілося їсти, ятрив серце смуток за батьками, але хлопець не занепадав духом. «Що буде, те й буде!» — потішав себе подумки.

Навколо стелився пустельний край. Гавел довгенько йшов, не зустрічаючи нікого, та нарешті побачив чоловіка, який ніс на спині мішок.

У мішку ворухилося щось живе.

— Здорові були! — привітався Гавел. — А що то ви несете, чоловіче добрий?

Чоловік зупинився.

— Чого ти звеш мене добрим? Добрий — завжди дурний, а я, далєбі, не дурень! Несу топити чорного kota. Таку робив шкоду: миші не ловив, а хлебтав молоко з глечиків та в миски заглядав. Почеплю йому камінь на шию — нехай іде на дно.

Далєбі — уживається в знач. вставних слів: правду кажучи, справді тощо.

Він показав Гавелові kota. Кіт був такий гарний — чорний, аж лиснючий, з великими очима, з рожевим носиком, — що хлопцеві стало страшенно його шкода.

— Нащо ж гинути такому гарному котикові! Віддай його мені! — став він прохати господаря. — Навіщо топити! Краще я його заберу...

— Задарма? Ба ні, такого звичаю в мене немає! Краще втоплю, ніж віддам задарма! Ще прилипне до мене погана звичка!

— Заплатити не маю чим, — зітхнув Гавел. — Все моє багатство — дві монетки по півтора гроша. Та, може, з тебе досить однієї? Аби тільки я врятував життя бідній тварині!

Чоловік поміркував, знизив плечима й віддав kota Гавелові.

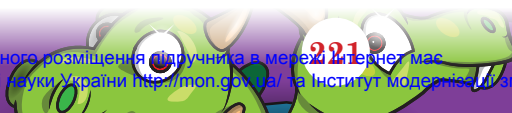
Гавел почимчикував далі, радіючи, що врятував котові життя, а кіт, здавалося, розумів це, бо лащився до нового господаря й муркотів.

У Гавела була в кишені скибка хліба; він хоч і сам хотів їсти, подумав, що десь добуде харчів — та й розломив хліб надвое. Нагодував kota. Кіт зі смаком попоїв і заснув у нього на руках.

Гавел пройшов, може, кілька верст, коли бачить — знов іде якийсь чоловік, несе мішок, а в мішку щось ворухиться.

— Здорові були, чоловіче! — мовив хлопець, зупиняючись. — А який це товар ви несете в мішку?

— Товар? Ніякий це не товар, не вгодоване порося, не гуска, а поганий, шкідливий пес. Уже кілька курчат подушив, вражий син, та ще й гавкає, виє вночі... Почеплю йому на шию камінь, нехай іде на дно.

Він показав Гавелові песика, який здався йому дуже гарненьким. Песик так жалібно дивився на хлопця, наче прохав урятувати йому життя.

Жаль узяв Гавела.

— Віддайте його мені! — став він прохати.

— Задарма? Адже собача шкура чогось та варта. Кушнір пофарбує її й продасть замість лисиці. Що даси за пса?

— Ось є в мене останні півтора гроша, — сказав Гавел.

— Давай хоч півтора гроша, — усміхаючись згодився чоловік. — А як не даси — вб'ю пса або втоплю.

Добили торгу. Гавелові довелося заплатити за пса останні свої півтора гроша. Чоловік оддав йому пса та й пішов собі далі, регочучи й називаючи покупця дурнем. Проте Гавел не ображався.

Йшов він, ішов, аж поки дуже стомився й зголоднів. Сів під грушкою на камінь та й став думати-гадати, що ж його робити далі.

Песик і кіт лягли біля нього; один праворуч, другий ліворуч.

Голод мучив Гавела дедалі дужче. Сонце вже хилилося до заходу, в полі, скільки оком скинь, ані хати не видно, ані миски з їжею. Лихо та й годі! Ані самому попоїсти, ані звірят нагодувати. Навколо пустка, нема де й переночувати, а тут ніч надходить.

Гавел глянув на своїх товаришів. Кіт сидів коло нього то розплющуючи, то заплющуючи жовті очі... Песик поглядав на господаря й махав хвостом.

— А що? Біда? — весело спитав Гавел песика.

Той наче зрозумів, схопився, потяг носом та й ну бігати, землю нюшити. Раптом він заходився рити яму.

Рие, рие зовсім близьенько, шкрябає дедалі швидше — геть засапався! Землю ланами відкидає, гляне на Гавела блискучими очима і гребе далі й далі.

«Що то він намислив?» — питає себе Гавел. — Адже пусто-дурно, для розваги, не рив би. Мабуть, щось таке чує».

Аж тут песик ткнувся носом у щойно вириту яму, став дужче нюшити, а тоді підвів писок і гавкнув, наче запрошував господаря зазирнути в яму.

Гавел устав, нахилився й зазирнув. Бачить — на дні ями лежить щось блискуче; сягнув туди рукою й витяг перстень — великий, гарний, але геть обліплений піском та землею. Гавел ніколи не бачив такої чудової цяцьки, тож розглядав перстень з великою цікавістю. Він був золотий, наче сплетений з товстого шнура, а посередині виблискувало якесь дивовижне око, дуже схоже на людське; воно міні-

лося різними барвами. Гавел почав обчищати перстень від землі, а сам думає: «Перстень як перстень — звісно, гарна річ, але що мені з того, як немає ніде ні хати, ані вечері».

Глянув Гавел ще раз навколо — що за диво?! Він стоїть у дверях доброї хати, песик і кіт біля нього — один лащиться, другий погавкує, — і ведуть його просторими сіньми в гарну світлицю. Ніде ані душі живої, але посередині стоїть накритий білою скатертиною стіл, а на ньому — вечеря, така, що й двоє королевичів наїлися б усмак. Миска галушок із сиром, свіжих, гарячих; хліб, масло, смажена курка, вода в глечичку, пиво й мед.

Недовго думаючи, сів зраділий Гавел за стіл, сам став їсти й звірят своїх годувати. Так уминав страви, аж за вухами лящало, та все на перстень поглядав, бо вже догадався, що то він начаклував таке диво.

Коло столу не було ні служників, ні служниць, проте миски, спорожнівши, зникали самі собою...

Коли Гавел досхочу наївся й напився, йому дуже захотілося спати. Він був би ліг хоч і долі, бо звук до цього вдома, але побачив у другій світлиці ліжку з білою чистою постілью, а біля нього — гарну нову одіж.

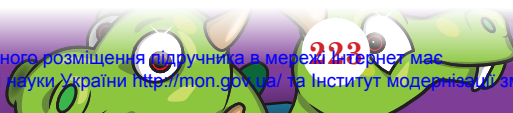
Отож він пішов у другу світлицю, впав на ліжку й відразу заснув. Кіт і песик примостилися рядочком. І так зморив хлопця сон, що він усю ніч навіть на другий бік не перевернувся, тож чи довго спав чи ні — й сам не знав... Розплющивши очі, Гавел побачив, що надворі вже білий день, а в вікна весело світить сонце. Кіт умивався, а песик сидів, нашорошивши вуха, й весело загавкав, побачивши, що господар прокинувся.

Гавел скочив з ліжка, хутенько вмився й одягся. В новій одежі він сам себе не міг упізнати. Глянув у величезне дзеркало, що висіло на стіні, й помітив, що за ніч дуже погарнішав, став наче схожий на королевича.

Через якийсь час Гавел подумав, що добре було б підснідати... І враз у першій світлиці з'явився стіл, і звідти долинув дух юшки із салом, такий смаковитий, що Гавел мерщій узявся за ложку, аби страва не вичахла. Попоїв добряче й звірят своїх нагодував.

«Що ж його робити далі? — подумав він. — Жити в цій хаті самому одному, пити, їсти та спати? Нудно! Ні, треба знову рушати в дорогу».

Гавел потер перстень — і вмить опинився на дорозі зі своїм котом та песиком.

Ця дорога була зовсім інша, ніж та, якою він ішов учора. Широка, обсаджена гіллястими старими вербами, вона, скільки оком окинути, бігла веселим людним краєм, на який любо було глянути. По ній їхали позолочені карети; праворуч і ліворуч височіли замки, розкинулись маєтки, біля них — чепурні села. На полях поралися люди.

Гавел повагом простував у затінку дерев, придивляючись до всього навколо. Попереду біг песик, позаду дріботів кіт.

Перш ніж піти з хати, хлопець набрав повні кишені хліба, тож про харч не турбувався, а притулок удень йому не був потрібен. Він сів під деревом, сам попоїв і звірят своїх нагодував, а тоді пішов далі.

Настав вечір; треба було подумати про ночівлю.

Аж тут трапилося Гавелові село — велике, багате, схоже на містечко, бо посередині, на майдані, було торговище. Там роїлася величезна юрба; оповісники верхи на конях голосно вичитували щось, написане на папері.

Знати було, що цих оповісників надіслав сюди уряд, бо одіж їх була вишивана гербами, капелюхи прикрашені перами, а попереду стояв сурмач і голосно сурмив, коли оповісник, перепочивши, знов починав читати.

Видно було також, що люди дуже схвильовані; дехто навіть ламав руки з розпачу.

Тимчасом оповісник читав:

«З наказу його величності короля Гвіздка всім вірним його підданцям сповіщаємо, що державі нашій загрожує велика небезпека, бо могутній, хоч і мерзенний король Страхитної гори Бімбас з незліченим військом суне на короля Гвіздка, хоче нашу країну знищити й завоювати. Тому войовникові, який здолає мерзенного Бімбаса, врятує Гвіздка та його державу, король віддасть руку своєї доньки-одиначки, найпрекраснішої в світі королівни Мармушки, а також обіцяє зробити переможця своїм спадкоємцем, щоб королював після його смерті».

Вислухав Гавел оповісника та й став розпитувати селянина, що стояв біля нього, якою дорогою дістатися до оточеної столиці та де саме стоїть вороже військо.

Почувши це, один із оповісників відповів, що до табору короля Бімбаса треба їхати звідсіль день, а від столиці — півдня.

Гавел негайно заходився терти свій перстень, вимагаючи, щоб зараз же з'явилося стотисячне військо й розбило ворога; йому спало на думку одружитися після перемоги з королівною Мармушкою й спокійно королювати згодом у своїй державі.

Він ще тер перстень, коли раптом відчув, що сидить на коні, й побачив, що з-за села суне величезне військо й три полководці-воєводи скачуть до нього, чекаючи наказів.

Гавел миттю помчав до війська, розтинаючи здивовану юрбу, яка вітала його радісними вигуками, й віддав наказ негайно рушати на захист столиці та розбити короля Бімбака. А сам з воєводами поскакав на чолі своїх полків, забувши навіть про кота й песика.

Перед світанком Гавел з військом опинився під мурами столиці. Король Гвіздок замкнувся в своєму палаці й не знав, що робити, бо солдатів у нього було дуже мало.

Тим часом Бімбака уже підходив до столиці, впевнений, що не стріне сили, яка могла б його зупинити.

І раптом Гавел зі стотисячним військом, мов грім з ясного неба, вдарив на нього.

Що там діялося, не можна сказати: усе поле вкрилося тілами вбитих ворогів. Сам Бімбака утік ледве живий. Здобувши перемогу, Гавел зупинився табором біля столиці, а трьох своїх воєвод надіслав із привітаннями до короля Гвіздка, вимагаючи, щоб той віддав йому за дружину королівну Мармушку, як урочисто запрягся перед усім народом.

Король Гвіздок, що вдвох із королівною спостерігав переможну битву з високої вежі, негайно виїхав назустріч майбутньому зятеві. Король був низенький, старенький, з важкою великою короною на лисій голові. Ця корона весь час зсувалася йому на ніс, і він мусив її підтримувати.

Гавел привітав короля біля свого намету. Король обняв його, взявши без церемонії корону під пахву, і повів у замок до своєї доньки.

Королівна Мармушка в пишних шатах із золотої парчі вже виглядала нареченого. Обличчя її сяяло красою, мов сонце промінням, але очі були неласкаві й на переможця вона дивилася згорда.

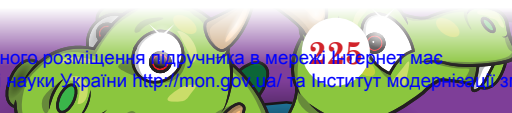
Старенький король Гвіздок, скинувши з себе парадні шати й жбурнувши корону в скриню, радий та веселий сів за стіл.

Гавел і королівна Мармушка звінчалися того ж дня, на превелику радість усім мешканцям столиці.

Були на весіллі три воєводи Гавелові, святкувало й усе військо, яке стояло під мурами, але вояки так багато їли й пили, що король спитав зрештою, чи не можна те військо розпустити геть.

Гавел згодився і, сховавшись в кутку, потер свій перстень та віддав йому потрібний наказ.

<...>

Незабаром старий король Гвіздок, який дуже любив поїсти й випити, <...> віддав уночі богові душу.

Йому справили пишний похорон; незабаром після того Гавела коронували в парі з дружиною, й почали вони владарювати.

Котик і пес ні на хвилину не покидали нового короля, невідступно були коло нього.

Як королював Гавел — здогадатись не важко. Перш за все він звільнив бідноту від усіх податків, від тяжкої данини, а для хворих і калік заснував лікарні й притулки. Крім того, цілими днями він блукав з котом і песиком по місту, вишукуючи старих людей, жебраків, сиріт, яким потрібна була допомога.

Королеві Мармушці це було зовсім не до смаку, а ще менш подобалося вельможним панам з королівського двору, які крутили носами й нищечком обурювалися, що Гавел слухати не хоче їхніх лестоців, не робить їм ніяких подарунків, а дбає тільки про бідних.

Отож вельможне панство потроху почало глузувати з короля, деякі навіть натякали королеві Мармушці, що володар їх якийсь особливий і, мабуть, чи не сам бідного роду, якщо так дбає про бідноту.

Це боляче вколало королеву, яка хоч і любила свого чоловіка, але дуже пишалася тим, що походить з великого роду Гвіздків та Цвяхів.

Отож вона почала допитуватись у чоловіка, якого він роду. Гавел у відповідь тільки сміявся і звертав розмову на інше. У серці королеви спалахнула величезна цікавість.

Вона стала піддобрюватись до чоловіка, вдаючи, що дуже кохає його, запевняла, що кохала б так само, якби він був звичайнісіньким селяком, бо над усе вдячна йому за врятування королівства.

Якось увечері, коли вони вдвох сиділи в садку й слухали соловейка, королева Мармушка почала просити й благати Гавела, щоб розповів їй про своє життя з самого дитинства.

Гавел піддався на вмовляння і сказав, що він не хто інший, як селянський син; розповів також, що знайшов чарівний перстень; не приховав і того, що завжди носить перстень на пальці, бо він допомагає йому, коли треба.

Королеву Мармушку тяжко вразило, що вона вийшла заміж за простого селяка, й хоча хитра жінка вміло приховала це, але подумки заприсягався звести свого чоловіка зо світу — неодмінно звільнитись від нього.

Якось уночі, коли Гавел міцно заснув, королева спритно зняла з нього перстень. Миттю наділа перстень собі на палець і наказала негайно перенести Гавела до великої вежі на безлюдному острові

посеред моря, щоб сидів там до самої смерті, ніколи більше не бачив ані своєї дружини, ані свого королівства.

Коли Гавел прокинувся, він уже був ув'язнений у вежі, так, як наказала Мармушка. Побачивши, що персня на пальці немає, він одразу здогадався, що його зрадила королева.

Насилу видерся Гавел на вершечок вежі, щоб хоч дізнатися, де саме опинився, і побачив ген до обрію пустельне море, а навколо вежі — безлюдний острівець. Внизу об нього розбивалися хвилі, а над ним із жалібним писком кружляло морське птаство.

Найбільше Гавелові шкода було, що немає тут із ним вірних друзів — песика й kota. А вони тим часом бігали по всьому замку, скрізь шукали, нюшили й ніяк не могли довідатись, де ж подівся їхній господар. Нарешті песик побачив перстень на пальці в королеви і вгадав, що Мармушка зрадою позбулася свого чоловіка.

Почали песик з котом думати-гадати, як їм звільнити Гавела та як помститися за нього.

І от кіт з неймовірною люттю напав на мишей, яких до біса розплодилося в замку. Адже миші могли допомогти здобути перстень.

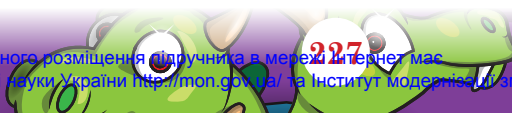
До kota приєднався й песик. Удвох вони ганяли й нищили мишву без жалю. Нарешті доведені до розпачу довгохвості, яким тут жилося дуже добре, зібралися в льоху на раду.

Почали радитися з вечора й радилися до самого ранку, бо кожна миша неодмінно хотіла виголосити довгу промову, похвалитись, як вона гарно вміє говорити, — і не дійшли згоди. Наступного ранку зійшлися знову й мало не погризлися. Аж на десятий день <...> миші надумали вирядити до нього посланців.

Кіт прийняв мишей, але сказав, що пощади їм не буде, доки миші не заберуть у королеви Мармушки перстень. Він уже вистежив, що Мармушка на ніч клала перстень у рот — боялась, аби він не зсунувся з пальця: адже перстень був великий, а пальчики в неї тоненькі.

Отож миші, рятуючи себе від згуби, тихцем прокралися в королівську опочивальню й стали чатувати. Ці хитрі створіння вирішили лоскотати сплячу Мармушку хвостиками, аж поки вона випустить із рота перстень. Полоскотали раз, полоскотали другий — нічого не виходить... Лише за третім разом королева засміялася; перстень випав у неї з рота й покотився на підлогу. Кіт уже чекав коло ліжка й, підхопивши перстень, кинувся геть; песик — за ним. Він так заскиглив і зашкрібся в двері, що служниця, яка спала неподалік, прокинулася і випустила його в двір.

Друзі миттю шаснули з двору й подалися в місто, з міста в поле

й помчали в далеку путь до моря, бо вже відчули, що Гавел десь там, на острівці...

Довго, дуже довго бігли вони, аж доки нарешті опинилися на скелястому березі. Але як допливти до острівця? Адже кіт страшенно боявся води. Вирішили, що кіт із перснем у зубах сяде песикові на спину, і песик попливе морем.

Вони вже були на півдорозі до острівця, вже бачили його вдалині, коли песик раптом спитав кота:

— Чи ти не загубив перстень?

— Ні! — нявкнув кіт, і перстень, випавши в нього з рота, плюснув у воду.

Коли вони вже стояли на острівці, песик спитав:

— А де ж перстень?

— Я міцно тримав його! — жалісно пронявчав кіт. — Та коли ти спитав, чи я його не загубив, я роззявив рота, щоб відповісти, і перстень — бульк! — пішов на дно!..

Песик дуже розсердився:

— Ах ти ж роззява! — загарчав він на кота. — Роби що хочеш, але знайди перстень! Як не знайдеш — загризу тебе на смерть!.. А себе замордую голодом... Присягаюся!

Почав кіт думати-гадати, як знайти перстень. І нічого іншого не надумав, як нападати на риб і душити їх, так само, як у замку мишей. Отож він причаївся на березі й став хапати кожну рибину, яка припливала погрітись у мілкій воді на сонечку.

Все морське царство переполохалося на смерть, і риби поспливалися на раду. Але тут було зовсім інакше, ніж у мишей. Величезні осетри, лососі, щуки відразу надумали вирядити посланців до кота. Дрібні рибки не перечили, бо їхньої ради ніхто й не питав.

Старий осетер звернувся був до кота з промовою, але той нічого не схотів слухати.

— Буду вас нищити, поки живий, як не знайдете мені перстень! — занявчав він грізно. — Робіть що хочете, інакше не буде вам спокою!

Великі риби, яким дуже не хотілося бабратись у мулі на дні, погнали десять тисяч риб'ячої дрібноти шукати перстень. Того ж дня його знайшла маленька пліточка, а старий осетер забрав і поплив до кота.

Ну ж і зраділи кіт та песик! Та клопоту було ще багато. Хоч перстень і принесено, але як потрапити з ним до вежі? Адже в ній нема ні дверей, ні вікон, лише нагорі зяє чорний отвір, яким проходить повітря.

Кіт сказав, що видряпається на вежу. Песик лишився на скелі варувати.

Лізе котище, лізе, чіпляється пазурами. Вже доліз до половини вежі, коли раптом — беркиць! — звалився на землю. Але ж кіт завжди падає на ноги; тож він і не покалічився.

Песик загарчав:

— Лізь зараз мені знову, бо загризу тебе! Лізь нагору!

Ледве перепочивши, кіт удруге видряпався на вежу, але знову сприснув. Песик ухопив його за шию й мало не задушив.

— Полізу ще раз! — простогнав бідолаха. — Тільки дай хоч мені передихнути.

За третім разом він так міцно чіплявся пазурами, що видряпався до вершини вежі.

Гавел саме сидів на кам'яній лаві й сумно дивився на море, коли раптом кіт безсило звалився біля його ніг, впустивши з рота золотий перстень.

Ой, як зрадів Гавел! Швиденько схопив перстень, а разом з ним і kota, бо той уже ледве дихав...

Ятри — спричиняти, викликати чим-небудь запалення, біль, подразнення в чому-небудь (перев. в рані, хворому місці тощо).

У вежі в'язень їв лише сухий хліб із водою, отож геть охляв. Він потер перстень, жадаючи притулку та їжі для себе й для песика з котом, і вмить опинився в тій самій хаті, де вже раз побував, коли батько вигнав його з дому.

Виспавшись і попоївши всмак, став Гавел міркувати, що ж робити далі.

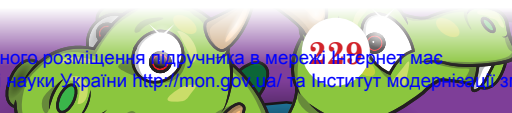
До королеви, що так підступно зрадила його, Гавел не дуже хотів повертатися, хоча ще кохав її. Проте йому шкода було гарного королівства, а найдужче бідняків, старців та калік, яким потрібні були його допомога й захист.

Отож він трохи погуляв на травичці під деревом, бо так давно нічого цього не бачив, а потім подався тією самою дорогою, яка привела до його королівства.

Дивна річ! На торговищі так само товпилася величезна юрба й лунав тривожний гамір.

— Люди добрі! Що це у вас тут знову діється? — спитав Гавел. — Лихо якесь чи що?

— Ой, лихо, лихо! — відповів староста. — І вже ніхто нас од цього не врятує. Загине й королівство, й наша королева. Хтозна, де дівся король Гавел, а він — що правда, то не гріх! — короловав мудро, та

й військо мав добре. Дізнавшись, що його немає, підлий Бімбас знов суне на нашу столицю і, звичайно, завоює, всю нашу країну, підіб'є народ під свою руку. А це таке лихо, що страшнішого і не буває!

Гавел слухав і міркував. Королева тяжко скривдила його, це правда, але чому за кривду повинен платити весь народ?

Він хутко потер свій чарівний перстень, вимагаючи, щоб коло нього з'явилося сто тисяч війська й три воеводи. Миттю прискакали воеводи, виструнчились вояки. Гавел скочив на коня на чолі війська й помчав до столиці.

Ледве Бімбас побачив грізні полки, він, не чекаючи битви, дременув навітки. Та Гавел із військом кинувся навздогін. Нападників били, рубали; сам Бімбас загинув у січі.

Королева Мармушка дивилася на битву з вікна замку й умлівала від жаху.

Хоч ворога розбито, але Гавел, чоловік її, звичайно, схоче помститися за такий злочин... Як ублагати його?

Переможне військо на чолі з Гавелом уже входило до столиці.

Мармушка замкнулася в своїй опочивальні й, упавши на підлогу, чекала страшної кари.

А що як король накаже заслати її на той безлюдний острів і посадити в страхітливу вежу?!

Ні, Гавел надто чесний і добрий, щоб помститися так жорстоко...

Ось відчинили браму, і вельможне панство гуртом упало королю в ноги, вдаючи неймовірну радість з його повернення.

Не озвавшись до них і словом, Гавел наказав, щоб його провели до дружини. Він зупинився в дверях опочивальні.

— Ну що? — спитав він. — Королево Мармушка, правда ж, я знову нагодився вчасно? У вежі було мені страшенно нудно, але друзі, спасибі їм, навідали мене й допомогли вибратись. Тепер будемо знов жити з тобою разом. Я міг би тобі помститися, але не хочу... Не можу вчинити підлоти! Проте від покарання ти не втечеш, моя королево!

Мармушка підвела голову й стала прислухатися.

— Я простий селяк... Був селяком, став королем, і не хочу з тим критися. Але ти, Мармушко — дружина моя, отож повинна разом зі мною піти до вбогих батьків моїх і до землі їм уклонитися. Отака тобі кара! Цим свій гріх спокутуеш; я ніколи тобі про нього не згадаю.

Королева Мармушка кинулась чоловікові в ноги й на все згодилася.

Наступного дня, коли зійшло сонце, Гавел потер перстень, жадаючи, щоб той переніс його з королевою на дорогу, яка вела до батьківської хати. Перстень вволив його волю. І ось Гавел та Мар-

мушка — на головах золоті корони, на плечах накидки, горностаєм підбиті, — їдуть широкою дорогою. За ними слідом — королівський почет у каретах... Басують коні, сяє позолота — глянути страх!

Їдуть вони, їдуть, коли це один з Гавелових братів жене воли з поля. Побачивши короля, неборак упав з перестрашу на землю, б'ючи йому чолом. Був він у старій свитині, брудний, обідраний. Король зупинився і засміявся.

— Ти що, не впізнав мене? Адже я Гавел, рідний твій брат! Ось бачиш — дурень, а до королівської корони доробився! Ти ж, розумнику, досі воли пасеш... Уставай, їдьмо з нами!

Довелося королеві Мармушці стерпіти, що поруч із нею сидить селяк.

Проїхали трохи далі — аж іде другий брат, поганяє сухоремних коней. Побачив королівський почет — мерщій завернув своїх шкап з дороги і вклонився до землі, не сміючи навіть глянути на Гавела. А той весело гукнув:

— Ану вставай! Не впізнав мене чи що? Я ж твій брат! Їдьмо з нами!

Біля хати вони зустріли третього брата й підїхали нарешті до воріт.

Батько й мати вибігли глянути на пишний почет, який невідь чому затримався біля їхньої хати. Вони впізнали Гавела лише з голосу, коли він обізвався до них і вклонився в ноги.

— Спасибі вам, тату! Спасибі вам, ненько, що вигнали мене з хати! Бо якби сидів удома, не став би я королем, не зміг би оце допомогти вам на старість. Дякую вам од щирого серця! А зараз їдьмо зі мною в королівський палац, щоб я ніколи не загордів, не забув, якого я роду.

Отак, ушанувавши батька й матір, Гавел забрав їх з собою в столицю й наступного дня бучно відсвяткував свою перемогу. Кажуть, він після того ще сто років щасливо королював у своїй країні, а його сини, мабуть, королюють там і досі.

(переклад М. Пригари)

Про золоту рись

Якось поїхав король на полювання і зловив золоту рись. Повернувшись додому, замкнув її в окремому покої, а ключ віддав дружині, наказавши, щоб ніхто туди не заглядав. Потім порозсилав гінців до інших королів, щоб їхали дивитися, якого він звіра зловив. Коли ж так склалося, що він сам мусив кудись виїхати. А був у того короля один син.

От батько тільки виїхав з дому, хлопець нишком витяг ключ у матері з кишені та й відчинив кімнату, де була замкнута рись. Звір вискочив та й утік до лісу.

Повертається король, а далі й запрошені гості почали з'їжджатися. Король узяв ключа, відчиняє кімнату, а рисі немає.

Розгнівався король страшенно. Жінці за те, що дала комусь ключа від тієї кімнати, наказав збиратись, сідати в карету і їхати геть із замку.

Вона як почула таке, зомліла. Тоді підходить до короля син і каже:

— Любий батьку, мама тут нічого не винна; все це я зробив. Пішов подивитись на рись, відімкнув двері, а вона й утекла.

А батько йому:

— То вся кара впаде на тебе!

Хлопець давай проситися:

— Батьку, не чини мені лиха, а тільки дай мені карету, кучера і пару коней. Поїду я в світі і вже ніколи більш сюди не повернуся.

Сподобалося таке синове прохання чужим королям, що зібралися в замок, і вони стали просити:

— Справедливо осудив себе хлопець, то дайте йому, що просить, та й нехай собі їде в світі.

От виїхала карета, хлопець сів у неї, а король наказав кучерові, щоб той вивіз сина в далекі краї, заборонивши повертатися і привозити хлопця додому. Так вони й виїхали.

Їдуть-їдуть, аж заїхали в таке місце, що там самі гори та долини, а села ніде й близько не видно. Коні від спеки потюпилися, аж ледве дихали; та й королевича з кучером спрага змагала, а тут води ніде ні росиночки.

Криниця — символ батьківщини; здоров'я, сили, багатства, родючості; святості і чистоти; краси, вірності; безсмертя народного духу; розлуки, туги; високої духовності.

Аж ось надибали криницю, а коло неї відро, тільки без журавля. Взяли вони віжки від карети, прив'язали відро та й опустили в криницю, — коли ж віжки не дістають до води. Познімали пояси й доточили віжки, — ні, таки ще коротко.

Стали вони радитися між собою, кому з них лізти в криницю. Кучер і каже:

— Лізь ти!

— Якби я поліз, то ти б мене не витяг, — каже королевич.

— Та лізь, витягну.

От королевич спустився на мотузці, набрав відро, тоді друге, третє...

Коні так хотіли пити, що випили по шестеро відер, і кучер випив трохи не ціле відро. А як напився досхочу, то й каже:

— Тепер сиди тут, у цій криниці, а я поїхав!

Хлопець у плач і просить:

— Витягни мене! Як хочеш, то їдь собі сам, тільки витягни мене!

А кучер йому:

— Як заприсягнешся, що даси мені своє вбрання, а сам візьмеш моє і будеш кучером, а я королевичем, то витягну тебе. Та пообіцяй, що нікому про це не розкажеш.

— Добре, тільки будеш ти королевичем доти, поки я не стану з мер-

твого живим.

Вйокнути — гука-ти «вйо» на коней.

Кучер витягнув його, одягнувся в королівське вбрання, сів у карету; а королевич одягнувся в кучерову вдяганку, сів на передку, взяв віжки, вйокнув на коней, і поїхали.

Довго їхали, аж ось спинилися біля палацу якогось короля. Кучер вийшов із карети й подався до панських покоїв, а королевич заїхав під стайню, випріг коней і дав їм оброку.

А в того короля була вродлива донька. Побачила вона королевича, що тепер був за кучера, і припав він їй до серця більше, аніж його пан. Колишній же кучер так сподобав королівну, що схотілось йому з нею одружитися.

Стайня — спеціальне приміщення, будівля, де тримають коней; конюшня.

Обрік — дрібно посічена солома з вівсом, дертю і т. ін. для годівлі коней.

От він гостює собі вже довгенько, та боїться тільки, щоб королевич його не викрив. А далі надумав якось позбутися хлопця.

Королівна ж собі знай бігає до стайні, бо дуже їй кортіло поговорити з тим хлоп-

цем, хоч він їй сказав, що з мужицького роду. От кучер дізнався про те та якось і каже королеві.

— Найясніший пане, мій кучер може зробити так, що в коней будуть гриви золоті, хвости золоті і золоті копита. Король зрадив:

— О, то це добре!

Покликали королевича й випустили дванадцятро таких коней, що ще ніколи на волі не гуляли. <...>

— Бери батога і йди за цими огирями! Та дивись мені, щоб увечері пригнав їх із золотими хвостами, золотими гривами й золотими копитами. Королевич став проситися, аж плаче:

— Як же я таке зроблю?

— Іди й зроби, що наказую, бо як не зробиш, то смерть тобі. Іде королевич за тими огирями й плаче ревними слізьми.

 Огир — жеребець.

Ще він і не оглянувся, а їх мов вітром здуло, не знати, де ділися. Прийшов королевич до бору — за кіньми ані сліду; сів він під кущем та й журиться.

Дивиться, аж до нього біжить рись — та, що він колись випустив, і каже:

— Здоров був, мій королевичу!

— А, доброго здоров'я, золота рись! Бачиш, яке лихо маю через тебе: мушу до вечора дванадцять огирів пригнати із золотими гривами, золотими хвостами й золотими копитами. Не знаю, що мені й робити.

— Ну, не журися!

<...>

Тут рись як свисне — й стали збігатися огирі. Дмухнула рись на кожного з них — і гриви, хвости й копита стали золоті. А далі й каже королевичу:

— Сідай на котрогось із них, тоді решта підуть за тобою.

Сів королевич на одного коня і їде; ще до замку далеко було, як углядив його король і вибіг, щоб побачити, чи справді в коней золоті гриви, хвости й копита.

Дивиться, аж так і сяє кругом від щирого золота. А кучер <...> знов пішов до короля та й каже:

— Найясніший володарю, тут є такі три воли, що ще ніколи не

були на волі. Мій візник каже, що зробить їх золотими.

Король наказав випустити волів, а ті з великим риком-ревом почали до лісу. Знову покликали хлопця:

— Бери багата та йди за отими волами! Увечері приведеш їх золотими, а ні — смерть тобі!

Королевич сам не свій — іде. Зайшов у бір, а тут волів ані сліду. Сів він під кущем та й плаче. <...> Коли знов вибігає золота рись і гукає до хлопця:

— Добридень, королевичу!

— Добридень, золота рись! Бачиш, знов маю таке лихо через тебе.

— Ну, я добре те знаю, але не журися! Сиди тут і чекай, а я прийду до тебе надвечір.

От королевич сів і чекає. Надходить вечір, біжить золота рись.

— Добривечір, королевичу!

— Добривечір, золота рись!

Свиснула рись, і позбігались усі воли. Дмухнула на них, і враз вони зробилися геть золоті. А далі й каже хлопцеві:

— Бери одного за налигача, тоді решта самі підуть за тобою. Боюся я тільки, що це не кінець твоєї біди. Але ти мене порятував од смерті, то й я тобі допоможу. На ось оцей перстень: як потреш його об свою одягу, одразу матимеш усе, що забажаєш. Добре його сховай, щоб не згубився і щоб ніхто в тебе його не вкрав!

Королевич подякував рисі, розпрощався з нею й загнав волів до обори, а там враз стало так видно, наче величезний вогонь спалахнув.

Збіглися всі з палацу та й дивуються, тільки один переодягнутий кучер аж кулаки гризе з люті та перелякався, що лишенько! От він і надумався:

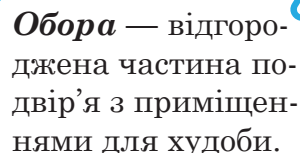
«Треба королевича звести зі світу, бо лихо мені буде». На ранок знов до короля:

— Кажуть, тут є така в'язниця, що як туди когось посадять, то його враз гадюки з'їдять. Мій кучер нахвалявся, що йому того не страшно. Як би пересвідчитися, чи це правда?

Король послуухався кучера і наказав замкнути королевича до тієї в'язниці-льоху.

Королевич аж руки заломив з переляку, та, на щастя, згадав про той перстень, що рись йому дала, і тоді сміливо пішов у льох.

Королівні зовсім не хотілося виходити заміж за візника, що вдавав із себе королевича. Хотіла вона за того хлопця, що сидів у в'язниці, бо

Обора — відгороджена частина подвір'я з приміщеннями для худоби.

покохала його і дуже жаліла, й гірко за ним сумувала.

От прийшла якось вона до короля та й каже:

— Тату, ходім до тієї в'язниці та подивимось, чи живий ще кучер.

— От яка ти нерозумна, — каже їй король, — там з нього вже й кісточок не зосталось.

Королівна ж не повірила й пішла сама. Стала під дверима, коли чує — там щось грає. Відсунула камінь від дверей, дивиться, а там королевич сидить собі за столом, гадюк ні сліду, а коло нього слуги так і бігають та приносять йому всякі наїдки й напої.

Королівна відчинила двері, зайшла в льох і пробула там кілька днів, а тоді повернулася додому. Одразу й до короля, а той її питає:

— Де це ти була так довго?

— Ой, приїхала ж тітка, я сіла з нею в карету та й поїхала до неї. А оце повернулася і дуже мені хотілося б, щоб ти зробив таку ласку — трохи погуляв зі мною.

Король згодився, і пішли вони гуляти. Коли дочка й звернула на дорогу, що до в'язниці вела, та й каже, мов сама собі:

— Той візник, мабуть, уже вийшов із в'язниці: Королеві цікаво стало, що ж там справді. Підійшов він до льоху, відсунув камінь, прислухався — аж чує музику. Він і зійшов у льох з дочкою.

Було там усього досхочу, вони наїлися і напилися, а тоді забрали королевича та й повели до палацу. Кучер побачив королевича та аж оторопів із страху. А хлопець підійшов до нього й каже:

— Був ти королевичем, поки я з мертвого не став живим. Як бачиш, я живий, і тепер край твоєму лукавству, знов буду я королевичем!

А далі пішов до короля та й розказав йому, як усе було.

Кучера ж тоді прогнали, а королевич одружився з королівною. І я на тому весіллі був і пиво пив, по бороді текло, а в роті не було.

#казка #росіяни

До речі, глиняні іграшки — «кізки-свистульки», «коники-свистульки» виготовляли з особливої білої глини, розписували прямо по природному тлу глини горизонтальним штриховим живописом. Дивовижно...

16:13 ✓

Пташина мова

Водному місті жили собі крамар та крамариха, і народився в них син не по літах кмітливий, назвали його Василем.

Якось обідали вони утрюх, а над столом висів у клітці соловей, та так жалібно наспівував, що крамар не втерпів та й каже:

— Якби знайшовся такий чоловік, що відгадав би, про що соловей наспівує, яку долю віщує, — либонь, ще за життя свого я б віддав йому половину своїх маєтностей, та й умираючи заповів би ще немало добра.

А хлопчик, — було йому літ шість тоді, — позирнув батькові з матір'ю в очі та й каже:

Рушник — символ злагоди, любові; краси; подружньої вірності; щасливої долі; символ працьовитості; чистоти почуттів українців; високих естетичних смаків; лагідності; поетичності душ; гостинності, незрадливості; надії; побажання добра; прощання; захисту від злих сил.

— Я знаю, про що соловей наспівує, от тільки сказати боюся.

— Кажи не криючись! — приступили до нього батько з матір'ю. І Василько із сльозами промовив:

— Соловей віщує, що настане такий час, коли будете мені слугувати: як умиватимусь, батько стане воду на руки зливати, а мати рушника подавати — лице, руки втирати.

Прикро стало від тих слів крамареві та його жінці, й намислили вони звести свого сина зі світу.

Злагодили невеличкий човен, серед темної ночі поклали в нього сонне дитя й пустили в широке море.

Водночас випурхнув з клітки соловей-віщун, прилетів у човен і сів хлопцеві на плече.

От пливе човен морем, а назустріч йому корабель на вітрилах летить. Побачив корабельник хлопчика, жаль йому стало, узяв він його до себе, розпитав про все й пообіцяв, що буде глядіти, як рідного сина.

На другий день каже хлопчик своєму новому батькові:

— Соловей наспівує, що налетить буря, поламає щогли, пошматує

Човен — символ божества потойбічного світу; останнього шляху богів та людей; у християнстві /ковчег-човен/ — символ сили, яка оберігає усе і всіх; у фольклорі, літературі — символ розлуки, Місяця.

вітрила; треба шукати затишку.

Та корабельник пустив це повз вуха.

Раптом і справді зчинилася буря, поламала щогли, пошматувала вітрила. Що тут робити, минулого не вернеш. Поставили нові щогли, полагодили вітрила і попливли далі. А Василько знов каже:

— Соловей наспівує, що назустріч ідуть дванадцять кораблів, усі розбійницькі, в полон нас візьмуть!

Цього разу корабельник послухався, пристав до острова і невдовзі побачив, як ті дванадцять кораблів, усі розбійницькі, пропливли мимо них стороною.

Переждав корабельник скільки треба і помандрував далі.

Не мало й не багато часу минуло, пристав корабель до міста Хвалинська; а в короля того краю вже кілька років перед вікнами палацу літають та каркають ворон, ворониха й вороня, ні вдень ні вночі нікому спокою від них нема.

Що тільки не робили, а ніякими хитрощами не можуть їх од вікон відвадити. І наказав король прибити на всіх перехрестях і причалах таку грамоту: як знайдеться хто од вікон палацу ворона з воронихою відвадити, тому король віддасть у винагороду півкоролівства свого і найменшу королівну за дружину; а хто візьметься за це діло, а діла не зробить, тому голову відітнуть.

<...>

Дізнався про те Василько, став проситися в корабельника:

— Дозволь піти до короля — одігнати ворона з воронихою. <...>

— Ну, йди вже, — каже корабельник. — Та як ускочиш у біду — на себе нарікай!

Прийшов Василько до палацу:

— Ану відчиніть-но вікно, що біля нього вороння літає. Постояв, послухав пташиного гвалту та й каже:

— Ваша величність, самі бачите, що літають тут троє: ворон, дружина його ворониха і їхній син вороненко. Ворон із воронихою сперечаються, хто має більше право на вороненка — батько чи мати, і просять розсудити їх. Ваша величність! Скажіть, кому належить син?

— Батькові, — каже король.

І щойно проказав це слово, ворон з вороненком полетіли праворуч, а ворониха — ліворуч.

По тому король узяв хлопчика до себе <...>. Оженився він на королівні і взяв за нею посаг — півцарства.

Якось намислив він поїздити по різних краях, по чужих землях, людей подивитися, себе показати. Зібрався й поїхав у мандри.

В одному місті зупинивсь на ніч. Переночував, підвівся вранці й велить, щоб подали йому вмитися!

Господар приніс води, а хазяйка пода-ла рушника. Розгомонівся з ними королів зять і дізнався, що то були його батько й мати. Заплакав він з радощів і впав батькам до ніг. А потім узяв їх із собою в місто Хвалинськ, і стали вони всі разом жити-поживати та добра наживати.

Посаг — майно, гроші, що їх дають батьки або родичі нареченій, коли вона виходить заміж; віно.

(переклад А. Григорука)

Російські казки

Жадібна стара

Жив старий зі старою; пішов у ліс дрова рубати. Знайшов старе дерево, взяв сокиру і став рубати. Каже йому дерево: «Не рубай мене, старий! Що захочеш, все зроблю». — «Зроби так, щоб я багатим був». — «Гаразд; іди додому, всього матимеш багато». Повернувся старий додому — хата нова, немов чаша повна, грошей кури не клюють, хліба на десятки років вистачить, а що корів, коней, овець — за три дні не злічити! «Ах, старий, звідки все це?» — запитує баба. «Так ось, дружино, я таке дерево знайшов — що не забажай, те й зробить».

Пожили місяць; приїлося старій багате життя, каже старому: «Хоч живемо ми багато, та що з того, коли люди нас не шанують! От захоче бурмістр, і тебе і мене на роботу пожене; а причепиться, так і палицями покарає. Іди до дерева, проси, щоб ти бурмістром був». Взяв старий сокиру, пішов до дерева і хоче під самий корінь рубати, «Чого тобі треба?» — запитує

Бурмістр — голова міської управи в деяких країнах.

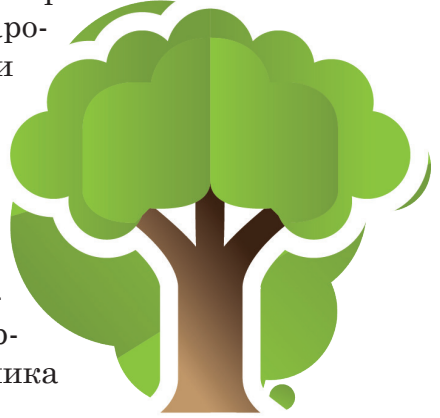

дерево. «Зроби так, щоб я бурмістром був». — «Добре, іди з Богом!»

Вернувся додому, а його вже давно солдати чекали: «Де ти, — закричали, — старий чорт, бродиш? Відводь скоріше нам квартиру, та щоб хороша була. Ну-ну, повертайся!» <...> Бачить баба, що і бурмістрів не завжди поважають, і каже старому: «Що за користь бути бурмістровою жінкою? Ось тебе солдати прибили, а вже про пана й говорити нема чого: що захоче, те й зробить. Іди ти до дерева та проси, щоб зробило тебе паном, а мене панею».

Взяв старий сокиру, пішов до дерева, хоче знову рубати; дерево запитує: «Що тобі треба, старий?» — «Зроби мене паном, а стару панею». — «Добре, іди з Богом!» Пожила стара в панстві, захотілося їй більшого, каже старому: «Що за користь, що я пані! От якби ти був полковником, а я полковниця — інша річ, всі б нам заздрили».

Погнала старого знову до дерева; взяв він сокиру, прийшов і збирається рубати. Запитує його дерево: «Що тобі треба?» — «Зроби мене полковником, а стару полковницею». — «Добре, іди з Богом!» Повернувся старий додому, а його як полковника вітали.

Минув якийсь час, говорить йому стара: «Велике диво — полковник! Генерал захоче, під арешт посадить. Іди до дерева, проси, щоб зробило тебе генералом, а мене генеральшею». Пішов старий до дерева, хоче сокирою рубати. «Чого тобі треба?» — запитує дерево. «Зроби мене генералом, а стару генеральшею». — «Добре, йди з Богом!». Повернувся старий додому, а його в генерали возвели.

Знову пройшов час, набридло старій бути генеральшею, каже вона старому: «Велике діло — генерал! Цар захоче, в Сибір зашле. Іди до дерева, проси, щоб зробило тебе царем, а мене царицею». Прийшов старий до дерева, хоче сокирою рубати. «Чого тобі треба?» — запитує дерево. «Зроби мене царем, а стару царицею». — «Добре, йди з Богом!» Повернувся старий додому, а за ним вже послі приїхали: «Цар помер, тебе на його місце вибрали».

Знову недовго й царював старий. Старій стало нудно, покликала старого і каже йому: «Те ж мені — цар! Бог захоче, смерть нашле, і поховають тебе в сиру землю. Іди ти до дерева та проси, щоб зробило нас богами».

Пішов старий до дерева. Як почуло воно ці божевільні слова, за-

шуміло листям і у відповідь старому мовило: «Будь же ти ведмедем, а твоя дружина ведмедицею». У ту ж хвилину старий обернувся на ведмедя, а стара — на ведмедицю, і побігли в ліс.

Російські казки

Чарівна сопілка

Жили собі дід із бабою, бідні-пребідні. І був у них синок Іванко.

Підріс він і каже батькові-матері:

— Піду я до когось у найми. Скільки зароблю — усе вам принесу! Узяв окраець хліба та й пішов. Йшов, йшов і прийшов на узлісся.

Сів Іванко під вербовий кущ відпочити. Зрізав гілку, став сопілочку майструвати.

Зробив він сопілочку та загравав веселу пісеньку. І тут сталося щось дивне: затанцювали зайці й птахи. «Ну, — думає Іванко, — із такою сопілкою я не пропаду».

Прийшов у далеке село, став питати, чи не потрібен комусь робітник.

Вийшов із найбагатшої хати хазяїн і каже:

— Мені потрібен робітник овець пасти.

Збережеш овець — одержиш платню. А якщо хоч одну овечку загубиш — без грошей вижену!

От вони умовилися, і став Іванко тих овець пасти.

Прижене Іванко овець на пасовище, відпустить їх, а вони на всі боки й розбредуться.

А як почне сонечко сідати, заграє Іванко у свою чарівну сопілочку — усі вівці до нього й прибіжать.

Повертається Іванко додому, а господар із господинею біля воріт стоять — овець рахують. Цілі вівці. Жодна не пропала!

Так і місяць пройшов, і другий, і третій. От вже скоро й час пастухові платити. Замислився скупий господар.

Каже він жінці:

— А піду я подивлюся, як це пастух овець пасе, що й жодна не пропала, чи не допомагає йому хто.

На світанку взяв господар кожух з овечої шкури, вивернув його та й натягнув на себе.

Пробрався потихеньку до хліва і встав посеред овець рачки.

Тільки-но сонце зійшло, Іванко піднявся та погнав овець на пасовище.

Замекали вівці й побігли. І господар від овець не відстає. Думав він, що Іванко його не помітить. А той його відразу вгледів, тільки знаки не дав.

Баран — символ чоловічого начала, творчої енергії, оновлення, сонячної сили; благополуччя, багатства, ситості, достоїнності; баранячі роги — емблема земної рослинності, її пробудження і розквіту весною; бараняче руно — символ родючості; водночас баран — символ глупоти, нерозумної, впертої людини.

— Що це, — кричить, — у мене баран сьогодні такий ледачий! — Та як шмагоне батоном господаря по спині. — Ану, не відставай від інших!

Пригнав овець на галявину, сам сів під берізку. Сидить, хліб жує. А вівці бродять, і господар серед них головою в землю втикається, ніби щипає траву.

Утомився, спитнів, а розігнулися не сміє. А сам міркує, як би від пастуха піти непомітно.

От одна овечка відійшла в кущі — господар за нею.

А Іванко заграв на сопілці — овечка ж одразу до нього й побігла. І господар теж. Біжить проти своєї волі!

Як наїлися вівці, Іванко й каже:

— Ну от, ви ситі, тепер і потанцювати можна. — Та й заграв веселу пісеньку.

Почали вівці скакати, копитцями постукувати!

І господар туди ж: танцює, ногами колінця загинає, втриматися не може!

Іванко все швидше та швидше грає. Не витримав господар, закричав:

— Ой, робітничку! Припини грати! Силоньки моєї немає...

Зупинився Іванко й питає:

— Чи це ти, господарю? Та як же ти потрапив сюди?

— Та так, — той відповідає, — випадково забрів... — а сам мерщій геть.

Приплентався додому ледве живий. Розповів про все жінці.

— Ну, — каже жінка, — адже мене він танцювати не змусить! Як прийде, то накажу йому заграти.

Став господар просити жінку:

— Якщо ти таку справу затіяла, то посади мене в скриню на горищі та зв'яжи її поміцніше, щоб мені разом із тобою не затанцювати.

Господиня так і зробила. Посадила чоловіка у велику скриню та прив'язала її до балки.

Тільки-но Іванко пригнав стадо, господиня й каже йому:

— Ну ж бо, пастуше, заграй-но на своїй сопілці! Якщо я затанцюю, то віддамо тобі платню, а не затанцюю — то так проженемо.

Іванко вийняв сопілку, став пісеньку награвати. Вскочила господиня та й пішла в танок. Танцює і горщик з тістом з руки на руку перекидає.

Іванко все швидше й швидше грає, і господиня все швидше й швидше танцює.

Почув сопілку і господар на горищі. Почав він у своїй скрині руками та ногами ворухити, пританцювувати. Так йому там тісно. Пробив головою кришку, вискочив зі скрині, скотився в хату і ну разом із жінкою гоцати!

Вийшов пастух у двір — і господарі за ним. Танцюють без упину, а дивлячись на них і кури затанцювали, і вівці, і собака.

Пішов Іванко з двору до воріт.

— Ой, не виходь за ворота, не ганьби нас перед людьми! Віддамо тобі гроші, — просять господар із господинею.

— Е, ні, — каже Іванко, — нехай вже на вас добрі люди подивляться!

Іванко вийшов за ворота, а господар із господинею разом зі своїми курами, вівцями та собаками за ним тягнуться. І крутяться, вертяться та присідають!

Збіглося тут усе село — старі й малі, сміються, пальцями тицяють.

— Дивіться, як багатії розтріпалися та розпатлалися!

До ранку грав Іванко. А вранці отримав зароблені гроші та й пішов до батька-матері.

А господар із господинею в хаті сховалися. Сидять та показатися людям на очі не сміють.

(переклад В. Воробйової)

Чудові постололики

Жив в одному селі мужик Іван. Задумав він брата Степана в далекому селі провідати.

А день був спекотний, дорога курна. Йде наш Іван, йде — втомився. «Дійду, — думає, — до річки; там водички нап'юся, відпочину».

Приходить він до річки, а на березі сидить незнайомий дідок. Постоли свої зняв, під берізку поставив, сидить, закушує.

Попив Іван води, умився, підходить до дідка:

— Ти, дідусю, чи далеко зібрався?

— Далеко, милий. Я до столиці йду.

Здивувався Іван:

— До столиці? Пішки? Та ти, дідуню, півроку йтимеш!

А дідок відповідає:

— Ні, милий, не півроку. Я собі постололи сплів. Не прості вони, чудові. Взуюся у них, — ноги у мене самі й побіжать.

Посиділи вони поруч, поговорили; потім дідок ліг під берізку та й заснув. А Іван думає:

«От би мені такі постололи! Зніму-но я свої та поміняюся з дідом. У чудових постололах я до брата миттю добіжу».

Зняв він свої постололи, під берізку поставив, а дідові взяв потихеньку та взувся.

Тільки він узувся — як підхопило нашого Івана, перевернуло в повітрі та й понесло по дорозі!

Постоли — м'яке селянське взуття з цілого шматка шкіри без пришивної підодшви, яке звичайно носили з онучами, прив'язуючи до ніг мотузками (волоками).

Біжить він з усіх ніг. Перелякався, кричить:

— Ноги, ви куди? Стійте!

А постололи так його й несуть. Не може Іван зупинитися.

Підбігає він до села, де брат живе. Ось і будинок брата. Влітає в сіни, — перекинув відро, на мітлу наскочив та й повалився на купу сухих віників. Лежить, ногами в повітрі дригає.

«Ой, — думає, — біда. Погано я зробив, чуже добро без дозволу взяв. Треба скоріше постололи скинути!»

Розв'язав він постололи, скинув з ніг — вони й зупинилися. Соромно стало Іванові.

«Як же це я дідуса образив? Ой, недобре! Буду повертатися — віддам йому його постולי. Ну, а вже тепер в хату піду».

Входить він до хати, постולי в руках несе.

А в хаті гості за столом сидять, пригощаються. Побачили Івана та сміються:

— Ти чого це: босий ідеш, а постולי в руках тягнеш?

Відповідає Іван:

— А ці постולי мені, братці, тісні, ногам боляче. Я й зняв.

Сів він за стіл. А поруч із ним сусід Яким. Подивився Яким на постолики. Думає: «От, мені б ці постולי якраз були. Поміняюсь-но я з Іваном».

Взяв Яким чудові постолики, свої на їх місце поставив, вийшов на ганок, сів та взувся.

Тільки взувся — тр-р-рах! — знесло його зі сходів і понесло по селу. Біжить-біжить, біжить-біжить, зупинитися не може.

Злякався Яким, кричить:

— Люди добрі, ловіть мене! Зупиніть мене!

Біжить він повз свою хату. А назустріч йому сини вибігають. Зупинилися хлопчики біля дороги, дивляться на батька, запитують:

— Татку, ти куди поскакав?

А Яким кричить:

— Біжу додому! А хлопчики знову:

— Та що ти, татку? Хата аж он де стоїть, а ти куди це біжиш?

На щастя, тут величезна береза стояла. Підбіг до неї Яким, обхопив її руками та навколо її так і крутиться, так і крутиться. Кричить синам:

— Мамку швидше кличте!

Побігли хлопчики додому, заплакали зі страху. Кричать:

— Матусю, біжи мерщій на вулицю! Там татко з глузду з'їхав, — навколо берези так і ганяє, так і бігає!

Побігла мати на вулицю. А Яким коло берези крутиться та кричить:

— Ой, погано я зробив: чуже добро без дозволу взяв. Знімай, моя любо, ці постולי швидше!

Бігає за ним дружина, постоли розв'язує. Сकिनув Яким постоли з ніг — ноги зупинилися.

Повели його дружина й діти під руки до хати.

— Ой, стомився! Мало серце не розірвалося! Кїдай, Меланіє, постоли в кут. Завтра віднесу їх назад Івану. А вже тепер відпочиватиму.

Повалився Яким на лавку. Раптом двері відчиняються — входять пан і кучер.

— Мужичок, — каже пан, — ми на полювання ходили, — заблукали. Можна у тебе переночувати?

— Можна, пане, ночуй, — Яким відповідає.

А сам ледве дихає. Подивився на нього пан:

— Та ти що, мужик, хворий?

— Ні, пане, здоровий. От тільки постоли мене замучили.

— Які постоли? — пан питає.

Яким розповів йому, що з ним сталося.

Пан як схопить постоли — та до дверей.

— Не тобі, мужику, такі постоли носити! Мені, панові, вони краще згодяться!

Відштовхнув він Якіма, сам швидше взувається в постоли. Тільки взувся — як підхопило його і як понесло по вулицях! Біжить пан, тільки п'яти виблискують. Перелякався він, закричав:

— Тримайте, допоможіть, зупиніть!

А все село вже спати полягало, ніхто його не бачить. І винесло пана в поле. Стрибав він по купинах, стрибав, сотню жаб розчавив.

А потім потягли його постоли до лісу. А в лісі темно, звірі сплять, тільки ворони:

— Кра! Кра!

В лісі річка тече — глибока, береги високі.

Не втримався наш пан — та шубовств у воду! Наче камінь, на дно пішов. Тільки бульбашки по воді біжать.

Потонув пан. А постолики спливли. Пливли всю ніч по річці, а на ранок припливли туди, де їхній господар сидів.

Бачить дідок, — пливуть його постолики. Дістав він їх із води, на сонечку обсушив, посміявся, взувся, та й пішов своєю дорогою. Сам він їх сплів — вони його і слухаються, не біжать, коли йому не треба.

(переклад В. Воробйової)

Купина — горбик на луці чи болоті, порослий травою або мохом.

Безногий і сліпий богатири

У деякому царстві, у деякому королівстві жив-був цар з царицею; у них був син Іван-царевич, а дивитися за царевичем приставлений був Катома-дядько, дубова шапка. Цар з царицею вже старими стали, захворіли і покликали Івана-царевича:

— Коли ми помremo, ти у всьому слухайся і шануй Катому-дядька, дубову шапку; будеш слухатися — щасливий будеш, а захочеш бути непослухом — пропадеш, як муха.

Наступного дня цар з царицею померли. Іван-царевич поховав батьків і став жити за їх повелінням: що робить, про все з дядьком радиться. Згодом подорослішав царевич і надумав одружитися; приходить до дядька і говорить йому:

— Катома-дядько, дубова шапко! Нудно мені одному, хочу ожени-тися.

— Що ж, царевичу! Літа твої такі, що пора і про наречену думати; піди у велику палату — там зібрано портрети всіх царівен, усіх королівен, дивись та обери: яка сподобається, ту й сватай.

Іван-царевич пішов у велику палату, почав переглядати портрети, і припала йому до думки королева Ганна Прекрасна — така красуня, якої у всьому світі немає! На її портреті написано умову: якщо хто загадає їй загадку, а вона не відгадає, за того вона піде заміж; а чию загадку відгадає, той голови позбудеться. Іван-царевич прочитав цей напис, засумував і йде до свого дядька.

— Був я, — каже, — у великій палаті, обрав собі наречену Ганну Прекрасну; тільки не знаю, чи можу її посватати?

— Так, царевичу! Важко її дістати; коли один поїдеш, нізащо не посватаєш, а візьмеш мене з собою, так будеш робити, як я скажу, — може, справа залагодиться.

Іван-царевич просить Катому-дядьку, дубову шапку їхати з ним разом і дає йому тверде слово слухатися його і в горі, і в радості.

<...>

Каже Іван-царевич:

— Їдемо ми, дядьку, стільки часу, наближаємося до земель Ганни Прекрасної королівни, а не знаємо, яку загадувати загадку.

— Ще встигнемо вигадати!

Їдуть далі; Катома-дядько, дубова шапка глянув на дорогу — на дорозі лежить гаманець з грошиками; зараз його підняв, висипав звідти всі гроші у свій гаманець і каже:

— От тобі й загадка, Іване-царевичу! Як приїдеш до королівни, загадай їй таке: їхали ми шляхом-дорогою, побачили, що на дорозі добро лежить, ми добро добром взяли у своє добро поклали! Цю загадку їй до кінця життя не розгадати; а будь-яку іншу зразу дізнається — тільки гляне у свою чарівну книгу; а як розгадає, то й накаже відрубати тобі голову.

Ось нарешті приїхав Іван-царевич з дядьком до високого палацу, де проживала прекрасна королівна; у той час була вона на балконі, побачила приїжджих і послала дізнатися: звідки вони і навіщо прибули? Відповідає Іван-царевич:

— Приїхав я з такого-то царства, хочу сватати за себе Ганну Прекрасну королівну.

Доповіли про те королівні; вона наказала, щоб царевич у палац рушав й при всіх її боярах загадку загадував.

— У мене, — додала, — така умова: якщо не відгадаю чиєїсь загадки, за того мені йти заміж, а чию відгадаю — той злу смерть зустріне!

— Слухай, прекрасна королівно, мою загадку, — каже Іван-царевич, — Їхали ми шляхом-дорогою, побачили на дорозі добро лежить, ми добро добром взяли у добро поклали.

Ганна Прекрасна королівна бере свою чарівну книгу, починає її переглядати та відгадки розшукувати; всю книгу передивилась, а нічого не знайшла. Тут князі і бояри присудили королівні виходити заміж за Івана-царевича; хоч вона й не рада, а робити нічого — стала готуватися до весілля. Почала міркувати: як би відтягнути час та нареченого позбутися? І надумала. Покликала вона Івана-царевича і каже йому:

Книга — символ Всесвіту; знань, мудрості; Бога, Істини.

— Милый мій Іване-царевичу, чоловік наречений! Треба нам до весілля готуватися: послужи-но мені службу: у моєму королівстві на такому-то місці стоїть великий чавунний стовп; перетягни його в палацову кухню і нарубай в дрібні поліна — кухареві на дрова.

— Помилуй, королево! Хіба я приїхав сюди дрова рубати? Чи моя це справа? На те в мене слуга є: Катом-дядько, дубова шапка.

Зараз закликає царевич дядька і наказує йому притягти на кухню

чавунний стовп і нарізати його на дрібні поліна кухареві на дрова. Катома-дядько пішов на сказане місце, схопив стовп в оберемок, приніс в палацову кухню і розбив на дрібні частини; чотири чавунних поліна взяв собі в кишеню — «для переду годиться!»

На другий день каже королева Івану-царевичу:

— Милый мій Іване-царевичу, наречений мій! Завтра нам їхати до вінця: я поїду в кареті, а ти — верхи на богатирському жеребці; треба тобі заздалегідь об'їздити того коня.

— Стану я сам об'їжджати коня! На те в мене слуга є.

Закликає Іван-царевич Катома-дядьку, дубову шапку.

— Іди, — каже, — на стайню, вели конюхам вивести богатирського коня, сядь на нього і об'їзди; завтра я на ньому до вінця поїду.

Катома-дядько зметикував хитрощі королівни, не став довго розмовляти, пішов на стайню і велів конюхам вивести богатирського жеребця. Зібралось дванадцять конюхів; відперли дванадцять замків, відчинили дванадцять дверей і вивели чарівного коня на дванадцятьох залізних ланцюгах. Катома-дядько, дубова шапка підійшов до нього; тільки встиг сісти — чарівний кінь відділяється від землі, вище лісі підіймається, що вище лісу стоячого, нижче хмари ходячого. Катома міцно сидить, однією рукою за гриву тримається, а інший виймає з кишені чавунне поліно і починає цим поліном поміж вух коня осаджувати. Побив одне поліно, взявся за інше, два побив, взявся за третє, три побив, пішло в хід четверте. І так змучив він богатирського коня, що не витримав кінь, заговорив людським голосом:

— Батюшка Катома! Відпусти хоч живого на білий світ. Що хочеш, те й наказуй: все буде по-твоєму!

Тягота — вага; трудність, важкість.

— Слухай, собаче м'ясо! — відповідає йому Катома-дядько, дубова шапка. — Завтра ти маєш везти до вінця Івана-царевича. Дивися ж: як виведуть тебе конюхи на широкий двір та підійде до тебе царевич і покладе свою руку — ти стій струнко, вухом не поворуши; а як сяде верхи — ти по самі щітки в землю подайся та йди під ним важким кроком, немов у тебе на спині непомірна тягота накладена.

Богатирський кінь вислухав наказ і опустився ледве живий на землю. Катома захопив його за хвіст і кинув біля стайні:

Оберемок — така кількість чого-небудь, звичайно однорідного, яку можна обхопити, взяти рукою (руками).

— Гей, кучери і конюхи! Приберіть в стійло це собаче м'ясо.

Дочекалися іншого дня; настав час їхати до вінця, королівні карету подали, а Івану-царевичу богатирського коня підвели. З усіх боків народ збігся — видимо-невидимо! Вийшли з палат білокам'яних наречений з нареченою; королева сіла в карету і чекає: що буде з Іваном-царевичем? Чарівний кінь рознесе його кучері за вітром, розвіє його кістки чистим полем. Підходить Іван-царевич до жеребця, поклав руку на спину, ногу в стремено — жеребець стоїть немов укопаний, вухом не ворухне! Сів царевич верхи — чарівний кінь по щітці в землю пішов; зняли з нього дванадцять ланцюгів — кінь став виступати рівним важким кроком, а з самого піт градом так і котиться.

— Який богатир! Оце сила непомірна! — каже народ, дивлячись на царевича.

Повінчали нареченого з нареченою; стали вони виходити з церкви, взяли один одного за руки. Закортіло королівні ще раз спробувати силу Івана-царевича, стиснула йому руку так сильно, що він не зміг витримати: кров кинулася до обличчя, очі аж під лоба полізли. «Так ти такий богатир, — думає королева, — славно ж твій дядько мене обплутав... тільки задарма вам це не пройде!»

Живе Ганна Прекрасна королева з Іваном-царевичем як личить дружині з богоданим чоловіком, всіляко його улещує, а сама не заспокоїться: яким би то способом позбутися Катоми-дядька, дубової шапки; з царевичем без дядька неважко впоратися! Скільки не вигадувала вона всяких наклепів, Іван-царевич не піддавався на її умови. Через рік часу каже він своїй дружині:

— Люб'язна моя, прекрасна королево! Сумую за своєю домівкою.

— Мабуть, поїдемо; мені самій давно хочеться побачити твою державу.

От зібралися і поїхали; дядька Катому за кучера посадили. Їхали-їхали; Іван-царевич заснув дорогою. Раптом Ганна Прекрасна королева стала його будити та скаржитися:

Лестити — нещиро вихвалити когось.

Стійло — місце для утримання сільськогосподарських тварин (коні, корови).

Обплутати (переносне значення) — хитрощами вводити в оману.

— Послухай, царевичу, ти все спиш — нічого не чуєш! А твій дядько зовсім мене не слухає, навмисне направляє коней на горби та ями, я стала йому по-доброму го-

ворити, а він наспіхається наді мною. Жити не буду з тобою, якщо його не покараєш!

Іван-царевич спросоння дуже розсердився на свого дядька і віддав його до рук королівни:

— Роби з ним, що сама знаєш!

Королева наказала відрубати ноги.

Катома дався їй на поталу. «Нехай, — думає, — постраждаю; так і царевич дізнається — яке горе має!»

Відрубали Катоми-дядьку обидві ноги. Глянула королева навкруги і побачила: стоїть осторонь високий пень; покликала слуг і наказала посадити його на цей пень, а Івана-царевича обв'язала мотузкою і причепила до карети, повернула назад і поїхала у своє королівство. Катома-дядько, дубова шапка на пеньку сидить, гіркими сльозами плаче.

— Прощавай, — каже, — Іване-царевичу! І мене згадуй.

А Іван-царевич підстрибом за каретою біжить; сам розуміє, що дав маху, так вернути не можна. Приїхала королева Ганна Прекрасна у свою державу і змусила Івана-царевича корів пасти. Кожен день вранці ходить він зі стадом в чисте поле, а ввечері назад на королівський двір жене; королева на балконі сидить і перевіряє, чи всі є корови? Перерахує і наказує їх царевичу в сарай заганяти...

Катома-дядько сидить на пеньку день, і другий, і третій, не пивши, не ївши; злізти ніяк не може, доведеться помирати голодною смертю.

Неподалік від цього місця був густий ліс, у тому лісі жив сліпий, але найсильніший богатир; тільки тим і годувався, як почує по духу, що повз нього звір пробіг: заець, лисиця, ведмідь — зараз за ним у погоню; зловить — і обід готовий! Був богатир на ноги швидкий, і жодному звіру не вдавалося втекти від нього. От і сталося так: прослизнула повз лисиця; богатир почув — і слідом за нею; вона добігла до того високого пня — і звернула в бік, а сліпий богатир з розгону як вдарився лобом об пень — так і з коренем його вивернув.

Катома звалився на землю і питає:

— Ти хто такий?

— Я — сліпий богатир, живу в лісі тридцять років, тільки тим і годую сім'ю, коли якогось звіра впіймаю та на багатті засмажу; а то б давно помер голодною смертю!

— Невже ж ти зроду сліпий?

— Ні, не зроду, мені виколола очі Ганна Прекрасна королева.

— Ну, брате, — каже Катома-дядько, дубова шапка, — і я через неї

Потала (знуцання, наруга) — міра покарання.

залишився без ніг: обидві відрубала проклята!

Розговорилися богатирі і погодилися разом жити, разом хліб добувати. Сліпий каже безногому:

— Сідай на мене та скеровуй, я послужу тобі своїми ногами, а ти мені — своїми очима. Взяв він безногого і поніс на собі, а Катома сидить, на всі боки поглядає та знай покрикує:

— Праворуч! Ліворуч! Прямо!..

Жили вони отак деякий час у лісі і ловили собі на обід і зайців, і лисиць, і ведмедів. Говорить раз безногий:

— Невже ж нам весь вік без людей прожити? Чув я, що в названому місті живе багатий купець з дочкою, і та купецька дочка така милостива до вбогих і калік! Сама всім милостиню подає. Нехай у нас за господиню живе. Відвези мене брате!

Сліпий взяв візок, посадив безногого і повіз у місто, прямо до багатого купця у двір; побачила калік з вікна купецька дочка, одразу схопилася й пішла наділяти їх милостинею. Підійшла до безногого:

— Прийми, убоженький, заради Христа!

Як брав милостиню, вхопив її за руки та й у візок, закричав до сліпого — той побіг так швидко, що на конях не зловити! Купець послав погоню — ні, не наздогнали. Богатирі привезли купецьку дочку у свою лісову хатинку і кажуть їй:

— Ти нам замість рідної сестри, живи в нас, порайся; а то нам, калікам, нікому обіду зварити, сорочок відіпрати.

Залишилася з ними купецька дочка; богатирі її шанували, любили, за рідну сестру визнавали; самі вони справлялися на полюванні, а названа сестра завжди вдома: всім господарством заправляє.

Ось і занадилася до них ходити Баба-Яга. Тільки богатирі на полювання підуть, а Баба-Яга тут як тут! Невдовзі занедужала дівчина, схудла; сліпий, нічого не бачить, а Катома-дядько, дубова шапка одразу зрозумів, що кепські справи; сказав про те сліпому, і пристали вони вдвох до своєї названої сестриці, почали допитувати, а Баба-Яга їй міцно заборонила зізнаватися. Довго вона боялася довірити їм своє горе, довго кріпилася, та нарешті брати її вмовили, і вона все дочиста розповіла:

— Щоразу, як йдете ви на полювання, до хатинки приходять стара баба — обличчя злюще, волосся довге, сиве.

— А, — каже сліпий, — це — Баба-Яга; постривай же, треба з нею по-своєму розправитися! Завтра ми не підемо на полювання і зловимо її.

Уранці на другий день богатирі не пішли на полювання <...>. Сказано-зроблено.

Ухопив сліпий Бабу-Ягу за сиві косми і кричить:

— Ей, дядьку Катома! Вилась-но з-під лавки та притримай ехидну бабу, поки я зайду до хати.

Баба-Яга відчула біду, намагалася вискочити, підняти голову — куди там, зовсім немає ходу! Рвалася-рвалася — нічого не може! А тут виліз з-під лавки дядько Катома, навалився на неї, немов кам'яна гора, почав душити Бабу-Ягу <...>. Скочив до хати сліпий, говорить безногому:

— Треба нам тепер розвести велике багаття, спалити її, прокляту, на вогнищі, а попіл за вітром розвіяти!

Сказала Баба-Яга:

— Голубчики! Простіть... що завгодно, усе вам зроблю!

— Добре, стара відьма! — сказали богатирі. — Покажи-но нам криницю з цілющою водою.

<...>

Ось Катома-дядько, дубова шапка сів на сліпого; сліпий узяв Бабу-Ягу за коси; Баба-Яга повела їх в лісові хащі, привела до криниці і каже:

— Це і є цілюща вода!

— Дивись, дядько Катома, — вимовив сліпий, — не давай маху; коли вона тепер обдурить — повік не одужаємо!

Катома-дядько, дубова шапка зломив з дерева зелену гілку і кинув у криницю: не встигла гілка до води долетіти, як вже вся вогнем спалахнула!

— Е, та ти ще дурити надумала!

Почали богатирі душити Бабу-Ягу, хочуть кинути її, прокляту, у вогняну криницю. Баба-Яга злякалася, дала клятву, що тепер не буде хитрувати:

— Чесне слово, доведу до доброї води.

Погодилися богатирі спробувати ще раз, і привела їх Баба-Яга до іншої криниці. Дядько Катома відламав від дерева суху гілку і кинув у колодязь: не встигла та гілка до води долетіти, як вже паростки пустила, зазеленіла і розцвіла.

— Ну, це жива вода! — сказав Катома.

Сліпий промив нею свої очі — і вмить став бачити; опустив безногого у воду — і вирости в нього ноги. Обидва зраділи, але замислилися, що з Бабою-Ягою робити; коли нам її тепер пробачити самим добра не бачити — вона все життя буде мститися!

Вернулися вони до вогняної криниці і кинули туди Бабу-Ягу: так вона і згинула!

Після того Катома-дядько, дубова шапка одружився на купецькій

доці, і всі троє вирушили до королівства Ганни Прекрасної рятувати Івана-царевича.

Стали підходити до міста, дивляться: Іван-царевич жене череду корів.

— Стій, пастуше! — каже Катома-дядько. — Куди ти цих корів гониш?

Відповідає йому царевич:

— На королівський двір жену; королева всякий раз сама перевіряє, чи всі є корови.

— Давай-но, пастуше поміняємося одягом: на тобі мій одяг, а я твій одягну і корів пожену.

— Ні, брате, цього не можна робити; якщо королева побачить — біда мені буде!

— Не бійся, — нічого не буде! У цьому є порука — Катома-дядько, дубова шапка!

Іван-царевич тяжко зітхнув і каже:

— Ех, чоловіче добрий! Якби живий був Катома-дядько, я б не пас у полі цих корів.

Тут Катома-дядько, дубова шапка зізнався йому, хто він такий є; Іван-царевич міцно обійняв його і залився слізьми.

Помінялися вони одягом; погнав дядько корів на королівський двір. Ганна Прекрасна вийшла на балкон, порахувала і наказала заганяти їх у сарай.

Ось усі корови в сарай увійшли, тільки остання біля воріт зупинилася. Катома як підскачить, як закричить <...>.

Не сподобалось це королівні, як заверещить:

— Що це пастух робить? Взяти його і привести до мене!

Тут слуги підхопили Катома і потягли до палацу. Привели його до королівни, вона глянула і питає:

— Ти хто такий? Звідки взявся?

— А я той самий, якому ти ноги відрубала та на пень посадила; звать мене Катома-дядько, дубова шапка!

«Ну, — думає королева, — коли в нього ноги з'явилися, то з ним не варто боротися!» — і стала в нього і в царевича просити пробачення; покаялася в гріхах і дала клятву вічно Івана-царевича любити і в усьому слухатися. Іван-царевич її пробачив і почав жити з нею в тиші і спокої; при них залишився прозрівший богатир, а Катома-дядько поїхав зі своєю жінкою до багатого купця і оселився в його будинку.

(переклад Н. Ганжі)

#казка #румуні

Мене в румунів зачаровує незвичне свято Мерцишор: колись давно жили прекрасне Сонце і чарівниця Весна, які завжди ходили разом і співали, але злий Змій стежив за ними і викрав чарівну фею Весну. Ніхто не міг перемогти Змія, щоб врятувати Весну. Тільки Фет-Фрумос у великому двобої переміг і визволив чарівницю Весну з рабства, але залишився з раною в серці. З рани стікала червона кров на сніг, і де краплина падала — сніг танув, а на тому місці з'являвся підсніжник.

16:13 ✓✓

#казка #румуні

Дякую тобі.

Тепер я зрозуміла, чому мерцишори — символи весни :))

16:16 ✓✓

#казка #румуні

Так, тому саме в березні люди дарують один одному мерцишори, назва яких походить від березня (румунською «мартіє»).

16:17 ✓✓

Румунські казки

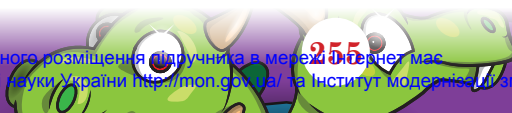
Присля-богатир і золоті яблука

Жив колись сильний і могутній цар. Навколо його палацу розкинувся прекрасний сад. Ні в кого не було такого гарного саду! А в тому саду росла яблуня, і яблука на ній були не прості, а золоті. Та покуштувати цих яблук цареві ніколи не вдавалося. Бачив він, як цвіла яблуня, як вистигали на ній яблука, але щоразу, коли вони вже були спілими, їх уночі хтось крав. Вартові не могли впіймати злодія.

Одного разу прийшов до царя його старший син і каже:

— Тату, вже дозрівають золоті яблука на нашій яблуні. Ми ніколи не куштували їх. Дозволь же мені охороняти ту яблуню, і я піймаю злодія, який краде яблука.

— Любий мій! — відповів йому батько. — Охороняй яблуню, хоч я

не вірю, що в тебе щось вийде з цього... Он скільки воїнів нічого не змогли зробити!

Царевич цілий тиждень вартував біля яблуні. Та одного разу він прибіг до батька і, пригнічений горем, розповів, що опівночі йому дуже захотілося спати, він заснув, як мертвий. Прокинувся, коли сонце вже було високо в небі. І побачив, що яблук — нема...

Дуже засмутився цар, почувши це, але що робитимеш?

Через рік прийшов до царя другий син і так само попросився охороняти яблуню. Син пообіцяв неодмінно впіймати злодія, який заважає їм стільки збитків.

І ось уже другий царевич стояв біля яблуні, але й з ним трапилося те, що зі старшим.

Зажурився цар і вирішив зрубати яблуню, та його молодший син Присля попросив:

— Тату, почекай ще рік, не рубай її. Я не обіцяю впіймати злодія, але коли ще й я спробую свої сили, це нікому не завадити.

І цар погодився.

<...>

Присля почав дедалі частіше навідуватися в сад. Нарешті яблука почали дозрівати, і хлопець звернувся до батька:

— Пора й мені вартувати.

— Іди, — відповів цар. — Але боюся, що й ти зганьбиш себе, як і твої старші брати.

— Для мене ганьба не буде такою великою, бо я не обіцяю піймати злодія. Я хочу лише випробувати свої сили.

Коли настав вечір, Присля пішов у сад, узяв із собою два кілки, лук і сагайдак зі стрілами. Вибрав собі зручне місце біля яблуні, вбив кілки в землю і сів між ними так, щоб один кілок був перед ним, а другий — за ним. Це для того, що коли сон почне хилити вперед, він удариться об кілок підборіддям, а коли назад — потилицею. Так він і вартував, аж поки однієї ночі не відчув у повітрі п'янки запахи, від яких починають злипатися повіки: захотілося спати. Але тільки-но він почав засипати, як ударився об кілок і відразу ж проснувся. Так було кілька разів, поки на світанку не почув легкого шарудіння. Присля схопився на ноги, взяв лук і натягнув тятиву. Шарудіння поближчало, хтось підійшов до яблуні і схопив за гілку. Царевич пустив одну стрілу, потім другу, третю. Після третьої почув стогін... І раптом наступила мертва тиша. Коли вже розвиднілося, Присля зірвав кілька яблук, поклав їх на золоту таріль і поніс батькові. Нарешті цар зміг покуштувати золоті яблука. Радості його не було меж.

— Тепер, — сказав Присля, — треба знайти злодія.

Молодий царевич показав сліди крові з рани злодія і запевнив, що знайде його навіть під землею.

Він домовився з братами вже наступного дня піти по слідах і впіймати злодія.

А брати зненавиділи Прислю за те, що він зумів уберегти яблука. І тепер шукали нагоди погубити свого молодшого брата. Тому вони радо й пішли на пошуки злодія.

Довго йшли брати по кривавому сліду, аж поки не прийшли до прірви, де слід губився.

Але як спуститися вниз? Вони взяли товсту мотузку й прив'язали її до дерева, що росло на краю прірви. Першим спускався старший брат.

— Тільки коли я смикну, — сказав він, — ви зразу ж тягніть угору! Старший брат спустився трохи, йому стало страшно, і він смикнув мотузку. Його зразу ж витягли.

Потім почав спускатися другий брат. Він опустився трохи нижче, ніж старший, і теж смикнув мотузку. Витягнули наверх і його.

— Тепер, — сказав Присля, — моя черга. Коли я смикну, то опускайте ще нижче. Якщо ж мотузка буде битися об край прірви, тоді тягніть мене наверх.

І найменший царевич поліз униз. Чим більше смикав він мотузку, тим нижче її попускали.

А брати, порадившись, вирішили:

— Почекаємо, чи не вчинить наш брат якогось подвигу, а потім уб'ємо його, щоб не ганьбив нас більше.

Спустившись на дно прірви, Присля зрозумів, що потрапив у підземне царство. Він озирнувся довкола і здивувався — все тут не таке, як нагорі: і земля, і квіти, і дерева, і звірі... Він навіть спершу трохи злякався, але тут же сміливо пішов уперед, поки не побачив палац весь із міді.

Навколо — ні душі. Хлопець зайшов до палацу. На порозі його зустріла вродлива дівчина та й каже:

— Я вже й не думала ще хоч раз побачити людину з нашого світу! — Як же ти, братику, потрапив сюди? Тут володіння трьох братів-драконів, вони викрали нас — трьох царських дочок — у батька-матері...

Присля все розповів царівні: і про золоті яблука, і про те, як поранив злодія, і як по сліду прийшов з братами до прірви, і як спустився сюди. Він спитав, що то за дракони і чи дужі вони.

— Вони сильні, — відповіла царівна, — але ти їх подужаєш. Поки що заховайся, а то біда, коли дракон побачить тебе в своєму палаці. Зараз він має прийти на обід. Підходячи до палацу, він за сім верст кидає булаву, яка влучає в двері, падає на стіл, потім сама чіпляється на цвях...

Не встигла вона й промовити це, як почувся свист, потім — удар у двері, по столу, й булава, відлетівши від столу, сама повисла на цвяхові. Присля схопив булаву й кинув її назад, ще далі, ніж кидав дракон. Пролітаючи повз дракона, вона черкнула його по плечу.

Дракон злякано зупинився, подивився вслід булаві, побіг за нею, схопив на льоту й повернувся додому. Біля воріт він крикнув:

— Тут пахне людиною з того світу!

Побачивши царевича, який вийшов йому назустріч, дракон спитав:

— Яким вітром тебе сюди занесло, людино? Кістки свої хочеш залишити тут, чи що?

— Я прийшов сюди, щоб упіймати злодіїв, які крали в мого батька золоті яблука!

— Це ми крали їх, — відповів дракон. — Але як ми з тобою будемо битися? Булавами, мечами чи, може, поборемось?

— Боротися будемо, так справедливіше!

Почали вони боротися. Боролись, боролись, поки дракон не вдавив Прислю по кісточки в землю. Присля вирвався, схопив дракона, загнав у землю по коліна й тут же відрубав йому голову.

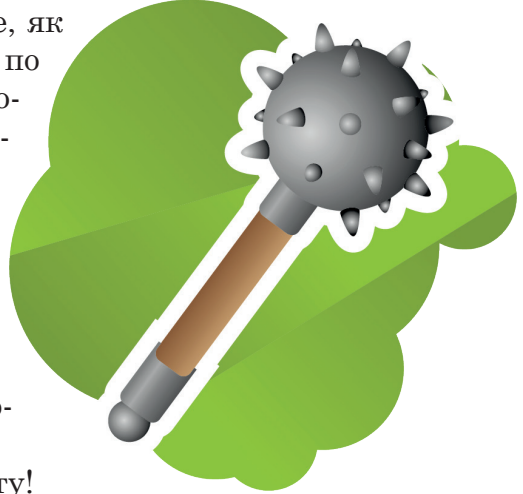
Дівчина зі слізьми радості на очах подякувала богатиреві й попросила його врятувати і її сестер.

Присля відпочив трохи, потім вирушив до срібного палацу, де жила одна сестра дівчини.

<...> Коли прилетіла булава, зірвав її з цвяха й кинув назад на чотирнадцять верст далі, ніж кидав дракон. Булава вдарила дракона по голові, але не вбила.

Прибіг страшенно розлючений дракон додому, кинувся до Прислі, але Присля його вбив, як і першого дракона.

Дівчина подякувала Прислі за визволення, але ж треба було вря-

тувати ще й наймолодшу сестру.

— Хоч той дракон і сильніший за своїх братів, але <...> він зараз поранений. То ж ти його поранив, коли він крав золоті яблука...

<...>

Побачивши золотий палац, у якому жив наймолодший дракон <...>. Дівчина, як тільки побачила богатиря, почала благати його визволити її.

Не встигла вона домовити, як у кімнату влетіла булава й повисла на цвяхові. Дівчина сказала, що дракон кидає булаву на двадцять верст. Царевич розмахнувся й кинув булаву ще далі назад і вдарив нею дракона в груди.

Розлючений дракон за мить уже був дома.

— Хто насмілився зайти в мій палац?

— Я! — відповів йому Присля.

— Я суворо покараю тебе! — закричав дракон.

— Нічого, — відповів Присля, — я й з тобою розквітаюся.

Вирішили вони боротись. Боролися вони, боролись, поки опівдні обидва не перетворилися в вогонь. Якийсь ворон літав над ними і каркав. Помітив його дракон і гукнув:

— Вороне, вороне, принеси мені волячого жиру, а я тобі дам оцього трупа! — І він показав на Прислю.

— Вороне, вороне! — гукнув і Присля. — Якщо принесеш мені волячого жиру, я тобі дам три трупи!

— А ти правду кажеш? — спитав ворон.

— Мої уста кажуть тобі правду! — запевнив Присля.

Ворон приніс у пазурах волячого жиру й кинув його у вогонь, що утворився з Прислі.

Вогонь від цього спалахнув ще з більшою силою, і Присля почав перемагати: схопив дракона руками, підняв угору і загнав по коліна в землю. Але дракон вирвався, схопив Прислю, підняв і загнав його по пояс у землю. Присля, зібравши всі свої сили, вирвався і так стиснув дракона, що в того аж кістки затріщали. Потім загнав його в землю по саму шийку й відрубав голову.

Булава — символ влади, богатирської сили. У казках булава знаменує собою міць землі і слугує герою для поборювання темних сил підземного царства. Як і герої східних міфів Балу, Бал, український деміург опускається в підземний світ і там поборює сили темряви, визволяючи сили земної родючості (полонених царівен, частіше — змієвих дочок) для шлюбівання з небесно-земним світом.

Дівчата-царівни подякували царевичеві за визволення, а потім розповіли, що в кожного дракона був батіг. Коли дракон бив батогом у кутку, то там з'являлися яблука.

Тоді вони пішли по палацах, у кожному кутку били батогом, і після кожного удару сестри взяли по яблуку: старша — мідне, середня — срібне, а наймолодша — золоте.

Прийшовши до того місця прірви, де він спускався, Присля почав смикати мотузку так, що вона стала битися об край прірви. Брати на горі витягнули спершу старшу царівну. Дівчина віддала старшому царевичу мідне яблуко — на знак того, що вона має стати його дружиною. Брати опустили мотузку вдруге й витягли середню царівну, яка віддала срібне яблуко середньому царевичу. Потім витягли наймолодшу царівну. Вона була нареченою Прислі, тому її золоте яблуко залишилося в нього.

Присля вже давно збагнув, що старші брати хочуть убити його. Тож коли мотузка опустилася за ним, він прив'язав до неї камінь і поклав зверху свою смушеву шапку. Потягнувши мотузку догори й побачивши смушеву шапку, брати подумали, що то голова Прислі, і випустили з рук мотузку. Почувся гуркіт, і брати вирішили, що Присля загинув.

Верста — давня назва східнослов'янської міри великих віддалей, що становила 1,06 км і вживалася до запровадження метричної системи.

Вони разом із царівнами повернулися додому і, вдавано горюючи, сказали батькові, що Присля загинув. Потім обвінчалися зі старшими царівнами, а менша не захотіла виходити заміж ні за кого.

А Присля, переконавшись, що його підозри слушні, почав думати, як йому вибратися з прірви. Раптом він почув жалібний крик. Він озирнувся й побачив величезного змія, що обвив дерево і вже добрався до гнізда з орлятами. Царевич вихопив меч і на шматки порубав змія.

Орлята подякували Прислі й сказали:

— Іди-но сюди, чоловіче! Ми сховаємо тебе, бо наша мати може з'їсти тебе на radoщах.

Вони висмикнули одну пір'їну й сховали під нею Прислю. Орлиця прилетіла, побачила пошматованого змія й спитала своїх орлят, хто врятував їх.

— Людина з іншого світу, — відповіли орлята.

— А де вона? Я хочу віддячити їй! — сказала орлиця.

— Якщо ми тобі покажемо цю людину, ти обіцяєш не чіпати її?

— Обіцяю, любі мої.

Тоді вони показали Прислю матері. Вона обняла його й на радощах задушила б, якби орлята не захистили свого рятівника.

— Чим тобі віддячити за те, що врятував моїх пташенят від загибелі?

— Перенеси мене в мій світ, — відповів Присля.

— Важко це зробити, але я в боргу перед тобою. Приготуй мені сто шматків м'яса і сто хлібин.

Присля дістав усе, що просила орлиця, і приніс. Вона сказала:

— Бери харчі та сідай мені на спину! Як тільки я поверну до тебе голову, даватимеш мені хлібину і шмат м'яса.

Сів Присля на птаху, знялася вона в небо. Щоразу, коли орлиця повертала до нього голову, він давав їй хліб і м'ясо. Коли підлетіли вони до країв прірви, за якими починався світ людей, орлиця повернула до нього голову, але м'яса вже не було. Присля не розгубився. Він мечем одрубав від свого стегна шматок м'яса й дав орлиці.

Коли вгорі вони опустилися на землю, орлиця побачила, що Присля не може ходити. Вона сказала:

— М'ясо, яке ти дав мені останній раз, я не з'їла, бо відчула, що воно не таке, як було раніше.

Вона приклала те м'ясо до стегна царевича, і хлопець знову став здоровим та дужим.

Орлиця й Присля обнялись на прощання, подякували одне одному і розлучились. Птаха шугнув у прірву, а Присля, переодягнувшись у простий селянський одяг, пішов у царство свого батька.

По дорозі Присля довідався від людей, що брати його одружувалися з царівнами, яких він визволив з неволі, а батько ніби дуже сумує за своїм загиблим найменшим сином. Третя царівна ходить у всьому чорному, все плаче та нізащо не хоче виходити ні за кого заміж, хоч до неї сваталося багато царевичів. Найменша царівна ніби сказала, що вийде заміж тільки тоді, коли принесуть їй золоті прядку, веретено й кужіль, і щоб веретено саме крутилося. Таке веретено вона бачила в дракона, і воно їй дуже сподобалось. Розповіли люди Прислі й про те, що цар звелів покликати старшого золотаря і звелів йому:

— Через три тижні зроби все, що хоче наймолодша царівна. Не зробиш — голова з плечей полетить!

Бідний золотар повернувся додому з низько похиленою головою і зі слізьми на очах.

Присля довідався про це й найнявся до золотаря в учні. Побачивши, що його господар весь час плаче й стогне, він сказав йому:

— Господарю, бачу я, ти дуже сумуєш, що не можеш виконати царського наказу. Залишилося три дні, а ти ще нічого не зробив. Дозволь мені, я зроблю.

Золотар обурився:

— Як може зробити учень те, що не під силу найкращим майстрам?

— Коли в мене за три дні нічого не вийде, тоді роби зі мною, що хочеш, — відповів Присля.

Золотар погодився й виділив йому окрему кімнату для роботи. Присля попросив, щоб йому щоночі давали торбину горіхів.

Третього дня учень виніс на тарелі кужіль, прядку й веретено. Золотар так зрадив, що подарував Прислі новий одяг. А цар, побачивши золоті прядку, кужіль і веретено, яке саме крутилося, на radoщах звелів видати золотареві два мішки грошей.

Коли царівна побачила знайомі речі, то аж здригнулася: вона здогадалась, що Присля вибрався з прірви...

— Людина, яка зробила це, може зробити й інші речі, які дарував мені дракон...

Тоді цар покликав золотаря і звелів йому за три тижні виточити із золота квочку з курчатами, а не зробить — позбудеться голови!

Сумний повернувся додому золотар і неохоче розповів про все учневі. Хлопець заспокоїв його, запевнивши, що все буде гаразд.

Побачивши згодом квочку з курчатами, які клювали золоті зернятка, майстер збагнув, що тут відбувається якесь диво. Узняв він квочку з курчатами й відніс до царя.

— Бачиш, — сказав цар царівні, — твоя воля виконана. Тепер готуйся до весілля.

— Той, хто вміє робити такі дивні речі, — відповіла дівчина, — повинен мати й драконове золоте яблуко. Накажи, хай приведуть того майстра сюди.

— Як можна приводити перед очі вашої світлості такого простого та обшарпаного хлопця? — сказав золотар. <...>

Але цар звелів привести його, яким би він не був.

Тоді золотар звелів своєму учневі вмитися і зодягнув його в усе нове. Цар повів його до дівчини.

Царівна одразу впізнала Прислю й сказала Цареві:

— Оце і є той лицар, який врятував нас з неволі драконів!

Цар пильніше придивився до хлопця і теж упізнав у ньому свого сина, хоч той і змінився дуже. Присля розповів про всі свої пригоди: і як вибрався на цей світ, і про все, що було раніше, показав і драконове золоте яблуко.

Цар розгнівався і звелів привести старших синів. А ті, побачивши Прислю, не знали, куди дітись, упали на коліна й заходилися благати пощади. Але цар чекав, що скаже Присля.

— Я прощаю їх, батьку, — сказав Присля. — Але ми зараз вийдемо всі надвір, і кожен з нас випустить з лука стрілу вгору: грішного з нас покарає доля.

Так і зробили. Вийшли брати надвір, стали перед палацом. Випустили стріли вгору, впали ті стріли старшим братам прямо на голови і повбивали їх, а стріла наймолодшого впала перед ним.

Після цього Присля одружився з наймолодшою царівною і справив пишне весілля. Все царство раділо, що молодий царевич здійснив стільки подвигів і повернувся живий-здоровий.

Після смерті батька сів Присля на трон і мирно царював довгі роки, а може, й сьогодні царює, якщо не вмер.

І я проходив мимо, і гуляв на весіллі, де взяв шматок баранини і ніжку кривого зайця...

(переклад В. П'янова)

Румунські казки

Серце матері

Серед високих гір стояла невелика фортеця. Там, у маленькому будиночку, жила колись одна вдова: чоловік її, як це часто буває серед мешканців фортець, загинув на війні.

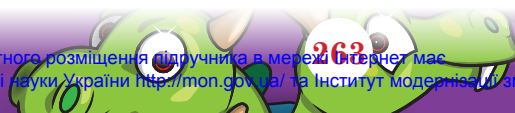
У тієї вдови було двоє діток: хлопчик і дівчинка. Хлопчика звали Войнічел, а дівчинку — Гарнікуца, тобто Хоробрий і Працьовита. Жили вони дуже бідно. І радісно вдові було лише тоді, коли вона дивилася на своїх дітей.

Якось до фортеці в'їхала карета <...> — оздоблена золотом, коштовним камінням, а в упряжці витанцьовувало дванадцять чорних коней-скакунів, самі як вогонь, зброя на конях срібна, у гриву вплетені стрічки та жовте пір'я. Слідом за каретою верхи їхала юрба слуг. Усі озброєні до зубів, у позолочених кольчугах.

Гаптований — вишиваний шовковицею, вкритими тонким шаром золота або срібла нитками різного гатунку.

Попереду карети сидів бородатий кучер у гаптованій золотом парчевій лівреї, а в самій кареті, розвалившись на подушках, сиділа пані. Була вона стара, огрядна, злими очима зиркала на зустрічних людей.

Карета проїхала через подвір'я фортеці до вдовиноного будиночка. Діти саме бавилися в садочку, а мати з заклечаного ганку стежила за їхньою грою та шила їм сорочечки. Пані пихато звернулася до матері:

— Я — Богація! Я — наймогутніша королева! Мої багатства — неміряні, моїх слуг — не злічити!.. — Потім уже м'яко, вдавано улесливо: — Я чула про твоїх дітей. Знаю, які вони добрі та слухняні, і приїхала сюди, щоб ти віддала їх мені... Разом із ними будеш щасливою й ти!

Мати серцем відчула небезпеку, схопила дітей на руки, пригорнула до себе й відповіла:

— Не віддам я їх тобі! Багатство твоє здобуде грабунками та війнами... Ніякого щастя в такому багатстві нема. Воно приносить тільки горе. Моє щастя — це моя праця та мої діти. Іди геть звідси, Богаціє, іди, ти нам не потрібна!

— Слухай мене, бо погано буде! — заскреготіла Богація зубами. І тут же лагідно, медовим голосом додала: — Я хочу зробити з твого сина ватажка витязів. Він воюватиме проти моїх ворогів, охоронятиме рабів моїх та добуватиме дедалі більше для мене скарбів! Він здобуде собі славу! А дочку твою я повезу до себе, щоб вона жила поруч зі мною в моєму золотому палаці!

Мати ще міцніше пригорнула дітей до себе і, гнівна та безстрашна, вказала пальцем на дорогу, що вела з фортеці.

Пані розгнівалася, обличчя її почорніло і скривилось від люті. Вона вихопила з кишені шовкову хустку, махнула нею перед материним обличчям. Від хустки повіяло отруйним запахом — мати знепритомніла.

Воїни в золотих кольчугах накинулись на неї, вирвали з її рук дітей, і карета вмить зникла з фортеці.

Опритомніла бідолашна мати і не знайшла своїх дітей. Від жаху та горя мати не знала, що їй робити, і заплакала.

Але слізьми горю не зарадиш, дітей треба рятувати. З щипком у руках і з торбиною за плечима пішла вона в далеку важку дорогу. Всіх

Ліврея — формений, звичайно обшитий галунами, одяг для швейцарів, лакеїв тощо.

зустрічних розпитувала про своїх дітей, але їх ніхто не бачив.

А мати йшла і йшла, все далі й далі — широкими полями, густими лісами, переходила бродом великі ріки...

У дорозі матір захопила зима. Люди й звірі принишкли й поховалися. Тільки мати все йшла і йшла...

Якось опівночі підійшла вона до підніжжя стрімкої, мов стіна, гори, та такої високої, що вершина її ледве виднілася серед чорних хмар. Мати видиралась на вкриті кригою скелі, обривалась і знову, чіпляючись скривавленими руками за виступи та розколини, піднімалася все вище й вище.

Раптом мати побачила вгорі на стрімкій скелі величезного беркута. Він погрозовито змахнув крилами, але мати не злякалась.

Заклечаний —
убраний клечан-
ням, зеленими
гілками, гілочками.

— Беркуте, беркуте, чи не знаєш ти, де палаці Богації?

— Кру!.. Кру!.. — закричав у відповідь беркут і вдарив дзьобом у скелю. — Я знаю, де палаці Богації! І дорогу туди знаю! Але я — Холод! Я не покажу тобі дороги, поки ти не віддаси мені чудових золотистих кіс,

якими я прикрию свою голову й тіло!..

Мати, не задумуючись, розплела свої розкішні шовкові коси й простягла хижому птахові:

— Візьми мої коси! Тільки покажи дорогу!..

Беркут закутався в коси і хрипко закаркав:

— Он там, далеко-далеко, темний ліс. За ним дорога, яка приведе тебе до палаців Богації. Але ліс той безмежний, густий, як віник, а в ньому повно диких звірів. Тобі не вдасться пробратися через нього!..

Беркут іще не закінчив каркати, а вдова вже пішла в дорогу. З неймовірними труднощами перебралася вона через обледенілу гору, провалювалася в снігові замети, вибиралася з них і все йшла і йшла вперед, аж поки опівдні опинилася в дрімучому лісі.

Праліс був такий густий, що мати ледве пробиралася між деревами та колючими чагарниками, які шматували одяг і рвали тіло.

Бона була вкрай стомлена і виснажена, а в очах її світився такий сум, що навіть хижі звірі не наважувалися чіпати її. Та ось вискочив здоровенний сірий вовк і закричав:

— Що тобі тут треба, жінко, і як ти посміла зайти в мої володіння?

Бідолашна мати зупинилася перед сірим вовком і заплакала:

— Вовче, володарю лісу! Я ніколи б не наважилась зайти у твої во-

лодіння, коли б королева Богація не вкрала моїх дітей... Вибач мені і скажи, будь ласка, куди йти, щоб потрапити до її палаців?

Вовк, ошкірившись, вислухав матір, а потім завив:

— Ти повинна віддати мені свої білі зуби, бо я — Голод! Я вічно голодний, а мої зуби вже затупилися! Тільки тоді я покажу тобі, куди поїхала Богація!

Мати віддала вовкові свої білі, мов перламутр, зуби.

— Ось тобі мої зуби, вовче! Тільки скажи, куди мені йти?

— Он туди! — показав вовк. — Бачиш піски, що сяють під сонцем? Тільки ти ніколи туди не дійдеш! Ніколи! Чуєш?

Та мати вже не слухала його. Вона поспішала в синю далечінь. Ішла довго-довго. І ось, нарешті, дійшла до сипучих пісків, що сяяли під сонцем. Ноги її глибоко вгрузали в пісок, спека обпалювала тіло. Мучила спрага. І ніде жодної краплини води.

Господаркою цього краю була велика жаба із зеленою зморщеною шкірою та вибалушеними, наче блюдця, очима.

Серце — символ Центру; Бога; життя; розуму; ласки; любові, співчуття; у християнстві — символ радості і смутку; розуміння; сміливості; релігійної відданості; чистоти.

Мати попросила жабу, щоб та показала дорогу до палацу Богації. <...>

— Знай, жінко, що я — Спрага. Я скажу, куди треба йти, але тільки тоді, коли ти віддаси мені свої рожеві нігті. Я ритиму ними пісок, щоб знайти воду!

Не промовила мати ні слова. Мовчки віддала жабі свої нігті й пішла туди, куди та сказала...

Довго ще мати ходила, багато зазнала страждань і мук, аж раптом, перед заходом сонця, помітила на вершині сірої стрімкої скелі золотий палац. Сkelю обмивала каламутна й чорна, немов глибока ніч, вода. Палац був прекрасний. Але наскільки він гарний, настільки ж ядуче повітря висіло над ним... Мати згадала, що саме таким запахом віяло й від хустки, якою махнула їй в обличчя Богація...

Отже, це і є палац Богації.

Над каламутною водою перекинувся перловий міст, з'єднуючи берег із палацом. І мати пішла тим мостом. Серце її повнилося радісними надіями. Ослабленими руками вона постукала в єдині великі ворота, які вели в палац. Але ніхто їй не відповів. Мати ще раз постукала. Потім стукала ще й ще... Тільки тоді, коли на небі зійшов місяць, ворота відчинилися. І побачила мати на порозі палацу привида.

Це був сторож — напівлюдина, напівсобака.

У нього крила, як у кажана, волосся та борода — немов з колючого бур'яну, а зуби в роті — сталеві.

Не злякалася мати потвори-сторожа, впала перед ним на коліна.

— Скажи, будь ласка, де мої діти? Пожалій мене, скажи!

— Ха-ха-ха! — зайшовся сторож сміхом. — Пожаліти, кажеш? А чи знаєш ти, жінко, що я — Безжалісний?! Я — сторож Богації, сторож усіх її багатств. Діти твої тут. Тут також інші викрадені діти. Але я тебе не пожалію!..

Мати, плачучи, впала на коліна, благала сторожа, сподіваючись якимось пом'якшити його серце. А він лише глумився із щирих материнських сліз.

— Саме тепер, — сказав він, — через кілька днів твоєму синові Войнічелу виповниться стільки років, що його можна посилати на війну! Він служитиме нашій королеві. Він здобуде для неї нові багатства, а сам загине. Зрозуміла? Загине на полі бою!

— Загине? Мій Войнічел загине? — заламала мати з горя руки. — А моя дівчинка Гарнікуца? Що станеться з нею?

— Вона в золотих покоях королеви. Разом з іншими викраденими рабнями вона тче полотно, щоб збільшувати багатства королеви.

Два дні й дві ночі плакала мати, благаючи Безжалісного. З її сліз біля палацу утворився ясний та чистий струмок, і води його потекли вниз. На третій день, коли Войнічела разом з іншими хлопцями мали посилати на війну, сторож відчинив мідні ворота й сказав матері:

— Королева передала — вона згодна відкласти похід хлопців на війну, якщо ти віддаси їй своє материнське серце.

— Віддам! — прошепотіла мати. — Аби тільки мій син не йшов на війну грабувати й убивати людей...

Вона вирвала серце з грудей і віддала його. Сторож зареготав, задоволений з того, що вдалося обманути жінку: вирване серце не рятувало сина від походу. Він схопив серце матері й поніс його Богації. Королева на radoщах звеліла кинути серце до інших скарбів.

А вимучене серце, сповнене великою материнською любов'ю, стало так гаряче гріти, що від його тепла розтопилися всі кайдани невільників і розвіявся отруйний запах. З відімкнутих темниць вийшли хлопці й дівчата. Вільні й радісні, вони збиралися в розкішних садках.

<...>

На місці, де мати вирвала своє серце, виріс величезний кущ троянд, усіяний прегарними квітами. Попід кущем тік струмок материн-

Перловий — схожий на перли, подібний до перлів.

ських сліз. Тут і зустрілися Войнічел та Гарнікуца. Відколи вони були в палаці, не бачили одне одного. Тепер вони не могли наговоритися, розповідаючи про себе та згадуючи матір... Брат і сестра так і заснули біля куща, думаючи про матір.

Схилившись над головами Войнічела й Гарнікуци, трояндовий кущ пестив їхні обличчя й ніжно шелестів. Той шелест перетворювався в хвилюючі слова, що лилися у вуха братові й сестрі.

І діти прокинулися. Войнічел загравав на ріжок і всім, хто підходив на цей клич, розповідав про те, що почув від троянд.

Запалені справедливим гнівом, викрадені сини озброїлись мечами, що готувала для них Богація, і зайшли в палац. Хлопці знищили королеву, Безжалісного та усіх її прислужників і вщент зруйнували все королівство Богації. На місці золотого палацу виникла родюча земля.

Потім Войнічел із побратимами пішов у наступ проти Холоду, Голоду й Спраги. Водночас хлопці шукали живої води, щоб повернути життя матері.

У довгих походах і в тяжкій боротьбі вони знайшли всіх потвор і знищили їх. Не знайшли тільки живої води. Тому, незважаючи на перемогу над злом, люди були похмурі й невдоволені.

Тим часом трояндовий кущ перемінив свої квіти на червоні плоди, що падали з гнучких гілок у ясний та чистий, як сльоза, струмок, і хвилі несли трояндове насіння по всіх усядах світу.

Войнічел з Гарнікуцою стояли біля рідного куща і в шелесті його чули слова матері:

— Не журіться, діти мої! Жива вода — у ваших вчинках, у ваших діях. Серце мое більше не стікає кров'ю, бо ви живете в мирі, бо зникли Холод, Голод і Спрага. Працуйте, діти мої, будуйте прекрасну і сильну фортецю. Укріплюйте її з року в рік. Спільно живіть у цій фортеці, у мирі й достатку!..

Знову загравав ріжок Войнічела. Брат і сестра розповіли людям те, що почули, і люди громадою взялися будувати нову фортецю.

Трояндовий кущ, що виріс із серця матері, опинився в центрі нової фортеці, спорудженої чесною працею. Діти, визволені з рабства любов'ю матері, завжди укріплювали свою фортецю й досі живуть щасливо.

(переклад В. П'янова)

Молодість без старості і життя без смерті

Колись давним-давно відбувались дивні речі — якби не відбувались, то про них і казку б не розказували — було це за тих часів, коли блоху підковували підковою в 99 фунтів і вона стрибала аж до небес, звідки і принесла нам цю казку.

Так ось, жили собі в одному царстві могутній імператор та імператриця. Вони були молоді та вродливі і дуже хотіли мати діточок. Та, на жаль, дітей у них не було. Що вони тільки не робили <...> та все було марно. І ось одного дня вони почули про дуже мудрого старця, що живе в сусідньому селищі і відправили слугу щоб привів його до палацу. Слуга повернувся з такою відповіддю: «Нехай самі прийдуть до мене, як їм треба». Отже, імператор з імператрицею відправились до старця, взявши з собою декілька служниць та солдатів. Коли старець побачив їх здалеку, він підвівся їм назустріч і сказав:

— Вітаю вас! Те, що Ви бажаєте, о імператоре, принесе вам нещастя.

— Я тут не для того, щоб слухати твої поради! Я знаю що у тебе ростуть різні лікарські рослини, мені потрібна така, що нашле на нас благословення мати дітей. — відповів імператор.

— У мене є така, але ти зможеш мати лише одну дитину. Це буде прекрасний, милий хлопчик, проте він буде з вами недовго, — мовив старець.

Імператор з імператрицею отримали чарівну рослинку і щасливі повернулись додому. Раділи всі: раділи всі мешканці замку, раділи всі мешканці міста та усього царства. Та, коли дитина народилась, вона почала так кричати, що ніхто і ніщо не могло її заспокоїти.

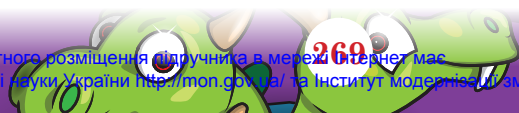
— Тихо, тихо, мій маленький. Я подарую тобі ціле царство. Тихо, тихо, мій рідненький. Я знайду тобі найпрекраснішу принцесу, — намагався заспокоїти сина імператор.

І коли він побачив, що жодні слова не здатні його заспокоїти, імператор промовив:

— Я дам тобі молодість без старості і життя без смерті.

Ці слова вмить подіяли і принц заспокоївся. Імператорський оркестр загравав, і все королівство святкувало народження принца впродовж тижня.

Хлопчик ріс і чим старшим він ставав, тим більше занурювався в роздуми та печаль. Він ходив в школу, вчився у мудреців всім нау-

кам, відтак імператор був неймовірно радий за свого сина. Все царство раділо такому вченому та мудрому принцу, неначе другий Цар Соломон. Та одного дня, коли все королівство святкувало п'ятнадцятиріччя принца, а імператор пирував зі своєю свитою, прекрасний принц підвівся і сказав батьку:

Льох — спеціально обладнана яма зі східцями для зберігання продуктів (переважно овочів та фруктів).

— Тату, час настав виконати твою обіцянку, яку ти дав мені при народженні.

Імператор засмутився і відповів:

— На превеликий жаль, мій сину, я не можу виконати своєї обіцянки. Я сказав це лише для того, щоб заспокоїти тебе.

— Якщо ти не можеш мені цього дати, я маю піти світ за очі і знайти те, що було обіцяне мені при народженні!

Вся свита та імператор припали до його ніг і благали не йти з королівства, вони говорили, що імператор вже старий і невдовзі принц посяде на троні, що знайдуть йому в дружини принцесу краще сонця. Але неможливо було його переконати, принц залишився непохитним, немов скеля, у своєму рішенні. Тоді батько наказав ретельно зібрати сина в дорогу. Принц пішов до конюшні, де були найкращі скакуни, і хотів вибрати одного для себе. Та коли він підходив до коня і поклав руку на хвіст, кінь валився з ніг. Так він підходив до кожного і всі падали. Зрештою, усі коні лежали і принц ще раз окинув оком конюшню, запримітив він в дальньому куточку стару, немічну шкапу. Коли він підійшов до неї й поклав руку на хвіст, кінь обернувся і сказав:

— Що накажеш, господарю? Дякувати Богу, я дочекався на справжнього героя.

<...>

— Для того щоб отримати те, що ти бажаєш, ти повинен попросити у батька меч, спис, лук, колчан зі стрілами та вбрання, в якому ходив твій батько, коли був молодим.

Принц попросив все це в імператора і той наказав дворецькому допомогти в пошуках необхідних речей. Три дні і три ночі шукали вони і нарешті, на самісінькому дні старої скрині, вони знайшли старий одяг імператора, який той носив замолоду і зброю вкриту іржею. Принц почав все відчищати і лагодити. Через шість тижнів кінь був відгодований і зброя була начищена і виблискувала немов дзеркало. Коли кінь почув, що всі обладунки і зброя вже готові, він стрепенувся

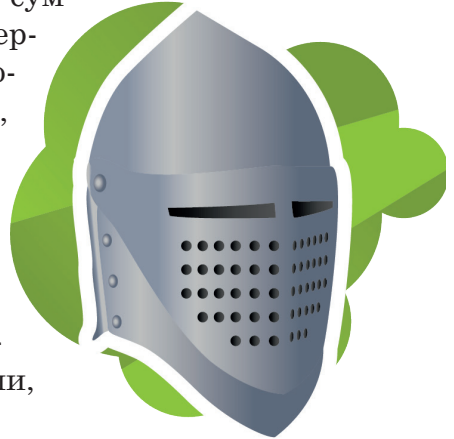

і перетворився на прекрасного, сильного коня з чотирма крилами. Коли принц побачив це чудо, він сказав коню:

— Відправляємось у дорогу через три дні.

— Та хоч у цю хвилину! — відповів кінь, — віднині я служитиму тобі вірою і правдою.

Ранок третього дня був урочистим та сумним. Принц був як справжній лицар: верхи на коні та з мечем у руці. Він попросився з імператором та імператрицею, свитою, армією та всіма мешканцями царства. Усі зі сльозами на очах вмовляли його залишитись і не ризикувати власним життям. Та принц пришпорив свого коня і помчав, неначе вітер, з імператорського двору, обганяючи повозки з слугами, грошима та припасами, які імператор відправив сину в дорогу.

Коли він доїхав до кордонів свого царства, роздав слугам всі припаси, взявши собі лише стільки їжі, скільки був в змозі везти його кінь. Він поїхав на схід і через три дні виїхав на дику рівнину всіяну людськими кістками. Він зупинився для відпочинку і кінь сказав:

— Хазяїне, ми зараз знаходимось на землі лихої Чаклунки Вудпекер. Усі, хто потрапляє в її володіння, помирають страшною смертю.

Колись вона була жінкою та, через непокору своїм батькам, вона отримала прокляття і перетворилась на дятла. Вона зараз зі своїми дітьми, але завтра ти зустрінеш її он в тому лісі, вона прийде щоб вбити тебе. Вона надзвичайно велика, але ти не бійся, тримай лук наготові, щоб одразу простромити її стрілою, і меч зі списом, на випадок, якщо знадобиться.

Лягли вони відпочивати, по черзі вартуючи. На світанку зібрались у дорогу, принц ретельно приготував спорядження, осідлав коня і помчав до лісу. Зненацька він почув жахливий скрегіт.

— Стережись, хазяїне, Відьма Вудпекер наздоганяє нас! — крикнув кінь.

І ось вона наближалась, летіла вона так швидко, що аж дерева ввертались з корінням. Але кінь літав ще швидше і кожен раз опинявся над нею. І в цей момент принц випустив стрілу з лука і відстрелив

Обладунки — бойове спорядження воїна в давнину.

їй ногу. Коли він готував до вистрілу другу стрілу, відьма закричала:
— Зупинись, молодий герой! Я не завдам тобі шкоди!

Побачивши, що він їй не вірить, вона написала свою обіцянку власною кров'ю.

— Твого коня неможливо вбити, він зачарований. Якби не твій кінь, я б засмажила і з'їла тебе. Чи ти знаєш, що до сьогодні, жодний смертний не зміг перетнути кордони моїх володінь? Кістки тих небагатьох сміливців, що насмілились це зробити, ти міг бачити на рівнині.

Потім вони пішли до будинку Відьми і вона приймала їх як дорогих гостей. Але коли вони сиділи за столом і насолоджувались стравами, Відьма Вудпекер стогнала від болю. Тоді принц зі своєї подорожньої сумки дістав відстрелену ногу відьми і повернув їй, тієї ж миті вона приросла. На radoщах відьма пригощала їх впродовж трьох днів і запропонувала одну із трьох своїх дочок принцу в дружини. А вроди вони були неземної, та все ж принц відмовився та повідав що саме шукає.

— З твоїм конем і твоєю відвагою, я вірю в те, що ти досягнеш своєї мети, — сказала відьма.

Їхали вони, їхали, аж поки не виїхали за межі володінь Відьми Вудпекер. І ось вони побачили дивні луки; половина була вкрита квітучими рослинами, інша ж половина була неначе випалена вогнем. Принц спитав у коня чому трава випалена, на що кінь йому відповів:

— Ми у володіннях Відьми Скорпії, рідної сестри Відьми Вудпекер, але вони так ворогують, що не можуть разом жити. Їх батьки наклали на них прокляття і вони перетворились на монстрів. Їх ворожнеча переходить усі межі, воюють між собою за найменший клаптик землі. Коли Скорпія гнівається, вивергає вогонь та смолу. Видно, коли проганяла сестру, спалила всю траву навколо. У неї три голови і вона набагато зліша від своєї сестри. Зараз відпочинемо, а завтра з першим променем сонця готуйся до битви.

На наступний день вони приготувались, як готувались до зустрічі з відьмою Вудпекер, і відправились в дорогу. Почули вони такий жахливий крик і скрегіт, якого не чули ніколи до того.

Відьма Скорпія, була страшною: одна щелепа в небі, інша на землі. Рухалась зі швидкістю вітру. Коли вона наблизилась, вогонь вивернувся з її пащі, але кінь залишився неушкодженим, він вивернувся, немов стріла. Принц тієї ж миті випустив стрілу і відтяв одну голову відьми. Коли він натягував другу стрілу, відьма почала бла-

гати пощадити її, пообіцявши не кривдити його і цю свою обіцянку вона написала своєю кров'ю. Як і відьма Вудпекер, відьма Скорпія пригощала і розважала принца три дні, а він повернув їй голову, яка одразу ж приросла на місце. Через три дні принц продовжив свою подорож. Коли вони покинули володіння відьми Скорпії, вони так поспішали, що навіть не зупинялись на відпочинок. Аж ось вони дістались чарівного заквітчаного поля, де панувала вічна весна. <...>

Сурми — старовинний духовий музичний інструмент прямої видовженої форми, який використовували як сигнальний.

— Ми добрались так далеко, хазяїне, сказав кінь, — але попереду на нас чекає ще одне випробування. Велика небезпека попереду і, якщо Господь допоможе нам, і ми здобудемо перемогу, ми будем справжніми героями. Недалеко звідси знаходиться палац, у якому і живе Молодість без Старості і Життя без Смерті. Цей палац оточений високим густим лісом, у якому бродять найстрашніші хижі звірі, вони охороняють його. Їх незлічена кількість. Якщо ми хочемо пройти крізь ліс, нам треба добре підготуватись.

Після двох днів відпочинку, вони знову зібрались у путь. Стримуючи дихання, кінь сказав:

— Затягни мою зброю так сильно, на скільки у тебе вистачить сил твоїх. Обхопи мене міцно ногами і припади до моєї гриви, щоб мені було легше летіти.

Принц припав до коня і за мить вони опинились біля лісу.

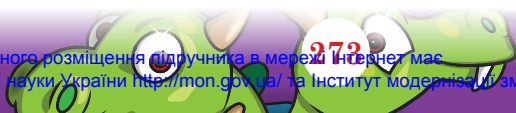
— Хазяїне, — сказав кінь, — зараз звірів годують, тому вони знаходяться в одному місці, ми спробуємо перелетіти через них.

— Уперед! — крикнув прекрасний принц, — нехай Господь допоможе нам!

Піднялись вони вище лісу високого і побачили вони палац, що сяяв яскравіше сонця.

Перелетіли вони через ліс та, коли почали приземлятись біля палацу, кінь випадково зачепив копитом листочок на верхівці дерева. За шумів весь ліс. Дикі звірі завили так моторошно, що у принца від жаху волосся заворушилось. Тієї ж миті вони опустились біля палацу і, якби не господиня, яка ніколи не бачила людей, настав би їм кінець. Вона саме годувала своїх курчаточок (так вона лагідно називала своїх диких звірів). Господиня заспокоїла звірів і веліла їм повертатись до своїх лігвищ.

Але ж і вродлива вона була: висока, струнка, чарівна, мов фея.

Принц заціпенів, побачивши таку красу. Господиня глянула на нього і сказала:

— Вітаю! Що вас сюди привело?

— Я шукаю Молодість без Старості і Життя без Смерті!

Принц скочив з коня і увійшов до палацу, де було ще двоє молодших сестер господині. Він подякував за порятунок і сестри влаштували святковий обід, на якому всі страви були надзвичайно смачними та подавались на золотих тацях. Принцеси нагодували коня та дозволили гуляти всюди, де йому заманеться. Позналили зі своїми дикими звірами і наказали тим не чіпати гостей. Чарівні принцеси запросили принца залишитись з ними, їм було так сумно жити самим в палаці. І принц одразу ж погодився, збагнувши, що знайшов те, що так довго шукав.

Жили вони все разом весело і щасливо, щодня принц розповідав їм про свої мандри та пригоди. Невдовзі він одружився з найменшою сестрою і отримав дозвіл бувати в усіх куточках царства. Єдине про що просили сестри, так це не заходити в одну долину, Долину Сліз.

Принц прожив там доволі довго, але залишався таким же молодим, як і в той день, коли він вперше сюди потрапив. Він жив у мирі та злагоді зі своєю дружиною та її сестрами, насолоджувався п'янким ароматом квітів, прогулянками в лісі та полюванням. Та, одного дня, він полював на зайця. Ніяк не міг він його підстрелити, обидві випущені стріли не потрапили в ціль. Погнався він за зайцем і випустив третю стрілу, яка влучила. Проте, під час полювання, принц не помітив як ненароком опинився в Долині Сліз. Він підхопив здобич, та повернувся додому. З того дня туга за своїми батьками почала виїдати йому серце. Не наважувався він розповісти про це своїй дружині, проте всі помітили сум в його очах і самі про все здогадались.

— О нещасний принц, ти був в Долині Сліз, — мовили вони.

— Так, мої любі, я випадково забрів туди, не маючи такого наміру. Туга за моїми батьками вбиває мене. Я мушу покинути вас! Через пару днів я відправлюсь до своїх батьків та, коли повернусь назад, більше не буду з вами розлучатись ні на мить!

— Не покидай нас, любий принце! Твої батьки померли двісті чи триста років тому. Ти не зможеш повернутись назад, ти загинеш. Залишся, благаємо!

Проте, як не вмовляли сестри та його вірний кінь, ніщо не могло втішити його серце. Ніщо не могло врятувати принца від журби. Зрештою кінь сказав:

— Якщо ти не хочеш мене послухати, я виконаю твоє бажання лише за однієї умови.

— Усе що скажеш, я згоден на будь-які твої умови! — відповів принц.

— Я доправлю тебе до батьківського палацу, але, якщо ти там за-тримаєшся хоч на годину, я повертаюсь сюди сам без тебе.

— Так і буде, — мовив принц.

Зібрався він у дорогу, обнявся з дружиною та сестрами та й поїхав, залишивши їх заливатись гіркими сльозами.

Дістались вони володінь відьми Скорпії і побачили міста та села там, замість лісу-поля. Почав розпитувати принц про відьму та люди лише здивовано стонали плечима і говорили, що чули від своїх дідів-прадідів подібні чудернацькі історії, але то все казки.

— Як таке може бути, — здивовано питав принц, — я ж лише нещодавно проїжджав тут!

Люди лише сміялися з нього, неначе він був несповна розуму. Розсердився принц і поїхав собі далі, не помічаючи того, що його волосся і борода почали вкриватись сивиною.

Коли вони проїжджали володіння Відьми Вудпекер, він отримував таку ж відповідь на свої запитання. Ще сильніше почав він гніватись і ніяк не міг він збагнути чому, за такий невеликий проміжок часу, відбулись такі зміни. Уся голова його стала сивою і борода була вже по пояс.

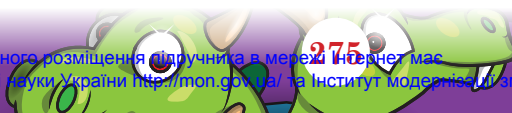
Нарешті дістався він володінь своїх батьків. <...> Він не міг нічого впізнати — все настільки змінилось. Коли він опинився на подвір'ї біля палацу, кінь поцілував його руку і сказав:

— Хазяїне, я збираюсь назад. Якщо ти хочеш повернутись зі мною, застрибуй в сідло і помчали.

— Прощавай, мій вірний кінь! Я залишусь тут, сподіваюсь, що дуже скоро і я повернусь.

Кінь помчав, як стріла, випущена з лука. А принц почав роздивлятися зі сльозами на очах руїни свого палацу та подвір'я, поросле бур'яном. Обійшов він все декілька разів, згадуючи часи свого дитинства, зайшов до конюшні і спустився в погріб. Тут усе було завалене мотлохом, він пробирався навпомацки, сива борода вже була по коліна, вії доводилось притримувати руками — таким він став старим та немічним. І ось знайшов він стару напіврозвалену скриню. Вона здавалась абсолютно порожньою та з самісінького дна пролунав голос:

— Ласкаво прошу, нарешті ти явився! Якби мені довелось тебе почекаати хоч трохи, я б вже перетворилась на порох, — сказала Смерть, і принц впав неживий додолу.

Може, так воно все й було, а може, ніколи такого не було... Хочете вірте, не хочете — не вірте, але добренько обміркуйте.

(літературна обробка П. Інспіреску; переклад О. Трошко)

Румунська казка

Пекале в рідному селі

Жив колись собі на світі жартівник Пекале. Довго байдикував він білим світом, жартував та глузував із людської дурості. Набридло йому тинятися, вирішив він збудувати собі хату та й жити в рідному селі.

Як подумав — так і зробив. Повернувся додому, назбирав сьак-так грошей, купив телятко й вивів пастися на сільській вигін. Думав так собі: оце купив телятко, телятко стане телицею, телиця — коровою, корова отелиться, продам корову з телям, а на виторгувані гроші куплю вже сім теляток і пастиму на вигоні. <...>

Отож паслося-випасалося телятко Пекале на сільському вигоні, росло на очах і невдовзі стало дорідною телицею. На все село такої телиці ні в кого не було.

— Що воно за чудасія? — дивувалися люди. — Його телиця більша за наших корів. Чим він її годує, що вона росте, як з води?

А теличка була звичайна. Пекале просто не мав часу дивитися за нею, займався своїми клопотами, а вона паслася, де їй заманеться, не обминала й чужих посівів. <...>

А коли люди скаржилися Пекале на його телицю, то він казав, що вона, мовляв, зовсім не слухає нікого, а йому нема часу за нею дивитися.

А телиця тим часом уже мала стати коровою. І тут селяни задумалися: що ж воно далі буде? Вони вже ввісні бачили кожне з семи телят Пекале. А ті телята невдовзі стануть телицями, потім коровами. Тоді Пекале продасть їх і прижене в село цілу череду телят, які згодом стануть телицями, а далі й коровами...

— Ой лишенько! — бідкалися селяни. — Він же нас жебраками поробить!

Думали-гадали люди, як їм бути, та й надумали таке: м'ясо своє теличка нагуляла на чужому збіжжі. Отже, м'ясо по справедливості належить їм. Ну, а шкура хай буде Пекале, бо в село теличку він привів у цій шкурі.

Як вирішили, так і зробили: телицю зарізали, м'ясо з'їли, а шкуру

кинули в обійстя Пекале.

А Пекале не хотів сваритися з сусідами, тож і мовчить собі, ніби нічого не сталося.

Повісив Пекале шкуру на гілляку, висушив як слід, а потім узяв її та й подався до міста продавати.

Ішов він собі, ішов, аж ніч його застала в дорозі. Вирішив переночувати в одному селі. Зайшов у хату на околиці. А господар цієї хати поїхав у ліс по дрова. Господиня не хотіла спершу пускати Пекале, вигадувала різні причини, але він так просився, що сердешна жінка змушена була таки впустити. Але тут же порадила йому лягати спати, бо він, мовляв, з дороги, стомився, неборака!

І закралася в Пекале підозра, що тут щось негаразд. Прикинувся він, ніби спить, а сам то лівим, то правим оком піддивляється. А жінка, послухавши, як гість хропе, заходилася варити, смажити, пекти всяку всячину — і плачинти, і поросятину, і баранину з тушкованою капустою. Потім виставила на стіл різні напої та наливки. Ну, ніби тут справжнісінький бенкет готується.

Пекале подумав собі, що все те частування жінка готує не для рідного чоловіка. І справді, вона чекала сільського примаря. Бо примар — то перша людина на селі, голова, негоже його абияк приймати.

Та раптом замість примаря несподівано повернувся чоловік: у дорозі поламалася вісь, і йому довелося їхати назад, щоб її замінити. А завтра — знову поїде в ліс по дрова.

Жінка, в якої заночував Пекале, впізнавала чоловіка по кашлю, навіть по свисту батога. І тепер вона впізнала його по скрипу воза ще за версту. Тож і встигла всі страви заховати.

Схопила смажене поросся — та за піч його, плачинти поставила на піч, а баранину й тушковану капусту — у піч. Наливку під ліжко прибрала. Коли віз до двору завертав, то в хаті вже все було, як і раніше.

Чоловік став скаржитись, розповідати про свою пригоду, а жінка, як і всі жінки, почала його заспокоювати лагідними словами. Пекале був людиною порядною, виліз із закапелка, вибачився за турботи перед господарем і попросив, щоб йому дали притулок на ніч.

Селянин, коли вже трохи оговтався з дороги, сказав:

— Жінко, я голодний. Дай щось попоїсти.

Звісно, в торбині в господаря були якісь харчі, тільки ж людині вдома не хочеться їсти те, що в дорогу бралось.

— Ой, лишенько мое, — заметушилася жінка, — звідки ж тобі за раз вечерю взяти? Та я ж тебе завтра мала зустрічати...

<...>

Як кожен подорожній, Пекале не випускав з рук палиці, а шкіру тримав коло своїх ніг, бо то його єдиний крам і єдиний скарб.

Господар бачить, що гість ні на крок не відходить від шкіри, але мовчить, хоч і дивується. Шкура — його, палиця — так само, то хай робить з ними що хоче.

А Пекале насупився й ніби ненароком ткнув палицею в шкіру. Потім ще раз ударив шкіру й крикнув:

— Ану замовкни, клята!

— Та чого ти причепився до тієї шкіри? — не стерпів господар. Пекале знизав плечима, вдаючи, що йому ніяково, та потім і каже:

— Бачите, ця шкіра не зовсім звичайна. Вона все знає і розповідає, таке, чого не можна й розказувати.

— Що ж вона таке каже? — здивувався господар.

— Та таке, — відповів Пекале, приклавши вухо до шкіри, — що аж дивно слухати. Каже, щоб ти заглянув під ліжко, там ніби стоїть наливка.

Заглянув господар під ліжко і дістав звідти наливку.

— А що вона ще каже?

— Шукай за піччю, там знайдеш смажену поросятину, — приклавши вухо до шкіри, мовив Пекале.

— Подумати тільки! А що ще каже?

Так вони знайшли баранину, тушковану капусту, плачинти. Дивувався господар з такої чудасії, ще більше дивувалася господиня. Лише Пекале байдуже, він же знає, що то за сила — ота шкіра!

— Це ж вам не просто шкіра, — пояснює він, — а шкіра-провидець! Вона й крота з-під землі може витягнути.

— Добра ця річ — провидець, — вимовив господар. — А чи не міг би ти продати її?

— Та нізащо у світі, — відповів Пекале, — їй же ціни немає.

Але господареві дуже хотілося щодня їсти смачні страви та знати, що вдома діється. Він торгувався, пропонував повний гаманець із золотими монетами, потім два, три, доки не зійшлися на семи гаманцях. Це були великі гроші навіть для багатших за Пекале людей.

Віддав Пекале шкуру, взяв сім гаманців із золотими монетами та й пішов своєю дорогою.

<...> Йде дорогою, радіє, бо ніколи таким багатим не був. І вирішив він надалі жити чесно, ніколи й нікого більше не обдурювати.

Воно б, може, так і сталося, коли б не та жінка. Вона, сердешна, місця собі не знаходила. Як подумає, що в хаті провидець залишився, так їй ніби стеля на голову падає.

Випроварила вона свого чоловіка в ліс по дрова, а сама чимдуж подалася вслід за Пекале. Бігла, поки не наздогнала. А наздогнала — і давай розпитувати, що слід зробити, аби провидець не міг розкривати таємниці, щоб та шкура стала звичайною шкурою.

Джелепар — корова,
утримувач худоби.

Помудрував-помудрував Пекале, взяв у жінки сім гаманців із золотими монетами й порадив набрати джерельної води, процідити її крізь густе сито, зварити, а окропом ошпарити шкуру. Та й пішов собі далі, ніби нічого не сталося.

Коли прийшов додому, знову вирішив: «Не буду я більше нікого обдурювати, стану порядною людиною, добрим господарем, може, навіть примарем».

І справді, збудував собі Пекале гарну хату — на стовпах, з великим ганком. Купив землі, пару волів, воза, верхового коня, тільну корову, овець дорідних, тобто все, що в доброго господаря має бути.

Якби ж його односельці не були такими дурними! Побачили вони, як Пекале розбудовується, все бере з гамана, а туди нічого не кладе, та й заздрість їх узяла. Бо вирішили вони, що в Пекале ціла купа грошей, він їх або знайшов, або звідкись й отримав, а може, й забрав у когось. І захотілося їм довідатись, звідки в нього гроші. Ось один і питає:

— Скажи, Пекале, звідки в тебе стільки грошей? Усе тринькаєш, а їм ні кінця ні краю.

А Пекале сидить собі на ганку, люльку смокче та очей не зводить з недавно купленого парокінного воза.

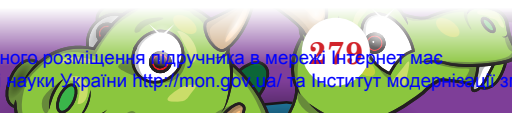
— Звідки в мене стільки грошей? Я продав маєток!

— Який маєток, Пекале? Ніякого маєтку в тебе не було,

— Як не було? А шкура? То мій маєток. Продав я її, а на вторговані гроші придбав собі оце все.

— Стільки грошей за шкуру телиці?

Хоч Пекале й зарікався не дурити більше людей, але не стерпів, каже:

— Ох і дурний же ти, чоловіче! Хіба ти не знаєш, що та телиця була не проста, а породиста?

Похитав головою цікавий чоловік, похитали головами і всі односельці. У багатьох же породисті корови. Але чому це тільки Пекале вдалося продати шкуру так дорого? Хіба вони дурніші за нього?

Не думаючи довго, порізали селяни своїх породистих корів, м'ясо поїли, а шкури повезли до міста на продаж.

Але як вони не старалися, як не переконували людей, що шкури не з простих, а з породистих корів, ніхто не давав за них стільки грошей, скільки їм хотілося. І всі повернулися додому з тим, з чим і прийшли.

Зібралися люди в селі громадою, мудрували-мудрували й вирішили спекатись Пекале за те, що він з них так позбиткувався.

Але щоб позбутись Пекале назавжди, треба його вбити. Та як же його вбити? Знову зібралися вони, думали-гадали й вирішили втопити в Дунаї.

А коли він вилізе і з дна Дунаю? Що тоді робити? Отже, треба все обставити так, щоб він не врятувався.

Знову зібралися односельці, думали-думали й вирішили посадити Пекале в лантух, зав'язати якнайміцніше, лантух прив'язати до млинового жорна, Жорно кругле, покотиться з гори й потягне Пекале на дно.

Отак вирішили, зібралися всім селом від малого до старого, прихватили з собою лантух, мотузку, прикотили й найбільше жорно, яке можна було докотити сюди за три доби, і всією громадою подалися до хати Пекале.

А Пекале, як завжди, сидить собі на ганку, посмоктує люльку. Коли зирк, аж раптом усе село заповонила двір, ледве вмістилися тут люди. Що йому, сердезі, лишалося робити? Нехай зв'язують! Пошкодував тільки, що повернувся до рідного села. «Мабуть, мені на роду написано, — скорився Пекале долі, — вмерти порядною людиною в рідному селі».

Шкода було помирати саме тепер, коли в нього й своя хата, е що їсти й пити, е воли й коні. Хотілося б йому, звісно, врятуватися, але тільки чесно, бо він же поклявся більше не обдурювати людей. Але хіба тут врятуєшся, коли односельці — люди хитрі та злі?

Лантух — великий мішок із грубої тканини.

Навпрошки — навпростець, по прямій лінії, найкоротшим шляхом, не по дорозі.

Посадили Пекале в лантух, підняли й понесли до Дунаю. Пекале високо попереду, за ним жорно котять, далі сільські багатії йдуть, а ще далі вся громада суне, від малого до великого. Так вони пройшли через усе село й посунули навпрошки через піски до глибокого Дунаю.

— Браття! Зачекайте! — крикнув якийсь із найрозумніших селян.
— Ми забули жердину, щоб зміряти глибину Дунаю.

<...>

Пекале в їхніх руках, а як його кидати, коли невідомо, де найглибше?

Тож повернули всі назад, у село, знайшли найдовшу жердину, а після того посунули до Дунаю. Попереду несли жердину, за жердиною — Пекале, тоді котили жорно, далі йшли сільські багатії, за ними — решта селян від малого до великого.

— Зачекайте, брати! — знову крикнув найрозсудливіший. — Треба прив'язати його до жорна, щоб не втік, доки ми мірятимемо Дунай.

Прив'язали Пекале до жорна, а самі всією громадою пішли міряти Дунай.

А тим часом берегом купець гнав аж тисячу волів на продаж. І натрапив на лантух з Пекале. Він, звісно, здивувався, бо кожен здивувався б на його місці.

— Гей, чоловіче, — сказав він, — чого це ти заліз у лантух?

— Та я не сам заліз, — відповів Пекале, — мене сюди люди запхали, щоб у Дунай вкинути.

— А за віщо тебе туди кидати?

— Люди хочуть поставити мене примарем, — пояснив Пекале, — а я відмовляюсь. У селі ти не можеш бути примарем.

— Чому б це?

— Тут багато молодниць. <...>

Купець вухам своїм не повірив. От він і каже Пекале:

— Ну й дурень же ти, чоловіче. Розумна людина, не вагаючись, обома руками вхопилась би за це.

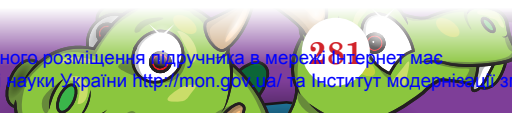
— Розумна людина, звісно, не те, що дурень, — відповів Пекале. — Якщо ти так вважаєш, то залазь у лантух. Я тебе гарненько зав'яжу. А коли почуєш, що тебе хочуть кинути в Дунай, то кричи, що згоден бути примарем.

— І мене виберуть?

— Звичайно, виберуть.

Примар (рум.) — мер міста тощо.

Цього й треба було відважному купцеві. Розв'язав він лантух, випустив з нього Пекале, а сам поліз на його місце. Пекале зав'язав тугенько лантух, а сам зайняв волів — і додому. <...>

Коли купець відчув, що лантух з ним піднімають, він заволав:
— Випустіть мене! Я згоден бути вашим примарем!

Найрозсудливіший чоловік, а він якраз був у цьому селі примарем, обурився:

— Чи чувано таке нахабство! Зараз він заговорив чужим голосом, аби його не впізнали, ще й, бачте, примарем хоче стати. Він скоро почне запевняти нас, що він — не Пекале.

Мамалига — густа каша з кукурудзяного борошна.

— Та я таки справді не Пекале! — відповів купець.

Люди від таких слів розгнівалися, бо ж своїми руками зав'язували лантух. Вони схопили його, підняли, розгойдали й кинули в Дунай. А коли побачили, як лантух шугонув під воду, полегшено зітхнули: тепер вони житимуть спокійно.

Пекале тим часом сидів собі на ганку, смоктав люльку й очей не зводив з просторого обійстя, де товпилася ціла тисяча волів.

Побачили це люди, та так і заклакли на місці, мов укопані.

— Слухай, як ти тут опинився!?

— Так само, як і ви — прийшов від Дунаю, — відповів Пекале.

— Та ти ж, чоловіче, мертвий. Ми тебе втопили.

— Де ж я мертвий? — сміється Пекале. — Вода в Дунаї холодна, від неї стаєш ще бадьоріший, ніж був.

— А звідки в тебе таке велике та гарне стадо?

— Звідти, куди ви мене вкинули.

— А хто тобі його там дав?

— Хто дав? Сам узяв. Кожен на моєму місці так зробив би. Зайняв, скільки міг зайняти, та й пригнав додому.

Подивувалися люди, познизували плечима та й розійшлися. Але Пекале відтоді вже не чіпали...

(літературна обробка П. Інспіреску; переклад В. П'янова)

#казка #румуні

Світ хитрощів.

Хитрун Пекале обводить навколо пальця сільських багатчів.

16:17 ✓

#казка #румуні

Так, перевершує розумом своїх односельців.

16:18 ✓

Румунська казка

Цариця фей

Було це давно і тільки один раз, і якби його не сталося, то ми б і не знали.

Жив колись великий і могутній цар, у якого були три сини. Коли вони повиростали, цар почав думати про те, як би їх одружити, бо лише тоді, мовляв, стануть вони щасливими.

Не відомо, який сон приснився цареві однієї ночі, але рано-вранці він покликав до себе дітей, виліз із ними на вежу, що посеред саду стояла, звелів узяти кожному з них лук і стрілу та їй сказав:

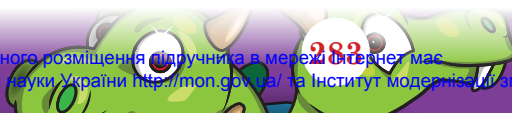
— Пускайте, сини мої, стріли із луків. Де впадуть стріли, там і шукайте своє щастя.

Діти слухняно скорилися волі батька, бо, мабуть, вірили, що він не випадково так каже. Стрельнув старший син, стріла його влучила в палац сусіднього царя. Стріла середульшого сина — в будинок багатого пана, а та, яку випустив наймолодший син, полетіла простісінько в небо. Вони ледве в'язів собі не поскручували, стежили та стежили за нею, а вона все летить і летить, все вгору та вгору, доки зовсім не зникла десь у високості. Але потім упала в дрімучий ліс і вгородилася в величезне розлоге дерево.

Старший син поїхав до сусіднього царя, забрав свою наречену та їй повернувся з нею до свого батька.

Средульший син так само подався в дорогу і невдовзі повернувся до батьківського палацу з молодою вродливою нареченою.

Потім помандрував і наймолодший син. Обійшов він увесь світ, доки дістався до того дрімучого лісу, в який його стріла впала. Довго довелося йому блукати між деревами, продиратися крізь гущавину, доки нарешті натрапив на те величезне дерево, у могутньому стовбурі якого стриміла його стріла. Те дерево було велетенське й крислате, росло воно в тому лісі хтозна-відколи. Царевич ухпився за стовбур, вчепився за гілку й почав дертися вгору. Так він з однієї гілки перелазив на іншу, іноді на руках підтягувався, іноді ногами чіплявся, доки не виліз до вершини, а там простягнув руку

й схопив стрілу. Коли спускався вниз, то все журився та сумував, що випала йому така нещасна доля. Адже яке щастя можна знайти собі на дереві?

А тут ще одна халепа на його голову: мало того, що стільки проходив задарма, бо так і не знайшов собі нареченої, так ще й сова оката всілася йому на спину, як тільки він відійшов од дерева. Став хлопець відганяти її од себе, але все марно — ніяк не спекається причепи. Пристала вона до нього, наче смола, і сидить, хоч би що.

Він і так, він і сяк, він туди, він сюди, все думає скинути її з себе, але так і не зумів. Поміркував, поміркував і вирішив повертатися з нею додому. Та коли хлопець оглянувся, то бачить, що вслід за ним ідуть ще аж шість сов. Отак і мусив бідолашний царевич іти з цілою зграєю. І те добре, що повертався затемна, бо люди засміяли б.

Як тільки він зайшов до своєї кімнати, всі шість сов посідали, де їм заманулося, а сьома, що від самого початку була на спині, всілася на ліжку.

Що тут робити? Постояв він, постояв, подумав, подумав, та й вирішив залишити все, як є: що вже буде, те й буде. Добре, що хоч спекався своєї ноші!

До того ж царевич дуже втомився, бо стільки ж довелося пройти, стільки зазнати лиха й надивитись у дорозі! Не встиг він головою торкнутися подушки, як одразу ж заснув мертвим сном.

Прокидається він наступного дня вранці і бачить: поряд з ним на ліжку сидить фея-красуня, а в ногах у неї шість служанок та таких гарних, що очей не відведеш, а в кутку складено сім совиних шкур.

Дивувався цар-батько, дивувалася цариця-мати, бо такої красуні їм ніколи не доводилося бачити.

Настав день весілля старшого брата. Найменший царевич і собі пішов на весільний бенкет, але сам, не міг же він узяти з собою свою фею, хоч вона й була його нареченою. Та коли почали танцювати, вона де не візьмись — опинилася біля нього! Лець побачив її хлопець, забилося в нього серце на радощах. Адже не знайти такої красуні не тільки в їхньому царстві, але і в усіх сусідніх. Не даремно ж усі гості очей з неї не зводять. А запрошені на весілля сини інших царів крутилися біля служанок його феї та навперебій до танців їх запрошували. Так і розважались вони до самісінького вечора. Потім фея сіла поряд із наймолодшим сином царем за стіл, і до півночі вони бенке-

Онуча — шматок тканини, яким обмотували ноги перед взування в чоботи.

тували та веселились. А опівночі розійшлися всі по своїх кімнатах. Повернувся до своєї спальні й наймолодший царевич. А за ним і фея. Відпочивали вони до самого ранку. Коли ж вранці прокинулися, то царевич знову побачив совині шкури в кутку. Він аж затремтів, бо згадав, скільки йому довелося натерпітись та набідуватися через тих сов.

Коли справляли весілля середульшого царевича, то наймолодший знову прийшов сам, але фея не примусила себе довго чекати, вона ніби з-під землі з'явилася. Його серце знову сповнилося радістю й гордістю. Та й як йому було не радіти, не пишатись коли бачив як запрошені сини інших царів та боярів очей із феї не зводять. Але що їм з того! Як кажуть, не дісталися ягідки, то їстимеш і листочки. Нічого іншого не випадало гостям, як брати служанок феї та й витанцьовувати з ними.

Увечері знову всілися за столи.

А найменший царевич, ніби його лихий підкусив, устав з-за столу, пішов до своєї спальні, зібрав совині шкури та й кинув їх у вогонь. Потім повернувся і всівся до столу.

Раптом серед гостей зчинився переполох. І сталося це через те, що одна із служанок раптом вигукнула:

— Лихо нам, господине!

Друга додала:

— Здається, горілим пахне. Ми пропали!

А фея їм у відповідь:

— Та замовкніть ви, не годиться на бенкеті всілякі нісенітниць плести!

Але невдовзі і третя каже:

— Немає нам порятунку, господине, нас зрадили, ми пропали! Тепер уже й фея носом повела. Ніби й вона смалене почула. Раптом вони всі стрепенулись і стали голубками.

Тоді фея й каже наймолодшому царевичу:

— Бачу, що ти невдячний. Але зустрілися ми з тобою лагідно, то й розлучимось по-доброму. І тепер, доки ти не зробиш того, чого ще ніхто в світі не робив, то більше мене не побачиш.

Знялася вона в небо та й зникла десь удалині, а за нею і решта голубок.

Даремно припрошували гості наймолодшого царевича до столу, марно вмовляли його батьки й рідні брати не журитися: він тільки дивився услід голубкам, а до столу так і не підійшов.

Наступного дня він ще до схід сонця подався шукати свою наречену. Знав тепер, що без неї жити не зможе. Попрощався з матір'ю, попрощався з батьком, попрощався з братами та й пішов у світ білий мандрувати.

Забирався він на гори, опускався в долини, ходив по хребтах, продирався крізь нетрі лісів дрімучих, у яких ще нога людська не ступала, проходив по трясовинах та болотах, одначе на слід голубок так і не натрапив. Голову собі сушив, усіх стрічних розпитував та перепитував, але ніхто нічого не міг йому порадити. Серце хлопця обливалося кров'ю, душа наповнювалася смутком, але любов вела хороброго лицаря все вперед і вперед. Часом його охоплював відчай, він уже думав накласти на себе руки, кинутися сторч головою зі скелі, розбитися об стрімкі бескиддя. Та серце підказувало: колись настане край цим поневірянням. Тож і йшов хлопець далі, твердо вірив, що той, хто вперто шукає, подолає всі перешкоди і неодмінно досягне своєї мети.

Одного разу, вибившись із сил, приліг він відпочити в тінявому вибалку. Спав він чи не спав, але раптом прокинувся від страшного галасу. І що ж він побачив? Три чорти сваряться між собою так, що аж піна з ротів летить, а все ніяк не порозуміються. Не довго думаючи, підійшов хлопець до них та й каже:

Нечула (рум.) — висока смушева шапка.

Бескиддя (рум. *бескеття*) — круті урвища, провалля; великі кам'яні виступи.

— Сварка без бійки — усе одно, що весілля без музики.

— Твої слова тут ні до чого, — відповіли в один голос чорти. — Ми не сваримось, а просто лаємось!

— За що ж ви лаєтесь? Бо такий галас зчинили, що й мертвого на ноги поставите!

— Бачиш, нам у спадщину від батька залишилася пара постолів, одна нечула і один батіг, а ми їх ніяк поділити не можемо.

— А навіщо вам ділити такий дріб'язок?

— Е-е, ти не знаєш нічого. Той, хто взувається в постолі, зможе пройти морем й ніг не замочити. Хто нечулу одягне, того й сам чорт не побачить, навіть коли торкнеться до нього. А батогом треба тіль-

ки цьвохнути перед ворогом, і той одразу в камінь перетвориться.

— О, тоді вам є за що лаятись. Однак це майно одне без одного нічого не варте. Якщо ви мене послухаєте, то я вас по-людському розсуджу.

— Послухаємо, послухаємо, — в один голос відповідають чорти.
<...>

— Бачите он ті три гори? Так ось: як тільки махну рукою, ви щодуху біжіть до них. Хто перший добіжить, тому все і дістанеться.

— Добра твоя порада. Так ми й зробимо. Спасибі тобі, чоловіче, що так справедливо нас розсудив.

І помчали чорти з усіх ніг кожен до своєї гори.

Доки вони бігли, царевич взув постоли, натягнув на голову нечулу і взяв у руки батога. Чорти тим часом вибігли кожен на свою гору і чекають його присуду. А царів син як цьвохне батогом перед кожним чортом, то вони одразу й закам'яніли. А він знову вирушив у мандри.

Не ступив він і десяти кроків, як побачив у небі над собою сім голубок. Провів хлопець їх поглядом, помітив, де вони сіли, а тоді, ясна річ, і сам туди подався, бо заради цього так довго й подорожував.

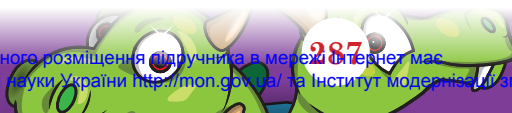
Ішов царевич по морях, по великих і малих річках, ніби по суходолу, мінав різні країни й пустелі, доки не наткнувся на височезну гору, яка впиралася в самісіньке небо. Якраз тут голубки й сіли. І заходився він на ту гору дертися. Переповзав від ущелини до ущелини, перелазив зі скелі на скелю, з одного бескиду на інший, ходив по хребтах, над прірвами, доки нарешті; дістався до якоїсь печери. Зайшов він туди і застиг від подиву: стоїть перед ним палац та такий дивовижний, що рівного йому і в цілому свій: не знайдеш. Там жила його наречена — цариця фей. Зазирнув він у сад і побачив свою фею — походжає доріжками, а за нею шість її служниць. Тут же біг гарненький хлопчик, усе квітами і бавиться і просить фею метеликів йому показати. То, напевно, їхній синок.

Зрадів царевич, мало не кинувся до хлопчика. Але стримався, побоювся налякати дитятко: його самого ж ніхто не бачить, бо на голові — чарівна нечула.

Стало смеркати, а він усе сидить та думає-гадає, як йому з'явитися перед очима феї. Нарешті почув, що кличуть вечеряти, та й на-

Bamiz — прикріплений до держака (палиці) мотузок або ремінець, яким пога-няють тварин.

важився. Зайшов до палацу і сів між феями та хлопчиком. Подали на стіл різні страви. Ось він і припав до них, мов голодний вовк: давно вже нічого подібного не їв. А фея тільки дивується: куди це їжа зникає? Звеліла вона ще різних страв подати. Але й вони одразу ж зникли.

А наш витязь тим часом на мить підняв нечулу. Хлопчик побачив його та як закричить:

— Ось, мамо, мій тато!

— Твій тато, синку, не прийде до вас, доки не звершить диво-подвигу, — відповідає фея.

Витязь насунув нечулу на очі і знову взявся їсти. А коли на столі нічого не лишилося, фея ще дужче здивувалася і звеліла ще раз подати страви.

А царевич наш на radoщах, що син упізнав його, ще раз показався йому.

Хлопчик знову править своєї, а мати не вірить, що її витязь звершив диво-подвиг і знайшов її. <...> Хлопчик замовк, бо що ж йому лишалося робити, коли батько знову нечулу на очі насунув.

Їв царів син і їв, доки всього, що було на столі, не поїв. Тепер на столі й крихітки не лишилося. А хлопчик знову як закричить:

— Мамо! Слово честі, це мій тато!

— Та де ж він? Чи не мариться тобі?

— Нічого мені не мариться. Тут він, ось коло мене сидить, ось подивись, мене за руку бере.

Злякалася фея. Тут витязь і відкрився. Зняв з голови нечулу та й каже:

— Ось і я. Даремно ти нашому синові не повірила. Я не знав, що робити, коли оті совині шкури побачив. Думаю, добре зроблю, коли спалю їх і вас од них звільню.

— Мабуть, нам судилося зазнати випробувань, — відповіла фея.

— Але годі згадувати минуле. Скажи краще, як тобі вдалося добратися сюди?

Царевич розповів про свої злигодні, потім обняв фею, поцілував сина та й залишився у палаці. Однак минуло небагато часу, і став він умовляти фею повернутися назад до людей. Послухалась фея, повернулися вони всі разом до царя, до батька хороброго лицаря, і там весілля справили, та таке, що слава про нього весь світ облетіла.

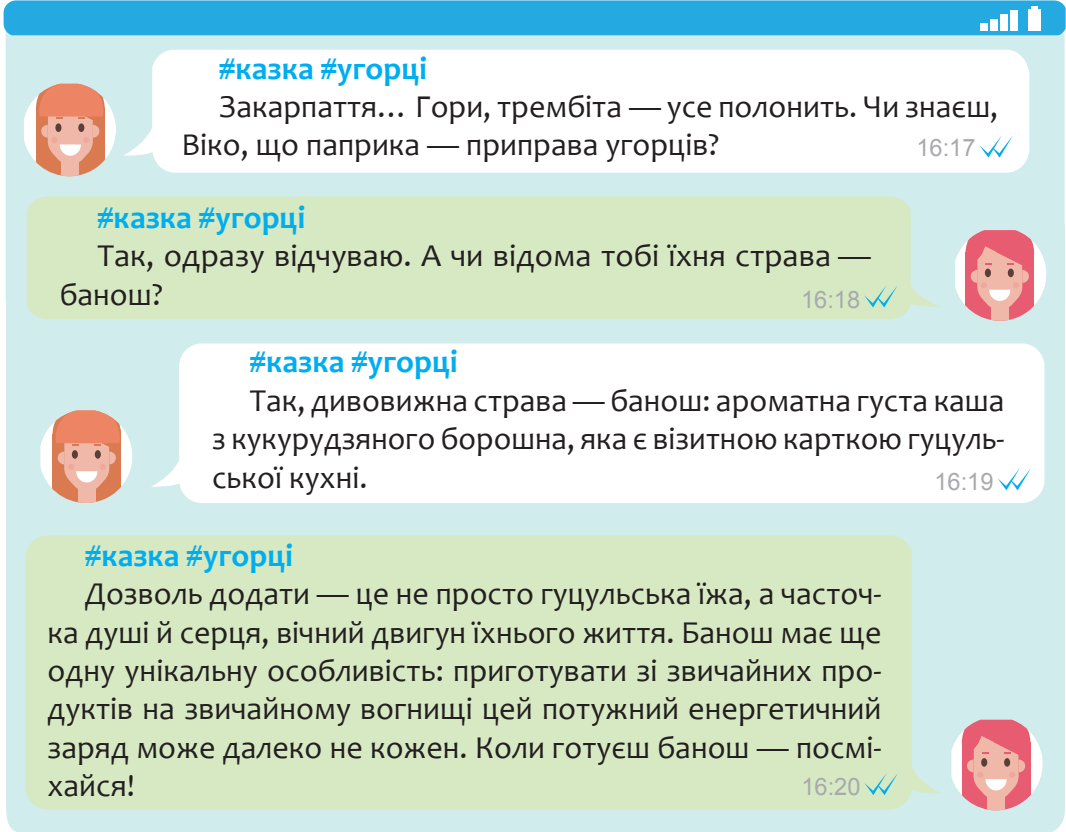
Коли постарів цар, то всі бояри, весь народ обрав наймолодшого сина своїм царем, бо він був хоробрий, мудрий та справедливий.

Витязь довго жив та правив царством разом із дружиною. І в їхньому царстві процвітало щастя — через те люди про них і пам'ятають.

Я ж на коні прискакав, щоб про все вам розповісти.

(переклад В. П'янова)

Угорські казки

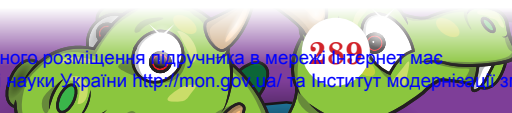
Три бажання

Жив собі, був собі там, де його ніколи й не було, — за сім морів і країв від нас, — бідний чоловік. Була в нього жінка. Обое вони дуже любили одне одного, але були дуже бідні й тому часто сварились.

<...>

Не встигла ще закипіти вода в горщику, як прийшов чоловік і почав розказувати дружині, яке йому випало велике щастя.

— Ех, жіночко, якби ж ти знала, що сьогодні зі мною трапилось!

Кінець нашим злидням! Тепер буде в нас усього вдосталь.

— Не жартуй; досить лиха і без твоїх жартів, — відповіла дружина. — Може, якийсь скарб знайшов?

— Ще більше! Слухай-но. Виходжу це я з лісу, аж бачу: на дорозі...

Русалка — за народними повір'ями — казкова водяна істота в образі гарної дівчини з довгими розпущеними косами й риб'ячим хвостом; водяна німфа.

ну, що б ти думала? Застрягла в болоті малесенька золота карета; тягнуть її дві білочки, а в кареті сидить така красуня, якої я ще й в житті не бачив. Певно, це була русалка. От вона мені й каже:

— Чоловіче добрий, допоможи мені вилізти з болота, я тобі віддячу.

— Чом би й ні! Можна! Зараз винесу вас звідти, — відповів я.

Узяв золоту карету на руки, разом із білочками й красунею, та й виніс із болота.

Тоді русалка почала мене розпитувати, чи я одружений та як мені живеться.

Довелося сказати їй правду, що я одружений, але бідний, як церковна миша.

— Гаразд, коли ти такий бідний, то йди додому й скажи дружині, нехай чогось тричі забажає, і всі бажання негайно збудуться.

— Слухай, чоловіче, — сердито мовила жінка, — кажу тобі: не жартуй, бо мені зараз не до жартів.

— Та ти не гримай на мене! Ось краще побажай чого-небудь, і побачимо, чи правду казала русалка.

— Ну що ж, побажаю! Нехай зараз переді мною з'явиться кільце ковбаси!

І в ту ж мить з комина спустилась велика каструля, а в ній кільце ковбаси.

— Ось бачиш, я кажу правду! — зрадів чоловік. — Ану побажай ще — та тільки щось краще!

Узяв він люльку, натоптав тютюном і хотів прикурити: може, краще буде думати. Протяг руку до печі до жаринки, та ненароком зачепив каструлю. Вона перекинулась, і ковбаса випала в попіл.

Як підскочить жінка та як гримне на чоловіка:

— Ах ти ж, недотепа нещасний! Нехай би тобі та ковбаса до носа приросла!

Не встигла вона вимовити останнє слово, як ковбаса вже висіла в чоловіка на носі. Ще й так приросла, ніби все життя там була!..

<...>

Каже чоловік дружині:

— Ти спершу зніми оцю ковбасу з мого носа!

Спробувала жінка зняти — ніяк не може.

— Треба зрізати, інакше нічого не вийде, — сказала вона. — Якщо трішки віржу й носа, невелике лихо.

— Ні, цього вже я не дозволю!

— То й ходи собі так, із ковбасою на носі!

— Не буду я так ходити, щоб люди з мене сміялися!

— Що ж його тепер робити?

— Знаєш що, жінко, — каже чоловік, побажай, щоб ковбаса відчепилась від носа.

— Де ж пак! Адже це вже третє бажання. А я ще багато чого хотіла: волів, коней, землю, велику хату ще й багато грошей.

— Дарма ти бідкаєшся, жінко. Побажай краще, щоб ковбаса відчепилась, бо як же я з нею між людьми житиму?

Що могла вдіяти бідна жінка? Побажала вона, щоб ковбаса відчепилась від чоловікового носа.

У ту ж мить ковбаса й відчепилась.

На тому й скінчилися русалчині подарунки. Почали чоловік з жінкою працювати, не розгинаючись, і зажили щасливо та безтурботно. Ніколи більше не сварилися...

(переклад К. Бібікова)

Угорські казки

Чарівні цимбали

Жив собі один жорстокий король. А від його жорстокості багатство його зростало, і він навіть сам не знав, скільки в нього скарбів.

А народ у державі дуже бідував. Злидні були такі страшні, що люди їли хліб тільки в неділю, та й не всі, а в кого був той хліб. Добре знав про все це король, але зовсім не дбав про народ.

У королівському палаці було повно придворних і челяді. Розкошували вони, веселилися, аж занудьгували. Тоді король оголосив: він щедро винагородить того, хто вигідає якусь нову, незвичайну забаву.

Челядь — залежне населення — особи, які втратили своє господарство і працювали на когось.

Далеко від розкішного палацу, в облупленій хатинці жив дуже бідний чоловік. Не було в нього нічого, крім гурту обідраних голодних дітей.

Якось пішов той бідний чоловік до лісу, щоб назбирати хмизу. Іде він селом та чує, як окличники оголошують коро-

лівський наказ. Убогий чоловік зупинився, послухав, а потім важко зітхнув: хіба він може знайти щось таке, чого б не знали король та вельможні пани?

У лісі він старанно збирав сухий хмиз, а коли натрапляв на грибочок, не минав, ховав у свою торбу. Втомився, сів він на пеня відпочити. Просидів довго і незчувся, як зайшло сонце й настала ніч.

Хмиз (діал. *ріще, ріща*) — опалі гілки дерев, що використовуються як паливо і для будівництва.

Раптом перед ним щось засяяло. Стало так ясно, ніби хтось запалив тисячу свічок. А посередині того сяйва стояла гарна-прегарна дівчина. Чоловік від подиву аж рота роззявив. «Мабуть, це королева русалок», — подумав він і боязно подивився на золотаві коси русалки, на її яскраве вбрання, легкі мережані крила.

Ще більше здивувався чоловік, коли русалка заговорила. Здавалося, задзвонили золоті дзвіночки...

— Послухай-но мене, чоловіче, — сказала русалка ласкаво. — Я допоможу тобі і всьому бідному людові. Те, що я зараз тобі дам, віднеси королю і скажи, що ти приніс незвичайну забаву. Решту зроблю я сама.

Русалка витягла з-під свого плаща якусь химерну дерев'яну коробочку. На коробочці було напнуто чотири струни. <...> Потім русалка вийняла з-під плаща тоненьку паличку, на якій теж блищало золоте волоссячко. Вона притиснула коробочку до серця

Цимбали — струнно-ударний музичний інструмент. Є припущення: оскільки угорська культура свого часу мала певний вплив на культуру українського Закарпаття, цимбали могли поширитися на цій частині України власне з Угорщини, а згодом — на всю Україну.

й заплакала. Кілька перламутрових сльозинок упало в коробочку.

За хвилину русалка нахилилася над коробочкою і дзвінко засміялася.

— Ця коробочка називається цимбалами, — сказала русалка. — Ось чуєш: плакати вони вже вміють. І люди плакатимуть разом із ними. А коли цимбали сміятимуться, то будуть сміятися і всі ті, хто їх слухатиме.

Бідний чоловік дуже здивувався, а водночас і злякався так, що не міг слова мовити.

Покій (те саме, що кімната) — пишне, багате приміщення.

Проте справжнє диво було ще попереду!

Русалка заграла на цимбалах...

Линула, бриніла прегарна музика...

І русалка, ніби полетіла на її крилах — світло погасло, вона зникла, як і не було її.

А цимбали лежали на землі.

Чоловік підняв цимбали і подався геть із лісу. Йшов не зупиняючись, аж поки дійшов до королівського міста, до пишного палацу.

Варта не хотіла його впускати. Тоді чоловік, не довго думаючи, загравав на цимбалах. Варта уступилася з дороги, і чоловік, граючи на цимбалах, ввійшов у палац. Ішов він від покою до покою і дістався врешті до тронної зали.

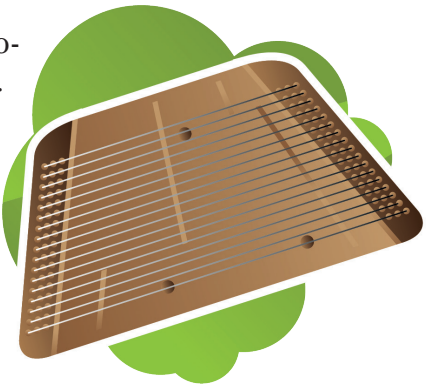
Король та вельможі видивилися на чоловіка, а потім звернули очі на цимбали. А цимбали чи таке бачено, чи таке чувано? — заридали!

Розповідали цимбали про те, як страждає народ, що ним править цей жорстокий король.

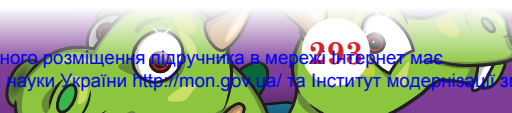
Ридання цимбалів було чути на вулицях, на площах. Люди зупинялися і слухали. <...> Вони слухали і плакали. А коли цимбали заграли гучніше, люди зібралися у величезну юрбу й загуділи, як розбурхане море.

Юрба побігла до палацу і вигнала звідти жорстокого короля та ледачих придворних, а палац зруйнувала.

А цимбали грали, тільки вже не ридали, а сміялися. І всі люди — у палаці, у місті, у державі — сміялися й раділи під веселу гру цимбалів.

(переклад К. Бібікова)

Розумний швець і король Матяш

Жив собі, був собі на правому березі Дунаю в місті Буді бідний швець. Надумався він пошити гарні-прегарні чоботи і віднести їх королю — може ж таки, король йому добре заплатить.

Пошив він чоботи й пішов до королівського палацу. Але біля брами шлях йому заступив вартовий.

— Куди йдеш, бідний шевче?

— До короля Матяша. Несу йому ці чоботи в подарунок. Пустити мене.

— Гарзд, пушту тебе, але за однієї умови, — каже вартовий.

— Чого ж тобі треба?

— Віддаси мені половину того, що тобі король заплатить за чоботи.

Що вдієш? Згодився швець віддати вартовому половину й пішов далі. Та біля самісіньких покоїв короля його зупинив другий вартовий. Цей теж зажадав половину того, що король заплатить шевцеві за чоботи. Швець і йому обіцяв віддати половину.

Нарешті швець добився до короля і віддав йому ті чоботи. Король Матяш дуже зрадив, побачивши їх, і зразу ж наміряв. Вони пришилися по нозі, ніби швець шив їх за міркою.

— Чим же тобі віддячити за такі гарні чоботи? — спитав король шевця.

— Не ображайтесь, ваша величносте! Всиште мені в нагороду сто різок.

Здивувався король: чи не причулося йому?

— Сто ударів різками за ці прегарні чоботи?

— Саме так, — кивнув швець.

Король частував своїх підданців частенько, але ніколи ще люди самі не просили різок. Він знизив плечима і сказав:

— Ну що ж, коли тобі це до смаку, нехай буде й так!

Показати, де раки зимують (фразеологізм) — помстися, покарати, поставити на місце.

Різка — зрізаний з якого-небудь дерева або куща тонкий, гнучкий прутик.

І він наказав негайно принести різки. <...> Незабаром прийшли чотири здоровенні гайдуки — мовляв, от зараз вони покажуть, де раки зимують!..

— Ну, добродію, лягайте! — наказали гайдуки шевцеві.

— Ваша величносте, — обізвався швець, — ці сто ударів належать уже не мені, а вартовим, які впустили сюди мене. Вони взяли з мене слово, що я віддам кожному половину того, що ваша величність зволить мені подарувати за чоботи. Я згодився, тож тепер не можу зламати своє слово.

Гайдуки привели двох вартових, які «відлічили» п'ятдесят різок.

А швець дістав від короля цілу торбу золота за свою кмітливість.

Гайдуки (угор.), (укр. *гайдамаки, опришки*) — збройні повстанці, які боролись проти національного гноблення у Східній Європі.

(переклад К. Бібікова)

Угорські казки

Бідняк і пихатий багатій

Жив собі, був колись багатій. Усього в нього було вдосталь — і грошей, і майна. Отож був він пихатий та бундючний.

Одного разу походжав багатій, заклавши руки за спину й задерши вгору носа. Адже роботи в нього ніякої не було — тільки ходив та своє господарство оглядав.

От гуляє він собі, а назустріч іде бідняк. І що б ви думали? Порівнявся з багатієм, а капелюха не скидає. «Нехай, — думає, — хоч раз у житті багатій вклониться мені перший!»

— Гей! — гукнув багатій. — Може, у тебе під капелюхом горобець сидить, що ти його не скидаєш?

— Це ж чому? — обернувшись, запитав бідняк.

— Бо ти не вклонився, проходячи повз мене!

— А я, добродію, з ким хочу, з тим і вітаюся.

— Яке нахабство! — гримнув багатій. — Ану, скинь капелюха!

— Ось тепер уже на зло вам не скину! — відповів бідняк. — Ви ж

такий багатий пан, то навіть вам моє вітання?

Подумав багатій та й каже:

— А якби я віддав тобі половину свого майна, ти, напевне, вклонився б мені аж до самісінької землі?

— Ні! — засміявся бідняк. — Якби ви мені віддали половину свого майна, я був би такий багатий, як ви. Чого б я тоді вам поклонявся?

— А якби я віддав тобі все своє добро, — спитав багатій, — ти б поклонився?

— І тоді б не поклонився, — відповів бідняк. — Я панам не поклоняюсь ніколи, бо всі пани злі та зажерливі.

Бідняк повернувся й пішов собі.

Ох і розгнівався багатій!

— Злі та зажерливі? Так ти сказав? Стривай, ми ще зустрінемося, як не завтра, то післязавтра.

На селі люди часто зустрічаються. І тут сталося саме так.

Одного разу бідняк віз поперед себе візка, навантажений колючим хмизом. Хмизу було стільки, що бідняк нічого попереду не бачив.

Тому, йдучи вулицею, він щосили кричав:

— Обережно! З дороги! Обережно! З дороги!

Багатій побачив бідняка і навмисне пішов йому назустріч.

«Ось тепер я тобі покажу», — подумав він.

Наскочив багатій на візок і мало не перекинув його разом із хмизом.

Колючки вп'ялися в одяг багатієві та з одного боку подерли його.

— Нахабний злодюго! — гримнув розгніваний багатій. — Не бачиш хіба, що я йду? Ну, тепер буде тобі!

І побіг геть.

Тільки-но зайшов бідняк на подвір'я — а на нього вже чекають.

Схопили бідняка й повели до суду.

— Бачиш, що ти накоїв? — запитав суддя, показуючи на подертий одяг багатія. — Кажи, чого ти поліз на цього пана?

Бідняк лише похитав головою, але не вимовив ні слова.

— Ти що, глухий? — закричав ще дужче суддя. — Тепер ти повинен заплатити за шкоду!

Та бідняк мовчав, як риба. <...>

Нарешті терпець судді увірвався.

— Тобі позакладало, чи що? — сердито спитав він бідняка. — Я навчу тебе відповідати!

— Правильно! — докинув багатій. — Це дуже хитрий селюк. Не вірте йому! Вдає із себе німого... Ха-ха-ха!.. А на вулиці кричав на всю горлянку: «Обережно! З дороги!..». Там він міг кричати!

Почувши це, суддя враз заспокоївся. Він спокійно запитав бідняка:

— Чи правда це, чоловіче?

— Правда, — обізвався нарешті бідняк.

— От воно що, добродію! — мовив суддя багатієві. — Якщо цей чоловік голосно кричав на вулиці: «З дороги!» — Чому ж ви не відступилися? Виходить, самі полізли на візок?

Багатій зняковів. Промимрив щось собі під носа, забурчав, замуликав і замовк.

— А за те, що дурно тягли цього чоловіка до суду, вас треба покарати, — сказав суддя.

Багатій трохи не луснув спересердя.

Мусив він витягати з кишені гаманець і платити штраф. Від злості аж червоним став. Шкода було платити гроші, а ще важче стерпіти, що його зганьбили перед бідняком.

І така злість узяла пихатого багатія, що ледве він розкрив гаманець, так і дихання перехопило...

(переклад К. Бібікова)

Угорські казки

Чесний вівчар

Якось до короля Матяша приїхав у гості сусід-король. Привітались вони, як давні друзі. От гість і каже:

— Чув я, що у вас є вівця, яка дає золоту вовну.

— Еге ж, — гордо відповів король Матяш, — в отарі є в мене одна золотшерста вівця. Є й вівчар, який ніколи не бреше.

А сусідній король на це:

— Не може такого бути. Ось я доведу! Обдурю його так, що він і не схоче, а збреше.

— Б'юсь об заклад, що він цього не зробить! Якщо програю — віддам половину свого королівства, — сказав король Матяш.

— А я віддам половину свого королівства, якщо він не збреше, — відповів гість.

<...>

От сусідній король перевдягнувся в селянське вбрання й пішов на хутір до вівчаря. Привітався з ним, а вівчар і відповідає:

— Добри вечір, ваша величність!

— Звідки ж ти мене знаєш? — здивувався король.

— По розмові впізнав, що ви — король, — відповів вівчар.

Король, не довго думаючи, каже:

— Дам тобі цілу купу грошей та ще й шестеро коней, тільки віддай мені золотошерсту вівцю.

— О ні, — відповів вівчар, — не віддам нізащо, бо мій король мене повісить.

Тоді сусідній король пообіцяв ще більше грошей, але вівчар і на це не пристав.

Прийшов король додому і засмутився, що не зміг придбати золотошерсту вівцю.

Побачила дочка, що він сумний, та й каже:

— Не бідкайтесь, батечку, ось я піду до того вівчаря і обдурю його.

І пішла. А з собою взяла ящик золота й пляшку вина. Завела з вівчарем розмову, почастивала вином. Вівчар так розвеселився, що обіцяв віддати королівській дочці золотошерсту вівцю, коли вона вийде за нього заміж.

Довго вагалася королівська дочка, та нарешті погодилась, але за умови.

<...>

— Злупи шкуру з вівці, м'ясо з'їж, а шкуру віддай мені!

Вівчар так і зробив. Дівчина понесла батькові золотошерсту шкуру. Зрадив старий король, що дочка зуміла обдурити вівчаря.

Настав ранок. Тяжко зажурився вівчар. Що ж йому казати, коли король спитає про золотошерсту вівцю?

Сумний, вирушив він до королівського палацу. Дорогою кілька разів повторив, що мав розповісти королю. Заліз палицею в мишачу нірку, зверху настромив свій капелюх, задкюючи, відійшов на кілька кроків і попрямував назустріч капелюхові. А тоді, змінивши голос, почав:

— Що нового на хуторі?

— Та нічого, тільки золотошерстої вівці немає. Її з'їв вовк.

Сказав ці слова й сам злякався.

Стіл — символ єдності, родинної міцності і злагоди; гостинності; доброзичливості; шанобливого ставлення до людей.

— Брешеш, — каже далі голосом короля, — бо вовк разом із нею роздер би й інших.

Тоді вівчар витяг палицю з нірки, надів капелюха і пішов далі.

Знову побачив мишачу нірку. Знову почав:

— Що нового на хуторі?

— Золотошерста вівця втопилася в криниці.

— Брешеш, а інші, чому не втопилися?

Вівчар знов висмикнув свою палицю і з важкою душею почимчикував до королівського палацу. Натрапив він і на третю нірку. Повторив те саме:

— Що нового на хуторі?

— Вкрали золотошерсту вівцю.

— Брешеш, бо тоді покрали б і інших!

Після цього вівчар замовк і більш не казав нічого. Взяв капелюх і палицю та й пішов просто до короля Матяша. За столом сидів з дочкою і сусідній король. З нетерпінням чекали вони, що брехатиме вівчар.

— Що нового на хуторі? — спитав король Матяш.

— Нічого такого, тільки те, що я виміняв золотошерсту вівцю на чорну та вродливу!

— Ну, то принеси ж її сюди! — радісно вигукнув король Матяш.

А вівчар відповідає:

— Ось вона, сидить поруч із вами!

— Ура! Правду сказав! — вигукнув король Матяш. — За це дарую тобі половину королівства, яку віддасть мені сусід.

(переклад К. Бібікова)

#казка #навколо світу

Чому говорити правду іноді важко?

Згадую слова Марка Твена: «Кажі правду, і тоді не доведеться нічого запам'ятовувати».

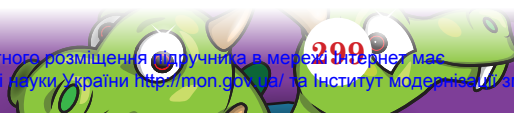
16:17 ✓✓

#казка #навколо світу

Так, мудрі слова. Необхідно не просто говорити правду, а й грамотно її подавати.

16:18 ✓✓

#КАЗКИ ВЕЛИКОГО НАМИСТА

#казка #сучасно #антологія

Казка — це світ, а світ — Світове дерево...

Це модель Всесвіту, де для кожної істоти, предмета чи явища є своє місце. Це також посередник між світами — своєрідна дорога, міст. Про дерево життя створено безліч казок, цей символ є найпоширенішим в орнаментіці багатьох народів.

16:17 ✓✓

#казка #сучасно #антологія

Валеріє, у мене є також цікава інформація про символи світового дерева, пов'язані з числами, наприклад: 3, 4, 12.

3 — це число Бога; три часові форми (минулий, теперішній, майбутній);

4 — 4 сторони світу, 4 пори року, 4 стіни житла, 4 групи крові, 4 темпераменти;

$3 \times 4 = 12$ — число шановане в казках і переказах; 12 знаків зодіаку, 12 місяців.

16:18 ✓✓

#казка #сучасно #антологія

Дійсно, цікаво.

Окрім того, дерево життя — це й дерево роду. Найпростішим позначенням дерева сім'ї є, можливо, стовбурець з гілочками — батько, мати і діти.

Чарівний світ казки. Скарбниця народної мудрості й краси.

16:19 ✓✓

#ДЕСЬ ПО СВІТУ

Слова: Роман Стахнів

Музика: Despacito — Луїс Фонсі

Дивись!..
Який, реально, красивий
Наш з тобою край:
Гори, доли, ріки, чорнозем!
Дивись!..
Які, реально, мудрі люди
Народились в нас:
Франко, Стефаник, Шульц і Котермак.
Ми можемо зробити все самі,
Можем обійти ми пів Землі,
Але навіщо нам іти?!..
Я візьму все в свої руки і піду,
І допоможу всім, хто зазнав біду,
Я почну міняти світ із себе!

<Приспів>

Десь по світу
Ти шукаєш іншу Україну,
А вона живе в твоєму серці
Незалежна, вільна і єдина
Рідна Україна!
Десь по світу
Майбуття ти сам собі будуєш,
В пошуках багатства і добра
Мандруєш...
Повертайся на Вкраїну будувати
Справжню Батьківщину!

Українські пісні й танці —
Тільки твого серця ритму,
Мова наша солов'їна —
Милозвучна, як молитва.
Є відомі в світі наші
Науковці і спортсмени,
Мудреці і музиканти,
А які у нас поети:

Ліна Костенко і Тарас Шевченко,
Сосюра і Франко, і Леся Українка...
Писали всі для нас,
А живете тільки там,
Там співаєте чужі пісні
І стукаєте в там-там...
Наші цимбали, скрипка і трембіта
Так fajно звучали, за душу чіпали.
На нашій верховинці бойки і гуцули,
Лемки і мазури по горах танцювали.

По світу, по світу нас порозкидало,
Нас тепер чимало по цілому світу...
І все на світі треба пережити,
І наперед не треба ворожити!..
По світу, по світу нас порозкидало,
Нас тепер чимало по цілому світу.
І кожен фініш — це, по суті, старт,
І за минулим плакати не варт...

<Приспів>

Українські пісні й танці —
Тільки твого серця ритму,
Мова наша солов'їна —
Милозвучна, як молитва.
Є відомі в світі наші
Науковці і спортсмени,
Мудреці і музиканти,
А які у нас поети!
По світу, по світу нас порозкидало,
Нас тепер чимало по цілому світу.
Повертайся будувати
Справжню Батьківщину, рідну Україну!

Список використаних джерел

1. Азербайджанські народні казки. Серія: Казки народів СРСР. Київ: Веселка, 1995.
2. Бібліотека кримськотатарської літератури. Народна творчість: казки, легенди, епос / упоряд.: С. Кандимова, Н. Умеров; перекл. Д. Кононенко, В. Гуменюка. Львів: Світ, 2012.
3. Болгарські народні казки. Серія: Казки народів світу. Київ: Веселка, 1979.
4. Бурбело О. С. Первоцвіт. Казки, легенди, вірші, смішинки та загадки. Вінниця: Консоль, 2012.
5. Грецькі народні казки. Серія: Казки народів світу. Київ: Веселка, 1985.
6. Дивосвіт казки: збірка казок / упор. І. Сидоренко та В. Романець. Київ: Веселка, 1993.
7. Зінчук М. А. Казки Чернігівщини. Книга 40. Українські народні казки. Чернівці: Букрек, 2012.
8. Індійські народні казки. Серія: Казки народів світу. Київ: Веселка, 1984.
9. Казки народів Іспанії. Серія: Казки народів світу. Київ: Веселка, 1989.
10. Казки народів Югославії. Серія: Казки народів світу. Київ: Веселка, 1983.
11. Казки про тварин (Українська народна творчість). Київ: Наукова думка, 1976.
12. Китайські народні казки. Серія: Казки народів світу. Київ: Веселка, 1991.
13. Кубинські народні казки. Серія: Казки народів світу. Київ: Веселка, 1988.
14. Польські народні казки. Серія: Казки народів світу. Київ: Веселка, 1980.
15. Пушик С., Далавурак С., Івасюк М., Бандурак В. Чарівне горнятко. Збірка казок. Ужгород: Карпати, 1971.
16. Рудченко І. Я. Народні південноросійські казки. Випуск 1. Київ: Типографія Є. Федорова, 1869.
17. Румунські народні казки. Серія: Казки народів світу. Київ: Веселка, 1981.
18. Сашко Лірник. Казки Сашка Лірника. Київ: Зелений пес, 2018.
19. Словник символів / Потапенко О. І. та ін. / за ред. О. І. Потапенка та М. К. Дмитренка. Київ: редакція часопису Народознавство, 1997.
20. Угорські народні казки. Серія: Казки народів світу. Київ: Веселка, 1985.
21. Українські народні казки. Київ: Веселка, 1989.
22. Франко І. Казки. К.: Україна, 2003.
23. Японські народні казки. Серія: Казки народів світу. Київ: Веселка, 1986.

Список використаних
інтернет-джерел

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ
Серія «Шкільна бібліотека»

Антологія. Казка в шкільному курсі літератури

Посібник для 5–6 класів закладів загальної середньої освіти

МОРЩАВКА Юрій Олександрович

Рекомендовано Міністерством освіти і науки України

**Видано за рахунок державних коштів.
Продаж заборонено**

Художник *Костянтин Дехніч*
Комп'ютерна верстка *Сергій Бакуров*

Формат 70×100/16. Папір офсетний.
Друк офсетний. Умовн. друк. арк. 24,7.
Наклад 126 205 примірників. Зам. № _____.

ТОВ «ТО «Соняшник»
Адреса видавництва: 61115, м. Харків, а/с 3182;
vydavnytstvo@sunbook.com.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
серія ДК № 5180 від 11.08.2016 р.

Надруковано в ТОВ «Поліпрінт»
04074, м. Київ, вул. Лугова, 1А
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
серія ДК № 1250 від 27.02.2003 р.